

**ÖZEL EĞİTİM ORTAMLARINDAKİ
ÖĞRETMENLERİN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ
EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA VE UYGULAMA
SÜRECİNİN İNCELENMESİ: EYLEM ARAŞTIRMASI**

Doktora Tezi

Simla şAHİN

Eskişehir 2025

**ÖZEL EĞİTİM ORTAMLARINDAKİ ÖĞRETMENLERİN
BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA VE
UYGULAMA SÜRECİNİN İNCELENMESİ: EYLEM ARAŞTIRMASI**

Simla ŞAHİN

DOKTORA TEZİ

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Zihin Engelliler Eğitimi Doktora Programı

Danışman: Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Temmuz 2025

Eskişehir

Bu tez çalışması, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Koordinatörlüğü tarafından 2301E038 proje numarası ile desteklenmiştir.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Simla ŞAHİN'in "Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması" başlıklı tezi 01/07/2025 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca Özel Eğitim Anabilim Dalında Zihin Engelliler Eğitimi Doktora Programında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı Adı Soyadı

İmza

Üye (Danışman)	:	Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON	
Üye	:	Prof. Dr. Yıldız UZUNER	
Üye	:	Doç. Dr. Demet SEVER	
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Özgül ALDEMİR FIRAT	
Üye	:	Dr. Öğr. Üyesi Candan Hasret ŞAHİN	

Nafiz Öncü CAN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖZET

ÖZEL EĞİTİM ORTAMLARINDAKİ ÖĞRETMENLERİN BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI HAZIRLAMA VE UYGULAMA SÜRECİNİN İNCELENMESİ: EYLEM ARAŞTIRMASI

Simla ŞAHİN

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Zihin Engelliler Eğitimi Doktora Programı

Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temmuz 2025

Danışman: Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON

Araştırmanın amacı, bir özel eğitim uygulama okulunda görev yapan öğretmenlerin gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerine yönelik bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama ve uygulama sürecinin incelenmesi, bu süreçte karşılaştıkları problemlerin çözümüne ilişkin çalışmalar yapılması ve mesleki gelişimlerinin sağlanmasıdır. Araştırma, sınıf içerisinde iyileştirme ve mesleki gelişim çalışmalarının araştırmacı ve öğretmenlerin katılımıyla döngüsel olarak gerçekleştirilmesi nedeniyle eylem araştırması olarak yürütülmüştür. Veriler gözlemler, görüşmeler, belge incelemesi, süreç ürünleri ve araştırmacı günlüğü aracılığıyla toplanmıştır. Veriler süreç içerisinde sistematik analitik analiz yaklaşımıyla mikro ve makro düzeyde analiz edilmiştir. Uygulama öncesinde; bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama ve uygulamaya ilişkin ekip çalışması, aile katılımı, performans düzeyi ve amaçları belirleme ile sistematik öğretim sunmada sorunlar olduğu görülmüştür. Uygulama sürecinde; (a) ekip toplantısı yapma, (b) performans düzeyi ve amaçları belirleme, (c) özel eğitim ve destek hizmetleri belirleme ve (d) programı uygulama aşamalarına yönelik mesleki gelişim programı tasarlanmış, sunulmuş ve bu aşamalara ilişkin uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Ek olarak süreçte karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri geliştirmek için değerlendirme kiti hazırlanmış, okulun fiziki şartları iyileştirilmiş, aile katılımını desteklemeye yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Uygulama sonrasında öğretmenlerin uygulamalarında değişimler olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Bireyselleştirilmiş eğitim programı, BEP hazırlama ve uygulama, Eylem araştırması, Mesleki gelişim, Program tasarımı.

ABSTRACT

ANALYSIS OF THE PROCESS OF PREPARING AND IMPLEMENTING INDIVIDUALIZED EDUCATION PROGRAMS OF TEACHERS IN SPECIAL EDUCATION SETTINGS: ACTION RESEARCH

Simla ŞAHİN

Department of Special Education

Programme in Education of the Mentally Disabled

Graduate School of Anadolu University July 2025

Supervisor: Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON

The purpose of this study is to examine the process of preparing and implementing individualized education program for students with developmental disabilities by teachers working in a special education application school, to conduct studies on solving the problems encountered during this process, and to ensure their professional development. The research was conducted as action research due to the cyclical implementation of improvement and professional development activities in the classroom with the participation of researchers and teachers. Data were collected through observations, interviews, documents review, products and researcher diaries. The process was analyzed at the micro and macro levels using a systematic analytical approach. Prior to implementation, problems were identified in teamwork, family participation, determining performance levels and goals, and systematic instruction. During the implementation, a professional development program was designed, presented, and implemented for the following stages; (a) meetings, (b) performance levels and goals, (c) determining special education and support services, and (d) implementing the program. Additionally, an evaluation kit was prepared to develop solutions for the challenges encountered during the process, the school's physical conditions were improved, and efforts were made to support family participation. Following the implementation, changes were observed in teachers' practices.

Keywords: Individualized education program, IEP preparation and implementation, Action research, Professional development, Program design.

30/07/2025

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “Bilimsel İntihal Tespit Programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “ıntihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Simla ŞAHİN

TEŞEKKÜR

Tez yazmak, bazen çiçekli bazen engebeli uzun bir yoldu. Bu uzun yolda tez izleme komitesi ve inandırıcılık komitesinde yer alarak desteği, emeği ve bilgisiyle yolumu aydınlatan tez danışmanım Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON'a, yıllar önce tez danışmanımın doktora tezinde olduğu gibi benim tezime de bütüncül bakış açısıyla katkı sunan Prof. Dr. Yıldız UZUNER'e, eğitim programı alanını öğrenmeme yardım eden ve tezimi program bilgisiyle besleyen Doç. Dr. Demet SEVER'e teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez savunma sınavımda yer alarak değerli görüş ve önerileriyle çalışmamın daha nitelikli olması için katkı sunan kıymetli jüri üyelerim Dr. Öğr. Üyesi Özgül ALDEMİR FIRAT ve Dr. Öğr. Üyesi Candan Hasret ŞAHİN'e çok teşekkür ederim.

Bu araştırma Anadolu Üniversitesi'nin finansal desteğiyle Bilimsel Araştırma Projesi (BAP) olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya sağladığı destek için Anadolu Üniversitesi'ne ve Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi Koordinatörlüğü'ne çok teşekkür ederim. Bu araştırmanın gerçekleşmesinde görev yaptığım Fakültemin ve Bölümümün desteklerini son derece kıymetli buluyorum. Uzun süren veri toplama sürecimde haftanın belli günlerinde görevlendirme yoluyla araştırmanın gerçekleştiği okulda bulunmamı mümkün kılan Özel Eğitim Bölüm Başkanlığına ve Eğitim Fakültesi Dekanlığına çok teşekkür ederim. Ayrıca tez çalışmamı yürüttüğüm okulun değerli yöneticilerine ve öğretmenlerine bana kapılarını açtıkları ve öğretmenler odasında bir yer ayırdıkları için teşekkürü borç bilirim.

Bu çalışmanın katılımcıları olan, bir buçuk yıl boyunca bazen mesai saatlerinde bazen akşamları bazen hafta sonları benimle çalışmayı kabul eden değerli meslektaşlarıma çok teşekkür etmek isterim. Bu tez sizlerin emeğiyle yoğuruldu. Birlikte çıktığımız yolda sizin sınıfınızı iyileştirme ve kendinizi geliştirme arzunuz benim motivasyonum oldu. Öğretmenliği yeniden deneyimlediğim ve yeniden anladığım bu süreçte *“Birlikte Gelişiyoruz”* bakış açısı tez yolculuğundaki tüm zorluklara değdi. Sonuçta birlikte geliştik, bu süreçte sizlerden çok şey öğrendim. Tezime sunduğunuz benzersiz katkılardan dolayı sizlere çok teşekkür ederim.

Tezin tüm aşamalarında çevremden aldığım sosyal ve duygusal destek bir araştırmacı olarak motive olmama yardımcı oldu. En büyük destek kaynaklarım olan anneme, babama ve ablama, araştırmacı olsun ya da olmasın bana destek olan tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkürler...

Yüksek lisans tezimde olduğu gibi doktora tez sürecimde de her zaman yanımda olan sevgili eşim Veyis Can ŞAHİN'e çok teşekkür ederim. Desteğin olmasa bu tezi yürütmek mümkün olmazdı. Sana minnettarım. Çalıştığım gecelerde beni hiç yalnız bırakmayan, ailemizin en minik üyesi Suki, iyi ki varsın.

Son olarak bu tezi, etkili özel eğitim uygulamalarını araştırmacı olarak keşfetmek üzere ayrıldığım sınıfımdaki öğrencilerim Hasan Hüseyin, Dilara, Furkan, İsmet ve öncesinde çalıştığım öğrencilerim Elif, Ali Osman, Kübra ve Murat'a ithaf ediyorum. Her şey sizin içindi...

Simla ŞAHİN

Eskişehir 2025

30/07/2025

ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ

Evrak Kayıt Tarihi: 15.10.2024

Protokol No: 800458

Tarih: 22.07.2025

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi- Doktora Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Yasemin ERGENİKON
TEZ YAZARI:	Simla ŞAHİN
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI

Bu tezi hazırlarken Canva programında üretken yapay zekâ desteği aldığımı beyan ederim. Tez kapsamında öğretmenlerle gerçekleştirdiğim mesleki eğitim çalışmalarında onlar için hazırladığım kitapçıkların ve sunumların tasarımında Canva'dan görsel oluşturma desteği aldım.

Herhangi bir zamanda çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Simla ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
TEŞEKKÜR	vi
ETİK KURUL BELGESİ BEYANNAMESİ	viii
ÜRETKEN YAPAY ZEKÂ KULLANIM BEYANI	ix
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xvi
KISALTMALAR DİZİNİ	xix
1 GİRİŞ	1
1.1 BEP’e İlişkin Temel Kavramlar	2
1.1.1 BEP’in yasal dayanakları	3
1.1.2 BEP ekibi.....	5
1.1.3 BEP’e ilişkin yaşanan sorunlar	8
1.2 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Nitelikleri	10
1.3. Mesleki Gelişim ve BEP.....	18
1.4 Eğitim Programı.....	21
1.5 İlgili Araştırmalar	22
1.5.1 BEP’e ilişkin durumu ortaya koyan araştırmalar	23
1.5.1.1 BEP’e ilişkin durumu ortaya koyan uluslararası araştırmalar.....	23
1.5.1.2 BEP’e ilişkin durumu ortaya koyan ulusal araştırmalar.....	25
1.5.2 BEP’e ilişkin mesleki gelişim araştırmaları.....	31
1.5.2.1 Uluslararası mesleki gelişim araştırmaları.....	32
1.5.2.2 Ulusal mesleki gelişim araştırmaları.....	35
1.6 Araştırma Gereksinimi.....	37
1.7 Araştırmanın Amacı	39
1.8 Araştırmanın Önemi.....	40

1.9 Sınırlılıklar.....	42
1.10 Tanımlar	43
2 YÖNTEM	46
2.1 Araştırma Deseni	46
2.2 Ortam	48
2.2.1 Eğitim uygulama okulu.....	48
2.2.2 5-Zihin sınıfı.....	49
2.3 Katılımcılar.....	50
2.3.1 5-Zihin sınıfı öğretmenleri.....	51
2.3.2 Odak öğrenciler ve aileleri.....	53
2.3.3 BEP ekibinin diğer üyeleri	55
2.3.3.1 Okul yöneticileri.....	55
2.3.3.2 Rehber öğretmen ve branş öğretmenleri	56
2.3.4 Araştırmacı	57
2.3.5 İnandırıcılık (trustworthiness) komitesi üyeleri.....	58
2.4 Veri Toplama Teknikleri.....	61
2.4.1 Gözlem.....	61
2.4.2 Görüşme	61
2.4.3 Belge incelemesi	62
2.4.4 Süreç ürünleri.....	63
2.4.5 Toplantılar	63
2.4.6 Araştırmacı günlüğü	64
2.5 Verilerin Toplanması ve Analizi.....	64
2.6 Araştırma Süreci.....	75
2.6.1 Uygulama öncesi süreç	76
2.6.2 Uygulama süreci	80
2.6.3 Uygulama sonrası süreç	84
2.7 İnandırıcılık (Trustworthiness)	86
2.8 Araştırma Etiği.....	88
3 BULGULAR.....	90
3.1 Uygulama Öncesi Süreç.....	90
3.1.1 Okulun açılışı	91
3.1.2 Araştırmacının benimsenmesi.....	94

3.1.3 Mesleki gelişime ilişkin görüşler	97
3.1.4 5-Zihin sınıfında BEP hazırlama süreci	98
3.1.5 BEP'in uygulanması.....	104
3.1.6 Derya ve Zeynep Öğretmenin birlikte çalışma dinamikleri.....	108
3.1.7 Problemlerin ve gereksinimlerin belirlenmesi.....	108
3.1.7.1 İlk problem çözme toplantısı	109
3.1.7.2 BEP'lerin değerlendirilmesi.....	113
3.1.7.3 BEP'e ilişkin gereksinimler.....	115
3.1.8 Temel bilgilerin sunulması	116
3.1.8.1 Kitap okuma çalışmaları.....	117
3.1.8.2 Modül 1'in tasarlanması ve sunulması	119
Modül 1'in program bileşenleri açısından özellikleri ve tasarım süreci.	119
3.2 Uygulama Süreci	124
3.2.1 BEP toplantısına ilişkin çalışmalar	129
3.2.1.1 Modül 2'nin tasarlanması ve sunulması	129
3.2.1.2 Kitap okuma çalışmaları	132
3.2.1.3 Aile katılımına yönelik problem çözme çalışması.....	134
3.2.1.4 BEP toplantılarını planlama	137
3.2.1.5 BEP toplantılarını gerçekleştirme	140
Asya'nın BEP toplantısı	140
Tuna'nın BEP toplantısı.....	143
BEP toplantılarından sonra: Öz değerlendirme ve görüşler	145
3.2.2 Performans düzeyinin ve amaçların belirlenmesine ilişkin çalışmalar .	149
3.2.2.1 Modül 3'ün tasarlanması ve sunulması	149
3.2.2.2 BEP formunu gözden geçirme	151
3.2.2.3 Kitap okuma çalışması	152
3.2.2.4 Performans düzeyi belirlemeye yönelik problem çözme çalışması: Değerlendirme kiti	153
3.2.2.5 Uygulama odasına ilişkin problem çözme çalışması.....	158
3.2.2.6 Performans düzeyini ve amaçları belirleme	161
3.2.3 Özel eğitim ve destek hizmetlerin belirlenmesine ilişkin çalışmalar	164
3.2.3.1 Modül 4'ün tasarlanması ve sunulması	164
3.2.3.2 Kitap okuma çalışmaları	167

3.2.3.3 BEP formunu oluşturma	169
3.2.3.4 Beceri ve kavram analizlerinin gerçekleştirilmesi	170
3.2.4 BEP'in uygulanmasına ilişkin alışmalar	172
3.2.4.1 Modül 5'in tasarlanması ve sunulması	172
3.2.4.2 Kitap okuma çalışması	177
3.2.4.3 ğretimi planlama	177
3.3 Uygulama Sonrası Süreç: İzleme.....	180
3.3.1 Uygulamadan sonra Derya ğretmen.....	183
3.3.1.1 Derya ğretmenin araştırmaya ilişkin görüşleri.....	189
3.3.2 Uygulamadan sonra Zeynep ğretmen	191
3.3.2.1 Zeynep ğretmenin araştırmaya ilişkin görüşleri.....	193
3.3.3 Araştırmacının gelişimi.....	195
4 SONUÇ, TARTIşMA VE ÖNERİLER.....	197
4.1 Sonuç	197
4.2 Tartışma.....	200
4.2.1 Uygulama ncesi sürece ilişkin tartışma	200
4.2.2 Uygulama sürecine ilişkin tartışma	215
4.2.3 Uygulama sonrası sürece ilişkin tartışma	225
4.3 neriler	230
4.3.1 Uygulamaya yönelik neriler	230
4.3.2 İleri araştırmalara yönelik neriler	232
KAYNAKÇA.....	233
EKLER	
Z GEçMİş	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1 CEC'in Mesleki Uygulama Standartları	12
Tablo 1.2 MEB Özel Eğitim Öğretmeni Yeterlikleri	13
Tablo 1.3 BEP'e İlişkin Durumu Ortaya Koyan Araştırmaların Özeti	23
Tablo 1.4 BEP'e İlişkin Mesleki Gelişim Araştırmaların Özeti	32
Tablo 2.1 Veri Toplama Matrisi	64
Tablo 2.2 Gözlemler	65
Tablo 2.3 Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler	67
Tablo 2.4 İnandırıcılık Komitesi Toplantıları	70
Tablo 2.5 Araştırma Sürecinde Gerçekleştirilen Çalışmalar	82
Tablo 3.1 Uygulama Öncesi Süreçte Toplanan Veriler	91
Tablo 3.2 BEP Değerlendirme Sonuçları	114
Tablo 3.3 BEP'e İlişkin Gereksinimler	116
Tablo 3.4 Uygulama Sürecinde Toplanan Veriler	128
Tablo 3.5 Uygulama Sonrası Süreçte Toplanan Veriler	182
Tablo 3.6 BEP Formlarının Karşılaştırılması	183

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Eylem Araştırmasının Sarmal Döngüsü	47
Şekil 2.2 Sistemik Analitik Analiz Süreci	73
Şekil 2.3 Araştırmanın Veri Toplama Döngüsü	74
Şekil 2.4 Araştırma Sürecinin Sarmal Döngüsü	76
Şekil 2.5 Program Bileşenlerinin Sarmal Tasarımı	79
Şekil 2.6 Uygulama Öncesi Süreçte Veri Toplama Döngüsü	79
Şekil 2.7 Uygulama Sürecinde Veri Toplama Döngüsü	80
Şekil 2.8 Uygulama Süreci Akışı	81
Şekil 2.9 Uygulama Sonrası Süreçte Veri Toplama Döngüsü	85
Şekil 3.1 Modül Tasarım Döngüsü	122

GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 3.1 Araştırmacının Öğretmenler Günü Kupası	95
Görsel 3.2 Uygulama Öncesi Süreçte Kullanılan BEP Formundan Örnek Sayfalar	102
Görsel 3.3 Uygulama Öncesi Süreçte Tuna İçin Hazırlanan BEP'ten Bir Kesit	103
Görsel 3.4 Uygulama Öncesi Süreçte Öğretim Araç-Gereçlerinden Örnekler	106
Görsel 3.5 İlerleme Raporu	107
Görsel 3.6 Zeynep Öğretmenin Temel Bilgilere İlişkin Kitap Okuma Formu	118
Görsel 3.7 Modül 1'in Belirtke Tablosu	120
Görsel 3.8 Modül 1'in Dijital Tasarımından Örnekler	121
Görsel 3.9 Modül 1'in Değerlendirme Sorusu Örneği	122
Görsel 3.10 Modül 1'in Sunumu	123
Görsel 3.11 Derya Öğretmen ile Kongreye İlişkin Yazışma	125
Görsel 3.12 Modül 2'nin Belirtke Tablosu	130
Görsel 3.13 Modül 2'nin Dijital Tasarımından Örnekler	130
Görsel 3.14 Modül 2'nin Değerlendirme Sorusu Örneği	131
Görsel 3.15 Modül 2'nin Sunumu	132
Görsel 3.16 Aile Katılımına İlişkin Kitap Okuma Formlarından Örnekler	134
Görsel 3.17 Aile Katılımını Arttırmaya Yönelik Çözümler	135
Görsel 3.18 Yazılı İletişim Örneği	136
Görsel 3.19 BEP Ajandası Aracılığıyla Gerçekleştirilen Planlamalar	139

Görsel 3.20 Toplantı Gündemi	140
Görsel 3.21 BEP Toplantıları	145
Görsel 3.22 BEP Toplantılarının Gerçekleşme Süreci	146
Görsel 3.23 BEP Toplantısına İlişkin Öz-Değerlendirme Sonuçları	147
Görsel 3.24 Modül 3'ün Belirtke Tablosu	150
Görsel 3.25 Modül 3'ün Dijital Tasarımından Örnekler	151
Görsel 3.26 Performans Belirleme Problemine Yönelik Araç-Amaç Analizi Formu ...	154
Görsel 3.27 Çevrim İçi Problem Çözme Toplantısı	156
Görsel 3.28 Değerlendirme Kitapçıklarından Örnekler	157
Görsel 3.29 Uygulama Odası Kampanyası Afişi	160
Görsel 3.30 Uygulama Odasının Gelişimi	160
Görsel 3.31 5-Zihin Sınıfında Performans Düzeyini Belirleme	161
Görsel 3.32 BEP Amaçlarından Örnekler	163
Görsel 3.33 Modül 4'ün Belirtke Tablosu	165
Görsel 3.34 Modül 4'ün Dijital Tasarımından Örnekler	167
Görsel 3.35 Öğretmenlerin Hazırladıkları BEP Formlarından Örnekler	170
Görsel 3.36 Öğretmenlerin Hazırladıkları Beceri Analizi Kayıt Formları	170
Görsel 3.37 Öğretmenlerin Hazırladıkları Kavram Analizleri ve Ölçü Araçları	171
Görsel 3.38 Modül 5'in Belirtke Tablosu	173
Görsel 3.39 Modül 5'in Dijital Tasarımından Örnekler	176
Görsel 3.40 Öğretmenlerin Hazırladıkları Öğretim Planlarından Örnekler	180

Görsel 3.41 Araştırmacı ve Zeynep Öğretmen Arasında Gerçekleşen Yazışma	181
Görsel 3.42 İzleme Sürecinde Derya Öğretmenin Öz Değerlendirme Formu	185
Görsel 3.43 Derya Öğretmenin Gerçekleştirdiği Uygulamalardan Örnekler	187
Görsel 3.44 Uygulama Odasında Gerçekleştirilen Çalışmalardan Örnekler	188
Görsel 3.45 İzleme Sürecinde Zeynep Öğretmenin Öz Değerlendirme Formu	193

KISALTMALAR DİZİNİ

AAIDD	: American Association on Intellectual and Developmental Disabilities
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
APA	: American Psychiatric Association
BEP	: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
BEPKDÖ	: BEP Kalitesini Değerlendirme Ölçeği
CEC	: Council for Exceptional Children
CDC	: Centers for Disease Control and Prevention
EAHCA	: Education for All Handicapped Children Act
GORI	: Goals And Objective Rating Instrument
GY	: Gelişimsel Yetersizlik
IDEA	: Individuals with Disabilities Education Act
IEP	: Individualized Education Plan
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
MEM	: Millî Eğitim Müdürlüğü
NAC	: National Autism Center
OÇİDEP	: Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı
OSB	: Otizm Spektrum Bozukluğu
ÖEHY	: Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği
ÖERM	: Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi
ÖRGM	: Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü
RAM	: Rehberlik Araştırma Merkezi
SPSS	: Statistical Package for Social Sciences
TAPS	: Talk Aloud Problem Solving

TEDMEM : Türk Eğitim Derneği

TİK : Tez İzleme Komitesi

TYÇ : Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi

UBED : Uluslararası Büyük Eğitimciler ve Özel Eğitimciler Derneği

U.S. : United States

YÖK : Yükseköğretim Kurulu

1 GİRİŞ

Bireyler fiziksel, davranışsal ve öğrenme özellikleri açısından birbirlerinden farklılıklar gösterebilirler. Bu çeşitlilik alanyazında “bireysel farklılıklar” olarak adlandırılır. Bireysel farklılıkların yol açtığı durumlar, bireylerin eğitim hizmetlerinden ve desteklerden eşit ve adil şekilde yararlanmalarını engelleyebilir. Özel gereksinimli bireylerin tipik gelişen akranlarına göre fiziksel, davranışsal ve öğrenme özelliklerindeki bu farklılıklar eğitim hizmetlerinden yararlanırken onlar için (a) bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (BEP) hazırlanmasını ve uygulanmasını, (b) ilgili hizmetlerin ve desteklerin planlanmasını ve uygulanmasını, (c) bu bireylere hizmet sunmak üzere okullarda ve kurumlarda nitelikli personelin istihdam edilmesini gerekli kılmaktadır (Council for Exceptional Children [CEC], 2015; Heward vd., 2017; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018a).

“Özel gereksinimli birey” kavramı, öğrenme performansı açısından hem düşük hem de üstün performansa sahip bireylerin tümünü içerisine alan şemsiye bir kavramdır (Heward vd., 2017). Dolayısıyla bu şemsiyenin altında pek çok yetersizlik kategorisi bulunmaktadır. Özel gereksinim kategorileri içerisinde yer alan gelişimsel yetersizlik (GY); fiziksel, öğrenme, dil veya davranış alanlarındaki farklılıklardan kaynaklanan, gelişim döneminde ortaya çıkan, bireyin günlük işlevlerini etkileyen ve yaşam boyu sürmesi beklenen bir durumu ifade etmektedir (Centers for Disease Control and Prevention [CDC], 2025). Zihin yetersizliği (ZY) ve otizm spektrum bozukluğu (OSB), GY şemsiyesi altında yer alan (American Psychiatric Association [APA], 2013) ve en sık karşılaşılan yetersizlik gruplarıdır (National Autism Center [NAC], 2015). ZY, 22 yaşından önce ortaya çıkan, zihinsel işlevler ile günlük, sosyal, pratik ve uyumsal becerilerde belirgin sınırlılıklarla kendini gösteren bir durumdur (American Association on Intellectual and Developmental Disabilities [AAIDD], 2021). OSB ise erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve etkileri yaşam boyu devam eden, sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinde tutarlı biçimde görülen yetersizlikler ile sınırlı, yineleyici davranış örüntüleri, ilgi ya da etkinliklerle kendini gösteren, bu özellikler nedeniyle bireyin ve çevresindekilerin yaşamının olumsuz yönde etkilendiği karmaşık bir nörogelişimsel farklılıktır (APA, 2013).

GY olan öğrenciler özel gereksinim kategorilerindeki diğer öğrenciler gibi ayrı özel eğitim okullarında, sınıflarında ya da kaynaştırma uygulamalarından yararlanarak tipik

gelişen akranlarıyla aynı ortamlarda eğitim hizmetlerinden yararlanabilirler (MEB, 2018a). GY olan öğrenciler, özellikle kaynaştırma uygulamalarının yürütüldüğü genel eğitim ortamlarında tipik gelişen akranları için hazırlanan eğitim programlarını takip etmekte çeşitli güçlükler yaşayabilirler. Bu güçlükler katı ve yoğun şekilde hazırlanmış genel eğitim programlarının öğrenciye uygun olmamasından kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu öğrenciler için eğitim programlarında uyarlamalar yapma yoluyla programın bireyselleştirilmesi söz konusu olmaktadır (Özyürek, 2014; Vuran, 2007). Ayrı ortamlarda (ör, özel eğitim sınıfı, ayrı özel eğitim okulu) eğitim hizmetlerinden yararlanan öğrenciler için de gereksinimlerini karşılayacak, yeterliklerini artıracak ve öğrenciyi bağımsız yaşama taşıyacak eğitim programlarının hazırlanması gerekmektedir (Artar ve Ergenekon, 2022a; MEB, 2018a). Bu amaçla özel eğitim ortamlarında (ör., özel eğitim sınıfları, ayrı özel eğitim okulları, kaynaştırma uygulamaları) eğitim alan özel gereksinim kategorisindeki tüm öğrenciler için BEP hazırlanması gerekmektedir.

1.1 BEP’e İlişkin Temel Kavramlar

BEP’e ilişkin ilk tanım Amerika Birleşik Devletleri’nde (ABD) “PL 94-142 Tüm Engelli Çocuklar İçin Eğitim Yasası (Education for All Handicapped Children Act [EAHCA])” kapsamında yapılmıştır. Bu yasada BEP, “özel gereksinimli öğrencilerin gereksinimlerini karşılamak için ilgili kurum ya da temsilcinin toplantı yoluyla hazırladığı yazılı belge” olarak tanımlanmıştır (United States [U.S.] Department of Education, 1990). Alanyazında yapılan ilk tanımlamada Fiscus ve Mandell (2002) BEP’i, “eğitim kurumu tarafından özel gereksinimli öğrencilerin ve ailelerinin gereksinimlerini karşılamak için yazılı olarak hazırlanan özel öğretim programı” olarak ifade etmişlerdir. Yıllar içerisinde BEP’e ilişkin bilgi birikiminin artmasıyla ve yasal düzenlemelerin gelişmesiyle ABD’de BEP, “özel gereksinimli öğrenciler için yasal gereklilikler (ör., değerlendirme, uygunluğu belirleme, BEP ekibi, BEP içeriği, yerleştirme vb.) uyarınca hazırlanan, gözden geçirilen ve yenilenen yazılı bir belge” olarak tanımlanmıştır (U. S. Department of Education, 2004). ABD’de okulların özel gereksinimli öğrenciler için BEP hazırlamakla ve uygulamakla yükümlü kılınmasıyla BEP özel eğitim hizmetlerini içeren bir yol haritası olmanın yanı sıra gereksinim duyulan hizmetlerin yasal dayanağını ifade eden bir sözleşme haline gelmiştir (Artar ve Ergenekon, 2022a).

Türkiye’de BEP yasal mevzuatta kavram olarak ilk kez 1997 yılında 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’de (KHK) ve KHK’ya dayalı olarak

çıkartılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde (ÖEHY) geçmiştir ve hazırlanması için yasal zorunluluk getirilmiştir. İlgili Yönetmelikte MEB tarafından BEP, “yasal olarak öğrencinin ve çevresinin gereksinimlerine, aile onayına, amaçlara ve sunulacak hizmetlere odaklanarak hazırlanan program” olarak tanımlanmıştır (MEB, 2000). Günümüzde halihazırda yürürlükte bulunan ve MEB tarafından hazırlanan ÖEHY’de BEP, “özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı” olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2018a). Ulusal düzeyde BEP’e ilişkin alanyazındaki güncel tanımlardan biri ise Artar ve Ergenekon (2022a) tarafından yapılmıştır. Araştırmacılar BEP’i izleyen biçimde tanımlamışlardır:

BEP, odağına özel gereksinimli öğrenciyi alarak öğrencinin, ailenin ve öğretmenin gereksinimlerine yönelik, öğrencinin performansını en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan, uygun eğitim ve destek hizmetlerin sıklığının, süresinin ve türünün belirlendiği, yasal mevzuata göre görevlendirilen ilgili kişi ve/veya ekibin yazılı olarak hazırlamakla ve uygulamakla yükümlü olduğu, öğrencinin gösterdiği ilerlemelere göre gerekli değişikliklerin yapıldığı dinamik bir yol haritasıdır (Artar ve Ergenekon, 2022a, s. 6).

BEP’in temel amacı, özel gereksinimli öğrencinin eğitiminden sorumlu paydaşları (ör., öğrenci, aile, öğretmen/ler, okul yönetimi vb.) bir araya getirerek çok disiplinli bir ekip çalışmasıyla öğrencinin gelişimine katkı sunmak ve öğrencinin eğitim gereksinimlerini karşılamak üzere resmi bir referans sağlamaktır. Dolayısıyla BEP ile öğrencinin eğitiminden sorumlu paydaşların her biri öğrenciye yönelik yapacakları çalışmaları yerine getireceklerini yazılı olarak taahhüt etmiş olurlar. Bu yönüyle BEP tüm paydaşlar için resmi bir sözleşme niteliği taşımaktadır. BEP’in yasal işlevinin yanı sıra yazılı iletişim aracı, eşit söz hakkı, yasal güvence, öğretim, izleme ve değerlendirme işlevleri bulunmaktadır (Artar ve Ergenekon, 2022a; Avcıoğlu, 2019; Fiscus ve Mandell, 2002; Gibb ve Dyches, 2016; Polloway vd., 2012; Vuran, 2007).

1.1.1 BEP’in yasal dayanakları

BEP özel eğitim hizmetlerinden yararlanması uygun görülen öğrenciler için hazırlanmaktadır. ABD’de 1960’larda ağırlık kazanan insan hakları hareketiyle birlikte tüm özel gereksinimli öğrenciler için eğitim fikrinin yasalaşmasında eğitim, sosyal ve politik alanlardaki dinamikler etkili olmuştur. Ailelerin, çeşitli kuruluşların ve bireylerin hukuki mücadelelerinin ardından 1975 yılında ABD’de çıkarılan “Tüm Engelli Çocuklar

İçin Eğitim Yasası (PL 94-142, EAHCA)” özel gereksinimli öğrenciler için BEP’in hazırlanmasını ve uygulanmasını zorunlu hâle getirmiştir. PL 94-142 Yasası 1990 yılında güncellenerek “Yetersizliği Olan Bireylerin Eğitimi Yasası (Individuals with Disabilities Education Act [IDEA])” adını almıştır. 1997 ve 2004 yılında güncellenen IDEA yasasında BEP kavramı önemini devam ettirmektedir. ABD’de BEP, özel eğitimin en önemli ilkelerinden biri olarak yerini korumakta ve IDEA yasasının “kalbi” olarak nitelendirilmektedir (Alan ve Aksoy, 2023; Bateman ve Herr, 2003; Bateman ve Linden, 1998; Christle ve Yell, 2010; Heward vd., 2017; Yell vd., 2020). IDEA’ya göre bir ekip tarafından hazırlanması öngörülen BEP’in içeriği; (a) öğrencinin yetersizliğinin genel eğitim müfredatına katılımını nasıl etkilediği ve değerlendirmede uyarlamaları içeren performans düzeyi ifadesi, (b) öğrencinin eğitsel gereksinimlerini karşılamak üzere işlevsel ve akademik alanlarda oluşturulan yıllık amaçlar, (c) öğrencinin yıllık amaçlardaki ilerlemelerinin nasıl kaydedileceği, (d) hakem incelemesinden geçmiş araştırmalara dayalı olarak öğrenciye ve okul personeline sunulacak hizmetlere ilişkin açıklamalar, (e) öğrencinin genel eğitim müfredatına ilişkin etkinliklere katılım durumuna ilişkin açıklamalar, (f) öğrenciye sunulacak hizmetlerin süresi, yeri ve sıklığı, (g) 16 yaşından itibaren ileri eğitim, istihdam ve bağımsız yaşama geçiş hizmetleri bileşenlerinden oluşmaktadır (U.S. Department of Education, 2004). Dolayısıyla IDEA’ya göre işlevsel BEP bileşenlerinin oluşturulması ve BEP amaçlarının bilimsel dayanaklı uygulamalarla çalışılması yasal bir zorunluluktur.

Türkiye’de ilk kez 573 sayılı KHK ile zorunlu hâle gelen (573 sayılı KHK, 1997), ardından 2000 yılında yürürlüğe giren ÖEHY’de tanımlanan BEP kavramı, Yönetmelikte yıllar içerisindeki güncellemelerde yerini koruyarak geliştirmiştir (MEB, 2000, MEB, 2018a). ÖEHY’de BEP hazırlanması özel eğitimin temel ilkesi olarak geçmektedir. ÖEHY’de BEP hazırlamaktan sorumlu olan ekip “BEP geliştirme birimi” olarak ifade edilmektedir. BEP’in içeriği ise (a) yıllık amaçlar ve kısa dönemli amaçlar, (b) öğrenciye sunulacak destek eğitim hizmetinin türü, süresi ve kimler tarafından nasıl sunulacağı, (c) öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyalleri, (d) eğitim ortamına ilişkin düzenlemeler, (e) davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik önlemler ve olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve teknikler ile (f) öğrencinin kişisel bilgileri bileşenlerinden oluşmaktadır (MEB, 2018a).

Türkiye’de özel eğitime uygunluğuna karar verilen, bir başka deyişle BEP hazırlanması gereken öğrenciler kaynaştırma uygulaması kapsamında genel eğitim sınıflarına, ayrı eğitim ortamları kapsamında genel eğitim okullarındaki özel eğitim sınıflarına ve ayrı özel eğitim okullarına yerleştirilebilmektedir. Kaynaştırma uygulamasından yararlanan öğrenciler destek eğitim odası ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde (ÖERM) destek eğitim hizmeti alabilirken ayrı sınıf ya da okula yerleştirilen öğrenciler ÖERM’lerden destek eğitim hizmeti alabilmektedir (Kargın, 2007; MEB, 2018a; Özyürek, 2014). Bu hizmetlerin sunulabilmesi için de bir ekibe gereksinim vardır.

1.1.2 BEP ekibi

BEP hazırlama ve uygulama sürecinde disiplinlerarası bir ekiple çalışmaların yürütülmesi son derece önemlidir ve aynı zamanda yasal bir zorunluluktur. Alanyazında BEP ekibinin yılda en az bir kez bir araya gelmesi gerektiği ifade edilse de (Batu, 2007; MEB, 2018a; Toprak ve Ergenekon, 2022) gereksinim duyulduğunda ekip yılın herhangi bir döneminde yeniden ve birden fazla kez toplanabilir (Bambara ve Kern, 2006; Bateman ve Linden, 1998; Toprak ve Ergenekon, 2022). Ekibin sorumlulukları; (a) değerlendirme öncesi etkinlikler, (b) yerleştirme, (c) programı hazırlama, (d) programı izleme ve değerlendirme olarak dört başlık altında toplanabilir (Artar ve Ergenekon, 2022b; Fiscus ve Mandell, 2002; Wright vd., 2016).

Ekibin en temel üyesi öğrenci ve ailesidir. BEP ancak ailenin onayıyla birlikte uygulamaya geçirilebilir. Öğrenci ve aile dışında ekip; (a) özel eğitim öğretmeni, (b) kaynaştırma uygulamalarından yararlanan öğrenciler için genel eğitim öğretmeni, (c) okul yöneticisi, (d) okul psikoloğu ya da rehber öğretmen/okul psikolojik danışmanı, (e) ailenin ya da kurumun davet ettiği diğer ilişkili kişilerden oluşur (Artar ve Ergenekon, 2022b; Bateman ve Linden, 1998; CEC, 1999; Gallagher vd., 2023; Gibb ve Dyches, 2016). Öğrencinin eğitim hizmetlerinden yararlandığı ortama göre ekip üyeleri değişebilmektedir. Örneğin ayrı eğitim ortamlarında (ör., özel eğitim sınıfı, özel eğitim okulu) özel eğitim hizmetlerinden yararlanan öğrenciler için ekipte genel eğitim öğretmeni bulunmazken genel eğitim ortamlarında eğitim hizmetlerinden yararlanan özel gereksinimli öğrenciler için ekibe özel eğitim öğretmeni dahil olabilmektedir. Sözü edilen ekip üyelerinin yanı sıra gereksinim halinde fizyoterapist, dil ve konuşma terapisti, psikolog, sağlık personeli, odyolog, iş koçu ya da öğrencinin kurumlar veya eğitim programları arasında geçiş yapacak olması durumunda ilgili okullardan temsilciler de

ilişkili hizmetleri sunan personel olarak ekibe davet edilebilmektedir (Artar ve Ergenekon, 2022b; Fiscus ve Mandell, 2002; Wright vd., 2016).

Ekibin merkezinde yer alan birey olarak *öğrenci* mümkün olduğunca ekibe dâhil olmalıdır. Öğrencinin BEP yoluyla ilgilerini, tercihlerini, seçimlerini, kararlarını ifade etmesi, güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olması ve BEP hazırlama sürecine aktif katılım gösterecek becerilere sahip olması gerekir. Sıralanan bu becerileri yerine getirebilmesi için de öğrencinin BEP'inde iletişim ve öz-belirleme becerilerine ilişkin amaçlara yer verilmesi, bu becerilerin öğrenciye öğretilmesi ve bu becerilerde desteklenmesi son derece önemlidir. Öğrenci sıralanan bu yeterliklere sahip olduğunda kendisi için hazırlanan BEP'e dönüt sunabilecektir (Artar ve Ergenekon, 2022d). Öğrencinin kendini ifade edemediği ve ekibe katkı sunamadığı durumlarda bile dahil olabildiği ölçüde toplantılara katılması önemsenmelidir. Bu durumda ekip, odağını aileye yönlendirerek öğrencinin ilgi, istek ve yeterlikleri hakkında ipuçlarını aileden elde etmelidir. Öğrencinin BEP sürecine aktif katılımı, onun eğitimindeki en uzun erimli amaç olan bağımsız yaşama ve yetişkinliğe başarılı şekilde geçişini sağlamanın en etkili yoludur (Artar ve Ergenekon, 2022b; 2022d; CEC, 1999; Gibb ve Dyches, 2016; Winterman, 2014).

Ailenin rolü çocuklarının çıkarlarını temsil ederek sunulan hizmetlerin yasal takipçisi olmak, hizmetleri denetlemek, bilgi sunmak ve gerektiğinde eğitim materyali sağlamaktır. Öğrenciyi en iyi tanıyan kaynak kişiler olarak ailelerin sunduğu bilgiler, tercihleri ve gelecek beklentileri BEP'in işlevsel olmasını, okul sınırlarını aşmasını ve süreçte ortaya çıkabilecek çatışmaları önlemeyi sağlayacaktır. Aileleri BEP sürecine ve kendi rollerine ilişkin bilgilendirmek, onların sürece daha nitelikli katkılar sunabilmesine hizmet ederken süreç içerisinde ortaya çıkabilecek çatışmaların da önüne geçilmesini sağlar (Artar ve Ergenekon, 2022b; CEC, 1999; Gibb ve Dyches, 2016; Winterman, 2014).

Öğretmen/ler BEP'in hazırlanmasından ve uygulamasından sorumludurlar. Ekibe liderlik yapma, ekip üyelerini bilgilendirme ve rehberlik etme rollerini yerine getirirler. BEP, öğretmenler için öğretimsel yönlendirme sağlayarak günlük planların temelini oluşturur. Bunun yanı sıra davranışsallık ve ölçülebilirlik yoluyla eğitim programına sistematik bir yaklaşım sunar. Böylece öğretmenlerin öğretimle birlikte kayıt tutmalarını, değerlendirme yapmalarını ve hesap verilebilir şekilde mesleklerini icra etmelerini sağlar

(Artar ve Ergenekon, 2022b; CEC, 1999; Kargın, 2007; Twachtman-Cullen ve Twachtman-Bassett, 2011).

Ekipte *okul yöneticileri* BEP hazırlama ve uygulama sürecinin yasal gerekliliklerini takip etmekle ve yerine getirilmesini sağlamakla yükümlüdürler. Okul yöneticilerinin, özel eğitim hizmetlerinin sunulmasında gerekli çevresel düzenlemeleri yapma, eğitim materyallerini sağlama, okul dışında ilgili kurumlarla resmi bağlantıları kurma ve yasal gereklilikler konusunda ekibe yol gösterme rolleri bulunmaktadır (Artar ve Ergenekon, 2022b; Bateman ve Linden, 1998; Fiscus ve Mandell, 2002; Wright vd., 2016).

Rehber öğretmenler/okul psikolojik danışmanları ekipte yer alan bir diğer üyedir. Rehber öğretmenler/okul psikolojik danışmanları öğrencinin bireysel gelişiminin değerlendirilmesinde, değerlendirme sonuçlarının raporlanmasında ve aile eğitimi hizmetlerini planlayarak sunmada görev almaktadırlar (Artar ve Ergenekon, 2022b; Bateman ve Linden, 1998; Fiscus ve Mandell, 2002; Wright vd., 2016).

Gerektiğinde öğrencinin özelliklerine ve gereksinimlerine göre ekibe *farklı uzmanlar* da dahil olabilir. Ekibe dahil olan bu üyelerin BEP toplantılarına kendi uzmanlık alanlarına göre hazırlıklı gelmeleri, fikirlerini ve bilgilerini ekiple paylaşmaları, uzmanlık alanları doğrultusunda değerlendirme sonuçlarını yorumlayabilmeleri ve bu sonuçlara göre BEP içeriğine dönüt sunabilmeleri önemlidir (Artar ve Ergenekon, 2022b; Bateman ve Linden, 1998; Fiscus ve Mandell, 2002; Gibb ve Dyches, 2016; Wright vd., 2016).

BEP'in işlevsel ve nitelikli şekilde hazırlanabilmesi için ekip üyelerinin öğrenciyi odak noktasına alacak şekilde etkileşim, iş birliği ve eşgüdüm içinde çalışması gerekir. BEP ekibinde iş birliği, öğrencinin özelliklerine ve gereksinimlerine uygun eğitime erişebilmesi için tüm ekip üyelerinin karar alma süreçlerinde rollerini yerine getirmelerini ifade etmektedir. Dolayısıyla ekip üyelerinin iş birliği yapma, ekip çalışması gerçekleştirme, uzlaşma, etkili iletişim kurma becerilerine sahip olmaları ve kendi uzmanlık alanlarında yeterli olmaları ekibin nitelikli şekilde çalışabilmesini sağlayacaktır. Bu doğrultuda ekip üyelerinin öğrenciye ve BEP'e ilişkin bilgi sahibi olmaları, iş birliği becerileri sergilemeleri ve gerektiğinde bu becerilerde desteklenmeleri önemlidir. Bu sayede öğrencinin ve ailenin yaşamında fark yaratan, öğrencinin halihazırda içinde bulunduğu ortamlarda işlevlerini yerine getirmesini sağlayan, onu yetişkinliğe ve bağımsız yaşama hazırlayan nitelikte BEP'ler hazırlanabilir (Artar ve Ergenekon, 2022b; CEC, 1999; Gibb ve Dyches, 2016; Toprak ve Ergenekon, 2022;

Winterman, 2014). Alanyazındaki çalışmalarda BEP hazırlamanın önemine vurgu yapılırken bir taraftan da BEP sürecine ilişkin yaşanan sorunlardan söz edilmektedir. İzleyen başlıkta BEP'e ilişkin yaşanan sorunlara değinilmiştir.

1.1.3 BEP'e ilişkin yaşanan sorunlar

ABD'de yasal bir zorunluluk olarak ortaya çıktığı 1975 yılından bu yana dünya genelinde BEP'in hazırlanması ve uygulanmasıyla ilgili sorunlar olduğu ve BEP'in "gerçek hayatta, bir başka deyişle okullarda" yasal düzenlemelerde belirtildiği gibi uygulanmadığı belirtilmektedir. Yaşanan sorunlar öğrencilerin eğitim ve destek hizmetlerden en üst düzeyde yararlanmalarının önünde çeşitli engeller oluşturmaktadır (Bateman ve Linden, 1998; Çelik, 2023; Drasgow vd., 2001; Şahin vd., 2023; Yell vd., 2020). BEP'in *yasal sürecine ilişkin sorunlar*; ekip çalışması, ailelerin sürece dâhil edilmesi ve gerekli bileşenlerin BEP'te bulunmasıyla ilişkiliyken *niteliğinde yaşanan sorunlar*; BEP bileşenlerinin uygunluğu, kalitesi ve BEP'in uygulanmasıyla ilişkilidir (Çelik, 2023; Yell vd., 2020). Dolayısıyla BEP'e ilişkin sorunlar BEP'in hazırlanması, kalitesi ve uygulanması olmak üzere üç boyutta incelenebilir.

İşlevsel ve nitelikli bir BEP hazırlanmasının önemli ön koşullarından biri dinamik ve işlevsel bir ekip kurmaktan geçmektedir. Oysa hem uluslararası hem de ulusal alanyazında BEP'in hazırlanmasına ilişkin araştırmaların bulguları, BEP ekibine ilişkin sınırlılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Örneğin BEP ekibinde gerekli ekip üyelerinin yer almaması (Christle ve Yell, 2010; Çelik, 2023; Yell vd., 2020), ekipte aile katılımının az olması ve ailelere eşit söz hakkı verilmemesi (Blackwell ve Rossetti, 2014; Isaksson vd., 2007; Kızılkaya, 2023; Martin vd., 2006; Mereoiu vd., 2016; Yell, Katsiyannis vd., 2013; Zeitlin ve Curcic, 2014) ve ekip dinamiğinin iş birliğine ve ekip çalışmasına elverişli olmaması (Aras, 2023; Çıkılı ve Ünal, 2022; Kızılkaya, 2023; Martin vd., 2006; Ruppard ve Gafney, 2011) alanyazında ekibe ilişkin en sık vurgulanan sorunlardır.

BEP'in hazırlanmasına ilişkin bir diğer sorun, BEP için gerekli tüm bileşenlerin BEP'te yer almaması ya da yer alan bileşenlerin işlevsel olmamasıdır. Öğrencinin performans düzeyi yazılırken gereksinimlerini tüm yönleriyle ele almamak, değerlendirme sonuçlarını performans düzeyine yansıtamamak ve performans düzeyinin genel ifadelerle yazılması gibi sorunlarla karşılaşilmektedir (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Aksoy, 2024; Kurşun ve Gündoğdu, 2023; La Salle vd., 2013; Yell vd., 2020).

Performans düzeyiyle uyumlu ve ölçülebilir amaçlar geliştirilememesi de alanyazında sıklıkla dile getirilen bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Büyüksoylu, 2023; Kurth vd., 2025). Yürütülen pek çok çalışmada BEP amaçlarının yazımında sorunlar olduğu ve amaçların ölçülebilir olmadığı, yeteri kadar bireyselleştirilmediği ve yeterli ayrıntıya sahip olmadığı ortaya konmuştur (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Alan ve Aksoy, 2023; Boavida vd., 2010; Çelik, 2023; Hedin ve deSpain, 2018; Kurth vd., 2025). BEP kalitesini inceleyen araştırmaların bulguları da hazırlanan BEP'lerin kalitesinin düşük olduğunu göstermektedir (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Alan ve Aksoy, 2023; Çelik, 2023; Özdemir vd., 2020; Rakap, 2015; Ruble vd., 2010; Sanches-Ferreira vd., 2013).

Uluslararası ve ulusal alanyazındaki çalışmaların bulguları, BEP'in hazırlanmasının uygulama sürecini de etkilediğini göstermektedir. Örneğin alanyazında BEP'in hazırlanmasında ölçülebilir ve gözlenebilir amaçlara yer verilmemesinin (ör., Akarsu ve Atbaşı, 2021; Alan ve Aksoy, 2023; Boavida vd., 2010; Çelik, 2023; Hedin ve deSpain, 2018) ve bir dönemde çalışılabilecekten çok daha fazla sayıda amaç belirlenmesinin (Alan ve Aksoy, 2023; Berk ve Açar, 2024; Boavida vd., 2010; Giangreco vd., 1994; Rakap, 2015; Sanches-Ferreira vd., 2013) BEP'i uygulamayı zorlaştırdığı ifade edilmektedir.

BEP sürecinde vurgulanan bir başka sorun alanı, değerlendirme yapmayla ve öğretmenlerin değerlendirme becerileriyle ilgilidir. Alanyazında öğretmenlerin değerlendirme becerilerinde sorun yaşadıklarını gösteren birçok araştırma bulgusu bulunmaktadır (Akçin, 2022; Al-Shammari ve Hornby, 2020; Arslan-Armutcu vd., 2024; Avcıoğlu, 2011; Swain vd., 2022). Oysa değerlendirmenin nitelikli olması; performans düzeyinin uygun şekilde belirlenmesi, amaç yazma, öğretimi planlama, öğretimi sunma ve ilerlemeleri izleme gibi diğer BEP bileşenlerinin de uygun şekilde tasarlanabilmesini sağlayacaktır. Bir başka deyişle BEP'in bileşenleri değerlendirmeden başlayarak birbirini etkilemekte ve bütünleşmiş bir örüntü oluşturmaktadır.

Alanyazındaki bulgular öğretmenlerin, BEP amaçlarının öğretiminde bilimsel dayanaklı uygulamaları kullanmada (Çil vd., 2022; Özdemir ve Odluyurt, 2022; Tekin-İftar vd., 2023) ve BEP amaçlarını öğretimle ilişkilendirmede (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Akçin, 2022; Alan ve Aksoy, 2023; Berk ve Açar, 2024; Özdemir vd., 2020) de sınırlılıklar yaşadıklarını göstermektedir. BEP'in uygulanmasında alanyazında sıklıkla dile getirilen diğer sorunlar ise kurumların fiziksel olanaklarının yeterli olmaması, kaynak eksiklikleri

ve öğrencilerin devamsızlık durumlarıdır (Akçin, 2022; Aksoy, 2024; Geronimo vd., 2024).

Uluslararası ve ulusal alanyazındaki çalışmaların bulguları, BEP'e ilişkin sorunların hem genel eğitim hem de özel eğitim ortamlarında geçerli olduğunu (Aksoy, 2024; Çelik, 2023) ve okul öncesi dönemden liseye kadar her eğitim kademesinde sorunlar yaşandığını ortaya koymaktadır (Boavida, vd., 2014; Catone ve Brady, 2005; Le Salle vd., 2010; Pektaş, 2008; Rakap, 2015). Yürütülen çalışmaların bulguları, özel eğitim öğretmenlerinin de diğer öğretmenler gibi BEP hazırlamada ve uygulamada sorunlar yaşadıklarını, BEP'e ilişkin bilgi ve becerilerinde sınırlılıklar olduğunu göstermektedir (Alan ve Aksoy, 2023; Al-Shammari ve Hornby, 2020; Avcıoğlu, 2011; Çelik, 2023; Çıkılı vd., 2020; Fu vd., 2020). Özel eğitim öğretmenlerinin öğretmen yetiştirme programlarında BEP hazırlamayı öğrenmelerine rağmen bilgilerini uygulamaya dönüştürmekte zorlandıkları belirtilmektedir (Aksoy, 2024; Latti, 2016; Şahin vd., 2023). Dolayısıyla öğretmenlerin yaşadıkları bu zorluklar nedeniyle BEP hazırlama ve uygulamayla ilgili çeşitli destek ve eğitim gereksinimleri olduğu vurgulanmaktadır (Algahtani, 2021; Al-Shammari ve Hornby, 2020; Berry vd., 2011; Boavida vd., 2010; Christle ve Yell, 2010; Çelik, 2023; Fu vd., 2020; Karasu vd., 2014; Latti, 2016; Smith, 1990; Yell, Conroy vd., 2013). Bu noktada alanyazında BEP'e ilişkin yaşanan sorunlara çözüm olarak BEP'e yönelik araştırmaların yürütülmesi (Blackwell ve Rossetti, 2014; Christle ve Yell, 2010; Isaksson vd., 2007; Şahin vd., 2023) ve öğretmen niteliklerinin artırılması (Çelik, 2023; Şahin vd., 2023) önerilmektedir. Nitelikli ve işlevsel BEP'lerin hazırlanmasında özel eğitim öğretmenlerinin nitelikleri önemli bir bileşendir. Bu kapsamda izleyen başlıkta özel eğitim öğretmenlerinin niteliklerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

1.2 Özel Eğitim Öğretmenlerinin Nitelikleri

Ülkelerin ekonomik olarak kalkınmasında ve gelişmesinde eğitim sisteminin rolü ve öğretmenlerin nitelikleri son derece önemlidir. Bir başka deyişle ülkelerin gelişmişlikleri ile öğretmenlerin nitelikleri arasında oldukça yakın bir ilişki söz konusudur. Bu nedenle nitelikli bir öğretmenin sahip olması gereken özellikler, hemen her dönemde eğitim alanının öncelikli tartışma alanlarından ve politika konularından biri olagelmıştır (Talu ve Tezci, 2025; Yaşar ve Pamuk, 2024). Dünya genelinde yaşanan sosyal, politik, ekonomik ve teknolojik değişimler, öğretmenlerin öğrencilerini toplumsal yaşama

hazırlamak için sahip olmaları gereken niteliklerin dinamik şekilde ele alınmasını gerektirmektedir. Bu kapsamda nitelikli öğretmen özelliklerinin belirlenmesi çabalarının sürekli olarak devam etmesi ve öğretmen eğitiminin bu özelliklere göre şekillendirilmesi eğitim alanının önemli uğraşlarından birisidir (Akdoğan ve Altınok, 2025).

Öğretmen nitelikleri söz konusu olduğunda alanyazında “standart” ve “yeterlik” kavramlarının kullanıldığı görülmektedir. Yeterlik, bir işin yerine getirilmesinde işe koşulması gereken bilgiler, beceriler ve tutumlar bütünüdür (MEB, 2017). Standart ise öğretmen niteliklerini teknik bir yapıya indirgmeden öğretmenlerin sahip olmaları gereken tutum, bilgi ve becerilerin genel çerçevesini belirlemektedir. Bu yönüyle standartların öğretmenlikte yüksek nitelikli uygulamaların gerçekleşmesi için yol gösterici bir işlevi olduğu söylenebilir. ABD, Avusturalya ve İngiltere’de kavram olarak “öğretmenlik mesleği standartları” tercih edilirken Türkiye’de MEB tarafından “yeterlik” kavramının kullanıldığı görülmektedir (Türk Eğitim Derneği [TEDMEM], 2009). Öğretmenliğe ilişkin standartlar ve yeterlikler genel olarak mesleğe yönelik olabildiği gibi alana/branşa özgü de olabilmektedir. Dolayısıyla özel eğitim alanında da nitelikli öğretmen özelliklerinin belirlenmesine ve güncellenmesine ilişkin çabalar olduğu söylenebilir (CEC, 2015; MEB, 2008).

Özel eğitim öğretmenlerinin niteliklerine ilişkin ilk çalışmalar, ABD’de bir meslek kuruluşu olan Özel Gereksinimli Çocuklar Konseyi’nin (Council for Exceptional Children [CEC]) 1923 yılındaki ilk toplantısına dayanmaktadır. CEC’in ilk toplantısında konseyin amaçlarından biri, özel eğitim alanındaki öğretmenler için “mesleki standartlar” oluşturmak olarak belirtilmiştir. CEC yalnızca özel eğitim öğretmenleri için standartlar değil, aynı zamanda özel eğitim alanında çalışan personel için de “etik kodlar” ve özel eğitim öğretmeni yetiştirme standartları kapsamında “temel ve ileri düzey uzmanlık setleri” geliştirmiştir (CEC, 2015; Kırcaali-İftar, 2019). Standartlar, uzmanlık alanından bağımsız olarak bir özel eğitim öğretmenin sahip olması gereken nitelikleri içermektedir. Her standart alanında 2-17 madde arasında gösterge bulunmaktadır. Tablo 1.1’de CEC’in standart alanları ve gösterge örnekleri yer almaktadır.

Tablo 1.1*CEC'in Mesleki Uygulama Standartları*

Standart Alanı	Gösterge Örnekleri
1. Öğretim ve Değerlendirme	Öğretimi bireyselleştirme, bilimsel dayanaklı uygulamaları kullanma, sürekli değerlendirme, olumlu davranış desteği kullanma
2. Mesleki Yeterlikler ve İstihdam	İş konusunda kendini doğru temsil etme, mesleki bilgi dahilinde uygulama yürütme ve gerektiğinde destek talep etme, uygun öğrenme koşullarını savunma
3. Mesleki Gelişim	Güncel bilgileri takip etme, bireyselleştirilmiş bir mesleki gelişim planı oluşturma, mesleki performans değerlendirmelerine katılma, diğer özel eğitim öğretmenleri ve öğretmen adayları için danışmanlık yürütme
4. Meslektaşlar	Meslektaşlarının uzmanlık alanlarına saygı duyma, meslektaşlar arasında özel gereksinimli bireylere saygılı bir tutum geliştirme, tüm personelle iş birliği yapma
5. Yardımcı Personel	Yardımcı personele uygun görevler verme ve görevlerine uygun bilgi sunma, onlara karşı destekleyici olma ve mesleki iletişim içerisinde olma
6. Aileler	Ailelerle saygılı ve kültürel özelliklerine uygun iletişim kurma, ailelerin bilgilerini araştırma, aileleri eğitim sürecinde ortak olarak güçlendirme, aile eğitimi için fırsatlar sunma
7. Araştırma	Araştırma sonuçlarını başkalarını yanıltacak şekilde kullanmama, katılımcıların haklarını ve refahını koruma, araştırma sonuçlarını doğru şekilde yorumlama ve yayımlama
8. Durum Yönetimi	Öğrenci kayıtlarını doğru tutma ve gizlilik ilkesine önem verme, kayıt tutarak paydaşlara doğru veriler sunma, geçiş hizmetlerine ilişkin uygun planlamalar yapma
9. Eğitim Dışı Durumlar	Yasal ve yazılı görevlendirmeler dışında eğitim dışı görevleri yerine getirmekten kaçınma

Yaklaşık 100 yıllık savunu, mesleki gelişim ve mesleki standart geliştirme misyonuyla CEC'in bilgi birikimi, etkili özel eğitim öğretmenlerinin sahip olması gereken niteliklere ilişkin hem uygulama hem öğretmen yetiştirme hem de etik boyutunda en kapsamlı çerçevedir (CEC, 2015; Kırcaali-İftar, 2019).

Ulusal düzeyde öğretmen yeterliklerinin belirlenmesine ilişkin ilk çalışma, 1999 yılında Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından gerçekleştirilen “Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon Projesi”dir. Bu projeye YÖK, öğretmen eğitimi şekillendiren standartlar geliştirmeyi amaçlamıştır. Projenin ardından MEB 2002 yılında

öğretmen yeterliklerini belirlemenin önemli bir gereksinim olduğunu vurgulayarak bu konuda sorumlu kurumun MEB olduğuna dikkat çekmiş ve “Öğretmen Yeterlilikleri” belgesini yayımlamıştır. MEB 2006 yılında “Temel Eğitime Destek Projesi” kapsamında yeterlikleri güncelleyerek “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri” başlıklı yeni bir belge oluşturmuştur. Bu belgeye bağlı kalınarak 2008 yılında farklı branşlara yönelik özel alan yeterlikleri yayımlanmıştır. Bu belgede pek çok branşla birlikte “özel eğitim öğretmenliği özel alan yeterlikleri” de bulunmaktadır (MEB, 2008; Yaşar ve Pamuk, 2024). MEB’in (2008) özel eğitim alanına ilişkin özel alan yeterlikleri Tablo 1.2’de sentezlenerek sunulmuştur.

Tablo 1.2

MEB Özel Eğitim Öğretmeni Yeterlilikleri (2008)

Yeterlik Alanı	Yeterlikler
İletişim ve Sosyal Beceriler	Öğrenciye iletişim ve sosyal beceriler kazandırabilme, sosyal kabülü sağlayabilme
Öğretim Programını Uyarlama	Akademik ve akademik olmayan becerileri içeren BEP hazırlama, öğretimi bireyselleştirme ve değerlendirme
Okul, Aile ve Diğer Meslek Alanlarıyla İş Birliği Yapma	Ailelere, öğretmenlere ve uzmanlara yasal düzenlemeler ve öğretimsel uyarlamalar konusunda rehberlik yapma, aile eğitim programı hazırlama, aile ve çevreyle etkileşim ve iş birliği kurabilme
Davranış Yönetimi	Öğrencinin öğretim etkinliklerine katılımını düzenleme ve öğrencinin ve akranlarının öğretimsel etkinliklere katılımını engelleyen davranışlarını yönetebilme
Mesleki Gelişimi Sağlama	Mesleki yeterliklerini belirleyebilme, özel eğitime ilişkin mesleki gelişimini sağlayabilme, mesleki gelişimine yönelik uygulamalarda bilimsel araştırma yöntemlerinden ve tekniklerinden yararlanabilme, bilişim teknolojilerinden mesleki gelişim ve iletişim için yararlanabilme

Türkiye’de öğretmen yeterliklerinin belirlenmesine ilişkin çabaların devamında 2014 yılında gerçekleşen 19. Millî Eğitim Şurası’nda öğretmen yeterliklerinin paydaşların görüşleri ve güncel gelişmeler göz önüne alınarak yeniden düzenlenmesi önerisi yer almaktadır. Bu önerinin hayata geçirilmesiyle MEB 2017 yılında “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilikleri” belgesini yayımlamıştır. MEB’in genel öğretmen yeterlilikleri kapsamında; (a) mesleki bilgi, (b) mesleki beceri ile (c) tutum ve değerler alanları ön plana çıkmaktadır. Güncel olarak geçerli olan bu belgeyle özel alan yeterlikleri

geçerliliğini yitirmiştir. Özel alan yeterlikleri yerine genel yeterliklere alan bilgisi ve alan eğitimi yeterlikleri eklenmiştir. Böylece bütünsel bir metin oluşturulması amaçlanmıştır (MEB, 2017). Geçerliliğini yitirmiş olsa da 2008 yılında yayımlanan belgenin Türkiye’de özel eğitim öğretmenlerinin sahip olması gereken nitelikleri işaret eden ilk belge olması açısından önemli olduğu söylenebilir.

Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri belgesinin oluşturulmasında etkili etmenlerden bir diğeri de “Avrupa Yeterlikler Çerçevesi” ile ilişkili olarak 2015 yılında “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi’nin (TYÇ)” yapılması olmuştur. TYÇ eğitim ortamlarında edinilen ve kalite güvencesi sağlanmış tüm yeterlilikleri kapsayan ulusal yeterlilik çerçevesidir. TYÇ kapsamında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’na bağlı Mesleki Yeterlilik Kurumu, MEB ve YÖK iş birliğiyle çalışmalar sürdürülmekte, mesleklerin eğitime ve istihdama yönelik yeterlilik çerçevelerini kendi sistemiyle bütünleştirmeye çalışmaktadır (MEB, 2017).

Tüm bu gelişmeler Türkiye’de öğretmenlik mesleğine ilişkin yeterliklerin düzenlenmesi çabalarının devam ettiğini göstermektedir. Bu çabalar öğretmen yeterliklerinin oluşturulması açısından önemli olmakla birlikte yeterlik belgelerinde sık yaşanan değişimlere ilişkin endişeleri de beraberinde getirmektedir. Endişelerin odağında belgelerin felsefi temellerindeki ve yapılarındaki değişimler dolayısıyla bütüncül bir politika oluşturulamaması ve öğretmen yetiştirmede standartlaşmanın sağlanamamış olması yer almaktadır. Değişimlere rağmen tüm belgelerde yer alan ortak yeterlik alanları da bulunmaktadır. Alan bilgisi, öğretimi planlama, öğretim sunma, sınıf yönetimi, ölçme ve değerlendirme, materyal tasarlama tüm belgelerde vurgulanan ortak yeterliklerdir. Özel eğitime ilişkin yeterlikler de (ör., özel gereksinimli öğrencilere hizmet sunma, bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi düzenleme, yasal düzenlemeleri bilme vb.) 2002 ve 2006 belgelerinde yer almıştır. Ancak güncel belgede doğrudan özel eğitim alanına ilişkin bir madde yer almamaktadır. Yeterlik göstergelerinde yer alan bireysel farklılıkları ve özel gereksinimli öğrencileri dikkate alma, öğrencilerin özelliklerine uygun ölçme ve değerlendirme araçları hazırlama gibi ifadelerin özel eğitimle ilişkilendirebileceği vurgulanmaktadır (Yaşar ve Pamuk, 2024). Bu bilgiler doğrultusunda Türkiye’de özel eğitim öğretmenliği yeterliklerine ilişkin bir belirsizlik ve boşluk olduğu söylenebilir. Ancak ulusal alanyazında özel eğitim öğretmeni

yeterliklerinin belirlenmesi ve öğretmen yetiştirme programlarının bu yeterliklere göre şekillendirilmesine ilişkin öneriler bulunmaktadır (Kırcaali-İftar, 2019; Özyürek, 2008).

Türkiye’de özel eğitim alanında öğretmenlerin sahip olması gereken niteliklere ilişkin bir diğer gelişme yakın zamanda MEB tarafından yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Etik Yönergesi olmuştur. Bu yönergeyle MEB’e bağlı kurumlarda sunulan özel eğitim hizmetlerine ilişkin etik ilkelerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yönergede belirlenen etik ilkeler; (a) özel gereksinimli öğrencilerin eğitim hakkını ve eğitime erişimini desteklemek, (b) adalet, eşitlik, tarafsızlık ve dürüstlük anlayışıyla hareket etmek, (c) öğrencilerin gizliliğine önem vermek ve mahremiyetlerini korumak, (d) öğrencilerin yüksek yararını göz önünde bulundurmak, (e) öğrencinin bireyselliğine ve özerkliğine saygı duymak, (f) kapsayıcı ve bütüncül uygulamalar yürütmek, (g) uygulamalarını bilime göre şekillendirmek ve bilime katkı sunmak, (h) iş birliği yapmak, (i) sorumluluk almak ve (j) çıkar çatışmalarını önlemek olarak sıralanmıştır (MEB, 2025a). Özel Eğitim Hizmetleri Etik Yönergesi’nin, ulusal düzeyde özel eğitim etiğine ilişkin ilk yasal belge olmasından dolayı önemli olduğu ve alanda çalışan personelin sahip olması gereken niteliklere ilişkin yol gösterici olduğu söylenebilir.

Öğretmen yeterliklerinin, mesleğe kabul ve değerlendirme işlevlerinin yanı sıra hizmet içinde mesleki gelişim ve yükseköğretim kurumlarında öğretmen yetiştirme etkinliklerini düzenleme işlevleri de bulunmaktadır. Mesleki yeterlikler, öğretmen yetiştirme programlarındaki öğretmen adaylarının ne tür niteliklerle programdan mezun olması gerektiğini belirleyerek bu programları şekillendirmektedir (MEB, 2017; Seferoğlu, 2004). Bu kapsamda 1999 yılından bu yana öğretmen yeterlikleri politikalarında yaşanan değişimler öğretmen yetiştirme programlarında da karşılık bulmuştur. Türkiye’de eğitim fakülteleri 1982 yılında kurulmuş ve 1997 yılına kadar akademik disiplin odaklı bir öğretmen yetiştirme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu yıllarda YÖK tarafından gerçekleştirilen “Öğretmen Eğitiminde Standartlar ve Akreditasyon Projesi” ile uygulama odaklı mesleki gelişim ve seçmeli derslerin arttırılması önceliklendirilmiş olsa da 2006 yılında yeniden akademik disiplin ve kuramsal odaklı öğretmen yetiştirme yaklaşımına dönüş yaşanmıştır. YÖK 2018 yılında öğretmen yetiştirme programlarını yeniden düzenlemiştir. Bu kapsamda tüm programlar için çekirdek dersler oluşturulmuş, program dışı etkinliklere ve seçmeli derslere katılım önceliklendirilmiştir. Böylece programların standartlaştırılmasıyla birlikte esneklik özelliğini kazanması sağlanmaya

çalışılmıştır (Yıldırım ve Çobanoğlu, 2025). Bu süreçte programlara yönelik eleştiriler de yapılmıştır. Hem eleştirilerin etkisi hem de esnek program anlayışının devamı olarak 2020 yılında YÖK eğitim fakültelerine yetki devri kararı almıştır. Bu kararla alan eğitimi, meslek bilgisi ve genel kültür derslerinde önerilen oranlara uymak koşuluyla eğitim fakültelerinin kendi programlarını oluşturmalarının önü açılmıştır (YÖK, 2020). Yetki devri sonrasında kimi üniversiteler 2018 yılında uygulamaya konan programlarla yoluna devam ederken kimileri de sahip olduğu öğretim elemanı kadrosunun niceliği, niteliği ve öğrenci sayısı gibi değişkenleri dikkate alarak programlarında değişiklikler yapmışlardır. Bu noktada yetki devri, öğretmen yetiştirmeyi olumlu yönde etkileyebilecek özelliklerinin yanı sıra fakülteler arasında programın içeriğinin ve niteliğinin farklılaşması, öğretmen adayları arasında nitelik farkı oluşması risklerini de barındırmaktadır (Yıldırım ve Çobanoğlu, 2025). Dolayısıyla günümüzde öğretmen yetiştirme politikalarında standartlaşmaya karşı özerkleşmenin yaşandığı söylenebilir.

Yetki devrinin özel eğitim öğretmeni yetiştirme programlarına etkisi değerlendirildiğinde YÖK'ün yetki devri sonrasında bazı programların (ör., Gaziantep Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi vb.) 2018 yılındaki çekirdek programı kullanmaya devam ettiği, bazı programların (ör., Anadolu Üniversitesi, Ankara Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Maltepe Üniversitesi vb.) ise özerk programlarını oluşturduğu görülmektedir. Örneğin Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programı'nda BEP dersi haftada üç saat teorik ve bir saat uygulamalı olmak üzere toplam dört saat işlenmektedir. BEP dersi Gazi Üniversitesi Özel Eğitim Öğretmenliği Programı'nda haftada üç saat teorik, Maltepe Üniversitesi'nde ise haftada dört saat teorik olarak yer almaktadır. Çekirdek program yaklaşımını (2018) kullanmaya devam eden programlarda ise BEP dersi haftada iki saat teorik olarak yer almaktadır. Yetki devrinin öğretmen adaylarında nitelik farkı oluşturması riski (Yıldırım ve Çobanoğlu, 2025) BEP dersi özelinde değerlendirildiğinde programlar arasındaki farklılıkların öğretmen adaylarının BEP'e ilişkin becerilerinde farklılıklara yol açabileceği söylenebilir. Bu durum, özel eğitim hizmetinden yararlanan öğrencilerin standart niteliklerle donatılmamış öğretmenlerle karşı karşıya kalmaları ve eğitimde fırsat eşitliğine erişememeleri riskini doğurabilir. Programlar arasında yaşanan farklılıkları belirleyen etmenlerden bir diğeri, öğretim elemanı sayıları ve öğretim elemanlarının nitelikleridir. Türkiye'de özel eğitim öğretmenliği programlarının açılmasında yaşanan artış programlarda akademik açıdan yeterli altyapıya ve kaynağa sahip olmadan derslerin yürütülmesi riskini doğurmaktadır (Şahin vd., 2023). Ulusal

düzeyde özel eğitim öğretmeni yeterliklerine ilişkin boşluk, programların çeşitliliğinden kaynaklanan sorunlarla birlikte değerlendirildiğinde nitelikli özel eğitim öğretmeni yetiştirmede belirsizlik yaşandığı söylenebilir. Ancak uluslararası ve ulusal düzeyde geçmişten bu yana gerçekleştirilen çalışmalar Türkiye’de özel eğitim öğretmenlerinin sahip olmaları beklenen niteliklere ilişkin bir yol haritası oluşturmaktadır.

Uluslararası ve ulusal alanyazında vurgulanan tüm nitelikler özel eğitim öğretmenlerinin; aile ve uzmanlarla iş birliği yapma, davranış yönetimi ilkelerini hayata geçirme, değerlendirme, öğretimi planlama ve sunma, bireyselleştirme ve mesleki gelişim sağlama özelliklerine sahip olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır (CEC, 2015; MEB, 2008). Bir başka deyişle özel gereksinimli öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenleri, öğrencisinin ve çevresinin yaşamında fark yaratacak değerler bütününe sahip olmalıdır. Bu değerler öğrencilerin eğitsel haklarına erişmelerinde öğretmenlerin savunuculuk (Collins vd., 2017; Whitby vd., 2013; Woolf, 2019) ve etik değerlere sahip olma (Apaydın vd., 2020; CEC, 2015; MEB, 2025a) rollerini işaret etmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin sahip olması gereken tüm niteliklerin kesişiminde ise BEP hazırlama ve uygulama yer almaktadır. BEP; iş birliği, değerlendirme, program, öğretim, yasal haklar alanlarında gerektirdiği beceriler nedeniyle öğretmenlerin niteliklerini ortaya koyarak sentezlediği bir uygulama alanı olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla BEP hazırlama ve uygulama özel eğitim öğretmenleri için bilgi, beceri ve değer boyutlarında en temel beceridir (Avcıoğlu, 2011; Fu vd., 2020; Kırcaali-İftar, 2019; Latti, 2016; McLeskey vd., 2017; Van Boxtel, 2017). Tüm dünyada ve ülkemizde nitelikli özel eğitim öğretmenlerinin özelliklerinin belirlenmesi çabalarının devam etmesine ve BEP’e ilişkin becerilerin öğretmen niteliklerinin odağında yer almasına rağmen öğretmen nitelikleri ve BEP’e ilişkin sorunlar hâlen devam etmektedir (Akçin, 2022; Al-Shammari ve Hornby, 2020; Blasko vd., 2024; Çelik, 2023; Drasgow vd., 2001; Fu vd., 2020; Kurth vd., 2025; Shao vd., 2022; Yell vd., 2020). Mevcut durum tüm bu çabaların özel eğitim ortamlarında ve öğretmenlerde neden karşılık bulmadığı sorusunu akla getirmektedir. Bu soruyu yanıtlayabilmek için hizmet öncesinde ve hizmet içinde mesleki gelişim konularına odaklanmak gerektiği düşünülmektedir. Dolayısıyla bir sonraki başlıkta mesleki gelişim ve BEP ile ilişkisine yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

1.3. Mesleki Gelişim ve BEP

Mesleki gelişim, sistematik olarak planlanmış etkinlikler aracılığıyla meslekte gelişmeyi sağlayan uzun dönemli bir süreçtir (Wells, 2014). Öğretmenlikte mesleki gelişim, öğretmenlerin bilgi, beceri ve uzmanlığının geliştirilmesi amacıyla hizmet öncesi ve hizmet içindeki etkinlikleri ifade etmektedir (Guskey, 2000; TEDMEM, 2019). Ulusal ve uluslararası düzeyde öğretmen yeterliklerine ilişkin belgeler tarihsel süreçte ve politik açılardan farklılaşsa da “mesleki gelişim sağlama” dünya genelinde ortak ve en öncelikli öğretmen yeterliklerinden biridir (Akdoğan ve Altınok, 2025; Yaşar ve Pamuk, 2024).

Özel eğitim öğretmenleri açısından değerlendirildiğinde mesleki gelişim, önemli bir uygulama standardı (CEC, 2015) ve mesleki yeterliktir (MEB, 2008). Özel eğitim öğretmenleri için etik sorumluluklar arasında; özel gereksinimli öğrencilere ve onların ailelerine yararlı olabilmek için mesleki yeterliklerini geliştirmek, sınıf içi uygulamaları iyileştirmek üzere bilimsel bilgilere ve uygulamalara başvurmak, özel eğitim politikalarının gelişimini desteklemek, mesleki bilginin gelişmesine ve yaygınlaşmasına katkı sunmak yer almaktadır (Apaydın vd., 2020; CEC, 2015; MEB, 2025a).

Öğretmenlerin öğrenci, aile, çevre ve mesleğe ilişkin işlevlerini yerine getirebilmeleri ancak mesleki gelişimle mümkün olmaktadır. Özel eğitim alanındaki bilimsel birikim yoluyla uygulamayı şekillendirmek, güncellenen yasal düzenlemelere uygun şekilde özel eğitim hizmeti sunabilmek, öğrenci ve ailenin yeterliliklerini artırmak için mesleki gelişimin sürekli olması gerekmektedir (Algahtani, 2021; CEC, 2015). Bu noktada BEP, özel eğitim uygulamalarının temeli olarak özel eğitim öğretmenlerinin öncelikli mesleki gelişim alanlarından biridir. Özel eğitimde mesleki gelişime ilişkin yapılan uluslararası ve ulusal araştırmaların bulguları, özel eğitim öğretmenlerinin BEP’e ilişkin mesleki gelişim gereksinimlerinin hizmet içinde de devam ettiğini ortaya koymaktadır (Algahtani, 2021; Al-Shammari ve Hornby, 2020; Blasko vd., 2024; Boavida vd., 2010; Christle ve Yell, 2010; Çelik, 2023; Fu vd., 2020; Karasu vd., 2014; Şahin vd., 2023). Türkiye’de özel eğitim öğretmenliği programlarından mezun öğretmenlerin yanı sıra farklı programlardan (ör., sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği vb.) mezun öğretmenlerin de MEB’e bağlı özel eğitim ortamlarında görev yapabildiği uygulamalar (ör., ücretli öğretmenlik, sertifika programı, alan değişikliği, görevlendirme vb.) vardır (MEB, 2015; 2021; 2025). Ülkemizde özel eğitim öğretmeni açığını kapatmak üzere yapılan bu uygulamalar, alan dışından geçiş yapan öğretmenlerin özel eğitime ilişkin

yeterlikleriyle ilişkili endişeler yaratmaktadır (Demir, 2025; Demirtaş vd., 2016; Öksüz, 2019; Şahin ve Ergenekon, 2023). Çünkü öğretmen yeterlikleri, öğrencilere sunulan hizmetleri ve bu hizmetlerin kalitesini doğrudan etkilemektedir. Araştırma bulguları da bu endişeleri destekler şekilde alan dışından geçiş yapan öğretmenlerin alana uyum sağlama, öğrencilerin özelliklerini tanıma, BEP hazırlama, BEP amaçlarına ulaşma, öğretimi bireyselleştirme, öğretim sunma, ailelerle iletişim ve iş birliği, sınıf ve davranış yönetimi konularında zorlanabildiklerini ortaya koymaktadır (Metin ve Metin, 2025; Uzun vd., 2024). Dolayısıyla özel eğitim öğretmenlerinin yanı sıra alan dışından geçiş yapan öğretmenlerin de özel eğitime ve BEP'e ilişkin mesleki gelişimleri öncelikli bir konudur (Çelik ve Taç, 2021; Erol ve Karsantık, 2021; Metin ve Metin, 2025; Sarı ve Gülsöz, 2020; Uzun vd., 2024; Yılmaz ve Bayar, 2019).

Hizmet öncesi süreç açısından değerlendirildiğinde BEP özel eğitim öğretmenliği lisans programlarının temel derslerinden birisidir. Öğretmen adaylarının nitelikli ve işlevsel BEP hazırlamayı öğrenmeleri alanyazında karşılık bulan ve giderek daha fazla önemsenen bir konudur (Blasko vd., 2024; Mueller vd., 2019; Vuran vd., 2017). Hizmet öncesinde BEP hazırlamayı öğrenmeye ilişkin alanyazındaki bulgular; özel eğitim öğretmenlerinin önemli bir kısmının meslek yaşamlarında kendilerini BEP hazırlamaya hazır hissetmediklerini, hizmet öncesinde bir uygulama öğretmenin ya da uygulama öğretim elemanının gözetiminde BEP hazırlamadıklarını ve BEP'in tüm bileşenlerini hazırlamayı öğrenmediklerini göstermektedir (Blasko vd., 2024). Oysa alanyazında hizmet öncesinde BEP'i öğrenmede simülasyon (Mueller vd., 2019; Toledo, 2023), uygulamalı etkinlikler ve geribildirim (Rakap vd., 2025), iş birlikli uygulama (Vuran vd., 2017) gibi öğrenme-öğretme süreçlerinin etkili olduğunu gösteren araştırma bulguları bulunmaktadır. Bu bulgular, öğretmen adaylarının BEP'e ilişkin öğrendikleri kuramsal bilgileri uygulamaya dönüştürmek için fırsatlara gereksinim duyduklarını ortaya koymaktadır. Özel eğitim öğretmenliği programında BEP dersinin kuramsal olarak işlenmesi, etkili mesleki gelişim bileşenlerini içermemesi (ör., uygulama, geribildirim vb.) ve programlardaki öğretim elemanlarının yeterliklerinin farklılaşması özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlamayı öğrenmelerini ve öğrendikleri bilgileri meslek yaşamlarına genellemelerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir (Şahin vd., 2023). BEP'e ilişkin araştırmalarda en sık karşılaşılan öneriler hizmet öncesi düzeyde öğretmen yetiştirme programlarında BEP hazırlamayı öğrenme fırsatlarının ve BEP derslerinin geliştirilmesi, derslerin uygulamalı ve geribildirimli olarak yürütülmesi olmaktadır

(Blasko vd., 2024; Çelik, 2023; Mueller vd., 2019; Şahin vd., 2023; Toledo, 2023; Vuran vd., 2017). Genel eğitim öğretmeni yetiştirme programlarında BEP zorunlu veya seçmeli ders olarak yer alabilmektedir. Ancak bu dersin öğretmenlerin BEP'e ilişkin becerileri öğrenmesinde ve göreve başladıktan sonra bu becerileri uygulamaya aktarmasında yetersiz olduğu vurgulanmaktadır (Aydın ve Yılmaz, 2024; Camcı-Erdoğan, 2021; İlik ve Sarı, 2017). Dolayısıyla BEP'e ilişkin alanyazında sıralanan sorunların bir kısmının öğretmen yetiştirme programlarından ve programlarda uygulamalı etkinlikleri içeren fırsatların yer almamasından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğretmenlerin nitelikli mesleki gelişime erişiminin önündeki en önemli engellerden biri, seminer/kurs modeli ya da çalıştaylara katılmak gibi geleneksel mesleki gelişim modellerinin ağırlıkta olmasıdır. Geleneksel modeller öğretmenlerin uygulamalarını iyileştirmede ve onları desteklemede yetersiz kalabilmektedir (Uzuner, 2019). Alanyazında daha etkili mesleki gelişim fırsatları için farklı ve çeşitli mesleki gelişim modellerinden yararlanılması gerektiği vurgulanmaktadır (Bates ve Morgan, 2018; Bümen vd., 2012; Darling-Hammond vd., 2017). Öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarında deneyimledikleri sorunları ele almadan geliştirilen mesleki gelişim etkinlikleri ve programları tek yönlü bir akışa sahiptir ve etkileri sınırlıdır (Uzuner, 2019). Mesleki gelişimin etkili ve nitelikli şekilde gerçekleşmesi son yıllarda eğitim politikaları açısından önemli bir konu hâline gelmiştir (MEB, 2021a; Organisation for Economic Co-operation and Development, 2019). Etkili mesleki gelişim etkinliklerinin, programlarının veya modellerinin, ortak özellikleri incelenerek üzerinde uzlaşa sağlanan çeşitli nitelikleri bulunmaktadır. Etkili mesleki gelişime ilişkin yedi ortak özellik; (a) içerik odaklı tasarım, (b) aktif öğrenme ve yetişkin öğrenme yaklaşımı, (c) iş birliği geliştirme, (d) etkili uygulama modelleri ve iyi örnekler, (e) koçluk ve uzman desteği, (f) geribildirim ve yansıtma ve (g) uzun süreli olmadır (Bates ve Morgan, 2018; Darling-Hammond vd., 2017; TEDMEM, 2022). Yetişkin öğrenmesi ilkeleri ise gereksinim odaklı olma, öz denetimli etkinlikler, somut ürünler, aktif öğrenme stratejileri, öğrenenlerin sorumluluk ve karar alması, içeriğin kişiselleştirilebilmesi ve iyi uygulama örnekleri sunmadır (Gordon, 2004; Kawalilak ve Groen, 2020; Odabaşı, 2013; Rohlwing ve Spelman, 2014; Yılmaz-Fındık, 2025). Dolayısıyla öğretmenlere hazırlanacak mesleki gelişim programlarının bu ilkeler dikkate alınarak tasarlanması önemlidir.

1.4 Eğitim Programı

Eğitim programı, öğrenenlere okulda ve okul dışında tasarlanan etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir. Programların tasarlanması sürecinde felsefe, tasarım ve program bileşenlerine ilişkin çeşitli kararlar alınmalıdır (Demirel, 2024; Ornstein ve Hunkins, 2016; Şahin ve Kurt, 2021). Felsefi temelleri açısından bir program idealizm, realizm, pragmatizm, varoluşçuluk gibi klasik felsefe akımlarından ve daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık gibi eğitim felsefesi bakış açılarından etkilenebilmektedir (Akpınar, 2020; Alkın-Şahin ve Tunca-Güçlü, 2021; Demirel, 2024; Ornstein ve Hunkins, 2016). Eğitim programı tasarlama ilkelerini kullanarak (a) konu merkezli, (b) öğrenen merkezli ve (c) sorun merkezli olmak üzere üç farklı biçimde program tasarlanabilmektedir. Program tasarlama sürecinde neyin öğretileceği, hangi kurallara göre tasarım yapılacağı ve program bileşenlerinin nasıl ilişkilendirileceği eğitim programı alanının temel uğraşlarıdır (Cinoğlu, 2020; Demirel, 2024; Güven, 2021; Ornstein ve Hunkins, 2016).

Alanyazında sıklıkla vurgulanan program geliştirme modellerinin yanı sıra eylem araştırması yoluyla program tasarlama modeli de söz konusu olabilmektedir. Bu yaklaşımın temelinde eylem araştırmasının ve program tasarlama sürecinin döngüsel adımlarının benzerliği bulunmaktadır. Bir başka deyişle eylem araştırması süreci ve program tasarlama süreci birbiriyle bütünleştirilerek döngüsel şekilde ele alınabilir. Bu bakış açısının eğitim programı alanında paradigma değişimi ve post-modern paradigmanın yükselişiyle ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Eylem araştırması, öğretmen ve diğer paydaşların katılımı, iş birliği, sürekli değerlendirme ve esneklik sağlayarak program tasarlama ve değerlendirmenin önemli bir yolu olabilir (McKernan, 1988; 1996; 2008; Saban, 2021).

Bir eğitim programı temel olarak “hedef/kazanım, içerik/kapsam, eğitim durumları/öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme” bileşenlerinden oluşmaktadır. Programların kazanımları uzak amaçlar, genel amaçlar ve özel amaçlar olarak üç düzeyde ele alınabilir. Hedef davranışların belirlenmesinde yaygın olarak Bloom taksonomisinden yararlanılır. Bu taksonomide kazanımlar bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme düzeylerinde ele alınır. Yenilenmiş taksonomiye göre bilgi boyutu ve bilişsel süreç sınıflaması olmak üzere iki boyutlu bir çerçeve oluşturulmuştur (Demirel, 2024; Krathwohl, 2002; Tabak, 2021; Yarah, 2021). Programın içeriği oluşturulurken

doğrusal, piramit, modüler yaklaşımların yanı sıra konuların giderek karmaşıklaştığı, önceki öğrenmelerle ilişkilendirildiği ve gözden geçirildiği esnek bir tasarım sağlayan sarmal içerik tasarımı kullanılabilir (Demirel, 2024; Ornstein ve Hunkins, 2016; Yaralı, 2021). Öğrenme-öğretme süreci bileşeni, belirlenen kazanımlar doğrultusunda içeriğin ve öğretim sürecinin nasıl tasarlanacağıdır. Bu doğrultuda öğretim stratejileri ve araç-gereçler belirlenerek programın öğrenme-öğretme sürecinin şekillenmesi sağlanır. Değerlendirme bileşeninde ise öğrenenlerin kazanımlara ulaşma düzeyleri belirlenir. Öğretimi değerlendirmede kullanılan ölçme ve değerlendirme yaklaşımları sonuç temelli (ör., çoktan seçmeli, boşluk doldurma, yazılı ve sözlü sınavlar vb.) veya süreç temelli (ör., gözlem, görüşme, performans değerlendirmesi vb.) olabilmektedir (Çalışkan, 2021; Demirel, 2024; Ornstein ve Hunkins, 2016).

Bu araştırmada bir özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlere yönelik olarak bir mesleki gelişim programı tasarlanmıştır. Program, alanyazında öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunlara vurgu yapan araştırma bulgularına (Akçin, 2022; Blasko vd., 2024; Çelik, 2023; Fu vd., 2020; Geronimo vd., 2024) ve katılımcıların gereksinimlerine (Bkz. Bulgular) dayanan, öğretmenlerin gelişim ve değişimine odaklanan ve bilginin sürekli ilişkilendirilerek ve genişletilerek sunulduğu bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla programın ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık yaklaşımları doğrultusunda, sorun odaklı bir anlayışla, sarmal içerik tasarımıyla ve süreç temelli değerlendirme bileşenleriyle tasarlandığı söylenebilir (Bkz. Bulgular). İzleyen başlıkta hem mesleki gelişim programı tasarımına hem de araştırmaya temel oluşturan alanyazına ilişkin çalışmalardan örnekler sunulmaktadır.

1.5 İlgili Araştırmalar

Ulusal ve uluslararası alanyazında BEP'e ilişkin pek çok araştırma bulunmaktadır. Bu bölümde özel eğitim ortamlarında GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama konusundaki mevcut durumlarını ortaya koyan ve mesleki gelişimlerini içeren ulusal ve uluslararası araştırmalara odaklanılmıştır. BEP'e ilişkin çok sayıda araştırma bulunmasından dolayı raporda son 10 yılda özel eğitim ortamlarında gerçekleşen ve özel eğitim öğretmenlerinin, öğretmen adaylarının katılımcı olduğu araştırmalara yer verilmiştir.

1.5.1 BEP'e ilişkin durumu ortaya koyan araştırmalar

GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama durumlarını ortaya koyan 16 araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmaların betimlediğı durum veya ortaya koyduğu sorunlara ilişkin özet tablosu Tablo 1.3'te yer almaktadır.

Tablo 1.3

BEP'e İlişkin Durumu Ortaya Koyan Araştırmaların Özeti

Araştırmalar	Odaklandığı Durum	Genel Sonuç
Uluslararası Araştırmalar		
Fu vd. (2020)	BEP Hazırlama ve Uygulama	Araştırmaların sonuçları BEP'in hazırlanmasında ve uygulanmasında sorunlar yaşandığını ortaya koymaktadır.
Swain vd. (2022)		
Shao vd. (2022)		
Concepcion vd. (2025)		
Kurth vd. (2025)		
Ulusal Araştırmalar		Öğretmenlerin BEP'e ilişkin bilgi ve becerilerinde eksiklikler olduğu ifade edilmektedir.
Çıkılı vd. (2020)		
İlik ve Günay (2020)		
Akarsu ve Atbaşı (2021)		
Akçin (2022)		
Kurşun ve Gündoğdu (2023)		
Aksoy (2024)		
Metin ve Metin (2025)		
Çıkılı ve Ünal (2022)	BEP Ekibi	BEP ekibinin toplanmasında sınırlılıklar vardır.
Aras (2023)		
Özdemir vd. (2020)	BEP Kalitesi	BEP kaliteleri düşüktür.
Alan ve Aksoy (2023)		

1.5.1.1 BEP'e ilişkin durumu ortaya koyan uluslararası araştırmalar

Uluslararası düzeyde GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama durumlarını ortaya koyan beş araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalar izleyen satırlarda özetlenmiştir.

Fu ve meslektaşları (2020) yürüttükleri çalışmada Çin’de özel eğitim öğretmenlerinin BEP’i nasıl kavramsallaştırdıklarını ve günlük uygulamalarına nasıl yansıttıklarını belirlemeyi amaçladıkları nitel bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmaya 14 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Araştırmanın verileri yarı-yapılandırılmış telefon görüşmeleriyle toplanmış ve veriler tümevarım analiziyle analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçları Çin’de özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlama ve uygulamaya büyük ölçüde bağlı olduğunu, Çin’deki BEP gereksinimlerinin ABD’deki gereksinimlere benzer olduğunu, farklı sosyal-kültürel bağlamlar göz önüne alındığında BEP uygulamalarının okul politikaları, eğitim programı ve kaynakların sınırlılığı gibi çeşitli etmenlerden etkilendiğini göstermektedir. BEP’in okullarda uygulanmasındaki tutarsızlıklar nedeniyle sistematik bir BEP kılavuzunun oluşturulmasına gereksinim olduğu, öğretmenlerin BEP konusunda mesleki gelişime gereksinim duydukları ve öğretmenlere daha fazla kaynak sunulması gerektiği vurgulanmaktadır.

Swain ve meslektaşları (2022) özel eğitim öğretmenlerinin BEP sürecinde veri toplama yöntemlerini ve değerlendirmeye yönelik aldıkları eğitimleri incelemek üzere betimsel bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmanın verileri anket yoluyla 2084 özel eğitim öğretmeninden toplanmıştır. Veriler Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı (Statistical Package for the Social Sciences [SPSS]) paket programı kullanılarak çeşitli analiz teknikleriyle analiz edilmiştir. Ankete katılan katılımcıların %71,4’ü tamamen değerlendirmeye odaklanan en az bir kursu tamamladıklarını belirtmişlerdir. İlkokul ve ortaokulda özel eğitim öğretmenleri tarafından en çok kullanılan veri toplama tekniğinin gözlem olduğu, programa dayalı değerlendirme, standart değerlendirme, notlar, yoklama ve ev ödevlerinin daha az kullanıldığı bulunmuştur. Araştırma sonucunda özel eğitim öğretmenlerinin BEP’te veri toplamaya yönelik mesleki gelişiminin önemi vurgulanmıştır.

Shao ve meslektaşları (2022) Çin’in Guangxi bölgesinde özel eğitim okullarında BEP’in hazırlanması ve uygulanması durumunu incelemek amacıyla nicel betimsel bir araştırma yürütmüşlerdir. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan anket aracılığıyla 150 özel eğitim öğretmeninden toplanmış ve SPSS paket programı aracılığıyla istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Bulgular BEP’in hazırlanmasında ve uygulanmasında bilimsel olmama, BEP sisteminin eksikliği, öğretmenlere sunulan desteklerin yetersizliği ve özel eğitim

öğretmenlerinin mesleki yeterliliklerinin düşük olması gibi sorunların olduğunu ortaya koymuştur.

Concepcion ve meslektaşları (2025) Filipinler’de özel eğitim öğretmenlerinin BEP’e ilişkin bilgi ve uygulamalarının kapsamını incelemeyi amaçladıkları çalışmada betimsel-ilişkisel tarama yoluyla bir araştırma yürütmüştür. Veriler 40 öğretmenden araştırmacılar tarafından hazırlanan anket aracılığıyla toplanmıştır. Ek olarak öğretmenlerin hazırladıkları BEP’ler belge inceleme yoluyla incelenmiştir. Verilerin analizi SPSS paket programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları öğretmenlerin BEP hazırlamaya ilişkin yüksek düzeyde bilgi sahibi olduklarını ve bilgilerini uygulamaya dökebileceklerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla BEP’e ilişkin bilgi düzeyiyle BEP hazırlama arasında pozitif yönlü bir korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara ek olarak BEP’lerin gözden geçirilmesi ve revize edilmesinin yanı sıra uzmanların planlama sürecine dahil edilmesi konularında çeşitli zorluklar yaşandığı ortaya çıkmıştır.

Kurth ve meslektaşları (2025) karmaşık destek gereksinimleri olan öğrencilerin gereksinimlerinin BEP’lerde ne düzeyde karşılandığını belirlemek amacıyla betimsel bir araştırma yürütmüşlerdir. Bu amaçla araştırmacılar 117 öğrencinin performans düzeyleriyle amaçlarının uyumunu incelenmişlerdir. Öğrencilerin tanıları çoğunlukla ZY, OSB ve çoklu yetersizliktir. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen BEP içerik aracı ve değerlendirme aracıyla toplanmıştır. Verilerin analizi istatistiksel olarak Statistical Analysis System yazılımı üzerinden yapılmıştır. Sonuçlar belirlenen 1755 gereksinimin %32’sinin amaçlarla uyumlu olmadığını, %26’sının kısmen uyumlu olduğunu ve %41’inin tamamen uyumlu olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca en az kısıtlayıcı ortamlara yerleştirilen öğrencilerin BEP’lerinde daha kısıtlayıcı ortamlara yerleştirilen öğrencilerin BEP’lerine göre daha fazla gereksinim ifadesi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.5.1.2 BEP’e ilişkin durumu ortaya koyan ulusal araştırmalar

Ulusal düzeyde GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama durumlarını ortaya koyan 11 araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalar izleyen satırlarda özetlenmiştir.

Çıkılı ve meslektaşları (2020) özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlükleri çeşitli değişkenler açısından incelemeyi amaçladıkları tarama modelinde betimsel bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmaya özel eğitim alanından

mezun 152 ve farklı alandan mezun 140 öğretmen katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Bafra-Tike ve Kargın (2009) tarafından geliştirilen ve geçerlik-güvenirlik çalışması yapılan “BEP Hazırlama Sürecinde Karşılaşılan Güçlükleri Belirleme Ölçeği” kullanılmıştır. Veriler SPSS 20.0 paket programı kullanılarak çeşitli analiz teknikleriyle analiz edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenci gereksinimlerine yönelik işlevsel BEP hazırlamayla ilgili bilgi eksikliklerinin olduğu, öğretmenlerin hizmet süreleri, branş ve hizmet içi eğitim alma durumlarına göre BEP hazırlamada yaşadıkları güçlüklerin farklılaşmadığı, öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde ekip üyeleriyle bilgi ve sorumlulukların paylaşılması konusunda güçlük yaşadıkları bulunmuştur. Bu bulgular ışığında öğretmenlerin işlevsel BEP hazırlama konusunda bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik araştırmaların yanı sıra BEP ekibi üyelerinin görev ve sorumluluklarını paylaşmasıyla ilgili araştırmalar planlanması önerilmiştir.

İlik ve Günay (2020) gerçekleştirdikleri nitel araştırmada BEP yazılımları aracılığıyla hazırlanan BEP’ler ile öğretmenler tarafından hazırlanan BEP’lerin avantaj ve dezavantajlarını incelemeyi amaçlamışlardır. Veriler 10 özel eğitim öğretmeni ve beş sınıf öğretmeninden yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmış, betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin BEP’leri hazırlamayı üç-yedi hafta arasında tamamladıkları, sekiz öğretmenin BEP’i kendisinin hazırladığı, yedi öğretmeni ise BEP’i yazılımlardan yararlanarak hazırladığı bulunmuştur. BEP’i kendisi hazırlayan öğretmenlerin büyük çoğunluğu hazırlanan BEP’in öğrenci gereksinimlerine yanıt verdiğine, BEP’i yazılım aracılığıyla hazırlayan öğretmenlerin büyük çoğunluğu da hazırlanan BEP’in öğrenci gereksinimlerine yanıt vermediğine ilişkin görüş bildirmiştir. Ayrıca öğretmenlerin bir kısmının BEP amaçlarına kısmen ulaşabildikleri ve BEP formunda azaltılmak istenen davranışlara yönelik bir bölüm eklenmesi gerektiğine ilişkin görüşleri olduğu ortaya çıkmıştır.

Özdemir ve meslektaşları (2020) BEP’lerin değerlendirilmesi için bir değerlendirme aracı oluşturmayı ve bu araçla Türkiye’de hazırlanan BEP’lerin kalitesini ölçmeyi amaçlamışlardır. Betimsel analiz modeliyle tasarlanan nicel araştırmada meslek okulları, özel eğitim sınıfları ve genel eğitim sınıflarında hazırlanan 252 BEP’i incelemişlerdir. Veriler ortalama ve frekans değerleri açısından analiz edilmiştir. Sonuçlar incelenen BEP’lerde genel bilgiler, performans düzeyi, amaçlar, uyarlamalar ve geçiş planlamaları

bölümlerinde eksiklikler olduğunu göstermektedir. Genel bilgiler bölümündeki eksiklikler aile bilgileri, BEP ekibi üyeleri bilgileri, öğrencinin tanısı ve sağlık bilgileri olmuştur. Performans düzeyi ifadelerinin ölçülebilir-gözlenebilir olmadığı, öğrencilerin güçlü yönlerine ilişkin bilgileri içermediği ortaya konmuştur. BEP’lerde uzun ve kısa dönemli amaçların yer aldığı ancak amaçların performans düzeyiyle, değerlendirme araçlarıyla ve materyallerle uyumlu olmadığı bulunmuştur. Bunlara ek olarak BEP’lerde amaçlara ulaşmak için gereken uyarlamalar ve geçiş planlamalarının yer almadığı vurgulanmıştır. Tüm bu bulgular incelenen BEP’lerin kalitelerinin düşük olduğu sonucunu doğurmuştur.

Akarsu ve Atbaşı (2021) eğitim uygulama okullarındaki öğrenciler için hazırlanan BEP’leri performans düzeyi, uzun ve kısa dönemli amaçlar, azaltılmak istenen davranışlar boyutlarında inceledikleri bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmada doküman analizi yöntemiyle 40 BEP incelenmiş, BEP’lerin incelenmesi için araştırmacılar tarafından hazırlanan BEP İnceleme Formu kullanılmıştır. Veriler doküman analizi ve betimsel analiz yoluyla analiz edilmiş, frekans ve yüzde hesaplanmıştır. Bulgular performans düzeyi ifadelerinin iki-dört cümle arasında yazıldığını, BEP’lerin önemli bir kısmında amacın çalışılacağı yöntem bölümünde *beceri öğretim yöntemleri* ve *açık anlatım yöntemi* ifadelerinin yer aldığını, az sayıda BEP’te eşzamanlı ipucuyla öğretim, model olma, sözel ipucu gibi ifadeler bulunduğunu ortaya koymuştur. Kısa dönemli amaçlar için belirlenen ölçütlerin 27 BEP’te %100, üç BEP’te 4/3 olarak ifade edildiği bulunmuştur. Geriye kalan 10 BEP’te ölçüt ifadesine rastlanamamıştır. 40 BEP içerisinde yalnızca beş (%12,5) BEP’te öğrencinin artırılmak ya da azaltılmak istenen davranışlarına yönelik ifadeler bulunduğu görülmüştür.

Akçin (2022) özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama süreçlerini ve karşılaştıkları sorunları belirlemeye yönelik olarak kesitsel tarama modeliyle bir araştırma yürütmüştür. Araştırmanın katılımcıları özel eğitim alanında çalışan 1000 öğretmenden oluşmaktadır. Bu öğretmenlerin 320’si zihin engelliler öğretmenliği programı, 147’si sınıf öğretmenliği programı, 145’i okul öncesi öğretmenliği ya da çocuk gelişimi programı, 43’ü psikolojik danışmanlık ve rehberlik programı, 36’sı işitme engelliler öğretmenliği programı, 27’si görme engelliler öğretmenliği programı, 282’si diğer programlardan (ör., müzik, matematik, sosyoloji vb.) mezun olmuştur. Araştırmanın verileri araştırmacı tarafından hazırlanan “Bireyselleştirilmiş Eğitim

Programı Hazırlama Süreçlerinin ve Karşılaşılan Sorunların Belirlenmesi” anketiyle toplanmıştır. Veriler ortalama, standart sapma ve yüzde değerleri hesaplanarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin öğrenci bilgilerini en çok gözlem ve görüşme yoluyla topladığı, BEP toplantılarına en çok katılım gösteren ekip üyesinin özel eğitim öğretmenleri olduğu, öğrencilerin değerlendirilmesinde en çok programa dayalı kaba değerlendirme formları kullanıldığı ve sıklıkla ayrıntılı değerlendirme yapılmadığı bulunmuştur. Performans düzeyi belirleme sürecinde ise öğretmenlerin en sık karşılaştıkları sorunlar bilgi ve beceri eksikleriyle birlikte zamanın yetmemesi olmuştur. Katılımcıların %60’ının BEP’i kendisinin hazırladığı, %30’unun ise BEP yazılımlarından yararlanarak BEP hazırladığı bulunmuştur. Ölçü aracı geliştirme, öğretim materyallerini tasarlama, performans düzeyini belirleme, öğretim yöntemlerine karar verme öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde en sık karşılaştıkları sorunlar arasındadır. Bu süreçte öğretmenlerden kaynaklanan sorunların bir kısmının onların motivasyon eksikliğiyle bir kısmının da bilgi ve beceri eksiklikleriyle ilişkili olduğu bulunmuştur. BEP hazırlama ve uygulamada en sık karşılaşılan diğer sorunlar kurumların fiziksel olanaklarının yetersizliği, materyal eksikliği, öğrencilerin devamsızlığı, ebeveynlerin bilgi eksiklikleriyle birlikte katılımlarının düşük olması, düşük katılıma karşın gerçekçi olmayan yüksek beklentilerinin olması, yardımcı personel eksikliği olarak belirlenmiştir. BEP ekibinin işleyişine ilişkin en sık karşılaşılan sorunlar ise BEP hazırlamanın özel eğitim öğretmenlerine bırakılması, ekipte gerekli uzmanların yer almaması, ekip üyelerinin bir araya gelmesinin zamanlama açısından zor olması, ekip üyelerinin iş birliği becerilerine sahip olmaması ve ekipteki görevlerini yerine getirmemeleri olmuştur.

Çıkılı ve Ünal (2022) yürüttükleri araştırmada özel eğitim okullarında çalışan personelin görüşlerine dayalı olarak BEP geliştirme birimlerinin işleyişini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya altı özel eğitim öğretmeni, üç rehber öğretmen, üç branş öğretmeni, üç okul yöneticisi katılmıştır. Var olan durumu betimlemeye yönelik olarak gerçekleştirilen nitel araştırmada veriler yarı-yapılandırılmış görüşme formu ve demografik bilgi formuyla toplanmıştır. Veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Veri toplanan katılımcıların çalıştıkları özel eğitim okulları ZY, işitme yetersizliği ve görme yetersizliği olmak üzere üç yetersizlik kategorisine yöneliktir. Araştırmanın sonucunda okullarda genellikle BEP geliştirme biriminin kurulmadığı ve kurulduğunda da amacına uygun olarak çalışmadığı ortaya çıkmıştır.

Alan ve Aksoy (2023) yürüttükleri çalışmada özel eğitim okullarında hazırlanan BEP'lerin kalitesini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma araç geliştirme amacıyla gerçekleştirilmiş ve betimsel tarama modeliyle yürütülmüştür. Araştırmanın ilk aşamasında “BEP Kalitesini Değerlendirme Ölçeği (BEPKDÖ)” hazırlanmıştır. BEPKDÖ aracılığıyla 180 BEP değerlendirilmiş ve aracın psikometrik nitelikleri incelenmiştir. Bu aşama sonucunda hazırlanan aracın geçerlik ve güvenirlik ölçütlerini karşıladığı görülmüştür. İkinci aşamada BEPKDÖ kullanılarak 211 BEP'in kaliteleri incelenmiştir. Veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Analizler sonucunda BEP'lerin kalitelerinin düşük olduğu, BEP amaçlarının sayısının çok yüksek olduğu, kademe düzeyi arttıkça BEP'lerin kalitesinin düştüğü, 1-5 yıl arasında özel eğitim deneyimine sahip öğretmenlerin hazırladığı BEP'lerin daha kaliteli olduğu, öğrencilerle ilk kez karşılaşan öğretmenlerin hazırladığı BEP'lerin, aynı öğrencilerle önceki yıllara ilişkin deneyimi bulunan öğretmenlerin hazırladığı BEP'lerden daha kaliteli olduğu görülmüştür.

Aras (2023) bir özel eğitim anaokulunda BEP ekibi üyelerinin BEP hazırlama sürecine ilişkin deneyimlerini fenomenoloji deseniyle incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya üç özel eğitim öğretmeni, dört okul öncesi öğretmeni, bir okul yöneticisi ve sekiz aile üyesi katılmıştır. Veriler yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve tümevarım analiziyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda BEP ekibinin toplanmadığı ancak “toplanmış gibi” gösterildiği ortaya çıkmıştır. Okulda rehber öğretmenin olmamasının BEP hazırlama sürecini olumsuz etkilediği, okul öncesi öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin BEP hazırlamaya ilişkin bilgi eksiklerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aile üyelerinin ise sene başında gerçekleştirilen veli toplantılarıyla BEP toplantılarını birbirine karıştırdıkları ortaya çıkmıştır.

Kurşun ve Gündoğdu (2023) özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlamaya ve 2022 yılında MEB tarafından yayımlanan BEP kılavuzuna ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçladıkları bir araştırma yürütmüşlerdir. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasıyla yürütülen araştırmada veriler yarı-yapılandırılmış görüşme formuyla altı özel eğitim öğretmeninden toplanmıştır. Veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Bulgular öğretmenlerin yarısının BEP kılavuzunu incelediklerini ve BEP hazırlamada çeşitli sorunlar yaşadıklarını ortaya koymuştur. Öğrencilerin performans düzeyini belirleme, ailelerle iletişim ve aile katılımı öğretmenlerin BEP hazırlama sürecinde karşılaştıklarını dile getirdikleri sorunlardır.

Aksoy (2024) özel eğitim ve sınıf öğretmenlerinin BEP yeterlik algılarını ve BEP hazırlama ve uygulama sürecine yönelik görüşlerini incelemeyi amaçladığı bir araştırma yürütmüştür. Karma araştırma yöntemlerinden açıklayıcı sıralı desenle yürütülen araştırmada veriler “Öğretmenler için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Yeterlik Ölçeği” ve yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın nicel verileri 219 öğretmenden, nitel verileri ise 10 genel eğitim öğretmeni ve 11 özel eğitim öğretmeninden toplanmıştır. Nicel veriler SPSS paket programıyla istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Nitel verilerin analizi ise betimsel analiz yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın bulguları, öğretmenlerin yeterlik algılarının yüksek olduğunu ancak BEP hazırlama sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaştıklarını ortaya koymaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin BEP’e ilişkin bilgi boyutunda sınıf öğretmenlerine göre kendilerini daha yeterli algıladıkları ancak bilgiyi uygulamaya dönüştürmede her iki grubun da zorlandığı bulunmuştur. Öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde en çok zorlandıkları konular ise performans düzeyi belirleme, uygun amaç belirleme, aile katılımının az olması, öğrencilerin davranış problemleri ve devamsızlıkları, fiziksel olanakların yetersizliği olmuştur.

Metin ve Metin (2025) yürüttükleri araştırmada alan değişikliği yaparak özel eğitim okullarında görev yapmaya başlayan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin görüşlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya sınıf öğretmenliği programından mezun olan ve sonradan alan değiştirerek özel eğitim okullarına geçen 14 öğretmen katılmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışmasıyla yürütülen araştırmada veriler yarı-yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmış ve betimsel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmenlerin BEP hazırlamayı önemsedikleri ancak amaç yazma, değerlendirme gibi BEP hazırlamada gerekli bilgi ve becerilere sahip olmadıkları bulunmuştur. Bunun yanı sıra araştırmada BEP hazırlama sürecinde yeterli iş birliğinin yapılmadığı, kurumların öğretmenlere sınırlı destek sundukları sonucuna ulaşılmıştır.

Mevcut durumu belirlemeyi hedefleyen ulusal ve uluslararası araştırmaların ortak bulguları; BEP hazırlanmasında ve uygulanmasında sorunlar olduğunu, öğretmenlerin bilgi ve becerilerindeki sınırlılıklar nedeniyle mesleki gelişim etkinliklerine gereksinim duyduklarını ortaya koymaktadır. Bu ortak bulgular aşağıda kısaca özetlenmiştir:

- BEP'in hazırlanmasında değerlendirme (Akçin, 2022; Swain vd., 2022), performans düzeyi belirleme (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Aksoy, 2024; Kurşun ve Gündoğdu, 2023), amaç belirleme ve yazma (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Aksoy, 2024; Kurth vd., 2025; Özdemir vd., 2020) ve BEP'i öğretim bileşenleriyle ilişkilendirme (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Akçin, 2022; Alan ve Aksoy, 2023; Özdemir vd., 2020) alanlarında sorunlar olduğu ortaya konmuştur.
- Ulusal alanyazında BEP ekibine ilişkin bulgular ekibin oluşturulmadığını, ekip üyelerinin bir araya gelmediklerini ve BEP toplantılarının gerçekleşmediğini ortaya koymaktadır (Akçin, 2022; Aras, 2023; Çıkılı ve Ünal, 2022). Ayrıca BEP hazırlama sürecinde aile katılımının düşük olduğunu gösteren bulgular vardır (Akçin, 2022; Aksoy, 2024; Aras, 2023).
- BEP'in uygulanması sürecinde öğrenci devamsızlığı, materyal ve fiziki olanakların yetersizliği (Akçin, 2022; Aksoy, 2024), öğretmenlerin BEP'e ilişkin becerilerindeki sınırlılıklar (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Akçin, 2022; Alan ve Aksoy, 2023; Çıkılı vd., 2020; Shao vd., 2022; Swain vd., 2022) alanyazında dile getirilen ortak sorunlardır.
- GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP konusundaki mesleki gelişim gereksinimleri sıklıkla vurgulanmaktadır (Akçin, 2022; Aksoy, 2024; Alan ve Aksoy, 2023; Aras, 2023; Çıkılı vd., 2020; Fu vd., 2020; Metin ve Metin, 2025; Özdemir vd., 2020; Shao vd., 2022; Swain vd., 2022).

1.5.2 BEP'e ilişkin mesleki gelişim araştırmaları

Özel eğitim ortamlarında GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının BEP'e ilişkin mesleki gelişimlerini içeren 10 araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmaların hedef kitlesi ve mesleki gelişim sürecine ilişkin özet tablosu Tablo 1.4'te yer almaktadır.

Tablo 1.4*BEP'e İlişkin Mesleki Gelişim Araştırmalarının Özeti*

Araştırmalar	Hedef Kitle	Mesleki Gelişim Etkinlikleri	Sonuç
Flannery vd. (2015) Karal ve Wolfe (2020) Dietz (2021) Andrews (2025)	Özel Eğitim Öğretmenleri	- Senaryo örnekleri ve uygulama - Web tabanlı eğitim - Model olma ve uygulama	Mesleki gelişim etkinlikleri hedef becerilerde/durumlarda etkili bulunmuştur.
O'Connor-Holdren (2017) Vuran vd. (2017) Mueller vd. (2019) Toledo (2023) Quinn (2024) Rakap vd. (2025)	Özel Eğitim Öğretmeni Adayları	- Etkileşimli dersler, video modelle öğretim - İş birlikli uygulama - Simülasyon ortamında uygulama - Etkileşimli çalışma kitabı	Mesleki gelişim etkinlikleri hedef becerilerde/durumlarda etkili bulunmuştur.

1.5.2.1 Uluslararası mesleki gelişim araştırmaları

Uluslararası düzeyde GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin ve özel eğitim öğretmen adaylarının BEP'e ilişkin mesleki gelişimini içeren yedi araştırmaya ulaşılabilmektedir. Bu araştırmalar izleyen paragraflarda özetlenmiştir.

Flannery ve meslektaşları (2015) lise düzeyinde özel gereksinimli öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenlerine yönelik tasarladıkları mesleki gelişim paketinin öğretmenlerin geçiş bileşenlerini (ör., okul sonrası yaşama ilişkin hedefler, performans düzeyi, yıllık amaçlar vb.) BEP'e dâhil etmesi ve geçiş bileşenlerinin kalitesi üzerindeki etkisini inceledikleri deneysel bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmaya 22 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Tasarlanan mesleki gelişim paketi geçiş bileşenlerine ilişkin senaryo örnekleri, BEP örnekleri, uygulamalı etkinlikleri içeren iki günlük bir eğitimidir. Veriler araştırmacılar tarafından geliştirilen 13 maddelik bir kontrol listesi aracılığıyla toplanmış ve istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Öğretmenlerin eğitimden önce ve sonra hazırladıkları BEP'ler kontrol listesi kodlama kılavuzu aracılığıyla incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, mesleki gelişim paketinin ardından öğretmenlerin geçiş bileşenlerinin bir kısmını BEP'lere dahil ettiğini ve geçiş bileşenlerinin kalitesinde artış olduğunu ortaya koymuştur.

O'Connor-Holdren (2017) geliştirdiği mesleki gelişim paketinin hizmet öncesinde eğitimlerine devam eden özel eğitim ğretmeni adaylarının BEP toplantılarında aile katılımını kolaylaştırma becerileri üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırma, katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeliyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar dört özel eğitim ğretmeni adayından oluşmaktadır. Öğretmen adaylarına öğretilmesi hedeflenen beceriler; ebeveynin anladığını kontrol etme, anlamayı kolaylaştırma, ebeveynin katkısını kontrol etme ve katkıyı kolaylaştırmadır. Mesleki gelişim paketi; etkileşimli dersler, BEP toplantısı gündemi oluşturma, video analizi ve video model bileşenlerini içermektedir. Öğretmen adaylarının becerileri gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri senaryolu ve oyunculu BEP toplantısı simülasyonlarında değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulguları mesleki gelişim paketinin, özel eğitim ğretmeni adaylarının BEP toplantılarına aile katılımını kolaylaştırma becerilerini öğrenmelerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Mueller ve meslektaşları (2019) zel eğitim ğretmeni yetiştirme programlarında eğitimlerine devam eden ğretmen adayları için hazırlanmış BEP toplantısı simülasyonuna ilişkin ğretmen adaylarının deneyimlerini incelemeye yönelik bir durum çalışması yrtmuşlerdir. Simülasyon projesi gerçek ğrenci bilgilerine ve verilerine dayalı BEP vaka senaryolarından oluşmaktadır. Simülasyon toplantıları; (a) BEP toplantısının planlanması, (b) ğrencinin akademik, davranışsal ve sosyal gereksinimlerinin yanı sıra aile geçmişine yönelik bilgilerin toplanması, (c) ğretmen adaylarının öğrencinin özel eğitim ğretmeni rolünü oynadıkları, aileler ve diğer BEP ekibi üyeleriyle birlikte BEP toplantılarını yürütmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya programdan mezun olmuş 60 özel eğitim ğretmeni katılmıştır. Araştırmanın verileri telefon görüşmeleriyle toplanmış ve tümevarım analiziyle analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları, mesleklerinin ilk yıllarını çalışan özel eğitim ğretmenlerinin mezun olmadan önce deneyimledikleri BEP toplantısı simülasyonunu değerli bulduklarını, projenin lisans programında varlığını sürdürmesini önerdiklerini göstermektedir. Simülasyon projesi meslektaşlarla, ailelerle iş birliği yapma ve BEP toplantılarına katılmada ğretmen adaylarının becerilerini desteklemeye yönelik değerli bir araç olarak kabul edilmektedir.

Dietz (2021) eş zamanlı olmayan web tabanlı eğitim modülünün ğretmenlerin BEP amacı yazma algıları üzerindeki etkisini ve eğitim modülüne ilişkin ğretmen algılarını

incelemeyi amaçladığı bir araştırma yürütmüştür. Karma yöntem araştırması olarak tasarlanan çalışmanın katılımcıları ABD'nin Delaware Eyaleti'nde bulunan bir lisede “Yetişkin Hazırlığına Geçiş Yapan Öğrenciler (Students Transitioning to Adult Readiness [STAR])” biriminde çalışan dört öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Zoom toplantıları, BEP yazılımları, “Yüksek Kaliteli BEP Amaçları Kontrol Listesi (High-Quality Individualized Education Program [IEP] Goal Checklist)” ve “Öğretmen Eğitim Anketi (Teacher Training Survey)” aracılığıyla toplanmıştır. Veriler istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda hem BEP amaçlarının kalitesinde hem de öğretmenlerin amaç yazma konusundaki özgüvenlerinde artış olduğu gözlenmiştir. Ayrıca katılımcıların eğitim modülünden memnun oldukları, ancak öğrendikleri becerileri uygulayabilmeleri için daha fazla eğitim ve koçluk fırsatına gereksinim duydukları bulunmuştur.

Toledo (2023) gerçekleştirdiği durum çalışmasında özel eğitim öğretmen adaylarının BEP toplantısını deneyimlemeleri için geliştirdiği toplantı simülasyonu sürecini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 17 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın verileri öğretmen adaylarının yaptıkları yansıtmaları içeren belgelerin incelenmesiyle toplanmıştır. Veriler tümevarımsal olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları simüle edilmiş BEP toplantısına katılan öğretmen adaylarının BEP hazırlama süreci ve BEP ekibi üyelerine ilişkin derinlemesine bilgiler edindiklerini ve BEP toplantısı yürütme konusunda özgüvenlerinin arttığını göstermektedir. Öğretmen adayları simüle edilmiş ortamlarda rol oynayarak öğrenme deneyimine ilişkin olumlu görüşler bildirmişlerdir.

Quinn (2024) özel eğitim öğretmen adaylarının BEP kapsamında öğretimsel karar verme becerilerini iyileştirmek için “Sözel Problem Çözme (Talk Aloud Problem Solving [TAPS])” eğitim kiti müdahalesinin etkililiğini incelemeyi amaçladığı bir araştırma yürütmüştür. TAPS eğitim kiti; öğretmen kılavuzu, öğrenci çalışma kitabı, poster, bir eğitim oyunu, video model ve mantık problemleri içeren çalışma kitabından oluşmaktadır. Katılımcılar arası çoklu başlama düzeyi modeliyle yürütülen araştırmaya sekiz öğretmen adayı katılmıştır. Veriler ön-test, son-test ve yoklama oturumlarında “Whimbey Analitik Beceri Envanteri (Whimbey Analytical Skills Inventory)” ve “Uyarlanmış Bandura Öz-Yeterlik Envanteri (Modified Bandura's Self-Efficacy Inventory)” ile toplanmıştır. Bulgular, öğretmen adaylarının öz-yeterliklerinin arttığını, akıl yürütme ve problem çözme becerilerini kazandıklarını göstermektedir. TAPS

müdahalesiyle öğretmen adaylarının öğretimsel karar alma becerilerinin iyileştiği ve edindikleri becerileri genelleyebildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Andrews (2025) yürüttüğü eylem araştırmasında genel eğitim ortamında duygu ve davranış bozukluğu bulunan öğrencileri destekleyen bir grup özel eğitim öğretmenin yazdığı BEP amaçlarının kalitelerini mesleki gelişim programı yoluyla geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcıları 19 farklı okulda görev yapan 23 öğretmen ve bu öğretmenleri destekleyen üç kişilik merkez ofis ekibinden oluşmaktadır. Nitel veriler görüşmeler aracılığıyla toplanırken BEP amacı kalitelerine ilişkin nicel veriler BEP “Hedefleri ve Amaçları Değerlendirme Aracı (Goals and Objectives Rating Instrument [GORI])” ile toplanmıştır. Veriler tümevarımsal olarak analiz edilmiştir. Mesleki gelişim programı; GORI’yi ve GORI’nin değerlendirme aracı olarak kullanımını, kaliteli BEP amacı bileşenlerini ve mesleki iş birliğini desteklemeye yönelik konuları içermektedir. Araştırmanın sonucunda mesleki gelişim programından sonra öğretmenlerin BEP amacı yazmaya ve amaçlarda ilerlemeleri izlemeye ilişkin algılarının ve yazdıkları BEP amacı kalitelerinin iyileştiği ortaya çıkmıştır.

1.5.2.2 Ulusal mesleki gelişim araştırmaları

Ulusal düzeyde GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin ve özel eğitim öğretmen adaylarının BEP’e ilişkin mesleki gelişimini içeren üç araştırmaya ulaşılmıştır. Bu araştırmalar izleyen satırlarda özetlenmiştir.

Vuran ve meslektaşları (2017) zihin engelliler öğretmenliği programında eğitimine devam eden öğretmen adaylarının “BEP Hazırlama ve Öğretimin Bireyselleştirilmesi” dersinde iş birliğiyle BEP hazırlama ve ekip içerisinde birlikte çalışma becerilerini kazanmaları sürecini incelemişlerdir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Dersin yürütüldüğü iki grupta 100 öğretmen adayı ve üç öğretim elemanının katıldığı araştırmanın verileri katılımcı gözlem, saha notları, öğretmen adaylarının ödevleri, günlükleri ve öğretim elemanı görüşlerinden yararlanılarak elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmen adayları hem bireysel hem de grup şeklinde BEP hazırlama basamaklarını izleyerek özel gereksinimli bir öğrenciye uygun BEP hazırlamış, aynı zamanda öğretim uyarlamaları yapmışlardır. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının iş birliğiyle BEP hazırlama sürecinde etkili iletişim kurdukları ve derse katılımında istekli oldukları görülmüştür.

Karal ve Wolfe (2020) yürüttükleri deneysel araştırmada Türkiye’de özel eğitim meslek okullarında görev yapan özel eğitim öğretmenlerine yönelik geliştirdikleri hizmet içi eğitimin öğretmenlerin geçiş amaçları yazma becerileri üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Araştırmaya GY olan öğrencilerle çalışan 22 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Hizmet içi eğitim programının geliştirilmesinde “Anlat, Göster, Dene, Uygula (Tell, Show, Try, Apply [TSTA])” modeli kullanılmıştır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan “Geçiş Bilgisi Değerlendirmesi (Transition Knowledge Assessment)” ve “İşlevsel Hedef Beceri Değerlendirmesi (Functional Objective Skill Assessment)” araçlarıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığıyla çeşitli analiz teknikleri kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları, sunulan hizmet içi eğitimin özel eğitim öğretmenlerinin geçişle ilgili bilgilerini artırmada, işlevsel geçiş amaçları yazma becerilerini edinmede ve genellemelerinde etkili olduğunu göstermektedir.

Rakap ve meslektaşları (2025) BEP’e ilişkin tasarladıkları eğitim programının özel eğitim öğretmenliği lisans programında eğitimlerine devam eden öğretmen adayları tarafından yazılan BEP amaçlarının kalitesi ve amaç yazma becerileri üzerindeki uzun vadeli etkisini incelemeyi amaçladıkları deneysel bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmada 22 öğretmen adayı deney grubuna, 22 öğretmen adayı kontrol grubuna yerleştirilmiştir. Öğretmen adayları programın son senesinde eğitimlerine devam eden ve öğretmenlik uygulaması derslerini alan öğrencilerdir. Kontrol grubundaki öğretmen adaylarına BEP amacı yazmaya yönelik olarak bir kılavuz verilmiş ve gözden geçirmeleri istenmiştir. Deney grubundaki öğretmen adaylarına ise kılavuzla birlikte iki oturumluk yüz yüze eğitim sunulmuştur. Deney grubundaki öğretmen adaylarına sunulan eğitimin içeriği; senaryolar, uygulamalı etkinlikler ve geribildirim bileşenleriyle oluşturulmuştur. Araştırmanın verileri GORI ile toplanmış ve istatistiksel olarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda sunulan eğitimin özel eğitim öğretmen adaylarının yazdığı BEP amaçlarının kalitesini artırdığı bulunmuştur. Öğretmen adayları öğretim sona erdikten dört ay sonra da performanslarını korumuş ve eğitimden 12 ay sonra öğrendiklerini hizmet içi uygulamalara genelledebilmişlerdir.

- BEP’e ilişkin mesleki gelişim araştırmalarında kullanılan ve etkili olduğu bildirilen mesleki gelişim bileşenlerine yönelik ulusal ve uluslararası araştırmaların ortak bulgular aşağıda kısaca özetlenmiştir: Mesleki gelişim

araştırmalarında BEP'e ilişkin becerileri geliştiren mesleki gelişim bileşenleri; uygulamalı etkinlikler (Karal ve Wolfe, 2020), model olma (O'Connor-Holdren, 2017), geribildirimler (Rakap vd., 2025), örnek sunumlar (Flannery vd., 2015), web tabanlı sunumlar (Dietz, 2021; Quinn, 2024), simülasyon ortamları (Mueller vd., 2019; Toledo, 2023), uygulamalı rubrik kullanımı (Andrews, 2025) ve işbirlikli uygulama (Vuran vd., 2017) olarak belirlenmiştir.

- BEP'e ilişkin mesleki gelişim araştırmalarının dördü özel eğitim öğretmenlerine (Andrews, 2025; Dietz, 2021; Flannery, 2015; Karal ve Wolfe, 2020) altısı ise öğretmen adaylarına (Mueller vd., 2019; O'Connor-Holdren, 2017; Quinn, 2024; Rakap vd., 2025; Toledo, 2023; Vuran vd., 2017) yöneliktir.
- Ulusal alanyazında yer alan BEP'e ilişkin mesleki gelişim araştırmaları çoğunlukla genel eğitim öğretmenlerine yöneliktir (İlik ve Sarı, 2017; Karakoç, 2024; Kol, 2016; Ünlüol Ünal vd., 2022; Yazıcıoğlu ve Sümer-Dodur, 2021; 2023). Özel eğitim ortamlarında çalışan öğretmenlere ve özel eğitim öğretmen adaylarına yönelik mesleki gelişim araştırmaları ise daha sınırlı sayıdadır.

1.6 Araştırma Gereksinimi

BEP, özel gereksinimli öğrencilere sunulan özel eğitim hizmetlerini yasal olarak garanti altına alan, doğru, nitelikli ve işlevsel şekilde hazırlanıp uygulandığında özel eğitim hizmetlerinin iyileşmesini, öğrencinin gelişmesini, bağımsız yaşama ulaşmasını ve yetişkinliğe geçişini sağlayan en önemli belge ve yol haritasıdır (Artar ve Ergenekon, 2022a; Latti, 2016; Yell, Conroy vd., 2013). Ancak ABD'de ortaya çıktığı 1975 yılından bu yana dünya genelinde BEP'in hazırlanmasında ve uygulanmasında pek çok sorun yaşandığı alanyazındaki çalışmalarla ortaya konmuştur (Al-Shammari ve Hornby, 2020; Bateman ve Linden, 1998; Drasgow vd., 2001; Fu vd., 2020 Kurth vd., 2025; Shao vd., 2022; Yell vd., 2020). Uluslararası alanyazının yanı sıra ulusal alanyazında yürütülen araştırmaların bulguları da BEP hazırlama ve uygulama sürecinde çeşitli sorunlar yaşandığını göstermektedir (Akçin, 2022; Alan ve Aksoy, 2023; Avcıoğlu, 2011; Çelik, 2023; Çıkılı vd., 2020). Alanyazında özel eğitim uygulamalarının merkezinde olan BEP'lerin nasıl hazırlandığının ve uygulandığının daha iyi anlaşılmasına gereksinim olduğunun altı çizilmekte ve sorunlara çözüm önerileri üreten araştırmalara gereksinim olduğu vurgulanmaktadır (Blackwell ve Rossetti, 2014; Christle ve Yell, 2010; Isaksson vd., 2007; Şahin vd., 2023). Alanyazında öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama

sürecinde karşılaştıkları sorunları vurgulayan çok sayıda araştırma bulgusu olmasına rağmen GY olan öğrencilerle özel eğitim ortamlarında çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerini inceleyen ve bu süreçte karşılaştıkları sorunları uygulamalı olarak ele alarak çözüm üreten bir araştırmaya ulaşamamıştır. Bu noktada BEP hazırlama ve uygulama sürecinin nasıl gerçekleştiğinin incelenmesinde eylem araştırması gereksinimi ortaya çıkmaktadır (Şahin vd., 2023). Dolayısıyla GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerini ve bu süreçte karşılaştıkları sorunları inceleyerek çözüm önerileri geliştirmek bu araştırmanın ilk gereksinimini oluşturmaktadır.

Öğretmenler BEP hazırlama ve uygulamada kilit rol oynamaktadırlar. Alanyazında hem genel eğitim öğretmenlerinin (Aksoy, 2024; Bafra-Tike ve Kargın, 2009; Boavida vd., 2010; Camadan, 2012; Çelik, 2023; Çuhadar, 2006; Özan ve Sarıca, 2021; Söğüt ve Deniz, 2018; Şahin ve Gürler, 2018; Toprak ve Çolak, 2024; Yener ve Dayı, 2021) hem de özel eğitim öğretmenlerinin (Akçin, 2022; Aksoy, 2024; Al-Shammari ve Hornby, 2020; ; Aras, 2023; Avcıoğlu, 2011; Berry vd., 2011; Blasko vd., 2024; Can, 2015; Christle ve Yell, 2010; Concepcion vd., 2025; Çelik, 2023; Çıkılı vd., 2020; Fu vd., 2020; Gün vd., 2023; Kurth vd., 2025; Kurşun ve Gündoğdu, 2023; Latti, 2016; Öztürk ve Eratay, 2010; Pektaş, 2008; Shao vd., 2022; Smith, 1990; Swain vd., 2022; Yell, Conroy vd., 2013) BEP hazırlamada ve uygulamada güçlükler yaşadıklarını ve öğretmenlerin BEP uygulamalarına ilişkin eğitim ve destek gereksinimlerinin olduğunu ortaya koyan uluslararası ve ulusal pek çok araştırma bulgusu bulunmaktadır. Ayrıca alanyazında özel eğitim öğretmenlerinin öğretmen yetiştirme programlarında BEP'le ilgili dersler alsalar dahi bilgilerini uygulamaya yansıtma konusunda problemler yaşadıkları belirtilmektedir (Aksoy, 2024; Latti, 2016; Şahin vd., 2023). Bu nedenle ulusal alanyazındaki pek çok araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin BEP konusunda mesleki gelişim gereksinimlerinin olduğu vurgulanmaktadır (Alan ve Aksoy, 2023; Akçin, 2022; Aras, 2023; Arslan-Armutcu vd., 2024; Avcıoğlu, 2011; Can, 2015; Çıkılı vd., 2020; Çelik, 2023; Gün vd., 2023; Özdemir vd., 2020; Öztürk ve Eratay, 2010; Pektaş, 2008). Dolayısıyla özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlamaya ve uygulamaya ilişkin mesleki gelişim ihtiyaçları bu araştırmanın ikinci gereksinimini oluşturmaktadır.

Araştırmanın üçüncü gereksinimi GY olan öğrencilerle özel eğitim ortamlarında çalışan öğretmenlerin çeşitliliğiyle ilişkilidir. Türkiye'de özel eğitim öğretmenliği programı

mezunları dışında diğer programlardan mezun öğretmenler (ör., sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği vb.) de özel eğitim ortamlarında görev yapabilmektedirler. Araştırma bulguları, alan dışı öğretmenlerin özel eğitim okullarına ve sınıflarına görevlendirildiklerinde zorlandıklarını ortaya koymaktadır (Çelik ve Taç, 2021; Erol ve Karsantık, 2021; Metin ve Metin, 2025; Sarı ve Gülsöz, 2020; Uzun vd., 2024; Yılmaz ve Bayar, 2019). Alan dışı öğretmenlerin BEP hazırlamaya ilişkin bilgileri ise özel eğitim öğretmenliği programlarından mezun öğretmenlere göre daha düşük düzeydedir (Aksoy, 2024). Dolayısıyla katılımcı öğretmenlerimizden biri sınıf öğretmenliği alanından geçiş yaptığı için alan dışından özel eğitime geçiş yapan öğretmenlerin BEP hazırlamaya ve uygulamaya ilişkin mesleki gelişimi bu araştırmanın üçüncü gereksinimini oluşturmaktadır. Bunların dışında bu çalışmada katılımcı öğretmenlerin ifade ettikleri ve araştırmacının da deneyimlediği BEP'e ilişkin mesleki gelişim gereksinimleri araştırmanın bir diğer gereksinimini oluşturmuştur.

1.7 Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, bir özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin; (a) BEP hazırlama ve uygulama sürecinin betimlenmesi ve (b) BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi sürecinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda çalışma kapsamında izleyen sorulara yanıt aranmıştır:

1. Durum Belirleme Aşaması

1.1. Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP'e ilişkin bilgileri, deneyimleri, sorunları ve gereksinimleri nelerdi?

2. Uygulama Aşaması

2.1. Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlere yönelik BEP hazırlama ve uygulama konusunda tasarlanan eğitim programı nasıl şekillenmiştir?

2.2. Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik hangi uygulamalar gerçekleştirilmiştir?

3. *Uygulama Sonrası*

3.1. Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde değişiklikler olmuş mudur? Nasıl değişiklikler olmuştur?

3.2. Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin tasarlanan mesleki gelişim programına ve eylem araştırması sürecine ilişkin görüşleri nedir?

3.3. Araştırmacının araştırma sürecindeki gelişimi nasıl olmuştur?

1.8 Araştırmanın Önemi

BEP özel gereksinimli öğrencilerin eğitsel gereksinimlerini karşılamak üzere uygun eğitim ortamlarından ve destek hizmetlerden en üst düzeyde yararlanmalarını öngören yazılı dokümandır. Nitelikli ve işlevsel şekilde hazırlanıp uygulandığında öğrencilerin gelişmelerini sağlayan en önemli belgedir ve öğrenci için yol haritasıdır (Artar ve Ergenekon, 2022a; Kargın, 2007; Latti, 2016; Yell, Conroy vd., 2013). İşlevsel bir BEP, öğrencinin bağımsız yaşama ve yetişkinliğe hazırlanmasını kolaylaştıracak beceriler edinmesini sağlar. Sadece okul dönemine değil, sonrasındaki yetişkinlik yaşamına bütüncül şekilde bakmayı ve tatmin edici bir yaşam kalitesi geliştirebilme anlayışıyla hareket etmeyi gerektirir. İşlevsel ve nitelikli bir BEP, öğrencinin hâlihazırda bulunduğu eğitim kademesine ve ortamlara uygun işlevsel beceriler kazanmasının yanı sıra gelecekte okul sonrası yaşama, yetişkinliğe, istihdama ve toplumsal yaşama katılımını destekleyen bağımsız yaşam becerilerini de içermelidir. BEP öğrencinin gelecekte bulunacağı ortamları göz önünde bulundurarak ve öğrenciyi geleceğe hazırlayarak geçiş kavramını önceliklendirir. Bu nedenle BEP; günlük yaşam becerileri, öz-belirleme becerileri ve kişiler arası ilişkiler, istihdam ve çalışma becerileriyle birlikte bu alanlarla ilişkili akademik becerileri içeren amaçların programa dengeli şekilde dağıtılmasıyla hazırlanmalıdır. Böylece BEP, öğrencinin toplumsal yaşama tam katılımını destekleyen ve onun bağımsız yaşamasını önceleyen bir belge ve yol haritası hâline gelir (Artar ve Ergenekon, 2022c; Brolin, 1997; CEC, 1999; Flannery vd., 2015; MEB, 2022a; Wandry vd., 2013).

BEP, okul ile aileler arasında bir iletişim aracı olarak ailelere çocuklarının eğitimlerinde söz hakkı sağlamaktadır. Ailelerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde bilgi ve söz sahibi olmaları, onların çocuklarına sunulması taahhüt edilen özel eğitim hizmetlerini ve destek hizmetleri denetleyebilmelerini, bir başka deyişle sürecin yasal takipçisi

olabilmelerini sağlar (Artar ve Ergenekon, 2022b; CEC, 1999; Fiscus ve Mandell, 2002; Gibb ve Dyches, 2016; Winterman, 2014; Wright vd., 2016). GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenler tarafından BEP hazırlanması ve uygulanması sürecini inceleyen ve bu süreçte yaşanan sorunlara çözüm önerisi geliştirmeyi amaçlayan bu araştırmanın, özel gereksinimli öğrencilerin ve ailelerinin işlevsel, nitelikli ve yasal olarak uygun BEP'lere erişimi konusunda önemli olduğu düşünülmektedir.

Alanyazında farklı özel gereksinim kategorileri ve eğitim kademelerinde BEP'lerin nasıl hazırlandığının ve uygulandığının daha iyi anlaşılmasına gereksinim olduğu vurgulanmaktadır. Böylece BEP hazırlama ve uygulama sürecinde ortaya çıkan sorunlar belirlenerek bu sorunlara çözüm önerileri geliştirilebilir (Şahin vd., 2023). Ayrıca alanyazında BEP'e ilişkin uygulamalı araştırmaların sayıca az olduğu belirtilmekte (Christle ve Yell, 2010; Çelik, 2023; Gün vd., 2023; Şahin vd., 2023) ve BEP uygulamalarını geliştiren uygulamalı araştırmaların yapılması önerilmektedir (Blackwell ve Rossetti, 2014; Isaksson vd., 2007; Şahin vd., 2023). Ancak alanyazında özel eğitim ortamlarında GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerini inceleyen ve bu süreçte karşılaştıkları sorunları uygulamalı olarak ele alan bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Bu noktada öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunların belirlenerek çözülmesi, GY olan öğrencilere sunulan özel eğitim hizmetlerinin kalitesini artırabilir. Bu araştırmanın ilk aşaması GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecini incelemeyi, ikinci aşaması BEP'e ilişkin sorunları uygulamalı olarak ele almayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın; (a) GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama sürecindeki rolleri, BEP amaçlarını uygulamaya nasıl aktardıkları, bu süreçteki deneyimleri ve karşılaştıkları sorunların incelenmesi ile (b) belirlenen sorunların uygulamalı biçimde ele alınarak sorunlara çözüm önerileri üretmesi açısından alanyazına ve uygulamaya katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye'de özel eğitim ortamlarına alan değişikliği yaparak geçiş yapan ya da görevlendirme yoluyla çalışan genel eğitim öğretmenlerinin BEP ve özel eğitim konularında bilgi ve beceri eksikliklerinin olduğu, bu eksikliklerin de öğrencilerin BEP amaçlarına ulaşmalarını olumsuz yönde etkilediği araştırmalarla ortaya konmuştur (Çelik ve Taç, 2021; Erol ve Karsantık, 2021; Metin ve Metin, 2025; Sarı ve Gülsöz, 2020; Uzun vd., 2024; Yılmaz ve Bayar, 2019). Alanyazındaki bu bulgular göz önüne alındığında bu

araştırmanın, özel eğitim ortamlarında alan değişikliği yaparak ya da görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin bilgi ve becerilerinin nasıl desteklenebileceğine ilişkin alanyazına önemli bir katkı sunduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırma, okullarda alan değişikliği yaparak ya da görevlendirme yoluyla çalışan alan dışı öğretmenlerin gereksinimlerinin neler olduğu, onlara sunulacak desteklerin nasıl ele alınabileceği ve deneyimli özel eğitim öğretmenlerinin onları nasıl destekleyebileceği ve liderlik yapabileceği konularında alanyazına katkı sunmaktadır.

GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama konusunda bilgi ve beceri eksikliklerinin ve mesleki gelişim gereksinimlerinin olduğu hem uluslararası (Al-Shammari ve Hornby, 2020; Fu vd., 2020; Swain vd., 2022) hem de ulusal (Alan ve Aksoy, 2023; Avcıoğlu, 2011; Can, 2015; Çıkılı vd., 2020; Kol, 2016; Öztürk ve Eratay, 2010) alanyazında sıklıkla vurgulanmaktadır. Bu gereksinim doğrultusunda araştırmanın öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama konusunda bilgi ve becerilerinin desteklenmesine ilişkin alanyazını genişleterek önemli bir katkı sunacağı düşünülmektedir. Ek olarak bu araştırma katılımcıların BEP'e ilişkin mesleki gelişim gereksinimlerini karşılayarak onlara katkı sağlamıştır.

Araştırmada özel eğitim ortamlarında çalışan öğretmenlerin BEP'e ilişkin bilgi ve becerilerini desteklemeye yönelik tasarlanan mesleki gelişim programının özel eğitim alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama konusunda mesleki gelişim gereksinimlerinin olduğu göz önüne alındığında tasarlanan mesleki gelişim programının, öğretmenlere sunulacak mesleki gelişim etkinliklerinin planlanmasına ve olası farklı programların tasarlanmasına da fikir vereceği ve katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.9 Sınırlılıklar

Bu araştırmanın iki sınırlılığı bulunmaktadır. Bir eğitim uygulama okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerini inceleyen araştırmada öğretmenlerin BEP hazırlama sürecini mesleki gelişim etkinlikleriyle desteklenmiş şekilde deneyimlemelerinin ardından belirledikleri BEP amaçlarını sınıftaki öğrencileriyle çalışmaları ve sundukları öğretime ilişkin geribildirimler almaları planlanmıştı. Ancak eylem araştırması sürecinde öğretmenlerin gereksinimlerinin sürekli değerlendirmelerle belirlenmesi doğrultusunda katılımcı öğretmenlerin temel bilgilere olan gereksinimleri ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda uygulama sürecinin başında

öğretmenlerin temel bilgilere ulaşmasını destekleyen etkinlikler tasarlanmıştır. Bu gereksinimin ele alınmasıyla birlikte öğretmenlerin BEP amaçlarını uygulama süreleri temel bilgilerin sunumuna transfer edilmiştir. Uygulama sürecinin sonunda okulların kapanması ve sürecin sonlanması nedeniyle öğretmenler BEP amaçlarını sınıflarındaki öğrencilerle çalışmamışlardır. Bu sınırlılıkla başa çıkmak için öğretmenlerin varsayımsal olarak BEP amaçlarına dayalı öğretim planları hazırlamaları ve BEP hazırlamayla birlikte uygulama sürecine de bakış açısı geliştirmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

İkinci olarak araştırmaya katılım sağlayan öğretmenlerden biri eğitim uygulama okuluna iki dönem için görevlendirilmiş bir sınıf öğretmeni idi. Öğretmen görev süresinin sona ermesiyle birlikte okuldan ayrılmış ve başka bir genel eğitim okulunda görevlendirilmiştir. Öğretmenin okuldan ayrılması uygulama sürecinin sonlandığı tarihlere denk gelmektedir. Öğretmen yeni görev yapmaya başladığı okulda kaynaştırma uygulaması yoluyla sınıfına yerleştirilen bir öğrencisine BEP hazırlamıştır. Araştırmada uygulama sonrası izleme verileri eğitim uygulama okulundan toplanmış, veriler eğitim uygulama okulunda görevine devam eden özel eğitim öğretmenin BEP hazırlama ve uygulama sürecindeki değişimleri ortaya koymuştur. Ancak okuldan ayrılan öğretmenden uygulama sonrasında elde edilen izleme verileri yalnızca BEP hazırlamasıyla sınırlıdır. Farklı bir okulda görev yaptığı için bu öğretmenin BEP'i uygulaması sürecine ilişkin veri toplanamamıştır.

1.10 Tanımlar

BEP: Özel eğitim hizmetlerine uygunluğuna karar verilen öğrenciler için sağlanacak özel eğitim hizmetlerinin nerede, ne zaman, ne kadar süreyle, kimler tarafından ve hangi amaçları gerçekleştirmek üzere uygulanacağını gösteren bir plandır (Fiscus ve Mandel, 2002; Kargın, 2007; MEB, 2018a). Yakın zamanlı bir diğer tanımda ise BEP izleyen şekilde açıklanmaktadır:

BEP, odağına özel gereksinimli öğrenciyi alarak öğrencinin, ailenin ve öğretmenin gereksinimlerine yönelik, öğrencinin performansını en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan, uygun eğitim ve destek hizmetlerin sıklığının, süresinin ve türünün belirlendiği, yasal mevzuata göre görevlendirilen ilgili kişi ve/veya ekibin yazılı olarak hazırlamakla ve uygulamakla yükümlü olduğu, öğrencinin gösterdiği ilerlemelere göre gerekli değişikliklerin yapıldığı dinamik bir yol haritasıdır (Artar ve Ergenekon, 2022a, s. 6).

GY: Fiziksel, öğrenme, dil veya davranış alanlarındaki farklılıklardan kaynaklanan, gelişim döneminde ortaya çıkan, bireyin günlük işlevlerini etkileyen ve yaşam boyu sürmesi beklenen bir durumu ifade etmektedir (CDC, 2025). ZY ve OSB, GY şemsiyesi altında yer alan ve en sık karşılaşılan yetersizlik gruplarıdır (APA, 2013; NAC, 2015).

OSB: Erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve etkileri yaşam boyu devam eden, sosyal etkileşim ve iletişim becerilerinde tutarlı biçimde görülen yetersizlikler ile sınırlı, yineleyici davranış örüntüleri, ilgi ya da etkinliklerle kendini gösteren, bu özellikler nedeniyle bireyin ve çevresindekilerin yaşamının olumsuz yönde etkilendiği karmaşık bir nöro gelişimsel farklılıktır (APA, 2013).

ZY: Zihinsel işlevler ile günlük, sosyal, pratik ve uyumsal becerilerde belirgin sınırlılıklarla kendini gösteren ve 22 yaşından önce ortaya çıkan bir durumdur (AAIDD, 2021).

Eğitim Programı: Eğitim programı öğrenenlere okulda ve okul dışında tasarlanan etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2024; Ornstein ve Hunkins, 2016).

Mesleki Gelişim: Mesleki gelişim, sistematik olarak planlanmış etkinlikler aracılığıyla meslekte gelişmeyi sağlayan uzun dönemli bir süreçtir (Wells, 2014). Öğretmenlikte mesleki gelişim, öğretmenlerin bilgi, beceri ve uzmanlığının geliştirilmesi amacıyla tüm meslek hayatlarında hizmet öncesi ve hizmet içindeki etkinlikleri içeren kapsamlı bir eğitim sürecidir. Öğretmenlere sunulan mesleki gelişim etkinlikleri yoluyla öğrencilerin öğrenme süreçlerini geliştirmek söz konusu olmaktadır (Guskey, 2000; TEDMEM, 2019).

Program Tasarlama: Eğitim programı bileşenlerini (ör., amaç, içerik, öğrenme-öğretmen süreci ve değerlendirme) belirli bir felsefi temele ve kurallar bütününe göre ilişkilendirme sürecidir (Adıgüzel, 2020; Demirel, 2024; Ornstein ve Hunkins, 2016).

Sarmal İçerik Tasarımı: Program tasarlamada konuların giderek karmaşıklaştığı, önceki öğrenmelerle ilişkilendirildiği ve gözden geçirildiği, esnek şekilde gerçekleştirildiği bir içerik tasarlama yaklaşımıdır (Bruner, 1977; Demirel, 2024; Ornstein ve Hunkins, 2016; Yaralı, 2021).

Eylem Araştırması: Eylem araştırması, eğitim ortamlarında sorunları çözmeye ve uygulamaları iyileştirmeye odaklanan bağlama özgü, sistematik, planlı ve döngüsel bir araştırma yaklaşımıdır (Johnson, 2012; 2019; Mertler, 2024; Mills, 2017; Uzuner, 2019).

2 YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın deseni, katılımcılar, ortam, verilerin toplanması ve analizi, araştırma süreci, inandırıcılık (trustworthiness) ve araştırma etiğine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bilgiler izleyen başlıklarda ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

2.1 Araştırma Deseni

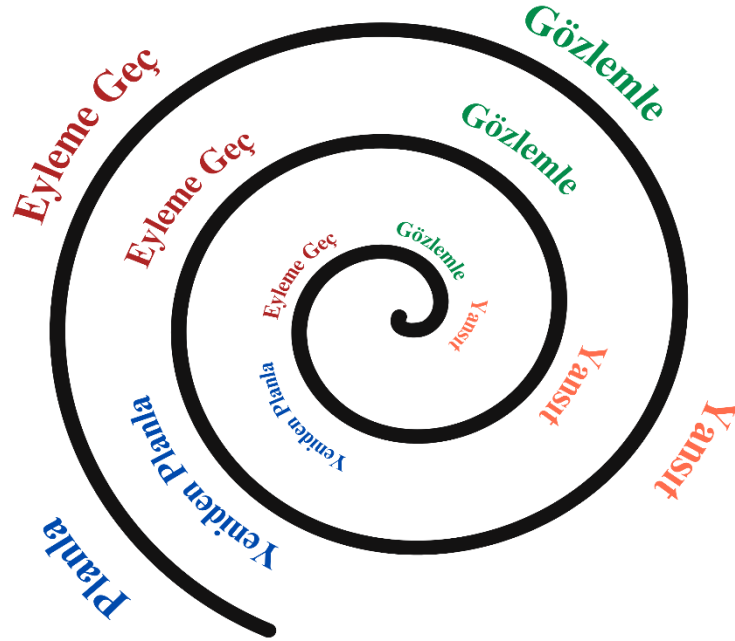
Bu araştırma, MEB'e bağlı eğitim uygulama okulundaki bir sınıfta, GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecini incelemeyi, bu süreci iyileştirmek amacıyla öğretmenlerle iş birliği içerisinde, döngüsel adımlarla onların gereksinimlerine dayalı mesleki gelişim etkinlikleri planlanmayı ve uygulamayı içermesi nedeniyle eylem araştırması olarak yürütülmüştür. Eylem araştırması, (a) eğitim ortamlarında sorunları çözmeye ve uygulamaları iyileştirmeye odaklanan, (b) öğretmenlere ve diğer paydaşlara kendilerini geliştirme fırsatı sunan, (c) öğretmenlerin mesleki uygulamalarını geliştiren ve öğretmenleri uygulamalarında sürekli öğrenen bireyler olmaya teşvik eden, (d) bağlama özgü, (e) sistematik, planlı ve döngüsel bir araştırma yaklaşımıdır (Dolapçioğlu, 2019; Johnson, 2012; 2019; Mertler, 2024). Bu özellikleriyle eylem araştırması, kuram ile uygulama arasındaki boşluğu kapatmada köprü görevi görmektedir ve öğretmenlerin hizmet içi mesleki gelişiminde önemli bir araç olarak işlev görmektedir (Johnson, 2012; 2019; Mertler, 2024; Mills, 2017; Uzuner, 2019).

Alanyazında sistematik, planlı ve döngüsel bir araştırma yaklaşımı olarak ifade edilen eylem araştırmasının döngüsel aşamalarını içeren pek çok model bulunmaktadır. Tüm modellerde ortak olan dört önemli yapı; (a) yansıtma, (b) planlama, (c) eylem ve (d) veri toplama olarak özetlenebilir. Eylem araştırması modelleri kesin bir sırası olmayan bu yapıların çeşitli şekillerde döngüsel şekilde tekrarlanmasıyla oluşmaktadır (Dolapçioğlu, 2019; Johnson, 2012; 2019). Örneğin Mills (2017) eylem araştırması sürecinin; (a) bir odak alan tanımlama, (b) veri toplama, (c) verileri analiz etme ve yorumlama ile (d) bir eylem planı geliştirme aşamalarının kesin bir sırası olmadan döngüsel şekilde tekrarlanmasıyla oluştuğunu vurgulamaktadır. Kemmis ve meslektaşları (2014) ise tekrarlanan döngüleri bir sarmala benzeterek bu sarmalın; (a) bir değişimi planlama, (b) değişimin sürecini eyleme geçirme, (c) sonuçları gözlemleme, (d) süreçler ve sonuçlar üzerinde düşünme ve (d) yeniden planlama, eyleme geçme, gözlemleme, düşünme

aşamalarının tekrarlanmasıyla oluştuğunu ifade etmektedir. Bu araştırmaya da yön veren döngüsel sarmala Şekil 2.1’de yer verilmiştir.

Şekil 2.1

Eylem Araştırmasının Sarmal Döngüsü (Kemmis vd., 2014, s. 19’den uyarlanmıştır.)

Şekil 2.1’de de görüldüğü üzere araştırma sürecinde döngüsel adımlarla ve iş birliğiyle gerçekleşen çalışmalar, araştırmacının ve öğretmenlerin bir araya gelmelerini, öğretmenlerin hem değişimde sorumluluk alarak araştırma ve karar alma sürecine aktif katılım göstermelerini hem de kendi bağlamlarında gelişim göstermelerini sağlamıştır. Bu yönüyle araştırmanın katılımcı eylem araştırmasının özelliklerini taşıdığı söylenebilir (Ferrance, 2000; Gürgür, 2023; Mills, 2017). Özetle bu araştırma; (a) araştırmacının mesleki deneyimleri ve öğretmenlerin mesleki gelişimini destekleme motivasyonu, (b) BEP’e ilişkin uygulamalı araştırmalara gereksinim duyulması, (c) katılımcıların gereksinimlerine dayalı olarak değişim sağlanması ve (d) döngüsel adımlarla ilerleyen sistematik bir sürece dayalı olması nedenleriyle eylem araştırması olarak yürütülmüştür.

Süreç araştırmacının araştırma konusuna dayalı tez önerisi hazırlanmasıyla başlamıştır. Tez önerisi 09.06.2022 tarihinde Tez İzleme Komitesi (TİK) tarafından kabul edilmiştir (09.06.2022 tarihli günlük, s. 28). Ardından eş zamanlı olarak Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimine proje başvurusu yapılmış,

yanı sıra Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na başvurularak araştırma için etik kurul izni alınmıştır (Ek-1; 25.11.2022 tarihli günlük, s. 63). Etik kurul izni sonrasında araştırmanın gerçekleştirileceği okulda çalışmaların yürütülebilmesi için MEB'e uygulama izni için başvuru yapılmış ve gerekli izinler alınmıştır (Ek-2).

2.2 Ortam

Araştırma, Orta Anadolu'da yer alan bir büyükşehirde I. ve II. kademedede hizmet sunan, MEB'e bağlı bir eğitim uygulama okulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın odağında bu okulda yer alan II. kademe düzeyinde bir sınıf (5-Zihin sınıfı) bulunmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü eğitim uygulama okulunun ve 5-Zihin sınıfının özellikleri izleyen başlıklarda ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

2.2.1 Eğitim uygulama okulu

Araştırmanın gerçekleştiği eğitim uygulama okulu, çevresinde çeşitli kademelerde pek çok okulun bulunduğu okullar bölgesinde yer almaktadır. Okulun bulunduğu sokakta bir ilkokul, bir anaokulu ve apartmanlar ile okulun yakınlarında market, park gibi toplumsal alanlar ve çeşitli toplu taşıma durakları bulunmaktadır. Okul binası bir bahçe içerisinde konumlanmıştır. Bahçe sınırları içerisinde okul binasının yanı sıra banklar, çardaklar gibi dinlenme alanları; voleybol sahası, yere çizilmiş çocuk oyunları bölümleri gibi etkinlik alanları bulunmaktadır. Bahçe aynı zamanda öğrencilerin okula ücretsiz şekilde ulaşımını sağlayan okul servislerinin park alanı olarak kullanılmaktadır.

Okul binası bodrum, zemin ve birinci kat olmak üzere üç kattan oluşmaktadır. Binanın bodrum katında materyal odası, duyu hareket atölyesi, karanlık oda, müzik sınıfı, resim sınıfı, çok amaçlı salon ve uygulama odası bulunmaktadır. Okul girişinin bulunduğu zemin katta sınıfların yanı sıra yemekhane, öğretmenler odası ve müdür yardımcılarının odaları vardır. Yemekhanede öğlen saatlerinde öğrencilere ücretsiz yemek servisi yapılmaktadır. Birinci katta sınıfların yanı sıra müdür odası ve rehberlik servisi bulunmaktadır. Binada katlar arasında merdivenlerin yanı sıra bedensel yetersizliği bulunan öğrenciler için asansör vardır (Saha notları 5, 05.10.2023; Saha notları 8, 10.11.2023).

Okul binası daha öncesinde bilim ve sanat merkezi olarak hizmet sunmuştur. Eğitim uygulama okulu araştırmacının okula erişiminden bir dönem önce mevcut binaya

taşınmıştır (Okul Müdürü ile görüşme, 20.10.2023). Okulun bodrum katında bulunan bir oda, eve benzer şekilde döşenip benzeşim ortamı yaratılarak GY olan öğrencilerle günlük yaşam becerilerinin çalışılması amacıyla okul personeli tarafından “uygulama odası” olarak planlanmıştır. Odada yerine uygun olmadığı ya da birbiriyle uyumsuz olduğu için kurulumu tamamlanamayan eşyalar (ör., ocaklı fırın, bulaşık makinesi ve çamaşır makinesi, yatak, baza, dolap, çekmece ve masa tenisi masası) bulunmaktaydı. Kaynak yetersizliğinden dolayı işlevini karşılayamayan oda, araştırmanın başında depo olarak kullanılmaktaydı. Araştırma sürecinde bu odanın işlevsizliğinin günlük yaşam becerilerini içeren amaçların BEP’e dâhil edilmesine engel olan bir problem olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırma süresince odak sınıfta bulunan öğretmenlerle gerçekleştirilen problem çözme çalışmaları kapsamında okul personelinin de katkılarıyla uygulama odasının eksikleri tamamlanmış, oda yeniden şekillendirilerek öğrencilerle günlük yaşam becerilerinin çalışılması için eve benzeyen bir benzeşim ortamı hâline getirilmiştir (Problem çözme toplantıları, 20.10.2023-17.11.2023; 04.10.2024 tarihli günlük, s. 239).

Araştırmanın verileri, odak sınıf olan 5-Zihin sınıfı başta olmak üzere okulun çeşitli bölümlerinde toplanmıştır. Öğretmenler odası, müdür odası, müdür yardımcıları odası, rehberlik servisi, okul bahçesindeki dinlenme alanları verilerin toplandığı yerler arasındadır.

2.2.2 5-Zihin sınıfı

Okuldaki sınıflar GY kategorisi altında yer alan ZY ve OSB olan öğrenciler için ayrıştırılmıştır. Okulda ZY olan öğrencilerin bulunduğu sınıflar “zihin sınıfı”, OSB olan öğrencilerin bulunduğu sınıflar “otizm sınıfı” ifadeleriyle nitelendirilmektedir. Araştırmanın gerçekleştiği “5-Zihin” sınıfı, ZY olan öğrencilere hizmet sunan, II. kademe ve 5. sınıf düzeyindedir. Okulun birinci katında bulunan sınıf, konumu itibarıyla koridordaki diğer sınıfların arasında ve rehberlik servisinin karşısında bulunmaktadır. Sınıf, okulun arkasında bulunan ilkokulun bahçesine bakmaktadır ve yaklaşık olarak beş metreye dokuz metre uzunluğunda (45 m²) dikdörtgen biçimindedir (Saha notları 5, 05.10.2023).

Sınıfta öğrencilerin oturabilmeleri ve çalışmalarını yürütebilmeleri için altışar adet tekli masa ve sandalye, öğretmenler için ise öğretmen masası ve üç adet sandalye bulunmaktadır. Halı bulunmayan sınıfta öğrencilerin eşyalarını asabilmeleri için askılar ve sınıftaki araç-gereçlerin depolanması için iki adet dolap mevcuttur. Sınıfın duvarında

bulunan yazı tahtası araştırmanın gerçekleştiği tarih aralığında araştırma kapsamı dışında akıllı tahtayla değiştirilmiştir. Söz konusu değişiklik MEB tarafından sınıfların teknolojik altyapılarını iyileştirme amacıyla yapılmıştır. Böylece akıllı tahta sınıfta kullanılan araç-gereçlerden biri hâline gelmiştir (11.02.2024 tarihli günlük, s. 193).

Araştırmanın verileri çoğunlukla okulda ve odak sınıfta toplanmıştır. Ancak bir katılımcının tercihi doğrultusunda onunla yapılan bazı çalışmalar katılımcının evinde ya da evine yakın çay bahçesinde yürütülmüştür. Araştırmada verilerin toplanmasında çevrim içi ortamlardan da yararlanılmıştır. Okul saatleri içerisinde yüz yüze yapılan çalışmaların yanı sıra öğrencilerin eğitim-öğretim etkinliklerine katılımlarına engel olmamak adına bazı çalışmalar akşam saatlerinde çevrim içi görüşme yapmaya olanak tanıyan Zoom© programı üzerinden yürütülmüştür. Bu doğrultuda araştırma süresince çeşitli ortamlarda katılımcılardan veri toplandığı söylenebilir.

2.3 Katılımcılar

Eylem araştırmasının eğitim ortamlarındaki sorunlara çözüm önerisi geliştirmesi ve öğretmenlerin gereksinimlerine dayalı olması (Johnson, 2012; 2019; Uzuner, 2019) nedeniyle araştırma kapsamında gerçekleştirilen inandırıcılık komitesi toplantılarında BEP'e ilişkin mesleki gelişim gereksinimini ifade eden öğretmenlere ulaşılması anlayışı önem kazanmıştır (04.01.2023 tarihli günlük, s. 72). Bu kapsamda araştırmacı öncelikle Türkiye'nin çeşitli illerinde görev yapan özel eğitim öğretmeni meslektaşlarıyla iletişime geçmiştir. Araştırmacının iletişime geçtiği meslektaşlarından biri, kendisinin de öğretmen olarak çalıştığı yıllarda bir eğitim-öğretim yılı boyunca aynı sınıfta çalıştığı bir özel eğitim öğretmeni olmuştur. Araştırmacının araştırma konusundan söz etmesiyle birlikte bu öğretmen, kendisinin BEP ve sınıf içi uygulamalar konusunda mesleki gelişim gereksiniminin olduğunu, meslek yaşamında bugüne kadar genel eğitim okullarında yer alan hafif düzey GY olan öğrencilere hizmet sunan özel eğitim sınıflarında görev yaptığını, ancak eğitim uygulama okulunda çalışmaya başlayınca özel eğitime ilişkin öğrenecek çok şey olduğunu fark ettiğini, mümkünse araştırmanın kendi sınıfında yapılmasını istediğini ifade etmiştir (18.03.2023 tarihli günlük, s. 86). Bu gelişme üzerine inandırıcılık komitesi tarafından araştırmacının bu öğretmenin görev yaptığı, farklı bir şehirde yer alan eğitim uygulama okuluna ziyarette bulunmasına karar verilmiştir. Süreçteki gelişmeler inandırıcılık komitesi toplantısında değerlendirildiğinde; (a) araştırmaya katılmayı talep eden bu özel eğitim öğretmenin BEP'e ilişkin mesleki

gelişim gereksinimi olduğunu ifade etmesi ve araştırmaya katılmaya gönüllü olması, (b) okul müdürünün okulda araştırmanın yürütülmesine ilişkin olumlu görüş bildirmesi ve (c) araştırmacının katılıma gönüllü bu öğretmenle birlikte çalışma deneyiminin araştırmacı ve katılımcı arasında güven oluşmasını destekleyerek araştırmacının ortama erişimini kolaylaştıracağı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda araştırmanın söz konusu özel eğitim öğretmenin görev yaptığı eğitim uygulama okulunda yürütülmesine karar verilmiştir.

Araştırmanın yürütüldüğü 2023-2024 eğitim-öğretim yılında okulda branş öğretmenleri (ör., müzik, resim, beden eğitimi, din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni) dâhil 32 öğretmen, bir okul müdürü, iki müdür yardımcısı, bir rehber öğretmen çalışmaktaydı (Okul müdürü ile görüşme, 20.10.2023). Araştırmanın katılımcıları; eğitim uygulama okulunda yer alan 5-Zihin sınıfındaki BEP ekibi üyeleri (ör., 5-Zihin sınıfı öğretmenleri, aileler, okul yöneticileri, branş öğretmenleri, rehber öğretmen), 5-Zihin sınıfında eğitimlerine devam eden ZY olan öğrenciler, araştırmacı ve inandırıcılık komitesi üyelerinden oluşmaktadır. Etik önlemler kapsamında katılımcıların gerçek kimliklerini açığa çıkarmamak ve gizliliği sağlamak üzere araştırma raporunda katılımcıların isimleri gerçek isimlerini çağrıştırmayacak kod isimlerle değiştirilmiştir (Glesne, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2021). İnanırıcılık komitesi üyelerinin ise gerçek isimleri kullanılmıştır.

2.3.1 5-Zihin sınıfı öğretmenleri

Türkiye’de özel eğitim öğretmenleri bir sınıfta iki öğretmen olacak şekilde çalışabilmektedirler (Karasu ve Mutlu, 2014; MEB, 2022b). Sınıflarda özel eğitim öğretmenlerinin yanı sıra farklı branştan öğretmenler ya da ücretli öğretmenler görevlendirilebilmektedir (MEB, 2021b; Metin ve Metin, 2025; Sarı ve Gülsöz, 2020). Araştırmanın yürütüldüğü sınıfta da iki öğretmen görev almaktadır. 5-Zihin sınıfı öğretmenleri Ek-3’te yer alan “Öğretmen Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu”nu okuyup imzalayarak araştırmaya katılımlarını onaylamışlardır. Odak sınıfta birlikte çalışan ve kod isimleri Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen olan iki katılımcı öğretmene ilişkin bilgiler izleyen paragraflarda ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

Derya Öğretmen 30 yaşında, evli ve bir çocuk annesidir. Orta Anadolu’da bulunan bir üniversitenin Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı’ndan 2015 yılında mezun olmuş, aynı sene özel eğitim öğretmeni olarak MEB’e bağlı bir okula atanmıştır. 2015 yılından itibaren çeşitli ilkokul ve ortaokullarda hafif

düzey GY olan öğrencilere hizmet sunan özel eğitim sınıflarında özel eğitim öğretmeni olarak görev yapmıştır. Meslek yaşamında OSB ve/veya ZY olan öğrencilerle çalışma deneyimi bulunmaktadır. Araştırmanın yürütüldüğü eğitim uygulama okuluna 2022-2023 eğitim-öğretim yılında tayin olmuştur. Derya Öğretmen araştırmanın yürütüldüğü 2023-2024 eğitim-öğretim yılına kadar MEB'in katılmayı zorunlu tuttuğu tüm branşlara yönelik hizmet içi eğitimler dışında özel eğitime ilişkin herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katılmamıştır (Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2023).

Araştırmacının eğitim uygulama okuluna ve 5-Zihin sınıfına erişiminde anahtar kişi olan Derya Öğretmen tüm araştırma sürecine aktif katılım göstermiştir. Araştırma sürecinde planlanan mesleki gelişim etkinliklerine katılmış, araştırmacıyla iş birliği içerisinde çalışmış, BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin yansıtma yaparak bu sürecin iyileştirilmesinde görev almıştır. Derya Öğretmen özel eğitim öğretmeni olarak dokuz yıllık deneyimi olmasına rağmen araştırmanın başında kendisini BEP hazırlama ve uygulama konusunda yetersiz olarak algıladığını ve bu konuda mesleki gelişim gereksinimi olduğunu ifade etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2023). Araştırmada yürütülen mesleki gelişim etkinlikleri aracılığıyla Derya Öğretmen BEP sürecini bütünsel olarak deneyimleyerek BEP hazırlama ve uygulama konusunda gelişim sağlamıştır. Araştırmanın sonunda *“Artık BEP konusunda yetkin hissediyorum.”* sözleriyle BEP hazırlamaya ve uygulamaya ilişkin yetkinleştiğini ve mesleki gelişimine devam edeceğini ifade etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 14.02.2025).

Zeynep Öğretmen 32 yaşında, evli ve iki çocuk annesidir. 2014 yılında Orta Anadolu'da bulunan bir üniversitenin Eğitim Fakültesi'nin Sınıf Öğretmenliği Programı'ndan mezun olmuş, 2018 yılında sınıf öğretmeni olarak MEB'e bağlı bir okula atanmıştır. Atandığı tarihten itibaren çeşitli ilkokulların genel eğitim sınıflarında görev yapmıştır. Meslek yaşamında çoğunlukla tipik gelişen öğrencilerle çalışmıştır. Bunun yanı sıra kaynaştırma uygulamaları kapsamında genel eğitim sınıflarına yerleştirilen özel gereksinimli öğrencilerle çalışma deneyimi de bulunmaktadır. 2023-2024 eğitim-öğretim yılında araştırmanın yürütüldüğü eğitim uygulama okuluna başka bir şehirden görevlendirme yoluyla tayin olmuştur. Bu tarih aralığında Zeynep Öğretmen yalnızca ZY olan öğrencilere hizmet sunan bir eğitim ortamını ilk kez deneyimlemiştir. Araştırmanın veri toplama süreci başladıktan yaklaşık bir hafta sonra 5-Zihin sınıfında çalışmaya başlayan Zeynep Öğretmen, kendisine yapılan bilgilendirmenin ardından araştırmaya katılmaya

gönüllü olmuştur (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023). Araştırmanın sürdüğü 2023-2024 eğitim-öğretim dönemi boyunca eğitim uygulama okulunda çalıştıktan sonra 31.08.2024 tarihinden itibaren yeniden genel eğitim sınıfına görevlendirilmiştir (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 31.08.2024). Zeynep Öğretmen araştırmanın yürütüldüğü 2023-2024 eğitim-öğretim yılına kadar MEB'in katılmayı zorunlu tuttuğu tüm branşlara yönelik hizmet içi eğitimler dışında özel eğitime ilişkin herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katılmamıştır (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023).

Zeynep Öğretmen tüm araştırma sürecine aktif katılım göstermiştir. Araştırma sürecinde planlanan mesleki gelişim etkinliklerine katılmış, araştırmacıyla iş birliği içerisinde çalışmış, BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin yansıtma yaparak bu sürecin iyileştirilmesinde görev almıştır. Zeynep Öğretmen sınıf öğretmeni olarak altı yıllık deneyimi süresince kaynaştırma uygulamaları kapsamında GY olan öğrencilerle çalışmış olmasına rağmen araştırmanın başında kendini ZY olan öğrencilerle çalışma, BEP hazırlama ve uygulama konularına yabancı olarak algıladığını ve genel olarak özel eğitime ilişkin mesleki gelişim gereksinimi olduğunu ifade etmiştir (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023). Araştırmada yürütülen mesleki gelişim etkinlikleri yoluyla Zeynep Öğretmen GY olan öğrencilerle çalışma ve BEP sürecini bütünsel olarak deneyimleyerek BEP hazırlama ve uygulama konusunda gelişim sağlamıştır. Araştırmanın sonunda *“Artık BEP’i tam anlamıyla öğrendim.”* sözleriyle BEP hazırlamaya ve uygulamaya ilişkin yetkinleştiğini, özel eğitime ilişkin çok şey öğrendiğini ve öğrendiklerini genel eğitim ortamına aktarmaya başladığını dile getirmiştir (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 22.02.2024).

2.3.2 Odak öğrenciler ve aileleri

Araştırmanın yürütüldüğü sınıfta eğitimine devam eden ZY tanılı altı öğrenci bulunmaktadır. Altı öğrenciden üçü göçmendir. Göçmen öğrencilerin ailelerinden araştırmaya katılmalarına ilişkin ebeveyn onayı alınamamıştır. Dolayısıyla araştırma kapsamında bu öğrencilerden veri toplanmamıştır. Aileleri tarafından “Ebeveyn Onay Formu (Ek-4)” imzalanarak araştırmaya katılımı onaylanan üç öğrenciden ikisi (Tuna ve Asya) araştırmanın uygulama sürecinde odak öğrenciler olmuşlardır. MEB tarafından belirlenen çalışma takvimi dâhilinde Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen sınıflarında bulunan altı öğrenciye de BEP hazırlamış, tüm öğrencilere eşit şekilde eğitim sunmuşlardır. Bu çalışmalara ek olarak yalnızca araştırmanın uygulama sürecinde

mesleki gelişim etkinliklerini uygulamalı şekilde gerçekleştirmek üzere bu iki öğrenciye odaklanılmışlardır. Tuna ve Asya'nın odak öğrenciler olmalarının gerekçeleri; (a) araştırmaya katılmalarına ilişkin ebeveyn onayı alınmış olması ve (b) okula devam sorunu olmayan, bir başka deyişle araştırma sürecinde sürekliliği sağlayabilecek olmalarıdır. Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen araştırma sürecinde yaptıkları çalışmaları odak öğrencileri kendi aralarında paylaşarak yürütmüşlerdir (05.04.2024 tarihli günlük, s. 205). Derya Öğretmen Asya, Zeynep Öğretmen ise Tuna ile çalışmıştır. Öğrencilerin aileleri de süreç içerisinde araştırmanın katılımcıları hâline gelmişlerdir (Saha notu, 06.05.2024).

Tuna 12 yaşında bir erkek öğrencidir. Üç yaşında yürümede gecikme nedeniyle ailesinin doktora götürmesi sonucunda ZY tanısı almıştır. Tanı aldıktan sonra ÖERM'de destek eğitim almaya başlamış, okul çağına geldiğinde eğitim uygulama okuluna yerleştirilmiştir. Eğitim uygulama okulunda eğitimine devam etmenin yanı sıra haftada iki saat bir ÖERM'den destek eğitim hizmeti almaktadır. Tuna iletişim başlatma ve sürdürme, jest-mimik ve cümle kullanarak bir şey talep etme, yönergeleri takip etme, kaba ve ince motor becerileri taklit etme, nesne-resim eşleme, el-yüz yıkama ve tuvaletini bağımsız şekilde yapma becerilerini yerine getirmektedir (Belge inceleme [BEP formu], 10.11.2023; 08.12.2024).

Tuna'nın annesi Ayşe Hanım ilkokul mezunudur ve ev hanımıdır. Tuna'nın babası Mehmet Bey lise mezunudur ve otomotiv ustasıdır. Ailenin aylık geliri asgari ücrettir (Belge inceleme [BEP formu], 10.11.2023; 08.12.2024). Ayşe Hanım ve Mehmet Bey araştırma kapsamında gerçekleştirilen BEP toplantısına katılmışlardır. Bu toplantı Tuna'nın eğitim hayatı boyunca Ayşe Hanım ve Mehmet Beyin katılımıyla gerçekleşen ilk BEP toplantısıdır. Öncesinde Tuna'nın BEP'i hazırlanırken ekip oluşturulmadığı ve toplantılar gerçekleşmediği için ebeveynleri toplantıya katılma deneyimi yaşamamıştır. Ayşe Hanım ve Mehmet Bey BEP toplantısı sırasında toplantıya ilişkin olumlu görüş bildirmişlerdir (Saha notu, 06.05.2024).

Asya 11 yaşında bir kız öğrencidir. Konuşma ve yürümede gecikme nedeniyle ailesinin doktora götürmesi sonucunda 2.5 yaşında ZY tanısı almıştır. Asya okul çağına geldiğinde eğitim uygulama okuluna yerleştirilmiştir ve beş yıldır bu okulda eğitimine devam etmektedir. Okulun yanı sıra haftada iki saat bir ÖERM'den destek eğitim hizmeti almaktadır. Asya ortak dikkat geliştirme, jest-mimikle bir şey talep etme, kaba motor

becerileri taklit etme, eş nesneleri eşleme, el-yüz yıkama becerilerini yerine getirmektedir (Belge inceleme [BEP formu], 08.12.2024).

Asya'nın annesi Fatma Hanım lise mezunudur ve ev hanımıdır (Belge inceleme [BEP formu], 08.12.2024). Fatma Hanım araştırma kapsamında gerçekleştirilen BEP toplantısına katılmıştır. Bu toplantı Asya'nın eğitim hayatı boyunca Fatma Hanımın katılımıyla gerçekleşen ilk BEP toplantısıdır. Fatma Hanım BEP toplantısı sırasında toplantıya ilişkin olumlu görüşlerini bildirmiştir (Saha notu, 06.05.2024).

2.3.3 BEP ekibinin diğer üyeleri

Araştırmaya 5-Zihin sınıfının öğretmenleri, öğrencileri ve öğrencilerin aileleri dışında okul yöneticileri, branş öğretmenleri ve rehber öğretmen katılım göstermiştir. Okul yöneticileri Ek-5'te yer alan "Okul Yöneticileri Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu"nu, rehber öğretmen ve branş öğretmenleri ise Ek-3'te yer alan "Öğretmen Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu"nu okuyup imzalayarak araştırmaya katılımlarını onaylamışlardır.

2.3.3.1 Okul yöneticileri

Ali Bey okul müdürü olarak görev yapmaktadır. Bir üniversitenin Fen-Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü'nden 1998 yılında mezun olduktan sonra öğretmenliğe geçiş yapmıştır. Sekiz yıldır eğitim uygulama okulunda müdür olarak görev yapan Ali Bey öncesinde çeşitli RAM'larda çalışmıştır (Müdür Ali Bey ile görüşme, 04.10.2023). Araştırma sürecinde okuldaki BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin bilgiler sunarak görüşlerini paylaşmış, okul içinde yapılan çalışmaları takip ederek onaylamış ve BEP toplantılarına katılmıştır.

Okulun öğretmenlerinden biri olan Serap Hanım, araştırmanın yürütüldüğü 2023-2024 eğitim-öğretim yılının güz döneminde müdür yardımcısı olarak görevlendirilmiştir. Müdür yardımcılığı görevini toplam üç dönem yerine getirmiş, 2023-2024 bahar döneminde yeniden sınıfta öğretmen olarak çalışmaya başlamıştır. Serap Hanım 2002 yılında bir üniversitenin Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı'ndan mezun olmuştur. İlkokullarda sınıf öğretmenliği yaptıktan sonra özel eğitim alanına geçmiş, meslek yaşamında özel eğitim sınıfları, Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) ve eğitim uygulama okullarında görev yapmıştır. Ek olarak zihin engelliler eğitimi alanında lisansüstü eğitimine devam etmektedir (Müdür Yardımcısı Serap Hanım ile görüşme,

05.10.2023). Serap Hanım araştırma sürecinde okuldaki BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin bilgi sunmuş ve görüşlerini paylaşmıştır.

Okulun öğretmenlerinden biri olan Ekrem Bey, araştırmanın yürütüldüğü 2023-2024 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde müdür yardımcısı olarak görevlendirilmiştir. Ekrem Bey 2007 yılında bir üniversitenin Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Programı'ndan mezun olmuştur. Toplamda 17 yıldır devam eden meslek yaşamının son 13 yılında GY olan öğrencilerle çalışmaktadır. Özel eğitim alanına ilişkin pek çok mesleki gelişim etkinliğine katılmış olan Ekrem Bey sertifika programlarına katılarak özel eğitime geçiş sağlamıştır. Ek olarak üstün yetenekliler eğitimi alanında lisansüstü eğitimine devam etmektedir (Müdür Yardımcısı Ekrem Bey ile görüşme, 15.02.2024). Ekrem Bey araştırma sürecinde okuldaki BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin bilgi sunmuş, görüşlerini paylaşmış ve BEP toplantılarına katılmıştır.

Araştırma kapsamında yapılan BEP toplantısı Müdür Ali Bey ve Müdür Yardımcısı Ekrem Beyin meslek yaşamları boyunca katıldıkları ilk BEP toplantısı olmuştur. Okul yöneticileri toplantıya ilişkin görüşlerinin olumlu olduğunu ifade etmişlerdir (Müdür Yardımcısı Ekrem Bey ile görüşme, 16.05.2024, Saha notu, 06.05.2024).

2.3.3.2 Rehber öğretmen ve branş öğretmenleri

Araştırmaya katılan BEP ekibi üyeleri arasında rehber öğretmen ve branş öğretmenleri de bulunmaktadır. Okulda görev yapan branş öğretmenleri; müzik, görsel sanatlar ve beden eğitimi öğretmenleridir. Rehber öğretmen ve branş öğretmenleri araştırma kapsamında gerçekleştirilen BEP toplantılarına katılmışlardır. Bu toplantı, rehber öğretmen ve branş öğretmenlerinin meslek yaşamları boyunca katıldıkları ilk BEP toplantısı olmuştur. Öğretmenler toplantıya katılmaya ilişkin olumlu görüşler bildirmelerinin yanı sıra özel eğitime ilişkin mesleki gelişim gereksinimlerini vurgulamışlardır (Rehber Öğretmen Fidan ile görüşme, 16.05.2024; Müzik Öğretmeni Selim ile görüşme, 30.05.2024).

Rehber öğretmen Fidan, 10 yıllık meslek yaşamının son altı ayında eğitim uygulama okuluna görevlendirilmiştir. Özel eğitime ilişkin çeşitli hizmet içi eğitim etkinliklerine katılmıştır.

Müzik öğretmeni Selim, 14 yıllık meslek yaşamının son beş yılında eğitim uygulama okulunda görev yapmaktadır. Özel eğitime ilişkin herhangi bir mesleki gelişim

etkinliğine katılmamış olan Selim Öğretmenin önceden görev yaptığı okullarda özel eğitim sınıflarında derse girme deneyimi bulunmaktadır.

Görsel sanatlar öğretmeni Melek, 28 yıllık meslek yaşamının son üç yılında eğitim uygulama okulunda görev yapmaktadır. Özel eğitime ilişkin herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katılmamıştır.

Beden eğitimi öğretmeni Aslı, 15 yıllık meslek yaşamının son altı yılında eğitim uygulama okulunda görev yapmaktadır. Özel eğitime ilişkin herhangi bir mesleki gelişim etkinliğine katılmamıştır.

2.3.4 Araştırmacı

Arş. Gör. Simla Şahin, lisans eğitimini Necmettin Erbakan Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı'nda 2014 yılında, yüksek lisans eğitimini Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı'nda 2019 yılında tamamlamıştır. Araştırmacı 2014-2018 yılları arasında Konya ilinin Çumra ilçesinde iki farklı ilkokulda özel eğitim sınıfında özel eğitim öğretmeni olarak çalışmıştır. 2018 yılından bu yana Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı'nda araştırma görevlisi olarak çalışmaktadır. Araştırmacının bilimsel ilgi alanları arasında BEP, uygulamalı davranış analizi, etkili öğretim, öz-belirleme, nitel araştırma yöntemleri, öğretmen eğitimi konuları bulunmaktadır. Araştırmacı lisansüstü eğitimi süresince BEP hazırlama ve uygulama, geçiş, uygulamalı davranış analizi, sosyal beceri öğretimi, bilimsel dayanaklı uygulamalar, aile eğitimi ve ailelerle iş birliğine yönelik dersler almıştır. Lisans düzeyinde BEP, kavram öğretimi, etkili öğretim, yanlışsız öğretim yöntemleri, aile eğitimi derslerinde yardımcı öğretim elemanı olarak görev almasının yanı sıra altı dönem öğretmenlik uygulaması derslerinde yine yardımcı öğretim elemanı olarak görev yapmıştır. Lisansüstü eğitimi sürecinde aldığı metodoloji dersleri arasında “Bilimsel Araştırma Yöntemleri”, “Nitel Araştırma Yöntemleri”, “Nitel Veri Analizi”, “Özel Eğitimde Eylem Araştırması”, “Tek-Denekli Araştırma Yöntemleri”, “İleri Düzey Tek-Denekli Araştırma Yöntemleri”, “Nitel Araştırma Yöntemleri” ve “Özel Eğitimde Karma Araştırma Yöntemleri” dersleri bulunmaktadır.

Araştırmacı özel eğitim öğretmenliği görevini yürüttüğü yıllarda BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin çeşitli yaşantılar deneyimlemiştir. Mesleğinin ilk yıllarında BEP hazırlama ve uygulama konusunda desteğe ve mesleki gelişim fırsatlarına gereksinim

duymuştur. Çalıştığı okullarda BEP ekibi üyelerinin bir araya gelmesi ve BEP toplantılarının yapılması konularında yaşadığı güçlüklerin yanı sıra öğrencilerinin gereksinimlerine dayalı olarak işlevsel amaçlar belirleme, amaçları öğretimle ilişkilendirme, amaçları çalışırken bilimsel dayanaklı uygulamaları sistematik olarak kullanma ve veri kaydı tutma, bir başka deyişle etkili öğretim sunma konularında zorluk yaşamıştır. Yaşadığı bu zorluklarla birlikte etkili bir mesleki gelişim fırsatına erişememiş olması araştırmacıyı lisansüstü eğitim almaya yönlendirmiştir. Lisansüstü eğitimi süresince aldığı dersler, mesleki gelişim gereksinimlerini karşılamış ve kendisinde eğitim sürecinde edindiği bilgi birikimini meslektaşlarıyla paylaşma isteği oluşturmuştur. Bu nedenlerle araştırmacı özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin mesleki gelişimini önemli bulmakta ve özel eğitim hizmetlerinin daha nitelikli sunulabilmesi konusunda eylem araştırmasının önemli bir yol gösterici olduğunu düşünmektedir.

Araştırmacı, çalışma kapsamında inandırıcılık komitesiyle iş birliği içerisinde çalışarak veri toplama ve analiz etme döngüsünde araştırma verilerini toplamış, verileri analiz etmiş, ek olarak öğretmenlerin gereksinimlerine dayalı olarak bir mesleki gelişim programı tasarlama ve tasarladığı programda eğitmenlik yapma görevini üstlenmiştir. Ayrıca öğretmenlerin gereksinimleri doğrultusunda tasarladığı programı sunarken inandırıcılık komitesinin de onayını alarak çeşitli eylem planlarını öğretmenlerle birlikte hayata geçirmiştir. Katılımcılarla toplantıları ve etkinlikleri organize etme sorumluluklarını yerine getirmiştir. Bunun yanı sıra eylem araştırmasının doğasına uygun olarak araştırma konusu oluşmaya başladığı günden itibaren araştırmanın sonuna kadar sürekli olarak araştırmacı günlüğü tutmuştur.

2.3.5 İnanırıcılık (trustworthiness) komitesi üyeleri

Eylem araştırmasında inandırıcılığın (trustworthiness) sağlanması için uzman ve meslektaş görüşleri almak önemlidir. Araştırma boyunca uzman incelemesi yoluyla farklı bakış açılarından ve deneyimlerden yararlanmak araştırmanın inandırıcılığına katkı sunarken sürecin daha nitelikli ilerlemesini sağlar (Gürgür, 2023; Johnson, 2012; 2019; Uzuner, 2005). Bu çalışmada alan uzmanlarının görüşlerine başvurmak için “İnanırıcılık Komitesi” kurulmuştur. İnanırıcılık komitesi üyeleri aynı zamanda TİK üyesi olarak da görev yapmışlardır. İnanırıcılık komitesinde tez danışmanı Prof. Dr. Yasemin Ergenekon, TİK üyeleri Prof. Dr. Yıldız Uzuner ve Doç. Dr. Demet Sever bulunmaktadır.

Tez danışmanı, TİK ve inandırıcılık komitesi üyesi Prof. Dr. Yasemin Ergenekon 32 yıldır özel eğitim alanında çalışmaktadır. MEB’de özel eğitim öğretmeni olarak başladığı meslek yaşamına 1997 yılından bu yana Anadolu Üniversitesi’nde öğretim elemanı olarak devam etmektedir. 1997-2014 yılları arasında Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü’nde öğretim elemanı ve öğretim üyesi olarak çalışan Prof. Dr. Ergenekon, 2014 yılından bu yana da Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü Zihin Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi olarak görevini sürdürmektedir. Nitel araştırma yürütme konusunda deneyimli olan Prof. Dr. Ergenekon lisans ve lisansüstü düzeyde BEP dersleri yürütmekte, geçiş, uygulamalı davranış analizi, etkili öğretim, bağımsız yaşam becerileri, GY olan bireylerin yetişkinlik dönemi, öz-belirleme, öğretmenlerin mesleki gelişimi gibi çeşitli konularda çalışmalar gerçekleştirmekte, projeler yürütmekte ve lisansüstü tezlere danışmanlık yapmaktadır. Prof. Dr. Ergenekon tez danışmanı olarak inandırıcılık komitelerine katılmanın ve yeni eylem planlarının oluşturulmasına katkı sunmanın yanı sıra araştırmacı günlüğünü süreç boyunca okuma ve günlüğe ilişkin geribildirimler verme yoluyla geçerliliğinin sağlanmasında rol almıştır. BEP, uygulamalı davranış analizi, etkili öğretim ve öğretmenlerin mesleki gelişimi ve nitel araştırmalar konularındaki uzmanlığı ve deneyimiyle araştırmanın kavramsal çerçevesinin ve metodolojisinin geliştirilmesinde, mesleki gelişim programının tasarlanmasında ve uygulanmasında araştırmacıya geribildirimler vererek araştırma sürecine çok önemli bir katkı sunmuştur. Ek olarak araştırmanın raporlanmasında birçok kez sunduğu geribildirimlerle raporun son hâlini almasında önemli bir rol oynamıştır. Bunlarla birlikte veri toplama döneminde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü’nde Bölüm Başkanı olarak görev yapan Prof. Dr. Yasemin Ergenekon, araştırmacının süreç boyunca haftanın belli günlerinde eğitim uygulama okuluna görevlendirilmesini onaylayarak görevlendirme için Eğitim Fakültesi Dekanlığı ile gerekli yazışmaları yürütmüştür.

TİK ve inandırıcılık komitesi üyesi Prof. Dr. Yıldız Uzuner 41 yıldır özel eğitim alanında çalışmaktadır. Anadolu Üniversitesi İşitme Engelli Çocuklar Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi’nde (İÇEM) öğretmen olarak başladığı meslek yaşamına 1993 yılından bu yana Anadolu Üniversitesi’nde öğretim üyesi olarak devam etmektedir. Anadolu Üniversitesi Engelliler Entegre Yüksekokulu’nda 1993-2016 yılları arasında öğretim üyesi olarak çalışan Prof. Dr. Uzuner, halen Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü İşitme Engelliler Eğitimi Anabilim Dalı’nda öğretim üyesi

olarak görev yapmaktadır. Prof. Dr. Uzuner meslek yaşamı boyunca öğretmenlik uygulamalarına devam etmiştir. Lisans düzeyinde dil gelişimi, meslek etiği ve eylem araştırması konularında dersler yürütmektedir. Lisansüstü düzeyde ise “Nitel Araştırma Yöntemleri”, “Niteliksel Araştırmalarda Video Teyp Analizi”, “Eylem Araştırması” derslerini yürütmekte olan Prof. Dr. Uzuner eylem araştırması ve diğer nitel araştırma desenlerinde pek çok araştırma ve proje gerçekleştirmekte, lisansüstü tezlere danışmanlık yapmaktadır. Nitel araştırmaların bir araştırma metodolojisi olarak kullanılmasında farkındalık oluşturarak Anadolu Üniversitesi’nde ve Türkiye’de farklı üniversitelerden ve fakültelerden birçok bilim insanının bu konuda yetişmesine öncülük etmiştir. Prof. Dr. Yıldız Uzuner bu araştırmada inandırıcılık komitelerine katılmanın ve yeni eylem planlarının oluşturulmasına katkı sunmanın yanı sıra araştırmacı günlüğünü süreç boyunca okuma ve günlüğe ilişkin geribildirimler verme yoluyla geçerliğinin sağlanmasında görev almıştır. Nitel araştırmalar konusundaki uzmanlığı ve deneyimiyle araştırma süreci boyunca veri toplama, veri analizi, raporlama, araştırma etiği gibi konularda araştırmacıya rehberlik etmiştir. Eylem araştırması metodolojisi ve eylem araştırması yoluyla eğitim programı tasarlama konusundaki deneyimiyle araştırmanın metodolojisinin geliştirilmesinde çok önemli bir rol üstlenmiştir.

TİK ve inandırıcılık komitesi üyesi Doç. Dr. Demet Sever 22 yıldır eğitim programları alanında çalışmaktadır. Meslek yaşamına Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı’nda öğretim elemanı olarak başlamıştır ve 2014 yılından bu yana da aynı anabilim dalında öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Nitel araştırma yürütme konusunda deneyimli olan Doç. Dr. Sever öğretmen yeterlikleri, eğitim programları ve program değerlendirme, eğitimde çok kültürlülük ve fen öğretimi konularında çalışmalar yürütmekte, projeler gerçekleştirmekte ve lisansüstü tezlere danışmanlık yapmaktadır. Lisans düzeyinde öğretim teknolojileri, öğretim ilke ve yöntemleri, eğitimde ahlâk ve etik konularında, lisansüstü düzeyde ise öğretmen yetiştirme sistemleri ve öğretmen eğitimine ilişkin dersler yürütmektedir. Doç. Dr. Demet Sever bu araştırmada inandırıcılık komitelerine katılma ve yeni eylem planlarının oluşturulmasına katkı sunmanın yanı sıra eğitim programı ve öğretmen eğitimi alanındaki uzmanlık ve deneyimiyle BEP’e ilişkin mesleki gelişim programının tasarlanmasında görev almıştır. Araştırma süreci boyunca tasarlanan mesleki gelişim programının içerik düzenleme yaklaşımının belirlenmesinde, kazanımların oluşturulmasında, öğrenme-öğretme ve değerlendirme süreçlerinin

geliştirilmesinde araştırmacıya geribildirimler vererek araştırmaya çok önemli bir katkı sunmuştur. Araştırmacı araştırma süresince inandırıcılık komitesindeki tüm üyelerin katkılarını bütünleştirerek izleyen başlıkta açıklanan tekniklerle veri toplamıştır.

2.4 Veri Toplama Teknikleri

Araştırma verileri; (a) gözlem, (b) görüşme, (c) belge incelemesi, (d) süreç ürünleri, (e) araştırmacı günlüğü ve (f) toplantılar (ör., inandırıcılık komitesi toplantıları, katılımcılarla yapılan toplantılar) aracılığıyla toplanmıştır. İzleyen başlıklarda veri toplama teknikleri ve araştırma kapsamında nasıl kullanıldığı ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

2.4.1 Gözlem

Gözlem, araştırmanın yürütüldüğü bağlamın fiziksel özelliklerinin ve ortamdaki bireylerin doğal olarak gerçekleşen davranışlarının ve etkileşimlerinin izlenerek kayıt altına alınmasıdır (Atlas ve Uzuner, 2019; Bogdan ve Biklen, 2007; Ekiz, 2020; Merriam, 2009; Mills ve Gay, 2019; Patton, 2002). Bu araştırmada sınıf içerisinde BEP hazırlama ve uygulama sürecinin keşfedilmesi ve uygulama sürecinde gerçekleşen değişimlerin belirlenmesi amacıyla çok sayıda gözlem yapılmıştır. Gözlemlerden elde edilen veriler görüşmeler ve belge incelemeleriyle desteklenerek (a) okulun ve sınıfın fiziksel özelliklerinin betimlenmesinde, (b) 5-Zihin sınıfı öğretmenlerinin BEP hazırlama ve uygulama sürecinin anlaşılmasında ve gereksinimlerinin belirlenmesinde, (c) mesleki gelişim programıyla birlikte diğer mesleki gelişim etkinliklerinin tasarlanmasında, (d) öğretmenlerin ve okulun araştırma sürecindeki gelişiminin kayıt altına alınmasında kullanılmıştır.

2.4.2 Görüşme

Görüşme, katılımcıların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve dünyayı nasıl anladıklarını anlamayı sağlayan amaçlı etkileşimlerdir (Brinkmann ve Kvale, 2018; Ekiz, 2020; Merriam, 2009; Mills ve Gay, 2019; Patton, 2002). Bu araştırmada katılımcılarla ikili/karşılıklı görüşme (dual/dialogical interview), yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

İkili/karşılıklı görüşme, görüşmeci ve görüşülen arasında çift yönlü bir ilişkinin bulunduğu ve iki tarafın veriyi birlikte ürettikleri bir görüşme tekniğidir (Berner-Rodoreda, 2020; Brinkman, 2007; Şahin vd., 2023). Uygulama öncesi süreçte araştırma probleminin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmalar kapsamında araştırmacı ve

doktora tez danışmanı Türkiye’de BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin bakış açılarını paylaşmak amacıyla ikili/karşılıklı görüşme gerçekleştirmiştir (Bkz. Araştırma Süreci başlığı). Bu görüşmenin bulguları BEP’e ilişkin sorunların ve çözüm önerilerinin belirlenmesinde rol oynayarak araştırma probleminin netleşmesine hizmet etmiştir. Görüşme sonucunda öğretmenlerin BEP’e ilişkin mesleki gelişim gereksinimi ve GY olan öğrencilerin eğitim gördüğü sınıflarda uygulamalı araştırmalar yapılarak BEP’in iyileştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır (Şahin vd., 2023).

Yarı-yapılandırılmış görüşme, önceden belirlenmiş bir soru setinin ya da konunun esnek şekilde katılımcılara özgü şekilde sunulmasıdır (Atlas ve Uzuner, 2019; Ekiz, 2020; Merriam, 2009; Mills ve Gay, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Araştırmada belli bir konuya ilişkin katılımcılardan esnek şekilde bilgi ve görüş alabilmek amacıyla yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler gözlemler ve belge incelemeleriyle desteklenerek (a) okulun ve sınıfın BEP’e ilişkin durumunun belirlenmesinde, (b) 5-Zihin sınıfı öğretmenlerinin BEP hazırlama ve uygulama sürecinin anlaşılmasında, gereksinimlerinin belirlenmesinde, (c) mesleki gelişim programıyla birlikte diğer mesleki gelişim etkinliklerinin tasarlanmasında, (d) okul personelinin araştırma sürecine ve ürünlerine ilişkin bakış açılarının incelenmesinde kullanılmıştır.

Yapılandırılmamış görüşme, katılımcılarla araştırmacı arasında gerçekleşen esnek, keşfedici ve açıklayıcı, sohbet tarzı etkileşimlerdir (Atlas ve Uzuner, 2019; Ekiz, 2020; Merriam, 2009; Mills ve Gay, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu görüşme tekniği plansız olarak gerçekleşen durumlarda katılımcılardan anlık veriler toplayabilmek amacıyla kullanılmıştır. Yapılandırılmamış görüşmelerden elde edilen veriler gözlemler ve belge incelemeleriyle desteklenerek (a) okulun ve sınıfın özelliklerinin betimlenmesinde, (b) BEP’e ilişkin durumunun belirlenmesinde, (c) 5-Zihin sınıfı öğretmenlerinin BEP hazırlama ve uygulama sürecinin anlaşılmasında, (d) mesleki gelişim programıyla birlikte diğer mesleki gelişim etkinliklerinin tasarlanmasında ve organize edilmesinde kullanılmıştır.

2.4.3 Belge incelemesi

Belgeler, araştırma konusuna ve bağlama ilişkin bilgiler sunan yazılı, görsel ve işitsel veri kaynaklarıdır (Mogalakwe, 2006; Özkan, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada belge incelemesi, bir duruma ilişkin geçmişe yönelik bilgi alma, gözlemler

ve görüşmelerle toplanan verileri teyit etme özellikleri nedeniyle tercih edilmiştir. Belgeler yoluyla toplanan veriler (a) uygulama öncesinde ve sonrasında öğretmenlerin hazırladıkları BEP'leri değerlendirme, (b) öğretmenlerin gereksinimlerini belirleme ve gelişimlerini belgelendirme, (c) sınıf içi uygulamaları keşfetme amaçlarıyla kullanılmıştır.

2.4.4 Süreç ürünleri

Süreç ürünleri, araştırma süresince ortaya çıkan çeşitli ürünlerdir. Bu ürünler araştırmacıların ve katılımcıların ürettikleri, araştırma sürecine dayalı çıktılar olarak ifade edilebilir (Atlar ve Uzuner, 2019; Johnson, 2012; 2019). Bu çalışmada uygulamalı etkinlikler aracılığıyla oluşan ürünlerin ve gelişimin kayıt altına alınması amacıyla süreç ürünleriyle veri toplanmıştır. Süreç ürünleri öğretmenlerle ve inandırıcılık komitesiyle iş birliği içerisinde gelişen (a) mesleki gelişim etkinliklerinin nasıl şekillendiğini ve (b) nasıl gerçekleştiğini kayıt altına almayı sağlamıştır.

2.4.5 Toplantılar

Toplantılar eylem araştırmalarında veri toplamanın önemli bir yolu olabilmektedir (Johnson, 2012; 2019). Araştırma süresince hem inandırıcılık komitesiyle hem de katılımcılarla pek çok toplantı gerçekleştirilmiştir. İnandırıcılık komitesi toplantıları, komite üyeleriyle araştırmanın geçerliğini sağlamak ve yeni eylem planları oluşturmak üzere gerçekleştirilen toplantılardır (Gürgür, 2023). Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği uyarınca araştırma kapsamında gerçekleşen TİK toplantıları da araştırmanın gelişiminin ve gidişatının değerlendirildiği ve yeni kararların alındığı toplantılar olduğu gerekçesiyle inandırıcılık komitesi toplantısı olarak kabul edilmiştir. Araştırma konusunun oluşmaya başladığı günden itibaren tez önerisinin şekillenmesi, araştırmanın projelendirilmesi, mesleki gelişim programının hazırlanması, mesleki gelişim etkinliklerinin uygulanması ve sonuçlandırılması, araştırmanın raporlanması süreçlerinde inandırıcılık komitesi toplantıları yol gösterici olmuştur. Komite üyelerinin yaptıkları deneyim paylaşımları hem araştırmayı şekillendirmiş hem de araştırmacının karşılaştığı zorluklara çözüm önerileri geliştirmesini sağlamıştır. Toplantılarda komite üyeleri tarafından sunulan geribildirimler araştırmacının araştırmacı kimliğinin gelişmesine de çok önemli bir katkı sunmuştur.

Komite toplantılarının yanı sıra araştırma süreci içerisinde Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmen ve araştırmacının katılımıyla da toplantılar yapılmıştır. Bu toplantılar

öğretmenlerin katılımını sağlama ve sürecin şekillenmesine ilişkin kararlar alma amaçlarıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan toplantılar yoluyla (a) katılımcıların araştırmaya ilişkin bilgilendirilmesi, (b) BEP’e ilişkin sorunların belirlenmesi ve çözüme ilişkin çalışmaların yapılması, (c) gelişmelerin özetlenmesi, (d) değerlendirme yapılması ve (e) çalışmaların planlanması sağlanmıştır.

2.4.6 Araştırmacı günlüğü

Araştırmacı günlüğü, araştırmacının araştırmayla kişisel bağını kuran, araştırma sürecine ilişkin dışsal bir hafızadır. Araştırmacı kişisel tercihinine bağlı olarak duygularını, düşüncelerini, araştırma sürecini, verilerini ve alanyazına ilişkin bakış açısını günlüğüne kaydedebilir (Atay, 2007; Atlar ve Uzuner, 2019; Borg, 2001; Fındıklı ve Saygın, 2023; Glesne, 2016). Bu araştırmada günlük süreci kaydetme, yansıtma ve değerlendirme, inandırıcılığı sağlama işlevleri nedeniyle tercih edilmiştir. Araştırmacı günlüğü araştırmacının (a) kendini yansıtmasını, (b) uygulamalarını değerlendirmesini, (c) inandırıcılık komitesi üyeleriyle etkileşim kurmasını sağlamış, (d) analiz ve raporlamada yol gösterici olmuştur. Tüm bu tekniklerle elde edilen verilerin nasıl toplandığı ve nasıl analiz edildiği izleyen başlıkta açıklanmıştır.

2.5 Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma süresince toplanan verilerden örnekler Ek-6’da yer alan “Veri Toplama Çizelgesi Örneği”nde uygulama öncesi, uygulama ve uygulama sonrası süreçlerde veri toplama döngülerini örnekleyecek şekilde temsili olarak sunulmuştur. Araştırma sorularını yanıtlayan veri toplama tekniklerine ilişkin matris Tablo 2.1’de yer almaktadır (Maxwell, 2013).

Tablo 2.1

Veri Toplama Matrisi

Araştırma Sorusu	Veri Toplama Tekniği		Saha Notu	Süreç Ürünü	Belge
	Günlük	Görüşme			
Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP’e ilişkin bilgileri, deneyimleri, sorunları ve gereksinimleri nelerdi?	X	X	X	X	X
Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlere yönelik BEP hazırlama ve uygulama konusunda tasarlanan eğitim programı nasıl şekillenmiştir?	X	X	X	X	

Tablo 2.1 (Devam) *Veri Toplama Matrisi*

Araştırma Sorusu	Veri Toplama Tekniği		Saha Notu	Süreç Ürünü	Belge
	Günlük	Görüşme			
Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunların çözümüne yönelik hangi uygulamalar gerçekleştirilmiştir?	X	X		X	
Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde değişiklikler olmuş mudur? Nasıl değişiklikler olmuştur?	X	X	X		X
Özel eğitim okulunda GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin tasarlanan mesleki gelişim programına ve eylem araştırması sürecine ilişkin görüşleri nedir?	X	X			
Araştırmacının araştırma sürecindeki gelişimi nasıl olmuştur?	X			X	

MEB'in kuralları gereği sınıflarda video kaydı alınmasına izin verilmediği için gözlemler saha notlarıyla kayıt altına alınmış, bazı gözlemlerde fotoğraflardan ve ses kayıtlarından yararlanılmıştır. Araştırmacı saha notlarını oluştururken uygulama sırasında bir not defterine kısa notlar almış, uygulama sonrasında vakit kaybetmeden notları bilgisayar ortamına aktarıp genişleterek gözlem formuna işlemiştir. Saha notlarının aktarılması için kullanılan gözlem formu Ek-7'de yer almaktadır. Araştırma süresince yapılan gözlemler Tablo 2.2'de sunulmaktadır.

Tablo 2.2

Gözlemler

No	Gözlem Odağı	Tarih/ Süre	Ortam	Gözlem Türü
UYGULAMA ÖNCESİ	1 Seminer haftasında yapılan çalışmalar	05.09.2023/ 11.20-13.00	Okul	Saha Notu/ Sosyal Veri
	2 BEP hazırlama haftasında öğrencilerle yapılan çalışmalar	02.10.2023/ 10.15-12.30	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	3 Derya Öğretmenin BEP hazırlaması	03.10.2023/ 11.40-12.30	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	4 BEP hazırlama haftasında öğrencilerle yapılan çalışmalar	04.10.2023/ 10.02-10.52	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	5 Okulun ve sınıfın fiziksel özellikleri	05.10.2023/ 10.05	Okul Sınıf	Saha Notu/ Fiziksel Veri
	6 Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	20.10.2023/ 11.15-11.45	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	7 Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	09.11.2023/ 09.30-11.45	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri

Tablo 2.2 (Devam) *Gözlemler*

	No	Gözlem Odağı	Tarih/ Süre	Ortam	Gözlem Türü
UYGULAMA ÖNCESİ	8	Uygulama odasının fiziksel özellikleri	10.11.2023/ 12.33	Uygulama Odası	Saha Notu/ Fiziksel Veri
	9	Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	23.11.2023/ 09.50-11.30	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	10	Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	24.11.2023/ 10.15-11.35	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	11	Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	30.11.2023/ 09.30-10.10	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	12	Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	07.12.2023/ 09.50-11.00	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	13	Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	14.12.2023/ 10.30-11.10	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	14	Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	21.12.2023/ 10.00-10.40	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	15	Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	04.01.2024/ 10.00-10.15	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	16	Uygulama odasındaki değişiklikler	15.12.2024/ 14.03	Uygulama Odası	Saha Notu/ Fiziksel Veri
	17	Uygulama odasındaki değişiklikler	14.01.2024 10.57	Uygulama Odası	Saha Notu/ Fiziksel Veri
UYGULAMA	18	Öğretmenlerin sınıf içinde öğrencilerle çalışmaları	29.02.2024/ 10.40-11.30	Sınıf	Saha Notu/ Sosyal Veri
	19	Öğretmenlerin öğrencilerin performans düzeyini belirlemeleri	18.04.2024/ 13.40-13.59	Sınıf	Ses Kaydı/ Sosyal Veri
	20	Asya'nın BEP toplantısı	06.05.2024/ 09.20-10.08	Rehberlik Servisi	Ses Kaydı/ Sosyal Veri
	21	Tuna'nın BEP toplantısı	06.05.2024/ 13.02-13.51	Rehberlik Servisi	Ses Kaydı/ Sosyal Veri
UYGULAMA SONRASI	22	İzleme sürecinde sınıfta BEP hazırlama	04.10.2024/ 11.52	Sınıf	Saha Notu/ Fiziksel Veri
	23	İzleme sürecinde sınıfta BEP hazırlama	29.11.2024/ 12.08	Sınıf	Saha Notu/ Fiziksel Veri
	24	Uygulama odasındaki değişiklikler	15.12.2024/ 14.03	Uygulama Odası	Saha Notu/ Fiziksel Veri
	25	İzleme sürecinde araştırma ürünlerinin sınıftaki yeri	10.01.2025/ 11.29	Sınıf	Saha Notu/ Fiziksel Veri

İkili/karşılıklı görüşmede sorular araştırmacı tarafından hazırlanmış ve tez danışmanı tarafından gözden geçirilmiştir. İkili/karşılıklı görüşme soruları Ek-8'de yer almaktadır. Araştırmacı ve tez danışmanının baş başa olduğu bir ortamda yürütülen görüşme 81 dk sürmüştür ve görüşmenin ses kaydı alınmıştır (08.11.2022 tarihli günlük, s. 54). Uygulama öncesi süreçte yarı-yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmeden önce okul yöneticileri ve GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlere yönelik soru formları hazırlanarak inandırıcılık komitesine sunulmuş ve komiteden geçerlik alınmıştır (05.04.2023 tarihli

günlük, s. 105). Ardından görüşme formları uzman görüşüne gönderilmiştir. Uzmanların belirlenmesinde; (a) nitel araştırma konusunda deneyimli olmak ve (b) BEP ile ilgili akademik çalışmaları (ör., tez, araştırma, proje yürütme, makale, kitap yazma, ders verme vb.) olmak ölçütleri dikkate alınmıştır. Bu ölçütleri karşılayan özel eğitim alanından sekiz uzmandan görüş alınmasının ardından sorular yeniden düzenlenmiştir. Düzenlemeler kapsamında giriş sorularında, bazı soruların sırasında ve soruş biçiminde, sonda sorularda değişiklikler yapılarak sorulara son hali verilmiştir (27.03.2023 tarihli günlük, s. 94; 30.04.2023 tarihli günlük, s. 110).

Derya Öğretmenle yapılan görüşmede Ek-9’da yer alan “Öğretmenlere Yönelik Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu”, okul yöneticileriyle yapılan görüşmede Ek-10’da yer alan “Okul Yöneticilerine Yönelik Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Görüşmeler katılımcıların belirlediği gün ve saatlerde, kendi tercih ettikleri ortamlarda, yüz yüze gerçekleştirilmiş ve görüşmeler sırasında ses kaydı alınmıştır. Bu görüşmeler dışında tüm süreçte gerçekleşen planlı ve amaçlı görüşmeler de yarı-yapılandırılmış görüşme olarak kabul edilmiştir. Yarı-yapılandırılmış görüşmelere ilişkin bilgiler Tablo 2.3’te özetlenmektedir.

Tablo 2.3

Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler

No	Görüşme Odağı	Katılımcı/lar	Tarih	Ortam	
UYGULAMA ÖNCESİ	1	BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin görüşlerin belirlenmesi	Derya Öğretmen	06.09.2023	Derya Öğretmenin evi
	2	BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin görüşlerin belirlenmesi	Müdür Ali Bey	04.10.2023	Müdür yardımcıları odası
	3	BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin görüşlerin belirlenmesi	Müd. Yrd. Serap Hanım	05.10.2023	Müdür yardımcıları odası
	4	Okulun fiziki ve sosyal özellikleri	Müdür Ali Bey	20.10.2023	Okul bahçesi
	5	Araştırma süreci ve uygulama odasına ilişkin durum	Müdür Ali Bey	09.11.2023	Müdür odası
	6	Uygulama odasının iyileştirilmesi	Müdür Ali Bey Derya Öğretmen	23.11.2023	Yemekhane
7	Araştırmaya katılım durumu	Müd. Yrd. Ekrem Bey	02.03.2024	Müdür yardımcıları odası	

Tablo 2.3 (Devam) *Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler*

	No	Görüşme Odağı	Katılımcı/lar	Tarih	Ortam
UYGULAMA	8	Değerlendirme kitine ilişkin görüşler	Müdür Ali Bey	18.04.2024	Müdür odası
	9	Değerlendirme kitine ilişkin görüşler	Müd. Yrd. Ekrem Bey	18.04.2024	Müdür yardımcısı odası
	10	BEP toplantısına ilişkin görüşler	Müd. Yrd. Ekrem Bey	16.05.2024	Müdür yardımcısı odası
	11	BEP toplantısına ilişkin görüşler	Rehber Öğretmen Fidan	16.05.2024	Rehberlik servisi
	12	BEP toplantısına ilişkin görüşler	Müzik Öğretmeni Selim	30.05.2024	Öğretmenler odası
	13	Vedalaşma ve araştırmaya ilişkin görüşler	Müdür Ali Bey	27.06.2024	Okul bahçesi
UYGULAMA SONRASI	14	Yeni dönemi değerlendirme ve BEP hazırlama sürecinin izlenmesi	Derya Öğretmen	04.09.2024	Sınıf
	15	BEP formunu gözden geçirme	Derya Öğretmen	04.10.2024	Sınıf
	16	BEP hazırlama sürecinin izlenmesi	Zeynep Öğretmen	11.10.2024	Zoom
	17	BEP hazırlama sürecinin izlenmesi ve BEP'i değerlendirme	Derya Öğretmen	10.01.2025	Sınıf
	18	BEP'i değerlendirme ve araştırmaya ilişkin görüşler	Zeynep Öğretmen	15.01.2025	Zoom
	19	Araştırmaya ilişkin görüşler	Derya Öğretmen	14.02.2025	Zoom

Müd. Yrd.: Müdür yardımcısı

Yapılandırılmamış görüşmeler okul ziyaretlerinin planlanması, okulda eğitim-öğretim yılına ilişkin hazırlıkların yapılması, BEP hazırlamaya ilişkin gelişmeler, öğrencilerin devam durumu, sınıf içinde öğretmenler arası etkileşim ve dinamikler, GY olan öğrencilerle çalışmaya ve ailelere ilişkin görüşler, mesleki gelişime ilişkin görüşler ve araştırmaya ilişkin görüşler konularında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla okulun çeşitli bölümlerinde (ör., okul bahçesi, öğretmenler odası vb.) karşılaşma, araştırmacının planlaması dışında davet yoluyla gerçekleşen oda ziyaretleri, sınıf içinde anlık olarak yapılan bilgi paylaşımları yüz yüze yapılandırılmamış görüşmelerin gerçekleşmesini sağlamıştır. Yüz yüze yapılan görüşmelerde ses kaydı alınmış veya görüşme içeriği günlüğe not olarak kayıt edilmiştir. Yüz yüze yapılan görüşmelerin yanı sıra telefonla iletişimler gerçekleşmiştir. Yazılı iletişimler WhatsApp© uygulaması üzerinden yürütülmüştür. WhatsApp©, araştırma verilerinin çevrim içi olarak toplanmasında kullanımı giderek yaygınlaşan bir uygulamadır (Bueno-Roldán ve Röder, 2023).

Gerçekleşen yazışmalar dijital olarak kayıt altına alınmıştır. Bunların yanı sıra araştırma sürecinde Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenle sözlü telefon görüşmeleri de gerçekleşmiştir. Bu görüşmeler günlüğe not olarak kayıt edilmiştir.

Araştırma kapsamında ulaşılan belgeler; BEP formları, BEP hazırlamaya ilişkin çeşitli belgeler, ders programı, öğretim programı, öğrencilere ilişkin ilerleme raporları, öğrencilerle çalışma örnekleri, öğretim araç-gereçlerine ve öğrencilerle yapılan çalışmalara ilişkin fotoğraflar, öğretmenlere ilişkin bilgi formlarıdır. Belgeler orijinal belgenin fotokopiyle çoğaltılması, fotoğrafının çekilmesi ya da belgenin alınarak dijital ortama aktarılması yollarıyla kayıt altına alınmıştır. BEP formlarının değerlendirilmesi için Artar ve meslektaşları (2022) tarafından geliştirilen BEP Envanteri kullanılmıştır (Ek-11). Envanterin yazarlarından alınan kullanım izni Ek-12’de yer almaktadır.

Araştırmadaki süreç ürünleri öğretmenlere sunulan mesleki gelişim programı, mesleki gelişim çerçevesinde yürütülen uygulamalı etkinliklerin kayıtları ve geribildirimler, öğretmenlerin gereksinimlerine dayalı olarak hazırlanan değerlendirme kiti, BEP ajandası gibi araştırma ürünleri ve bilgilendirme sunuları olmuştur. Yazılı ve basılı ürünler fotoğraf yoluyla kayıt altına alınırken bilgisayarda çeşitli yazılım ve uygulamalar (ör., Canva©, Word, PowerPoint vb.) yoluyla üretilen ürünler ise dijital olarak kayıt altına alınmıştır.

Komite toplantıları araştırma konusunun şekillenmeye başladığı ilk gün yapılmaya başlanmış ve araştırma sürecinin gerektirdiği döngülerle uyumlu olarak belli bir süre içerisinde (ör., haftalık, iki haftalık ya da aylık) belirlenen gün ve saatlerde yapılmıştır. Toplantılar araştırmada gelişen gündemlere ve araştırmacının gereksinimlerine göre gerektiğinde tüm üyelerin katılımıyla, gerektiğinde gereksinim oluşan konunun uzmanıyla bire bir olacak şekilde yapılmıştır. TİK toplantıları da inandırıcılık komitesi toplantısı olarak kabul edilmiştir. Araştırmacı tüm toplantıların ses kaydını almış, toplantılarda alınan kararlar için toplantı tutanağı oluşturmuş ve kararları günlüğüne kayıt etmiştir. Süreç boyunca 44 toplantı gerçekleştirilmiştir. Süreç boyunca gerçekleşen inandırıcılık komitesi toplantıları Tablo 2.4’te yer almaktadır.

Tablo 2.4*İnandırıcılık Komitesi Toplantıları*

No	Toplantı Konusu	Tarih/Süre
1	Araştırma konusunun belirlenmesi	18.02.2022/-
2	Araştırmanın konusu ve problemin belirlemesine yönelik çalışmaların planlanması	15.03.2022/53 dk
3	Tez önerisini savunma	09.06.2022/65 dk
4	Komite toplantılarının ve araştırmaya hazırlık sürecinin planlanması	26.10.2022/74 dk
5	Etik kurul ve proje başvurusunun planlanması	09.11.2022/58 dk
6	Araştırmanın konusu ve problemin belirlemesine yönelik çalışmaların planlanması, proje başvurusunun değerlendirilmesi	30.11.2022/47 dk
7	Proje başvuru formunun gözden geçirilmesi	07.12.2022/25 dk
8	Program uzmanıyla program ön hazırlığına ilişkin çalışmalar	13.12.2022/20 dk
9	1. TİK kapsamında araştırmanın gelişiminin değerlendirilmesi	04.01.2023/75 dk
10	Araştırmaya hazırlık sürecinin planlanması	13.03.2023/132 dk
11	Araştırmaya hazırlık sürecinin değerlendirilmesi ve katılımcıların belirlenmesi	20.03.2023/22 dk
12	Uygulama öncesi süreçte veri toplama araçlarının planlanması	27.03.2023/57 dk
13	Program uzmanıyla program ön hazırlığına ilişkin çalışmalar	29.03.2023/90 dk
14	Uygulama öncesi süreçte veri toplama araçlarının planlanması ve MEB araştırma iznine başvurma	03.04.2023/34 dk
15	2. TİK kapsamında araştırmanın gelişiminin değerlendirilmesi	01.06.2024/51 dk
16	Tez danışmanı ile yapılan ikili görüşmenin bulgularının kongrede sunumu	11.09.2023/129 dk
17	Gereksinimleri ve problemleri belirlemeye yönelik verilerin değerlendirilmesi, problem çözme çalışmalarına ilişkin yeni kararların alınması	11.10.2023/61 dk
18	Gereksinimleri ve problemleri belirlemeye yönelik verilerin değerlendirilmesi, mesleki gelişim programına ilişkin yeni kararların alınması	30.10.2023/33 dk
19	Gereksinimleri ve problemleri belirlemeye yönelik verilerin değerlendirilmesi, temel bilgilerin sunumuna ilişkin yeni kararların alınması	06.11.2023/59 dk
20	Gereksinimleri ve problemleri belirlemeye yönelik verilerin değerlendirilmesi, mesleki gelişim programı ve bireysel çalışmalara ilişkin yeni kararların alınması	13.11.2023/85 dk
21	Mesleki gelişim programının planlanması	17.11.2023/34 dk

UYGULAMA ÖNCESİ

Tablo 2.4 (Devam) *İnandırıcılık Komitesi Toplantıları*

	No	Toplantı Konusu	Tarih/Süre
	22	Modül 1'in gözden geçirilmesi, verilerin değerlendirilmesi, problem çözme çalışmalarına ilişkin yeni kararlar alınması	20.11.2023/54 dk
	23	Modül 1'in kazanımlarının ve değerlendirmesinin program uzmanıyla planlanması	29.11.2023/43 dk
	24	Modül 1'in değerlendirmesinin planlanması, verilerin değerlendirilmesi ve veri toplama sürecine ilişkin yeni kararlar alınması	05.12.2023/17 dk
	25	Modül 1'in el kitabının ve kazanımlarının program uzmanıyla gözden geçirilmesi	12.12.2023/43 dk
	26	Verilerin değerlendirilmesi, kitap okuma ve aile bilgilendirmesine ilişkin yeni kararlar alınması	18.12.2023/76 dk
	27	3. TİK kapsamında araştırmanın gelişiminin değerlendirilmesi	28.12.2023/37 dk
UYGULAMA	28	Yeni dönemin planlanmasına ilişkin kararların alınması, araştırma raporuna ilişkin öneriler	26.01.2024/61 dk
	29	Modül 2'nin el kitabının ve kazanımlarının program uzmanıyla gözden geçirilmesi	01.02.2024/23 dk
	30	Verilerin değerlendirilmesi, modüllerin uygulamalı etkinliklerine ilişkin yeni kararlar alınması	04.03.2024/59 dk
	31	Verilerin değerlendirilmesi, değerlendirme kiti ve BEP toplantısına ilişkin yeni kararlar alınması	21.03.2024/45 dk
	32	Modül 3'ün el kitabının ve kazanımlarının program uzmanıyla gözden geçirilmesi	02.04.2024/12 dk
	33	Araştırmanın veri toplama döngüsünün değerlendirilmesi, izleme verilerinin planlanması	15.04.2024/30 dk
	34	Verilerin değerlendirilmesi ve BEP toplantısına ilişkin yeni kararlar alınması	20.05.2024/54 dk
	35	Modül 4'ün el kitabının ve kazanımlarının program uzmanıyla gözden geçirilmesi	04.06.2024/18 dk
	36	4. TİK kapsamında araştırmanın gelişiminin değerlendirilmesi	04.06.2024/52 dk
UYGULAMA SONRASI	37	İzleme verilerinin değerlendirilmesi ve izleme sürecine ilişkin yeni kararlar alınması	19.09.2024/60 dk
	38	5. TİK kapsamında araştırmanın gelişiminin değerlendirilmesi	21.01.2025/45 dk
	39	Araştırma sürecinin ve araştırma raporunun değerlendirilmesi	27.02.2025/35 dk
	40	Araştırma raporunun değerlendirilmesi	20.03.2025/25 dk
	41	Araştırma raporunun değerlendirilmesi	27.03.2025/19 dk
	42	Araştırma raporunun değerlendirilmesi	17.04.2025/62 dk
	43	Araştırma raporunun değerlendirilmesi	09.05.2025/49 dk
	44	Araştırma raporunun değerlendirilmesi	15.05.2025/40 dk

Katılımcılarla yapılan toplantılar yüz yüze ve çevrim içi olarak yürütülmüştür. Toplantılarda tüm katılımcılara eşit söz hakkı tanınmasına önem verilmiştir. Böylece katılımcılar kendi gereksinimlerine dayalı çalışmalar yürüterek iyileştirme sürecinin aktif bir parçası hâline gelmişlerdir. Toplantıların inandırıcılık komitesi tarafından takip edilmesiyle geçerli şekilde yürütüldüğüne, toplantılarda tüm katılımcılara eşit söz hakkı verilerek demokratik bir ortam oluşturulduğuna ilişkin geçerlik alınmıştır (18.11.2023 tarihli günlük, s. 169). Yüz yüze yapılan toplantılar ses kaydıyla, çevrim içi yapılan toplantılar video kaydıyla kayıt altına alınmıştır. Toplantılarda alınan kararlar araştırmacı tarafından yazılı olarak özetlenip katılımcılarla paylaşılmıştır.

Araştırmacı araştırma konusunun şekillenmeye başladığı ve inandırıcılık komitesi üyelerinin belirlendiği gün itibariyle araştırmacı günlüğü tutmaya başlamıştır (18.02.2022 tarihli günlük, s. 1). Araştırma tasarımının oluşması, araştırmaya hazırlık, uygulama öncesi ve sırası, uygulama sonrası izleme aşamalarında sürekli olarak araştırmacı günlüğü tutmaya devam etmiştir. Araştırmacı, araştırma tasarımının gelişimini, alanyazına ilişkin okumalarını, geçmiş ve günümüzdeki deneyimlerini, inandırıcılık toplantılarında alınan kararları, topladığı verilerin özetlerini, araştırmaya ilişkin anlık gelişmeleri, hatırlatıcı notlarını, kendine ilişkin değerlendirmelerini ve bu süreçteki duygu ve düşüncelerini araştırmacı günlüğüne yansıtmıştır. Dijital olarak tutulan günlüğün içeriği yazılı metin, görsel ve ses kayıtlarıyla oluşturulmuştur. Bir Word dosyasında Times New Roman, 12 punto, 1,5 satır aralığıyla yazılan günlük 263 sayfadan ve 1-18 dk arasında değişen 68 parça ses kaydından oluşmaktadır. Günlükler toplantılardan önce inandırıcılık komitesiyle paylaşılmış, komite üyeleri günlüğü okuyarak araştırma sürecini ve verileri eş zamanlı olarak takip edebilmiş, araştırmacıya geribildirimler sunmuş, günlüğün ve diğer verilerin geçerliğini sağlamışlardır. Böylece araştırmacı günlüğü; dinamik, gerektiğinde geri dönüşlü, etkileşimli bir hâl alarak araştırmanın veri toplama ve değerlendirme döngüsünün önemli bir parçası olmuştur. Araştırmacı günlüğünün komiteyle dijital olarak paylaşılmasında verileri korumaya almak için dosyada şifreli bir dil kullanılmış (31.10.2023 tarihli günlük, s. 160), günlük yalnızca komite üyelerinin erişebileceği şekilde hazırlanmıştır. Komite toplantılarında komite üyeleri araştırmacıya veri toplarken göz önünde bulundurulması gereken yansıtıcı sorulara ilişkin farkındalık kazandırmış, bunun üzerine araştırmacı veri toplarken kendini değerlendirmek üzere bir kontrol listesi hazırlamıştır (07.10.2023 tarihli günlük, s. 146). Veri toplama amacı, verilerin geçerliği, verilerin kaydedilmesi ve depolanması, etik

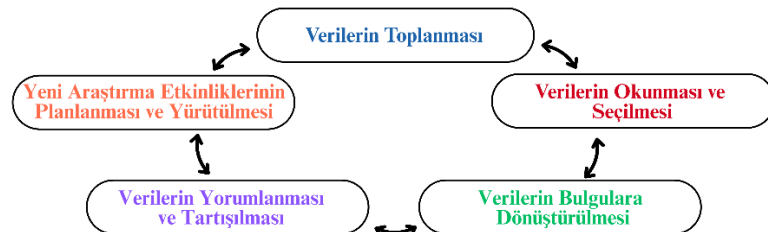
durumlar, araştırmacının zorlandığı ve geliştiğini hissettiği konular, veri toplama sürecinin günlük yaşamın akışıyla uyumu vb. sorgulamaları içeren “Yansıtıcı Kontrol Listesi” Ek-13’te yer almaktadır. Araştırmacı günlüğü, araştırmacının; (a) kendini yansıtması, (b) süreci kayıt altına alması, (c) komite üyeleriyle etkileşim kurmasını sağlamış, (d) veri analizi ve raporlama sürecinde de araştırmacıya yol gösterici olmuştur.

Araştırmacı tarafından bir bulut hesabı oluşturulmuş ve veriler günlük olarak bu dijital ortama aktarılmıştır. Bulut hesabı çeşitli güvenlik önlemleriyle birlikte yalnızca inandırıcılık komitesi üyelerinin erişebileceği şekilde düzenlenmiştir. Verilerin depolanmasında sürece dayalı kronolojik ve veri toplama tekniğine dayalı kategorik dosyalar oluşturulmuştur. Bu depolama biçimi, araştırmacının araştırma sürecine ve farklı tekniklerle toplanan verilere bütüncül şekilde bakabilmesini sağlamıştır (07.10.2023 tarihli günlük, s. 146).

Eylem araştırmasında veri toplama ve analiz süreci döngüsel adımlarla eş zamanlı olarak gerçekleşmektedir. Eş zamanlı analiz, döngüsel sürecin tamamlanmasıyla yeni döngülere temel oluşturmak ve veriler doğrultusunda yeni eylem planlarına karar vermek amaçlarıyla yapılır. Bir başka deyişle eylem araştırmasında veri toplama ve analizin sürekliliği süreç içerisinde araştırma sorularını yanıtlarken bir sonraki eylem adımlarını tasarlamayı sağlar (Gürgür, 2023; Mertler, 2017; Mills, 2017). Böylece araştırmada gerçekleşen durumlara ve katılımcı gereksinimlerine hızlı yanıtlar verilebilir. Eş zamanlı analiz süreci, sistematik analitik analiz süreci olarak da ifade edilmektedir. Sistematik analitik analiz; verilerin toplanması, okunması, seçilmesi, bulguya dönüştürülmesi, yorumlanması ve sonraki araştırma etkinliklerinin planlanması bileşenlerini içeren bir akıştır (Gürgür, 2023; Miles ve Huberman, 1984; Miles vd., 2014). Sistematik analitik analiz süreci Şekil 2.2’de yer almaktadır.

Şekil 2.2

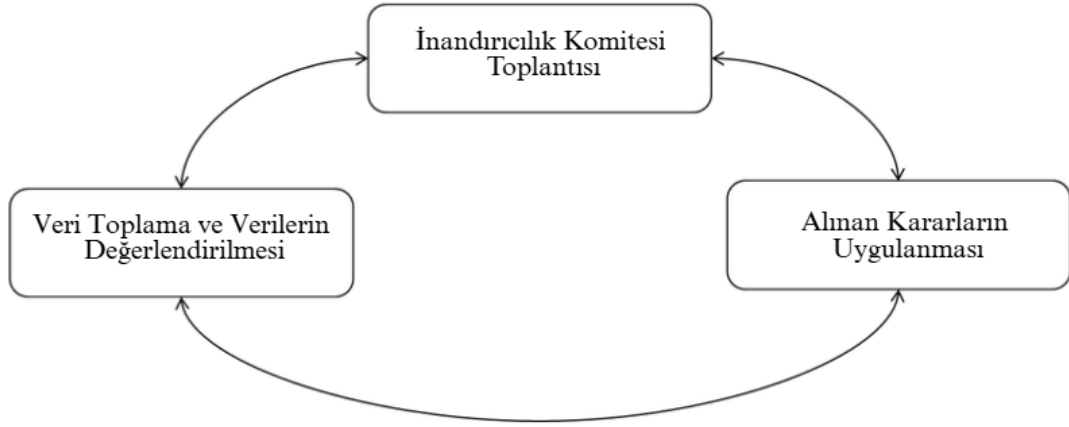
Sistematik Analitik Analiz Süreci (Gürgür, 2023; Miles ve Huberman, 1984; Miles vd., 2014)

Araştırmada sistematikliği ve döngüsellği sağlamak amacıyla bir veri toplama döngüsü oluşturulmuştur. Veri toplama döngüsü, araştırmacının okulda bulunarak ya da çevrim içi ortamlarda veri topladığı, ardından verileri inandırıcılık komitesine sunduğu, komite üyeleriyle birlikte verilerin değerlendirildiği ve alınan kararların uygulandığı döngüsel birimdir (06.11.2023 tarihli günlük, s. 161). Tüm araştırma süreci boyunca aynı döngü her eğitim-öğretim döneminde araştırma sürecinin gerektirdiği zaman çizelgesine göre tekrarlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmacının veri toplama döngüsü içerisinde gerektiğinde makro (ör., özetleme, sınıflama, listeleme, gruplama, dosyalama vb.), gerektiğinde mikro düzeyde (betimsel ve tümevarımsal) analizler yürütülmüştür. Araştırmada kesintisiz olarak tekrarlanan veri toplama döngüsü Şekil 2.3’te yer almaktadır.

Şekil 2.3

Araştırmanın Veri Toplama Döngüsü

Veri toplama döngüsünün yanı sıra araştırmacının okulda geçirdiği vakitlerde sistematik veri toplamasını sağlayabilmek için bir çalışma rutini oluşturulmuştur. Bu rutine göre hem öğretmenlerin sınıf içindeki çalışmalarını aksatmamak hem de sistematik veri toplayabilmek amacıyla her dönemde branş derslerinin olduğu günler belirlenmiştir. Branş derslerinde (ör., müzik, resim vb.) sınıfta bir öğretmen daha bulunduğu için 5-Zihin sınıfı öğretmenlerinden biri ya da ikisiyle birlikte çeşitli çalışmalar yürütülebilmektedir. Uygun günlerin belirlenmesinde 5-Zihin sınıfı öğretmenlerinin görüşlerinin alınmasının yanı sıra branş derslerinde öğretmenlerin araştırmacıyla birlikte çalışmasına ilişkin olarak

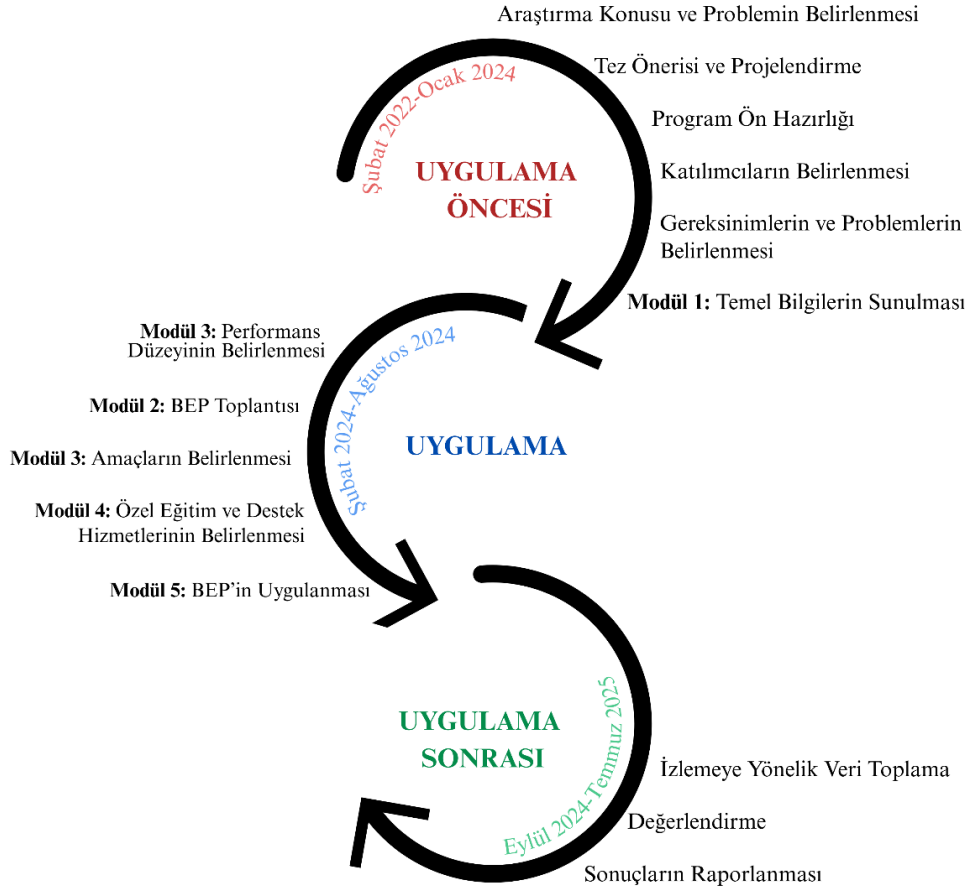
Müdür Ali Bey’den onay alınmıştır (09.11.2023 tarihli günlük, s. 164). Dönemlik olarak belirlenen günlerde görev yaptığı kurum tarafından araştırmanın yürütüldüğü okula görevlendirmesi yapılan araştırmacı, bu sayede okulda bulunduğu saatlerde sistematik olarak veri toplayabilmiştir (29.05.2023 tarihli günlük, s. 110; 16.10.2023 tarihli günlük, s. 153). Bu doğrultuda araştırmacı, bir gün içerisinde sabah saatlerinde sınıf içinde gözlemler yaparak saha notu tutmuş, öğleden sonraki saatlerde ise araştırmanın gündemine ve eylem planlarına göre Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile ayrı ayrı bireysel çalışmalar yürütmüştür. Araştırmacı Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile sürekli iletişim hâlinde kalarak akşam saatlerinde yapılacak çevrim içi çalışmaları da organize etmiştir. Akşam saatlerinde yapılan çevrim içi çalışmalar belli bir rutin içerisinde değil, katılımcıların uygun olduğu gün ve saatlerde planlanmıştır.

2.6 Araştırma Süreci

Eylem araştırması sistematik şekilde tasarlanan döngülerle gerçekleşmektedir. Araştırma sürecinde tekrarlayan yapılar (ör., yansıtma, planlama, eylem ve veri toplama) araştırmanın döngüsünü oluşturmaktadır (Johnson, 2012; 2019; Kemmis vd., 2014; Mills, 2017) ve her araştırma kendine özgü bir araştırma döngüsüyle gerçekleşmektedir. Bu çalışmada “uygulama öncesi”, “uygulama” ve “uygulama sonrası” süreç olmak üzere üç döngü gerçekleşmiştir. Dolayısıyla her döngünün bir sonraki döngüye temel oluşturduğu söylenebilir. Araştırma döngüsü çerçevesinde “planlama, eyleme geçme, veri toplama ve yansıtma” adımları araştırmanın tüm aşamalarında katılımcıların gereksinimlerine dayalı olarak iş birliğiyle, döngüsel ve kesintisiz şekilde tekrar etmiştir. Araştırmada eylem araştırmasının sarmal döngüsel süreci (Kemmis vd., 2014), mesleki gelişim programı tasarlamada sarmal içerik düzenleme yaklaşımı (Bruner, 1977; Ornstein ve Hunkins, 2016; Yaralı, 2021) ve BEP hazırlama sürecinin aşamaları (ör., performans belirleme, amaç yazma, özel eğitim ve destek hizmetlere karar verme, BEP’i uygulama ve değerlendirme [Artar ve Ergenekon, 2022a]) birbirlerine uyum sağlayarak ve iç içe geçerek araştırmanın döngüsünü oluşturmuştur. Araştırmanın sarmal döngüsel süreci Şekil 2.4’te gösterilmektedir.

Şekil 2.4

Araştırma Sürecinin Sarmal Döngüsü

2.6.1 Uygulama öncesi süreç

- Uygulama öncesi süreç, araştırmaya ilişkin ön hazırlıkların yapıldığı ve okulda BEP hazırlama ve uygulama sürecinin keşfedildiği Şubat 2022-Ocak 2024 tarih aralığını kapsamaktadır. Araştırmacı doktora tezi için yola çıkarken MEB’de özel eğitim öğretmeni olarak çalıştığı yıllarda deneyimlediği BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin mesleki gelişim gereksinimleri araştırmanın temelini oluşturmuştur. Aynı zamanda araştırmacının özel eğitim öğretmenliği görevinden ayrılıp araştırma görevlisi olarak çalışmaya başladığı dönemde kendi deneyimlerine dayalı olarak öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemeye yönelik bir motivasyonu oluşmuştur (Bkz. Araştırmacı başlığı). Doktora tez konusunun belirlenmesi sürecinde araştırmacı ve doktora tez danışmanı BEP hazırlama ve uygulama sürecinin özel eğitim alanında mesleki gelişimin öncelikli konularından biri olduğuna ilişkin görüş birliği sağlamışlardır (18.02.2022 tarihli günlük, s. 1-3). Bu süreçte araştırmacı, tez danışmanı ve inandırıcılık komitesi üyesi Prof. Dr. Yıldız Uzuner,

BEP sürecine ilişkin yaşanan sorunların belirlenmesine yönelik bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmanın sonucunda; (a) BEP'in ekip çalışmasıyla hazırlanmasında, (b) ekip üyelerinin rol ve sorumluluklarını yerine getirmelerinde, (c) aile katılımının sağlanmasında, (d) nitelikli BEP bileşenlerinin oluşturulmasında, (e) BEP amaçlarının belirlenmesinde, (f) değerlendirme süreçlerinde ve (g) BEP'in etkili şekilde uygulanmasında sorunlar olduğu bulguları ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla bu bulgulardan hareketle GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP'e ilişkin mesleki gelişim gereksinimleri olduğu ve sınıf içinde uygulamalı araştırmalara gereksinim duyulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen ön çalışmaya ilişkin bulgular bilimsel bir kongrede sözlü bildiri olarak da sunulmuştur (Şahin vd., 2023). Bu süreçte araştırmacı tez danışmanın lisans ve lisansüstü düzeyde yürütmekte olduğu BEP derslerini takip etmiştir. BEP'e ilişkin yapılan bu ön çalışmalar, sınıf içi iyileştirme çalışmalarının gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu süreçte yapılan çalışmalar ve araştırmacının BEP'e ilişkin deneyimledikleri araştırmanın çıkış noktasını oluşturmuştur. Araştırmaya hazırlık kapsamında yapılan çalışmalar izleyen satırlarda maddeler hâlinde açıklanmıştır: Yukarıda ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere araştırma konusunu ve problemini belirleme aşamasında araştırmacı; (a) BEP'e ilişkin alanyazın taraması yürütmüş, (b) yüksek lisans programında yürütülen ve tez danışmanı tarafından okutulan BEP derslerine gözlemci olarak katılmış, (b) kendi BEP uygulamalarını araştırmacı günlüğüne yansıtmış ve (c) tez danışmanı ile ikili/karşılıklı görüşme gerçekleştirmiştir (18.02.2022-24.07.2022 tarihli günlükler, s. 1-34; Şahin vd., 2023).

- Araştırma kapsamında sırasıyla tez önerisi hazırlama ve sunma, araştırmayı projelendirme ve etik kurul izni alma işlemleri gerçekleştirilmiştir (09.06.2022-08.09.2023 tarihli günlükler, s. 28-133). Tez önerisinin TİK'de kabul edilmesinin ardından araştırmanın bir proje dâhilinde yürütülebilmesi için Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) Koordinasyon Birimine başvuru yapılmıştır (04.10.2022-08.12.2022 tarihli günlükler, s. 42-67). Araştırma, BAP Birimince 2301E038 proje numarasıyla desteklenmeye hak kazanmıştır (08.09.2023 tarihli günlük, s. 133). Bu işlemlerle eş zamanlı olarak Anadolu Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na başvurularak etik kurul izni (Ek-1) alınmıştır.

- İzinlerle ilgili işlemler yapılırken bu süreçte araştırmacı bir yandan da katılımcıların belirlenmesine ilişkin çalışmaları yürütmüştür (Bkz. Katılımcılar başlığı). Katılımcıların belirlenmesinin ardından araştırmacı MEB'e araştırma izni için başvurmuştur (18.04.2023 tarihli günlük, s. 107). Araştırma izni her eğitim-öğretim döneminde MEB tarafından yenilenmiştir.
- Araştırmacı, farklı bir şehirde yer alan okuldan veri toplayabilmek için araştırmanın veri toplama döngüsü (Bkz. Verilerin Toplanması ve Analizi başlığı) çerçevesinde görev yaptığı birim olan Özel Eğitim Bölüm Başkanlığı'nın onayıyla Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı'ndan haftanın belli günleri için görevlendirme talebinde bulunmuştur. Görevlendirme talebinin onaylanmasıyla araştırmacı perşembe ve cuma günleri eğitim uygulama okulunda veri toplamak üzere görevlendirilmiştir. Görevlendirme her dönem haftanın belli günleri için yenilenmiştir. Görevlendirme belgesinden örnekler Ek-14'te yer almaktadır.
- Program ön hazırlığında program tasarısı sürecinin eylem araştırmasının döngüsellikle nasıl birleştirileceği ve içerik düzenleme yaklaşımının nasıl olacağı üzerinde durulmuştur (13.12.2022 tarihli günlük, s. 68; 29.03.2023 tarihli günlük, s. 95). Bu doğrultuda eğitim programları ve öğretim alanından olan inandırıcılık komitesi üyesiyle bağlama özgü ve esnek program tasarılarına gereksinim olduğu, eylem araştırmasının bir program tasarısı modeli olarak ele alınabileceği kararlaştırılmıştır (15.04.2023 tarihli günlük, s. 102).

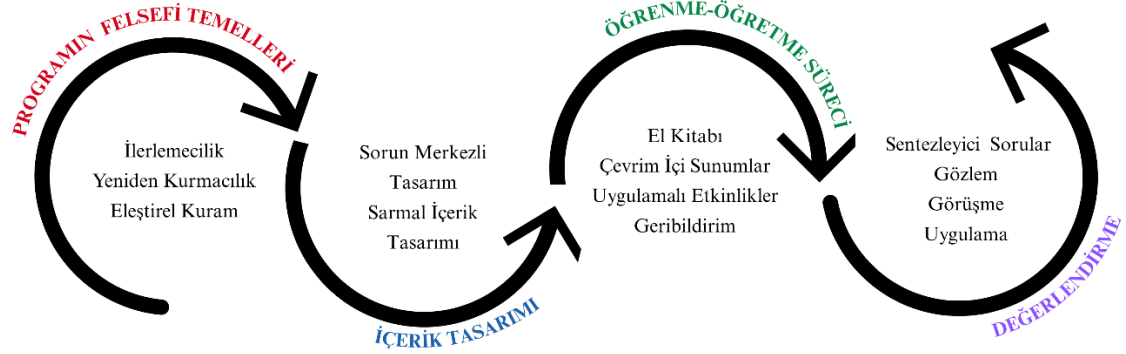
Sonuç olarak süreç içerisinde eylem araştırması metodolojisiyle uyumlu, öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde karşılaştıkları sorunlara ve onların gereksinimlerine dayalı bir program tasarımı gerçekleştirilmiştir. Program tasarısı öğretmenlerin gelişimini ve değişimini sağlayarak onları kendi sorunlarına çözüm önerisi geliştiren öğrenenler olarak desteklediği için ilerlemecilik ve yeniden kurmacılık felsefeleriyle birlikte eleştirel kurama dayanmaktadır. Bunun yanı sıra BEP konusundaki sorunlara odaklandığı için sorun merkezli tasarıma sahiptir. Program tasarısının bilginin sürekli genişletilerek sunulduğu ve modüllerdeki bilgileri birbiriyle ilişkilendirdiği için sarmal içerik tasarımına sahip olduğu söylenebilir.

Programın öğrenme-öğretme süreci çevrim içi sunumlar ve el kitaplarıyla gerçekleştirilmiştir. Değerlendirme bileşeniye sentezleyici açık uçlu sorular, görüşme, gözlem ve uygulamalı etkinlikler aracılığıyla süreç temelli değerlendirme yaklaşımıyla

tasarlanmıştır (Bkz. Bulgular). Programın eylem araştırması metodolojisiyle uyumlu sarmal modelini ortaya koyan tasarım yapısı Şekil 2.5'te yer almaktadır.

Şekil 2.5

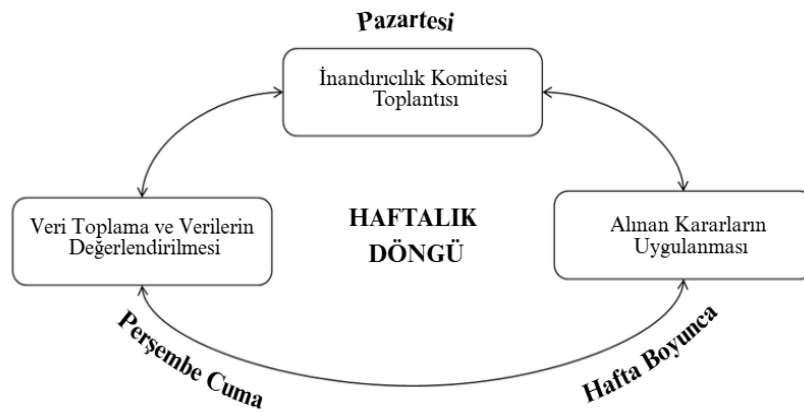
Program Bileşenlerinin Sarmal Tasarımı

Bu süreçte Eylül 2023 itibariyle araştırmanın veri toplama döngüsü haftada bir olacak şekilde planlanmıştır. İnandırıcılık komitesi üyeleriyle alınan karar doğrultusunda araştırmacı her hafta perşembe ve cuma günleri okulda bulunarak veri toplamış, her hafta pazartesi günleri inandırıcılık komitesi üyeleriyle bir araya gelerek yüz yüze toplantıya katılmıştır. Araştırmacı, komite toplantısında alınan kararları hafta içerisinde uygulayarak araştırma verilerini toplamaya devam etmiştir. Uygulama öncesi süreçte gerçekleşen veri toplama döngüsü Şekil 2.6'da sunulmuştur.

Şekil 2.6

Uygulama Öncesi Süreçte Veri Toplama Döngüsü

- Gereksinimlerin ve sorunların belirlenmesi adımıyla araştırmacı, 5-Zihin sınıfında BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin veriler toplamıştır (06.09.2023-05.10.2023 tarihli günlükler, s. 130-146). Bu veriler öğretmenlerin BEP’e ilişkin mesleki gelişim gereksinimlerini ve BEP hazırlamada karşılaştıkları sorunları ortaya koymuştur.
- Öğretmenlerin özel eğitime ve BEP’e ilişkin temel bilgilere gereksinim duyduklarının ortaya çıkmasıyla bu bilgilerin sunumuna ilişkin çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda kitap okuma çalışmaları yapılmıştır. Araştırmada okunan tüm kitap bölümleri Ek-15’te yer almaktadır. Kitap okuma çalışmalarında öğretmenlerin okuduklarına ilişkin görüşlerini kaydetmeleri için araştırmacı tarafından “Kitap Okuma Formu” hazırlanmıştır (Ek-16). Diğer taraftan mesleki gelişim programının ilk modülü GY olan öğrencilerin özelliklerinin tanıtıldığı bilgilendirici bir içerikle hazırlanmıştır (22.11.2023 tarihli günlük, s. 171). İlk modül, uygulamalı etkinlikler içermediği ve GY olan öğrencilerle çalışmaya ilişkin temel bilgileri kapsadığı için uygulama öncesi sürecin bir parçası olarak değerlendirilmiştir (İnandırıcılık Komitesi Toplantısı, 27.03.2025).

2.6.2 Uygulama süreci

Uygulama süreci mesleki gelişim programının uygulamalı modüllerinin sunulmasıyla birlikte BEP hazırlama ve uygulama adımlarına dayalı etkinliklerin yürütülmesini içermektedir. Uygulama sürecinde yapılan çalışmalar Şubat 2024-Eylül 2024 tarihleri aralığında gerçekleştirilmiştir. Bu tarih aralığında araştırmanın veri toplama döngüsü iki haftada bir olacak şekilde planlanmıştır (26.01.2023 tarihli günlük, s. 191). Uygulama sürecinde gerçekleşen veri toplama döngüsü Şekil 2.7’de yer almaktadır.

Şekil 2.7

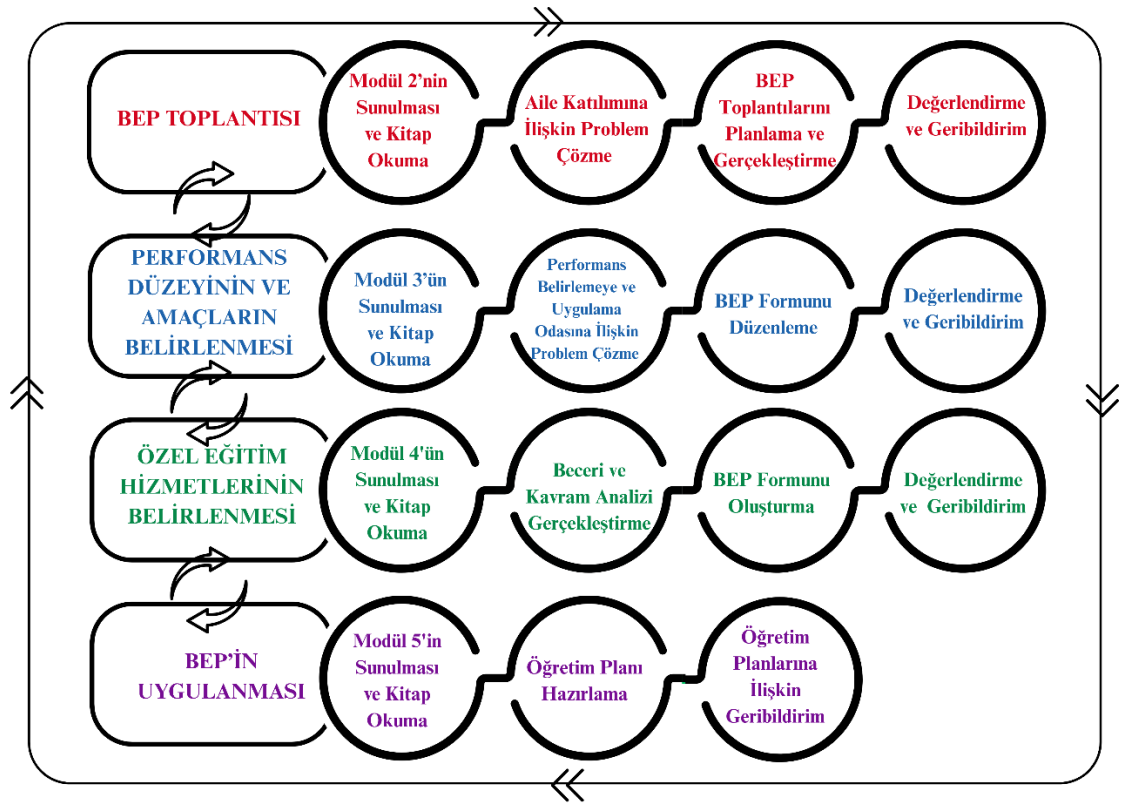
Uygulama Sürecinde Veri Toplama Döngüsü

Araştırmanın uygulama sürecine temel oluşturan araştırma döngüsüyle ilişkili adımlar inandırıcılık komitesi toplantısında yapılan değerlendirmeler sonucunda; (a) BEP toplantısının yapılması, (b) performans düzeyinin belirlenmesi, (c) amaçların belirlenmesi, (d) özel eğitim ve destek hizmetlerin belirlenmesi ve (e) BEP'in uygulanması olarak belirlenmiştir (İnandırıcılık Komitesi Toplantısı, 27.03.2025). Bu doğrultuda uygulama sürecinde gerçekleşen adımlara ilişkin akış Şekil 2.8'de yer almaktadır.

Şekil 2.8

Uygulama Süreci Akışı

Uygulama öncesi süreç ve uygulama süreci birlikte değerlendirildiğinde araştırmada bire bir çalışmalar, problem çözme toplantıları, değerlendirme toplantıları ve mesleki gelişim programı modül sunumları yoluyla veriler toplanmıştır. Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin katılımıyla gerçekleşen ve uygulama öncesi süreçte başlatılarak uygulama sürecinde devam eden bu çalışmalar Tablo 2.5'te sunulmuştur.

Tablo 2.5*Araştırma Sürecinde Gerçekleştirilen Çalışmalar*

No	Etkinlik	Tarih/Süre	Ortam	Konu
1	Problem çözme toplantısı	20.10.2023 29 dk	Sınıf	BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin problemlerin belirlenmesi
2	Problem çözme toplantısı	02.11.2023 90 dk	Zoom	Problemlere ilişkin çözüm önerilerinin belirlenmesi
3	Problem çözme toplantısı	09.11.2023 11 dk	Sınıf	Çözüm önerilerini planlama
4	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	09.11.2023 /22 dk	Sınıf	Kitap okuma çalışmasının planlanması
5	Derya Ö. ile bireysel çalışma	09.11.2023 11 dk	Sınıf	Çözüm önerilerini planlama
6	Derya Ö. ile bireysel çalışma	10.11.2023 15 dk	Sınıf	Çözüm önerilerini planlama
7	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	10.11.2023 20 dk	Sınıf	Çözüm önerilerini planlama
8	Problem çözme toplantısı	10.11.2023 10 dk	Sınıf	Çözüm önerilerini planlama
9	Problem çözme toplantısı	17.11.2023 143 dk	Zoom	Çözüm önerilerini planlama
10	Problem çözme toplantısı	23.11.2023 19 dk	Sınıf	Çözüm önerilerine ilişkin yeni kararlar alma
11	Derya Ö. ile bireysel çalışma	23.11.2023 18 dk	Sınıf	Kitap okuma
12	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	23.11.2023 29 dk	Sınıf	Kitap okuma
13	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	24.11.2023 14 dk	Sınıf	Kitap okuma formunun gözden geçirilmesi
14	Problem çözme toplantısı	30.11.2023 36 dk	Sınıf	Çözüm önerilerini değerlendirme ve yeni kararlar alma
15	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	30.11.2023 29 dk	Sınıf	Kitap okuma
16	Derya Ö. ile bireysel çalışma	30.11.2023 14 dk	Sınıf	Kitap okuma
17	Mesleki gelişim programı	05.12.2023 104 dk	Zoom	Modül 1'in sunumu
18	Problem çözme toplantısı	07.12.2023 111 dk	Sınıf Zoom	Çözüm önerilerini değerlendirme yeni kararlar alma
19	Problem çözme toplantısı	14.12.2023 114 dk	Sınıf Zoom	Çözüm önerilerini değerlendirme yeni kararlar alma
20	Derya Ö. ile bireysel çalışma	14.12.2023 23 dk	Sınıf	Kitap okuma
21	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	14.12.2023 29 dk	Sınıf	Kitap okuma
22	Problem çözme toplantısı	15.12.2023 111 dk	Zoom	Çözüm önerilerini değerlendirme yeni kararlar alma
23	Problem çözme toplantısı	19.12.2023 36 dk	Zoom	Çözüm önerilerini değerlendirme yeni kararlar alma

Tablo 2.5 (Devam) *Araştırma Sürecinde Gerçekleştirilen Çalışmalar*

No	Etkinlik	Tarih/Süre	Ortam	Konu
24	Derya Ö. ile bireysel çalışma	21.12.2023 17 dk	Sınıf	Kitap okuma
25	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	21.12.2023 27 dk	Sınıf	Kitap okuma
26	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	04.01.2024 49 dk	Sınıf	Kitap okuma ve çözüm önerilerini değerlendirme
27	Derya Ö. ile bireysel çalışma	04.01.2024 20 dk	Sınıf	Kitap okuma ve çözüm önerilerini değerlendirme
28	Problem çözme toplantısı	09.01.2024 63 dk	Zoom	Çözüm önerilerini değerlendirme yeni kararlar alma
29	Derya Ö. ve Zeynep Ö. ile birlikte çalışma	11.01.2024 21 dk	Sınıf	Kitap okuma
30	Değerlendirme toplantısı	15.02.2024 31 dk	Sınıf	Birinci dönemi gözden geçirme ve ikinci dönemi planlama
31	Değerlendirme toplantısı	19.02.2024 32 dk	Zoom	Birinci dönemi gözden geçirme ve ikinci dönemi planlama
32	Mesleki gelişim programı	22.02.2024 90 dk	Zoom	Modül 2'nin sunumu-I
33	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	29.02.2024 24 dk	Sınıf	Kitap okuma
34	Derya Ö. ile bireysel çalışma	29.02.2024 21 dk	Sınıf	Kitap okuma
35	Mesleki gelişim programı	06.03.2024	Zoom	Modül 2'nin sunumu-II
36	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	14.03.2024 19 dk	Sınıf	Kitap okuma
37	Derya Ö. ile bireysel çalışma	14.03.2024 50 dk	Sınıf	Kitap okuma
38	Problem çözme toplantısı	22.03.2024 23 dk	Zoom	Çözüm önerilerini değerlendirme yeni kararlar alma
39	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	04.04.2024 30 dk	Sınıf	Kitap okuma
40	Derya Ö. ile bireysel çalışma	04.04.2024 20 dk	Sınıf	Kitap okuma
41	Mesleki gelişim programı	04.04.2024 91 dk	Zoom	Modül 3'ün sunumu-I
42	Planlama toplantısı	18.04.2024 23 dk	Sınıf	Performans belirleme ve BEP toplantısını planlama
43	Planlama toplantısı	26.04.2024 28 dk	Zoom	BEP toplantısını planlama
44	Planlama toplantısı	02.05.2024 83 dk	Sınıf	BEP toplantısını planlama
45	Mesleki gelişim programı	02.05.2024 86 dk	Zoom	Modül 3'ün sunumu-II
46	Planlama toplantısı	04.05.2024 60 dk	Zoom	BEP toplantısını planlama
47	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	16.05.2024 43 dk	Sınıf	BEP toplantısını değerlendirme ve amaç yazma

Tablo 2.5 (Devam) *Araştırma Sürecinde Gerçekleştirilen Çalışmalar*

No	Etkinlik	Tarih/Süre	Ortam	Konu
48	Derya Ö. ile bireysel çalışma	16.05.2024 46 dk	Sınıf	BEP toplantısını değerlendirme ve amaç yazma
49	Değerlendirme toplantısı	23.05.2023 75 dk	Zoom	BEP toplantısını değerlendirme, amaçlara geribildirim sunma ve BEP formunu düzenleme
50	Mesleki gelişim programı	28.05.2024 85 dk	Zoom	Modül 4'ün sunumu-I
51	Derya Ö. ve Zeynep Ö. ile birlikte çalışma	30.05.2024 6 dk	Sınıf	Kitap okuma
52	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	30.05.2024 31 dk	Sınıf	BEP formuna ve beceri analizine ilişkin geribildirim sunma
53	Derya Ö. ile bireysel çalışma	30.05.2024 28 dk	Sınıf	BEP formuna ve beceri analizine ilişkin geribildirim sunma
54	Mesleki gelişim programı	04.06.2024 100 dk	Zoom	Modül 4'ün sunumu-II
55	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	06.05.2024 34 dk	Sınıf	Kitap okuma ve kavram analizine ilişkin geribildirim sunma
56	Derya Ö. ile bireysel çalışma	06.05.2024 6 dk	Sınıf	Kitap okuma
57	Derya Ö. ile bireysel çalışma	13.06.2024 11 dk	Sınıf	Kavram analizine ilişkin geribildirim sunma
58	Mesleki gelişim programı	25.06.2023 113 dk	Zoom	Modül 5'in sunumu-I
59	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	27.06.2024 36 dk	Sınıf	Kitap okuma, BEP'e geribildirim sunma
60	Derya Ö. ile bireysel çalışma	27.06.2024 26 dk	Sınıf	Kitap okuma, BEP'e geribildirim sunma
61	Mesleki gelişim programı	27.06.2024 85 dk	Zoom	Modül 5'in sunumu-II
62	Mesleki gelişim programı	30.06.2024 60 dk	Zoom	Modül 5'in sunumu-III
63	Değerlendirme toplantısı	06.09.2024 22 dk	Zoom	Birinci ve ikinci dönemi gözden geçirme, üçüncü dönemi planlama
64	Derya Ö. ile bireysel çalışma	04.10.2024 52 dk	Sınıf	Öğretim planı yazma
65	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	09.10.2024 33 dk	Zoom	Öğretim planı yazma
66	Derya Ö. ile bireysel çalışma	29.11.2024 40 dk	Sınıf	Öğretim planına geribildirim sunma
67	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	03.12.2024 37 dk	Zoom	Öğretim planına geribildirim sunma

*Ö: Öğretmen

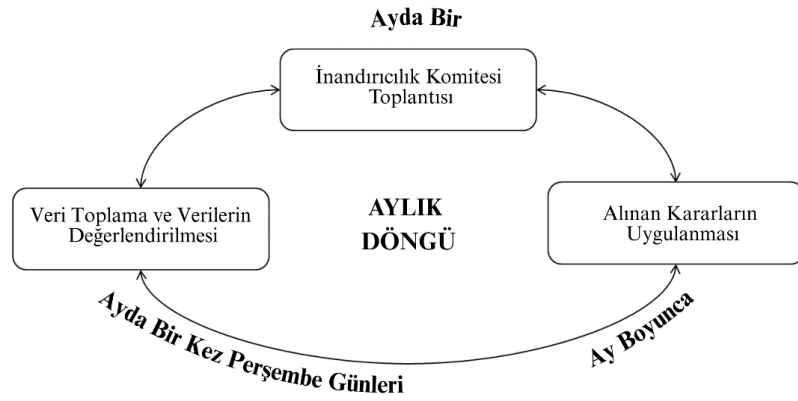
2.6.3 Uygulama sonrası süreç

Uygulama sonrası sürece ilişkin veriler, araştırmanın bir önceki döngüsünde gerçekleştirilen mesleki gelişim etkinliklerinin ve problem çözme çalışmalarının

tamamlanmasıyla birlikte Ağustos 2024-Haziran 2025 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu aşamada inandırıcılık komitesiyle yapılan değerlendirmede 5-Zihin sınıfı öğretmenlerinden BEP hazırlama ve uygulama konusunda müdahale etmeden izlemeye yönelik veri toplanmasına ve veri toplama sıklığının seyrekleştirilmesine karar verilmiştir (19.09.2024 tarihli günlük, s. 234). Bu doğrultuda izleme sürecinde veri toplama döngüsü ayda bir olacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Uygulama sonrası süreçte gerçekleşen veri toplama döngüsü Şekil 2.9’da yer almaktadır.

Şekil 2.9

Uygulama Sonrası Süreçte Veri Toplama Döngüsü

Uygulama sonrası süreçte yapılan çalışmalar izleyen satırlarda maddeler hâlinde açıklanmıştır:

- Bu aşamada araştırmacının ortamdan geri çekilmesi, BEP hazırlama ve uygulama sürecine müdahale etmeden veri toplaması söz konusu olmuştur.
- Araştırmacı tarafından BEP Envanterine (Artar vd., 2022) dayalı olarak “BEP Temel İlkeler Kontrol Listesi” (Ek-17) hazırlanmış, inandırıcılık komitesi tarafından gözden geçirilerek onaylanmıştır. Öğretmenlerin hazırladıkları BEP’ler bu kontrol listesi aracılığıyla değerlendirilmiştir.
- Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile araştırmaya ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirilmiştir (15.01.2025-14.02.2025 tarihli günlükler, s. 245-247).
- Araştırmada veri toplama sürecinin sonlandırılmasıyla birlikte Ek-18’de yer alan katılım belgesi hazırlanarak Derya Öğretmene ve Zeynep Öğretmene sunulmuştur (19.09.2024 tarihli günlük, s. 237).

- Uygulama sonrası süreçte gerçekleştirilen çalışmalardan bir diğeri araştırmanın raporlanmasıdır. İnandırıcılık komitesi toplantılarında araştırma raporunun yazımında önemli noktalar üzerinde durulmuştur. Araştırmacı süreç boyunca yazdığı günlüklere raporlamaya ilişkin önemli noktaları da kaydetmiştir (12.09.2023 tarihli günlük, s. 137; 31.01.2024 tarihli günlük, s. 192; 19.09.2024 tarihli günlük, s. 236). Araştırmanın tüm süreçlerinde gerçekleştirilen çalışmalarda inandırıcılığı sağlamaya yönelik çeşitli önlemler alınmıştır.

2.7 İnandırıcılık (Trustworthiness)

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik, “inandırıcılık (trustworthiness)” kavramıyla açıklanır. Bu kavram araştırmanın doğruluğu (credibility), aktarılabilirliği (transferability), güvenilebilirliği (dependability) ve onaylanabilirliği (confirmability) kavramlarını da kapsar (Adler, 2022; Atlar ve Uzuner, 2019; Lincoln ve Guba, 1985; Mills, 2017). Ayrıca alanyazında eylem araştırmalarında inandırıcılığa ilişkin sağlamlık ve titizlik (rigor) kavramlarının da kullanıldığı görülmektedir (Adler, 2022; Gürgür, 2023). Nitel araştırmalarda inandırıcılığı sağlamak için araştırma sürecinde çeşitli önlemler alınmalı ve uygulamalar gerçekleştirilmelidir. Bu çalışmada inandırıcılığı sağlamak için gerçekleştirilen çalışmalar doğruluk, aktarılabilirlik, güvenilebilirlik ve onaylanabilirlik kavramları çerçevesinde izleyen paragraflarda açıklanmıştır.

Doğruluk (credibility), araştırmacının bir çalışmada ortaya çıkan karmaşıklıkları hesaba katmasına ve kolayca açıklanamayan durumlarla başa çıkabilmesine işaret eder. Bir başka deyişle doğruluk, verilerin araştırmacının varlığından bağımsız olarak gerçeği yansıtmasıdır. Doğruluğu sağlamak için uzun süreli etkileşim, tekrarlı gözlemler, veri çeşitlemesi, uzman görüşü alma, katılımcı teyidi, ham verilerle yorumların karşılaştırmasını sağlamaya yönelik referans yeterliğine sahip olma stratejileri kullanılmaktadır (Atlar ve Uzuner, 2019; Lincoln ve Guba, 1985; Mills, 2017). Bu çalışmada araştırmanın 2022-2025 yılları arasında sürmesi, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı itibarıyla araştırma ortamında hem çevrim içi hem de yüz yüze uzun süreli etkileşimler sağlanması ve tekrarlı gözlemlerin yapılması, gözlemlerle birlikte diğer veri toplama tekniklerinin kullanılarak veri çeşitlemesinin sağlanması doğruluğa hizmet etmiştir. Bunlarla birlikte süreç boyunca gerçekleşen inandırıcılık komitesi toplantıları aracılığıyla verilerin doğruluğu teyit edilmiş ve araştırmanın her aşamasında uzman görüşü alınmıştır. Süreç boyunca toplanan veriler katılımcı öğretmenlerle

değerlendirilerek yeni kararlar alınmış ve uygulamaya konmuştur. Böylece toplanan verilere ilişkin katılımcı teyidi sağlanmıştır. Ham verilerle yorumların karşılaştırılmasını sağlamak adına araştırmada toplanan tüm ham veriler saklanmış ve araştırma raporunda alıntılanmıştır.

Aktarılabirlik (transferability), nitel araştırmalarda incelenen durumların bağlamla sınırlı olduğunu ve araştırmacıların sonuçları genellemeye yönelik bir amaçlarının olmadığını ifade etmektedir. Böylece nitel araştırmada genelleme kaygısına karşılık betimleme yoluyla farklı bağlamlara örnek oluşturarak deneyim ve bilinç aktarımı anlayışı önem kazanmaktadır. Dolayısıyla nitel araştırmacılar genellemeyi sağlamaktan değil, potansiyel uygulamacılar açısından aktarılabirliği mümkün kılan bir veri seti oluşturmaktan sorumludurlar. Aktarılabirliğin sağlanması için betimleyici veriler toplama, bağlamı ayrıntılı olarak betimleme ve amaçlı örnekleme önerilmektedir (Atlas ve Uzuner, 2019; Lincoln ve Guba, 1985; Mills, 2017; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmada amaçlı örnekleme yaklaşımıyla GY olan öğrencilerle çalışan ve mesleki gelişim gereksinimlerini ifade eden öğretmenlerle çalışılmıştır. Araştırma süreci, mesleki gelişim programının içeriği ve sunuluşu, araştırma boyunca yapılan tüm çalışmalar, gerçekleşen etkileşimler, araştırmanın yürütüldüğü ortam ve katılımcılar ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Ayrıca araştırma raporu ayrıntılı ve titiz şekilde hazırlanarak alıntılarla desteklenmiştir. Tüm bu önlemlerin ve uygulamaların aktarılabirliğe hizmet ettiği düşünülmektedir.

Güvenilebilirlik (dependability), verilerin kararlılığını ifade eder. Kararlılık verilerin dengeli ve tutarlı şekilde toplanmasıyla gerçekleşmektedir. Güvenilebilirliği sağlamak için veri çeşitlemesine benzer şekilde bir veri toplama tekniğine ilişkin sınırlılığın diğer veri toplama teknikleri kullanılarak üstesinden gelinmesi ve verilerin tutarlılığını kontrol eden uzmanlarla iş birliği içinde çalışılması söz konusudur. Uzmanların araştırma bulgularına ilişkin görüşlerinde uzlaşa sağlanması tutarlı veri toplandığının göstergesidir (Atlas ve Uzuner, 2019; Lincoln ve Guba, 1985; Mills, 2017). Bu araştırmada gözlemler, görüşmeler, belge incelemesi, süreç ürünleri ve araştırmacı günlüğü yoluyla verilerin toplanması veri çeşitlemesine katkı sunmuş, aynı zamanda bir veri toplama tekniğine ilişkin sınırlılığın diğer veri toplama teknikleri kullanılarak dengelenmesini sağlamıştır. Ayrıca araştırma sürecinin başında inandırıcılık komitesinin oluşturulması, komite üyelerinin tüm süreç boyunca ham ve özetlenmiş verileri kontrol etmeleri, alınan

kararlara, bulgulara ve raporlamaya ilişkin görüş birliğinin oluşması güvenilebilirliği sağlamıştır.

Onaylanabilirlik (confirmability), verilerin tarafsız ve nesnel olması anlamına gelmektedir. Onaylanabilirliği sağlamanın yolu veri çeşitlemesinin yapılması ve araştırmanın yansıtıcı olmasıdır. Yansıtıcı olma yoluyla araştırmacı belirlediği sorunları ve bulguları belirli bir şekilde sunmasına neden olan varsayımlarının ve önyargılarının farkında olur. Bunu sağlamanın yolu ise düzenli olarak araştırmacı günlüğü tutmaktır (Atlar ve Uzuner, 2019; Lincoln ve Guba, 1985; Mills, 2017). Bu araştırmada önceki paragraflarda ayrıntılı şekilde açıklandığı üzere veri çeşitlemesi yapılmıştır. Araştırmacı, günlüğünü düzenli olarak yazarak sürekli yansıtıcı olmuştur. Araştırmacı, günlük yoluyla araştırma sürecine yönelik bir hafıza oluşturarak duygu, düşünce ve deneyimlerinin araştırma verilerinin önüne geçmesine engel olmuştur (Bkz. Araştırmacı günlüğü başlığı). Günlüğün eş zamanlı olarak inandırıcılık komitesi tarafından da okunması onaylanabilirliğe katkı sunmuştur.

2.8 Araştırma Etiği

İnsanların dâhil olduğu her araştırmada dikkat edilmesi gereken bazı etik ilkeler söz konusudur. Bu ilkeler; (a) bilinçli onay, (b) gizlilik, özel hayata saygı ve zarar vermemek, (c) aldatmama/yanıltmama, (d) verilere sadık kalma, (e) katılımcıların araştırmadan çekilme hakkı ve (f) araştırmaların yeterliliğe sahip araştırmacılar tarafından yürütülmesi olarak sıralanabilir (Glesne, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2021). “Bilinçli onay”, “katılımcıların araştırmadan çekilme hakkı” ve “aldatmama/yanıltmama” ilkeleri Ek-3, Ek-4 ve Ek-5’te sunulan “Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formları” ile sağlanmıştır. “Gizlilik, özel hayata saygı ve zarar vermeme” ilkesinin sağlanması için katılımcılara gerçek isimlerini çağrıştırmayacak kod isimler verilmiş ve araştırmada okul-kurum isimleri ya da kişilerin kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgilere yer verilmemesine özen gösterilmiştir. Ayrıca veri analizi sürecinde toplanan veriler araştırmacı tarafından titizlikle depolanarak korunmuş, inandırıcılık komitesi üyeleri dışında üçüncü kişilerle paylaşılmamıştır. “Verilere sadık kalma” ilkesinin sağlanabilmesi için veriler ses kayıtları, saha notları, video kayıtları, fotoğraflar yoluyla kayıt altına alınmıştır. “Araştırmanın yeterliliğe sahip araştırmacılar tarafından yürütülmesi” ilkesinin sağlanması için araştırmacı rolü ve inandırıcılık komitesi üyelerinin özellikleri ve nitelikleri ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

Eylem araştırmasında ek olarak dikkat edilmesi gereken bazı etik noktalar da bulunmaktadır. Bunlar; eylem araştırmasının odağındaki tüm paydaşlara saygı göstermek, tüm katılımcıları eylem araştırmasının üyesi olarak kabul etmek, tüm paydaşlarla fikir alışverişinde bulunmak ve fikir birliği oluşturmak, açık iletişim kurmak, şeffaf olmak ve katılımcıların duygularına saygı göstermek olarak sıralanabilir (Duesbery ve Twyman, 2020; Locke vd., 2013). Araştırmada tüm paydaşlara eşit söz hakkı verilmesine özen gösterilmiştir. Gerçekleştirilen toplantılarda katılımcılar fikirlerini paylaşmaları için cesaretlendirilmiş, kararların tüm katılımcıların fikir birliğiyle alınması sağlanmıştır. İnandırıcılık komitesi üyeleri yapılan toplantıları takip ederek araştırmacının iş birlikli ve demokratik tutumunu teyit etmişlerdir (31.12.2023 tarihli günlük, s. 123). Bunun yanı sıra araştırma sürecinde yapılanlar her dönem başında araştırmacı tarafından katılımcılara özetlenmiş ve birlikte yapılan toplantılarda alınan kararlar araştırmacı tarafından özetlenerek katılımcılarla yazılı olarak paylaşılmıştır. Böylece süreç boyunca şeffaflık sağlanmıştır. Ayrıca yetişkin öğrenmesi ilkelerinin (Gordon, 2004; Kawalilak ve Groen, 2020; Odabaşı, 2013; Rohlwing ve Spelman, 2014; Yılmaz-Fındık, 2025) yapılan çalışmaların temel erevesi olmasına özen gösterilmiştir. Dolayısıyla araştırma sürecinde katılımcıların gereksinimlerine ve taleplerine dayalı etkinliklere yer verilmiştir. Sınıfta ve sınıf dışında yapılan çalışmalar da okul yöneticileriyle paylaşılarak onay alınmış, süreç boyunca tüm paydaşlara söz hakkı verilmiştir. Son olarak araştırmacı sınıf içinde öğrencilerin eğitim etkinliklerine katılımını engellemeyecek şekilde veri toplamıştır. Öğretmenlerle gerçekleştirilen çalışmaların ders saatlerinde değil çevrim içi çalışmalar yoluyla mesai saatleri dışında veya branş derslerinde yapılması sağlanmıştır. Araştırma etiği başlığında söz edilen ilkelere titizle uyularak araştırma süreci tamamlanmıştır.

3 BULGULAR

Nitel araştırmaların raporlanması bulguların sunuş biçimini etkili hâle getirmek için gerektiğinde esnek bir süreç olabilmektedir. Bulguların sunumu raporun farklı bölümlerinde yer alabilmektedir (Bogdan ve Biklen, 2007; Creswell, 2013). Uygulama öncesi süreçte yer alan çeşitli durumlar (ör., araştırma konusu ve problemin belirlenmesi, tez önerisi ve projelendirme, program ön hazırlığı ve katılımcıların belirlenmesi) yöntem bölümünde ele alınmış ve ayrıntılı şekilde açıklanmış, sürecin devamı bulgular bölümünde sunulmuştur. Bu bölümde araştırma sürecine dayalı olarak; (a) uygulama öncesi süreçte mevcut durumun ve BEP'e ilişkin gereksinimlerin, problemlerin belirlenmesi, temel bilgilerin sunulması, (b) uygulama sürecinde BEP hazırlama ve uygulama aşamaları kapsamında mesleki gelişim programı modüllerinin tasarlanması, uygulanması, kitap okuma ve problem çözme etkinliklerinin tamamlanması, (c) izleme sürecinde ise uygulama aşamasında gerçekleştirilen uygulamaların, öğretmenlerin BEP hazırlamalarında ve uygulamalarında yarattığı değişimlerle birlikte araştırmacının gelişimiyle ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1 Uygulama Öncesi Süreç

Uygulama öncesi süreç katılımcıların belirlenmesiyle başlamıştır (Bkz. Yöntem başlığı). Katılımcıların belirlenmesi ve MEB araştırma izninin alınması adımlarının 2022-2023 eğitim-öğretim döneminin sonunda tamamlanması nedeniyle inandırıcılık komitesinde gereksinimleri ve problemleri belirlemeye yönelik verilerin bir sonraki dönem başında toplanmasına karar verilmiştir. Her eğitim-öğretim yılında okul bağlamının değiştiğı göz önüne alınarak okulun açılış sürecinin keşfedilmesi önemli görölmüştür (İnandırıcılık Komitesi Toplantısı, 01.06.2024).

Araştırmacı 2023-2024 eğitim-öğretim yılı başında seminer haftasında okulda bulunarak okulun açılışından itibaren dönem boyunca gereksinimleri belirlemek üzere BEP'in hazırlanmasına ve uygulanmasına ilişkin veriler toplamıştır. Bu kapsamda araştırmacı sınıf içi gözlemler yaparak saha notları tutmuş (Saha notları 1-15; 05.09.2023-04.01.2024), Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmen, Müdür Ali Bey ve Müdür Yardımcısı Serap Hanım ile yarı-yapılandırılmış ve/veya yapılandırılmamış görüşmeler gerçekleştirmiştir (Görüşmeler, 19.03.2023-14.12.2023). Ayrıca sınıf içerisinde BEP'e ilişkin çeşitli belgelere ulaşmış ve Derya Öğretmenle hazırladığı BEP'lere ilişkin değerlendirme ve öz değerlendirme çalışması yürütmüştür (03.10.2023-03.12.2023 tarihli

günlükler, s. 143-167; Belge, 01.12.2023). Bu süreçte yaşanan tüm gelişmeler araştırmacı günlüğüne kaydedilmiştir. Araştırmada toplanan tüm veriler, araştırmanın veri toplama döngüsü içerisinde komite toplantılarında özetlenerek değerlendirilmiş ve tümevarımsal olarak analiz edilmiştir (16.03.2023-31.12.2023 tarihli günlükler, s. 84-186). Böylece 5-Zihin sınıfı öğretmenlerinin BEP'e ilişkin öncelikli mesleki gelişim gereksinimleri belirlenmiştir. Mesleki gelişim gereksinimleri tüm araştırma süreci boyunca kesintisiz olarak belirlenmeye devam etse de öncelikli gereksinimin GY olan öğrencilerle çalışmaya ilişkin temel bilgiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 06.11.2023-13.11.2023). Bu veriler doğrultusunda temel bilgilerin sunulmasına ilişkin çalışmalar planlanmış ve yürütülmüş, bu süreçte toplanan veriler süreç ürünü olarak kabul edilmiş, veri toplama döngüsü çerçevesinde komite toplantılarında değerlendirilmiştir (16.03.2023-31.12.2023 tarihli günlükler, s. 161-186). Uygulama öncesi süreçte toplanan tüm veriler Tablo 3.1'de yer almaktadır.

Tablo 3.1

Uygulama Öncesi Süreçte Toplanan Veriler

Veri Toplama Tekniği	Miktarı
Gözlemler	16 adet
Görüşmeler	25 adet + WhatsApp yazışmaları
Belgeler	8 adet
Süreç Ürünleri	21 adet
Araştırmacı Günlüğü	102 sayfa + Sesli günlükler
İnandırıcılık Komitesi Toplantıları	16 adet

3.1.1 Okulun açılışı

Okulda 2023-2024 eğitim-öğretim yılı 04.09.2023 tarihinde bir haftalık seminer çalışmasıyla başlamıştır. Seminer çalışması, eylül ayının ilk iş gününden derslerin başladığı güne kadar okul personelinin mesleki gelişim sağlaması ve yeni döneme ilişkin planlamalar yapması için ayrılan süredir (MEB, 2013). Araştırmacı seminer haftasında okulda bulunarak okulun açılışını ve değişen bağlamını keşfetmeye yönelik veriler toplamıştır. Bu tarihlerde araştırmacının okuldan veri toplayabilmesi için MEB tarafından araştırma izni yenilenmiş, araştırmacının görev yaptığı birimden haftanın belli günleri için görevlendirme onayı alınmış ve izinler Müdür Ali Bey'e sunulmuştur. Ardından

Müdür Ali Bey, Müdür Yardımcısı Serap Hanım ve Derya Öğretmen gönüllü katılım formlarını imzalamışlardır (Müdür Ali Bey ile görüşme, 05.09.2023; Saha notu, 05.09.2023, 05.09.2023 tarihli günlük, s. 123-125).

Açılış sürecinde okulda çeşitli değişiklikler gerçekleşmiştir. 2023-2024 eğitim-öğretim yılına okulun adının değişmesiyle başlanmıştır. Eğitim uygulama okulunun adı henüz geçen sene taşınmış oldukları binayı yaptıran kişilerle MEB arasında imzalanan protokol gereği değiştirilmiştir. Müdür Ali Bey bu değişiklikten dolayı okula ilişkin tüm evrakların yeniden düzenlenmesi gerektiğini ve bu durumun çok fazla iş yüküne yol açtığını ifade etmiştir. Okulun taşınma gerekçesini daha donanımlı bir binada eğitim sunma isteğiyle açıklayan Müdür Ali Bey, tüm çabalarına rağmen mevcut binada da birtakım fiziksel eksiklikler olduğunu dile getirmiştir. Fiziksel eksiklikleri gidermeye ilişkin kaynak arayışını il genelindeki sosyal çevresinin destekleriyle sürdürdüğünü de sözlerine eklemiştir (Müdür Ali Bey ile görüşme, 04.05.2023-05.09.2023).

Okulun açılışında pek çok öğretmen görev yeri değişikliği yapmış, dolayısıyla okuldan giden ve okula gelen pek çok öğretmen olmuştur. Okula yeni gelen öğretmenlerin bir kısmı farklı branşlardan eğitim uygulama okuluna görevlendirme yoluyla geçiş yapan öğretmenlerdir (Saha notu, 05.09.2023; Derya Öğretmen ile görüşme, 04.09.2023). Görevlendirme uygulaması, bulunduğu ilde ihtiyaç ve norm fazlası olan öğretmenin il içinde gereksinim duyulan okula geçici olarak atanmasıdır (MEB, 2015). Okulun öğretmen kadro sayısı 32 olmasına karşın okulda yalnızca 15 öğretmen kadrolu olarak görev yapmaktadır. Kalan 17 kadronun görevlendirme yoluyla okula gelen öğretmenlerle doldurulması planlanmıştır. Müdür Ali Bey görevlendirme yoluyla farklı branşlardan gelen öğretmenlerin GY olan öğrencilerle çalışma becerilerine ilişkin endişelerini dile getirmiştir (Müdür Ali Bey ile görüşme, 05.09.2023).

Okulda gerçekleşen değişikliklerle birlikte eğitim-öğretim yılına ilişkin planlamalar yapılmıştır. Öğretmenlerin sınıflara yerleştirilmeleri, okuldaki tüm öğretmenlerin katılımıyla kurul toplantısının gerçekleştirilmesi, zümre toplantıları ve öğrencilerin ev ve okul arasında ulaşımını sağlayacak okul servislerinin belirlenmesi yeni döneme ilişkin yapılan planlamalar arasındadır (04.09.2023-06.09.2023 tarihli günlükler, s. 120-131). Bu aşamada Derya Öğretmen 5-Zihin sınıfına yerleştirilmiş, ancak bir önceki dönem birlikte çalıştığı öğretmenin görev yeri değişikliği yapmasıyla hangi öğretmenle çalışacağı konusunda belirsizlik oluşmuştur (Derya Öğretmen ile görüşme, 04.09.2023).

Yaşanan belirsizlik, 13.09.2023 tarihinde sınıf yerleştirmelerinin tamamlanmasıyla çözülmüş, okul yönetimi tarafından 5-Zihin sınıfına Derya Öğretmenin yanı sıra Zeynep Öğretmen yerleştirilmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 13.09.2023). Zeynep Öğretmenin sınıfa gelmesiyle birlikte araştırmacı, yürütülen çalışmadan söz ederek kendisini araştırmaya katılmaya davet etmiştir. Zeynep Öğretmen ise kendisinin sınıf öğretmeni olduğunu vurgulayarak özel eğitim alanına ve BEP'e ilişkin "bilgisinin ve deneyiminin" olmadığını, araştırmada yer almanın kendisi için "çok iyi" olacağını düşündüğünü ifade etmiştir. Böylece gönüllü katılım formunu imzalayarak araştırmaya katılımını onaylamıştır (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023). Bu tarih itibarıyla araştırma kapsamında yürütülen çalışmalar iki öğretmeni de kapsayacak şekilde planlanmıştır.

Yeni eğitim-öğretim yılının başlamasıyla birlikte yapılan planlamalarda okul personelinin değiştiği en önemli sorun okul servislerinin belirlenmesi süreci olmuştur. ÖEHY ve MEB Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği hükümleri kapsamında özel eğitim sınıfları ve okullarında öğrenimlerine devam eden öğrencilerin okula ulaşımı ve yemek hizmeti ücretsiz sağlanmaktadır. Okul servislerinin belirlenmesinde okulun bağlı olduğu milli eğitim müdürlükleri ile okul servisi hizmetini sunan şirketler arasında ihale süreci gerçekleşmektedir (MEB, 2014a; MEB, 2018a). Eğitim uygulama okulunda yapılan planlamalarda okul servislerinin belirlenmesinde gecikmeler yaşanmıştır. Derslerin başlama tarihi Eylül ayının ikinci haftası (11.09.2023) olmasına rağmen okul servisi ihalelerinin tamamlanması ve öğrencilerin okula taşınmaya başlanması neredeyse Ekim ayının ikinci haftasını (05.10.2023-12.10.2023) bulmuştur. Bu süreçte bazı öğrenciler okula ailelerinin sağladığı olanaklarla gelirken bazı öğrenciler ise hiç gelememiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 27.09.2023). Servislerin belirlenme sürecinin gecikmesi Müdür Ali Bey ve Müdür Yardımcısı Serap Hanım tarafından da öğrencilerin eğitime katılmalarını engelleyen bir durum olarak değerlendirilmiştir (Müdür Ali Bey ile görüşme, 04.10.2023; Müdür Yardımcısı Serap Hanım ile görüşme, 05.10.2023).

Derya Öğretmen planlamadaki gecikmelere dikkat çekerek öğretmen-sınıf eşleştirmelerinin, sınıfta birlikte çalışacak öğretmenlerin ve servislerin belirlenmesindeki gecikmelerin kendisinin sene başı hazırlıklarını aksattığını dile getirmiştir. Seminer haftasında sınıfını düzenleme ve öğrencileri karşılamaya hazırlanma gibi hazırlık

etkinlikleri yapmak istediğini, ancak söz konusu aksaklıklar nedeniyle bunları yapamadığını, bu nedenle planlamaların seminer haftasından önce tamamlanmasını önemseydiğini ifade etmiştir. Yaşanan gecikmelerin BEP hazırlama sürecini olumsuz şekilde etkilediğini, öğrenciyi tanıma ve BEP hazırlama için yeterince zamanının kalmadığını vurgulamıştır. Derya Öğretmen tüm bu durumlarla birlikte öğrenci ve öğretmen değişikliklerini değerlendirdiğinde yaşadığı hissi “*Her sene başında işe yeni başlamış gibi hissediyorum.*” ifadesiyle söze dökmüştür (Derya Öğretmen ile görüşme, 05.09.2023).

Okulun açılışı sürecinde gözlemlenen bir diğer durum, seminer çalışmalarında eğitim-öğretime ilişkin planlamalar yapılmasına rağmen mesleki gelişim etkinliklerinin yapılmayışı olmuştur (Saha notu, 05.09.2023; 05.09.2023 tarihli günlük, s. 126). Gözlemler yoluyla elde edilen bu veri, Derya Öğretmenle yapılan görüşmede de ortaya çıkmıştır. Derya Öğretmen seminer haftasının planlama çalışmalarıyla geçtiğini, çeşitli toplantılar yaptıklarını ve toplantı tutanakları oluşturduklarını dile getirmiştir (Derya Öğretmenle görüşme, 13.09.2023).

3.1.2 Araştırmacının benimsenmesi

Araştırmacı, katılımcıların belirlenmesi ve okulun açılışının keşfedilmesi sürecinden itibaren okul personeli tarafından benimsenmeye başlamıştır. Bir başka deyişle okulun bir üyesi ve parçası hâline gelebilmiştir. Gerçekleştirdikleri ilk görüşmede Derya Öğretmen “*Seninle tekrar birlikte çalışacak olma fikri çok güzel.*” ifadesiyle eskiden araştırmacıyla aynı sınıfta özel eğitim öğretmeni olarak görev yapmış olmalarına atıfta bulunmuştur. Derya Öğretmenin bu cümlesi, araştırmacının benimsenmesinin ilk adımı olarak değerlendirilmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 18.03.2023). Okulun açılış sürecinde yapılan görüşmede ise Derya Öğretmen “*Aynı sorunları hâlâ birlikte dert edişimizi değerli buluyorum.*” sözleriyle birlikte görev yaptıkları dönemde yaşadıkları mesleki sorunları ve bu sorunları iş birliğiyle ele alma biçimlerini önemseydiğini ifade etmiştir. Yabancı biri olsa böyle bir çalışmaya katılma konusunda çekince yaşayabileceğini de sözlerine eklemiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2023). Tüm bu ifadeler araştırmacı tarafından Derya Öğretmenin kendisini benimsendiğinin ve aralarındaki güven ilişkisinin göstergeleri olarak kabul edilmiştir (06.09.2023 tarihli günlük, s. 131). Müdür Ali Bey ise araştırmacının ilk okul ziyaretinden itibaren pek çok kez bu araştırmayı önemli bulduğunu, öğretmenlerin mesleki gelişimini içeren

uygulamalı araştırmalara değer verdiğini ifade etmiştir (Müdür Ali Bey ile görüşme, 14.06.2023; 03.10.2023; 09.11.2023).

Öğretmen değişikliklerinin sık yaşandığı eğitim uygulama okulunda araştırmacının varlığı, başlangıçta okuldaki diğer öğretmenler tarafından “okula yeni gelen bir öğretmen” olabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Bu yorumlara karşılık Derya Öğretmen araştırmacıyı “... o benim eski partnerim. Birlikte bir yıl çalışmıştık. Şimdi Eskişehir’de Anadolu Üniversitesi’nde araştırma görevlisi. Doktorasını yapıyor. Birlikte çalışma yapacağız.” ifadesiyle meslektaşlarına tanıtmıştır. Araştırmacı veri toplama rutini içerisinde boş kaldığı anlarda öğretmenler odasında ve okul bahçesinde okuldaki diğer öğretmenlerle etkileşime girmiştir. Seminer haftasında eğitim uygulama okulunda lisans programındaki sınıf arkadaşıyla karşılan araştırmacı onun okula yeni gelen öğretmenlerden biri olduğunu öğrenmiştir. Böylece araştırmacı okul içerisindeki konumunu ve kendisine duyulan güveni geçmişten gelen mesleki ağlarıyla güçlendirmiştir (05.09.2023 tarihli günlük, s. 124-125; Saha notu, 05.09.2023).

Araştırmacı süreç boyunca okul içinde kendine daha fazla yer edinmeye başlamıştır. Örneğin okul kermesine katılması Derya Öğretmen ve Müdür Ali Bey tarafından önemli bulunmuş (14.06.2023 tarihli günlük, s. 115), okulda gerçekleştirilen öğretmenler günü kutlama etkinliğine davet edilmiştir. Müdür Ali Bey, etkinliğine katılan araştırmacıya okuldaki tüm öğretmenlere öğretmenler günü hediyesi olarak yaptırdığı, üzerinde okul logosu olan isme özel kupadan yaptırmıştır (24.11.2023 tarihli günlük, s. 172). Araştırmacının okulun bir parçası olarak benimsendiğinin göstergesi olan kupanın görseli Görsel 3.1’de yer almaktadır.

Görsel 3.1

Araştırmacının Öğretmenler Günü Kupası

Araştırmacının okulda sosyal olarak kabul edilmesinin yanı sıra araştırmacı kimliğiyle de kabul edilmesi inandırıcılık komitesiyle yapılan değerlendirmelerde önemli görülmüştür (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 13.11.2023). Araştırmacı kimliğinin kabul edilmesinin önemli adımlarından biri Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmene gönüllü katılım onayı aşamasında sunulan araştırma bilgilendirme sunusudur. Araştırmacı, sunuyu hazırlama gerekçesini günlüğüne izleyen ifadelerle kayıt etmiştir: *“Katılımcıların süreçle ilgili kafalarına takılan ya da sormak istedikleri şeyler olabilir. ... Beni bu sunuyu hazırlamaya iten düşüncelerden bir diğeri, yetişkin öğrenme kuramında geçen çeşitli öğrenme stillerine duyarlı olma ilkesi. Yazılı olarak bilgilendirmenin yanı sıra görsel olarak desteklenmek isteyebilirler.”* (01.09.2023 tarihli günlük, s. 120). Araştırmacı tarafından hazırlanan ve tez danışmanı tarafından onaylanan sunu araştırmanın amacı, eylem araştırması, araştırma süreci, katılımcılar, iş birliği, katılım ve etik konularına ilişkin bilgiler içermektedir.

Uygulama öncesi sürecin başında, gerçekleştirilen ilk yarı-yapılandırılmış görüşmede Derya Öğretmen ses kaydı alınmasından dolayı strese girdiğini, kendini iyi ifade edemediğini söylemiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2023). Araştırmacı tarafından tutulan saha notlarına da gülerek *“Ne notu alıyorsun Allah aşkına?”* ifadesiyle tepki göstermiştir. Araştırmacı her iki durum için de kayıt almasının gerekçelerini; (a) geçerli veri toplayabilmek, (b) verileri kaybetmemek ve gerektiğinde tekrar ulaşabilmek olarak açıklamıştır (Saha notu, 04.10.2023). Bu açıklamalarla birlikte süreç içinde Derya Öğretmen yapılan tüm çalışmalarda ses kaydı alınmasına ve saha notları yazılmasına alışmıştır. Benzer şekilde Müdür Ali Bey de sürecin başında görüşmelerde ses kaydı alınmasına alışmamış, aynı açıklamaların kendisine de yapılmasıyla verileri kaydetmenin gerekliliğini anlayarak iş birliği göstermiştir (Müdür Ali Bey ile görüşme, 04.10.2023). Böylece araştırmacının araştırmacı kimliği de okulda kabul edilmiştir. Bu gelişmelerin yanı sıra araştırmacı sınıfta daha fazla vakit geçirmeye başladıkça Zeynep Öğretmen araştırmacıya yüksek lisans tezi, öğretmenlikten üniversiteye geçiş süreci ve yaptığı çalışmalarla ilgili sorular sormuştur. Bu diyaloglar araştırmacı tarafından Zeynep Öğretmenin araştırmacının araştırmacı kimliğini benimsemesi ve güven ilişkisi kurulmasının göstergesi olarak değerlendirilmiştir (Zeynep Öğretmen ile bireysel çalışma, 10.11.2023; 10.11.2023 tarihli günlük, s. 164).

Araştırmacının benimsenmesinin ve araştırma kapsamında Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmen ve araştırmacının iş birliğinin bir göstergesi de araştırmanın başında oluşturulan WhatsApp grubu olmuştur. Bu grup ekip arasında haberleşmeyi ve veri alışverişini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Araştırmacı grubu oluşturduğunda grubun adına ilişkin Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenden öneri istemiştir. Derya Öğretmen gerçekleştirilen çalışmaların iş birliğiyle yürütüldüğünü ve gelişim odaklı olduğunu vurgulayan “Birlikte Gelişiyoruz” ifadesini önermiştir (20.10.2023 tarihli günlük, s. 157). Bu öneri araştırmacı ve Zeynep Öğretmen tarafından da beğenilerek onaylanmıştır. “Birlikte Gelişiyoruz” ifadesi tüm araştırma süreci boyunca araştırma ürünlerinin ve yapılan çalışmanın simgesi hâline gelmiştir.

3.1.3 Mesleki gelişime ilişkin görüşler

Derya Öğretmen ile gerçekleştirilen ilk görüşmelerde onun mesleki gelişime ilişkin görüş ve deneyimleri de ortaya çıkmıştır. *“Yani özellikle katıldığım bir hizmet içi eğitim yok. Sadece bu seminer dönemlerinde aldığım falan eğitimler var, ... izlediğim videolar falan var.”* ifadesiyle bugüne kadar MEB tarafından katılımın zorunlu tutulduğu hizmet içi eğitimler dışında bir mesleki gelişim etkinliğine katılmadığını dile getirmiştir. Bu eğitimlerin ise özel eğitim alanına yönelik olmadığını ve kendisine bir katkısının bulunmadığını ifade etmiştir. Özellikle MEB tarafından sunulan çevrim içi programların işlevinin mesleki gelişim değil kişisel gelişim olduğunu *“Kişisel gelişim gibiydi. Öyle yani çok mesleğe yönelik geliştirici etkinlikler, eğitimler olduğunu düşünmüyorum.”* (Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2023) sözleriyle vurgulamıştır. Araştırmanın uygulama öncesi sürecinde meslekte sekizinci yılını çalışmakta olan Derya Öğretmen deneyimine rağmen hala kendisini ve yaptığı uygulamaları sorguladığını, dönem dönem kendini yetersiz hissettiğini dile getirmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 05.09.2023). Araştırmaya katılma motivasyonunun da kendini geliştirmek istemesi olduğunu *“Eksiklerim olduğunu düşündüğüm için katılmak istedim.”* sözleriyle vurgulamıştır. Bu noktada meslektaşlarına ilişkin bir değerlendirme yaparak onların her şey “eksiksizmiş gibi davranmalarına” anlam veremediğini *“Herkes her şeyi biliyormuş gibi davranıyor ama bilmiyorlar.”* sözleriyle ifade etmiştir. Araştırmacı Derya Öğretmenin kendini sorgulayan, yansıtıcı tutumunu ve bunu dürüstlikle dile getirişini değişimin ön koşulu olarak değerlendirmiştir (05.09.2023 tarihli günlük, s. 129).

Müdür Ali Bey ve Müdür Yardımcısı Serap Hanım da mesleki gelişimin kendileri ve okulları için öncelikli bir konu olduğunu dile getirmişlerdir (Müdür Ali Bey ile görüşme, 04.10.2023; Müdür Yardımcısı Serap Hanım ile görüşme, 05.10.2023). Müdür Ali Bey mesleki gelişimde öğretmenlerin bireysel özelliklerinin ve motivasyonlarının belirleyici olduğunu vurgulamıştır (Müdür Ali Bey ile görüşme, 03.10.2023).

3.1.4 5-Zihin sınıfında BEP hazırlama süreci

Araştırmacı 2023-2024 eğitim-öğretim yılı başında okuldan veri toplamaya başladığında Derya Öğretmenin BEP hazırlamaya ilişkin bu döneme kadar olan yaşantılarına ilişkin bilgi sahibi olmuştur. Derya Öğretmen gerçekleşen görüşmelerde BEP hazırlama sürecine ilişkin mevcut deneyimlerini büyük oranda “olumsuz deneyimler” olarak değerlendirmiştir. Özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlarken öğrencileri yeterince tanıyamadıklarını, amaç belirlemede programda öncelik-sonralık ilişkisine ve ön koşul becerilere odaklanmakta zorlandıklarını, öğrenci gereksinimlerinden ziyade sınıf içinde çalışabilecek becerilere odaklandıklarını, bazı sınıflarda farklı öğrenciler için ortak BEP’ler kullanıldığını ve öğretmenlerin BEP’lerini birbirleriyle paylaştığını dile getirmiştir. Bu tarz uygulamaların da BEP’in “uygulamaya dökülemeyen”, sadece “prosedür gereği” hazırlanan, “işlevsiz bir evrak” olmasına neden olduğunu ifade etmiştir. BEP hazırlamada kendisinin en çok zorlandığı konuları da ortam, materyal ve kaynak eksiklikleri olarak belirlemiştir (Derya Öğretmen ile görüşmeler, 05.09.2024-06.09.2024; 05.09.2023-06.09.3034 tarihli günlükler, s. 122-127).

Derya Öğretmenin deneyim ve görüşlerini öğrenmesinin yanı sıra araştırmacı bu dönemde 5-Zihin sınıfında BEP’in nasıl hazırlandığını gözlemleme fırsatı bulmuştur. Okulda BEP hazırlamak için ayrılan süre sınıfa yeni gelen öğrenciler için dört hafta, geçen seneden devam eden öğrenciler için iki haftadır (Derya Öğretmen ile görüşme, 05.09.2023). BEP hazırlama sürecinin başında okulda BEP hazırlama yazılımlardan biri olan “BEPMATİK” kullanılmasına karar verilmiştir. Derya Öğretmen okula BEP’lerin hazırlanmasında bu yazılımın kullanılmasına ilişkin bir resmî yazı geldiğini ifade etmiş, *“Zaten olan bir şey, pek çok program var, mantıklı da oldu.”* sözleriyle yazılımı kullanmaya ilişkin olumlu görüş belirtmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 13.09.2023). BEPMATİK, “Bütünleştirici Eğitim İçin Özel Eğitim Hizmetlerinin Kalitesinin Artırılması Hibe Programı” kapsamında Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilen “We are Living Together” isimli projenin bir ürünüdür. Proje,

Uluslararası Büyük Eğitimciler ve Özel Eğitimciler Derneği (UBED) tarafından proje ortağı Necmettin Erbakan Üniversitesi ile birlikte yürütülmüştür. BEPMATİK yazılımı, bireysel kullanıma açık olmayan, kurumların başvuru yoluyla erişebildiği bir sisteme sahiptir. Dolayısıyla araştırmacı incelemek istediğinde sisteme giriş yapamamış, yazılımın proje Web sayfasında yer alan kullanım kılavuzunu (UBED, 2022) incelemiş ve yazılıma ilişkin Derya Öğretmen'den bilgi almıştır (Belge İnceleme, 05.09.2023; Derya Öğretmen ile görüşme 05.09.2023). Derya Öğretmen'in ilettiği bilgilere göre sisteme kayıt olan kurumlarda öğrencilerin performans düzeyi kullanıcı tarafından yazıldıktan sonra uzun ve kısa dönemli amaçlar kurum türüne göre seçilebilmektedir (Derya Öğretmen ile görüşme 05.09.2023).

Okulda alınan bu kararlar birlikte araştırmacı araştırma kapsamında yapılması planlanan çalışmaları BEPMATİK yazılımına nasıl entegre edilebileceğine ilişkin endişelerini günlüğüne yazmıştır. BEPMATİK kullanımının araştırmayı nasıl şekillendirebileceğine ilişkin olası senaryoları ve bu senaryoların araştırmada nasıl yer edinebileceğini yazarak eylem araştırmasında araştırmacının esnek olma özelliğini deneyimlemiştir (13.09.2023 tarihli günlük, s. 135). Derya Öğretmen BEP hazırlama sürecinde yazılımda sistemsel sorunlar olduğundan, BEP amaçlarını öğrencilerin gereksinimlerine göre belirlemede ve bireyselleştirmede sorun yaşandığından söz etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 27.09.2023). İlerleyen günlerde okulda yapılan toplantıda yazılımın kullanılmasının zorunluluk değil “öneri” niteliğinde olduğu ifade edilmiştir. Sonrasında sisteme ilişkin sorunlar yaşanması nedeniyle okulda BEPMATİK aracılığıyla BEP hazırlama uygulamasından vazgeçilmiştir. Bunun yerine okul genelinde Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü (ÖRGM) tarafından yayımlanmış olan Özel Eğitim Uygulama Okulu I., II. ve III. Kademe Öğretim Programları'ndan yararlanılarak BEP hazırlanmasına karar verilmiştir. Bu toplantıdan önce ÖRGM eğitim programlarına ilişkin bilgi sahibi olmayan Derya Öğretmen bu kararla programlardan haberdar olmuştur (Derya Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023; 02.10.2023 tarihli günlük, s. 141).

Araştırmanın yürütüldüğü okulda genel olarak BEP toplantıları yapılmamaktadır. Benzer şekilde 5-Zihin sınıfında da BEP hazırlama sürecinde BEP ekibi oluşturulmamış ve toplantılar yapılmamıştır (11.09.2023-12.10.2023 tarihli günlükler, s. 132-151). Bunun yanı sıra öğrenciler için hazırlanan BEP'lerde branş derslerine ilişkin amaçlar bulunmamaktadır. 5-Zihin sınıfında sınıf öğretmenleri tarafından yürütülen dersler; (a)

Beslenme, Sağlık ve Güvenlik, (b) Günlük Yaşam Becerileri, (c) İletişim Becerileri, (d) Sosyal Beceriler, (e) Matematik, (f) Türkçe, (g) Kültürel ve Sosyal Etkinlikler dersleridir. Branş öğretmenleri ise “Müzik ve Oyun”, “Görsel Sanatlar ve El Becerileri”, “Spor ve Fiziki Etkinlikler”, “Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi” derslerini yürütmektedir (Belge İnceleme, 02.10.2023). Sınıf öğretmenleri ve branş öğretmenleri BEP amaçlarını belirlemek için bir araya gelmemişlerdir. 5-Zihin sınıfı için BEP’ler yalnızca Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin sorumlu olduğu derslere ilişkin olarak onların aldıkları kararlar doğrultusunda hazırlanmıştır (Belge inceleme, 10.11.2023; Saha notu, 03.10.2023).

Derya Öğretmen öğrencilerin aileleriyle bireysel olarak iletişime geçmiş, bazı öğrencilerin ailelerine ev ziyaretinde bulunmuştur (Derya Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023). Bu süreçte göçmen öğrencilerin aileleriyle Türkçe bilmemeleri nedeniyle iletişim engelleri yaşamıştır. Göçmen öğrencilerin ailelerinin farklı bir dil konuşmalarından kaynaklanan iletişim engeli, Derya Öğretmenin göçmen öğrencilere ilişkin bilgileri edinmesinde zorlanmasına neden olmuştur (Derya Öğretmen ile görüşme, 27.09.2023). 5-Zihin sınıfında BEP toplantısı yapılmamasının yanı sıra tüm ailelerin katılımıyla bir veli toplantısı da gerçekleştirilmemiştir. Derya Öğretmen sınıfındaki aile katılımını değerlendirirken öğrencilerin ailelerinin okula gelmeye isteksiz olduğunu, bazı aile üyelerinin çalışma yaşamı ya da çocuk bakımı gibi sorumluluklarından dolayı okula gelmekte sorun yaşadığını ve ailelerle iletişimlerin genelde telefon konuşması ya da WhatsApp© üzerinden gerçekleştiğini ifade etmiştir (Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile görüşme, 04.10.2023). Araştırmacı da okulda bulunduğu sürelerde Derya Öğretmenin ifade ettiği üzere öğrencilerinin aileleriyle telefonda iletişim kurduğunu gözlemlemiştir (Saha notu, 02.10.2023; Saha notu 07.12.2023).

BEP hazırlamada yaşanan önemli bir diğer engel, öğrencilerin servis sorunundan dolayı okula gelememeleri olmuştur. Okul servisleri okullar açıldıktan dört hafta sonra ayarlanabilmiştir. Servisler ayarlanana kadar öğrenciler okula devam etmede sorun yaşamışlardır. Derya Öğretmen bu süreçte sınıftaki öğrencilerin haftada birkaç gün veya günde birkaç saat okulda bulunduklarını, öğrencileri okula getirenlerin de aileleri olduğunu ifade etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023, 05.10.2023). Bu gecikme nedeniye tüm okulda BEP hazırlama süresi, öğrencinin sınıfa önceden devam edip etmemesine bakılmaksızın dört hafta olarak belirlenmiştir (Problem çözme

toplantısında görüşme, 20.10.2023). Öğrencilerin gelmemesi veya okulda geçirdikleri zamanın az olması Derya Öğretmenin BEP kapsamında öğrencilerin performans düzeylerini belirlemesinde zorluk yaşamasına neden olmuştur. BEP hazırlanması gereken süre dört hafta olduğu için öğrencilerin performans düzeylerini, onları tanıdığı kadarıyla okula geldikleri kısıtlı sürelerde gerçekleştirdiği gözlemler ve ailelerinden edindiği bilgiler yoluyla belirlemiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023, 05.10.2023). Derya Öğretmen genel olarak öğrencilerinin performans düzeylerinin birbirine yakın olduğunu, düşük performans düzeyi sergilediklerini ifade etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 27.09.2023). Bu aşamada Derya Öğretmen öğrencilerle çalışacağı amaçları da belirlemeye başlamıştır. Öğrencileri tanımadan önce daha çok akademik becerilere ilişkin çalışmalar yapmayı planladığını, ancak öğrencileri tanıdıkça küçük kas becerilerini destekleyici etkinliklerin yanı sıra günlük yaşam becerileri, renkler ve sayılar gibi temel kavramları çalışmaya ihtiyaç olduğunu ve planlamalarını bu doğrultuda yaptığını aktarmıştır. Buna ek olarak öğrencilerinde davranış sorunları olmadığını da dile getirmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 27.09.2023).

Derya Öğretmenin BEP hazırlama sürecinde sıklıkla değiştiği bir diğer konu değerlendirme formları olmuştur. Derya Öğretmen öğrencilerinin performans düzeylerini belirlemede sorun yaşadığını, işlevsel bir BEP hazırlayabilmek için öğrencinin performansını belirleyebileceği bir araca gereksinim duyduğunu vurgulamıştır. Öğrencilerin güncel performans düzeylerini belirleyebilmek için okulda bir grup öğretmen tarafından hazırlanan kaba değerlendirme formlarının kullanıldığını, ancak bu formla 5-Zihin sınıfında yürütülen derslerin uyuşmadığını, dolayısıyla öğrencilerinin performansına yönelik amaçlar belirlemede zorlandığını ifade etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 05.09.2023). Derya Öğretmen “*Hazır bir kaba değerlendirme materyalim de yok.*” ifadesiyle değerlendirme formunun yanı sıra değerlendirmede kullanacağı araç-gereçlerin eksikliğine de vurgu yapmıştır (Derya Öğretmen ile görüşme, 19.10.2023). Okulda BEP hazırlamada ÖRGM’nin Özel Eğitim Uygulama Okulu Öğretim Programları’ndan yararlanılmasına karar verilmesi üzerine bu programların amaçlarını içeren bir değerlendirme formu okuldaki öğretmenler tarafından kullanılmaya ve diğer öğretmenlerle paylaşılmaya başlamıştır (02.10.2023 tarihli günlük, s. 141). Ancak öğrencilerin okula gelmeleri geciktiği için Derya Öğretmen bu formları kullanarak öğrencilerinin performans düzeylerini belirleyememiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023, 05.10.2023).

seçmiştir. 5-Zihin sınıfı II. kademedede olmasına rağmen Derya Öğretmen I. Kademe Öğretim Programı'nın Tuna'nın performans düzeyine daha uygun olduğunu düşünmüştür. Amaçları seçerken Derya Öğretmen Tuna'nın gereksinimleri ve ilgili beceriyi gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceğine ilişkin sorgulamalar yapmış, sorgulamalarını Zeynep Öğretmen ile diyalog kurarak gerçekleştirmiştir. Yaptığı sorgulamalar sonucunda Türkçe Dersi için “çizgi çalışması yapma ve sesleri ayırt etme”, Sosyal Beceriler Dersi için “çevresindekileri tanıma ve kendini tanıtmaya” amaçlarını belirlemiştir. I. Kademe Programı'nın “hedef” bölümünden kopyaladığı ifadeyi Görsel 3.3'te yer alan uzun dönemli amaç sütununa, amaca ilişkin “hedef davranışlar” bölümünden kopyaladığı ifadeleri ise kısa dönemli amaç sütununa yapıştırılmıştır. Tüm amaçlara ilişkin ölçütleri 4/5 olarak belirleyerek formdaki ölçüt sütununa yazmıştır. Başlangıç ve bitiş tarihleri sütununa “*Sene başı ve sene sonu tarihlerini temel alıyoruz.*” diyerek okulun açılış ve kapanış tarihlerini, oturumlar sütununa dersin haftalık programdaki ders saatini yazmıştır (Saha notu, 03.10.2023; 03.10.2023 tarihli günlük). Gözlem tamamlandıktan sonraki günlerde “*yöntem teknik*” ve “*materyal*” sütunlarını doldurmuş ve tüm BEP'leri araştırmacıyla paylaşmıştır. Gerçekleştirilen belge incelemesinde Derya Öğretmenin “*yöntem teknik*” sütununa I. Kademe Öğretim Programı'nda amaca ilişkin önerilen yöntemleri yazdığı, materyal bölümüne ise genel araç-gereçleri yazdığı görülmüştür (Belge inceleme, 10.11.2023). Derya Öğretmen diğer öğrenciler için de aynı adımları takip ederek BEP hazırladığını ifade etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 03.10.2023). Görsel 3.3'te I. Kademe Öğretim Programı'nda yer alan amacın Tuna için hazırlanan BEP'e nasıl aktarıldığından bir kesit sunulmuştur. Bu kesit 5-Zihin sınıfında hazırlanan tüm BEP'lerin temsili bir örneğidir.

Görsel 3.3

Uygulama Öncesi Süreçte Tuna İçin Hazırlanan BEP'ten Bir Kesit

I. Kademe Öğretim Programı	1.1.7. Tanıma becerileri gösterir.	7.1. Kendisi hakkında sorulan sorulara cevap verir.	7.2. Kendisini tanıtmaya istenildiğinde kendini tanıtır.	7.3. Annesini tanıtır.	7.4. Babasını tanıtır.	7.5. Kardeşini / arkadaşlarını tanıtır.	7.6. Arkadaşını / arkadaşlarını tanıtır.	Replikli öğretim Ayrı deneyimlerle öğretim	Davranış kayıt formu ölçü kaydı Grafiksel analiz
BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI FORMU									
Öğrencinin adı Soyadı : _____		Sınıf Numarası : 5/A 2444		BEP Hazırlama Tarihi : 01/10/2023					
Ders : _____									
Tuna'nın BEP'ine Yansımaları	Uzun Dönemli Amaçlar	Kısa Dönemli Amaçlar	Ölçüt	Başlangıç-Bitiş Tarihleri	Oturum Sayısı	Yöntem Teknik	Materyal		
	1.1.7. Tanıma becerileri gösterir.	7.1. Kendisi hakkında sorulan sorulara cevap verir.	4/5	09.10.2023 16.06.2024	Haftada 3 ders	Replikli öğretim Ayrı deneyimlerle öğretim	Soru cevap kartları		
		7.2. Kendisini tanıtmaya istenildiğinde kendini tanıtır.	4/5	09.10.2023 16.06.2024	Haftada 3 ders				
		7.3. Annesini tanıtır.	4/5	09.10.2023 16.06.2024	Haftada 3 ders				
		7.4. Babasını tanıtır.	4/5	09.10.2023 16.06.2024	Haftada 3 ders				
		7.5. Kardeşini / arkadaşlarını tanıtır.	4/5	09.10.2023 16.06.2024	Haftada 3 ders				
		7.6. Arkadaşını / arkadaşlarını tanıtır.	4/5	09.10.2023 16.06.2024	Haftada 3 ders				

Bu aşamada Zeynep Öğretmen okula yeni geldiği ve özel eğitime ilişkin deneyimi olmadığı için BEP'e ilişkin hazırlıkları çoğunlukla Derya Öğretmen üstlenmiş olsa da BEP amaçlarının belirlenmesinde kararları birlikte vermişlerdir. Altı öğrenciden beşinin BEP formunu Derya Öğretmen hazırlarken birinin BEP formunu Zeynep Öğretmen hazırlamıştır. Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen, Zeynep Öğretmenin BEP hazırlama deneyimi kazanmasını önemli bulmuşlardır (Derya Öğretmen ile görüşme, 19.10.2023, Problem çözme toplantısında görüşme, 20.10.2023).

Asya'nın BEP'inin hazırlanması sürecinde Derya Öğretmen Asya'nın ailesine ev ziyaretinde bulunmuştur. Gerçekleştirdiği ziyarette Asya'nın annesi Fatma Hanımın günlük yaşam becerilerinin, özellikle de ayakkabı giyme becerisinin çalışılmasını istediğini ve Asya'dan akademik becerilerle ilgili bir beklentisinin olmadığını öğrenmiştir. Derya Öğretmen Asya'nın okula geldiği bir günde *“kaba değerlendirme formunda artı ya da eksi olarak işaretleme yapmadan öğrenciyi değerlendirdiğini”* ifade etmiştir. Edindiği bilgiler doğrultusunda Asya için *“ayakkabı giyme, beceri öğretimi, küçük kas gelişimi, kartlar üzerinden dil gelişimi çalışabileceğini”* aktarmıştır (Derya Öğretmen ile görüşme, 02.10.2023). Asya için belirlenen bu amaçlar daha genel ifadelerle onun BEP'inde de yer almıştır. *“Giyinme becerilerini gerçekleştirme, el-göz koordinasyonu becerilerini geliştirme, jest-mimik, ses ya da kurallı cümle kullanarak bir şey talep etme, basit ve karmaşık yönergeleri yerine getirme”* Asya'nın BEP'inde yer alan uzun dönemli amaçlardır (Belge inceleme, 10.11.2023).

Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen, Asya ve Tuna ile birlikte diğer öğrenciler için de BEP hazırlamayı 12.10.2023 tarihinde, okulların açılmasının beşinci haftasında tamamlamışlardır (Derya Öğretmen ile görüşme, 12.10.2023). Asya ve Tuna'nın ailesi okula gelerek çocukları için hazırlanan BEP'leri imzalamışlardır. Böylece bu iki öğrenci için hazırlanan BEP'lerin altında hem ailelerin hem de öğretmenlerin imzaları bulunmaktadır. Sınıftaki diğer öğrencilerin aileleri ise okula gelmemişler ve dolayısıyla BEP'i imzalamamışlardır (Belge inceleme, 10.11.2023). BEP hazırlama sürecinin tamamlanmasıyla birlikte 5-Zihin sınıfında BEP'in uygulanmasına ilişkin çalışmalar başlamıştır.

3.1.5 BEP'in uygulanması

BEP'lerin hazırlanması tamamlandıktan sonra sınıfta yapılan çalışmalara ilişkin araştırmacı tarafından gözlemler gerçekleştirilmiştir. Gözlemler, yapılan çalışmaların

nasıl gerçekleştiğini ve BEP’le uyumunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Gözlemler uygulama öncesi sürecin veri toplama döngüsüne ve günlük çalışma rutinine dayalı olarak perşembe ve cuma günleri öğleden önce gerçekleştirilmiştir. Bu günlerde toplanan veriler, bir dönem boyunca yapılan tüm çalışmaları kapsamasa da hazırlanan BEP’lerin uygulanma biçimine ve öğretimin nasıl sunulduğuna ilişkin ipuçları vermiştir (Saha notları 6-18, 20.10.2023-29.02.2024). Derya ğretmen henüz BEP hazırlama aşamasında yapılan görüşmede “*ğrencilerinin performans düzeylerinin yakın olduğunu, bu nedenle bazı öğrenciler için ortak amaçlar belirleyerek grup ğretimi yapacağını*” ifade etmiştir (Derya ğretmen ile görüşme, 19.10.2023). BEP’lerin incelenmesine dayalı olarak öğrenciler için bazı derslerde aynı amaçların, bazı derslerde ise farklı amaçların belirlendiği grlmştir (Belge inceleme, 10.11.2023).

Uygulama ncesi süreçte 20.10.2023-29.02.2024 tarih aralığında toplanan verilere göre sınıf içinde; (a) rakamlar, (b) ana renkler, (c) varlıklar arası ilişkiler, (d) vücudun bölümleri, (e) sağlık çalışanlarını ayırt etme, (f) duyguları tanıma ve (g) taşıtlar kavramları çalışılmıştır. Bunlara ek olarak çizgi çalışması yapma, sesleri ve kelimeleri taklit etme, nesne sayma, yönerge takip etme, örüntü oluşturma ve kesme becerileriyle ilgili çalışmalara yer verilmiştir. Yapılan alışmaların BEP’lerle uyumu incelendiğinde çalışılan çoğu konunun BEP amaçlarıyla ilişkili olduğu, bazı konuların ise BEP’lerden bağımsız olduğu grlmştir (Belge inceleme, 10.11.2023). Örneğin renkleri ayırt etme, kesme ve örüntü oluşturma amaçlarının ğrencilerin BEP’lerinde yer almamasına rağmen sınıfta çalışıldığı gözlemlenmiştir (Saha notu, 20.10.2023-29.02.2024). Yukarıda sayılan diğer beceriler ise ğrencilerin BEP’lerinde yer alan ve sınıfta çalışılan becerilerdir.

Yapılan gözlemlerde her iki öğretmenin de tüm öğrencilerle çalışarak bire bir ve küçük grupla ğretim yürüttükleri gözlemlenmiştir (Saha notları, 20.10.2023-29.02.2024). 5-Zihin sınıfında küçük grupla ğretim oturumları en az iki en fazla beş öğrencinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Bazı oturumlarda öğrenciler için farklı amaçlar çalışılırken bazı oturumlarda farklı öğrenciler için aynı amaca ilişkin ğretim yapılmıştır. Bu oturumların bir kısmında ğrencilerin BEP’lerinde yer alan amaçlar karma şekilde tüm grupla çalışılmıştır (Saha notları, 20.10.2023-29.02.2024).

Öğretmenlerin küçük grupla ğretim oturumlarında daha çok anlık kararlar verdikleri ve sistematik şekilde ğretim sunmadıkları gözlemlenmiştir. Araştırmacı saha notlarına amaçların net olmadığını, öğrencilere sunulan yönergelerin tutarsız olduğunu, deneme

fırsatlarının eşit olmadığını, pekiştireçlerin bir plana bağlı olmadan sunulduğunu, amaçların ölçütlerine ilişkin belirsizlik olduğunu ve ipuçlarının sistematik olarak sunulmadığını kaydetmiştir (Saha notu, 20.10.2023-30.11.2023). Benzer şekilde gözlemler sırasında bire bir öğretim oturumlarında da öğretimin sistematik şekilde sunulmadığı ve etkili öğretim yöntemlerinin kullanımında sınırlılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Bire bir öğretim oturumlarında amaca yönelik net yönergeler sunma, öğrencinin gereksinimine uygun ipuçları kullanma, ipuçlarını sistematik olarak geri çekme ve pekiştirmeyi kullanmada öğretmenlerin sorunlar yaşadığı gözlemlenmiştir (Saha notu, 20.10.2023-14.12.2023).

Kavram öğretimini içeren tek basamaklı davranışların sınıf içinde en çok çalışılan amaçlar olduğu görülmüştür. Küçük grup ve bire bire öğretim oturumlarında en sık öğretim yapılan kavramlar; renkler, rakamlar, varlıklar arası ilişkiler (ör., büyük, küçük, uzun, kısa, az, çok vb.) ve vücut bölümleridir. Öğretim sırasında büyük ve küçük gibi zıt kavramların bir arada çalışıldığı (Saha notu, 20.10.2023-21.12.2023), renklerin öğretiminin belli bir düzen içerisinde değil, rastgele sırayla ve karışık şekilde yapıldığı gözlemlenmiştir (Saha notu, 23.11.2023). Bunun yanı sıra tek basamaklı davranışlar kadar sık çalışılmasa da zincirleme becerilerin öğretimi sürecinde beceri analizlerinin hazırlanmasında öğretmenlerin sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Derya Öğretmen de araştırmacıyla gerçekleştirdiği bir görüşmede beceri analizlerini hazırlamaya ilişkin sorun yaşadığını ifade etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 19.10.2023).

Yukarıda sıralanan amaçların öğretiminde çoğunlukla çalışma kağıtları, öğretmenler tarafından hazırlanan defterler ve MEB tarafından öğrencilere ücretsiz dağıtılan ders kitapları kullanmıştır. Bunlara ek olarak öğretmenler tarafından hazırlanan üç boyutlu araç-gereçler, sınıfta bulunan ders araç-gereçleri ve okulun hazır materyallerinden de yararlanılmıştır (Saha notları 6-15, 20.10.2023-04.01.2024). Görsel 3.4'te sınıfta kullanılan öğretim araç-gereçlerinden örnekler sunulmuştur.

Görsel 3.4

Uygulama Öncesi Süreçte Öğretim Araç-Gereçlerinden Örnekler (30.11.2023)

Sınıfa Aralık 2023'te akıllı tahtanın monte edilmesiyle birlikte akıllı tahta öğretimde kullanılan önemli bir araç hâline gelmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 11.02.2024). Akıllı tahta yazılımına MEB tarafından hazırlanan ders kitaplarının aktarılmasıyla tüm ders içerikleri akıllı tahtadan ulaşılabilir olmuştur. Böylece Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen, mevcut içeriklerden yararlanarak çeşitli kavramların öğretiminde akıllı tahtadan yararlanmaya başlamışlardır. Akıllı tahtanın otomatik olarak öğrencilere yönerge sunma (ör., “Arabaya dokun.”) ve “Aferin.” diyerek doğru yanıtı pekiştirme özelliği bulunmaktadır. Öğrenciler öğretmenlerinin desteğiyle akıllı tahtayla etkileşime girerek amaçlara ilişkin alıştırmalar yapmışlardır (Saha notu, 29.02.2024).

BEP'in uygulanması sürecinde BEP amaçlarındaki ilerlemeler okul genelinde kullanılan ve “ilerleme raporu” olarak isimlendirilen bir forma kaydedilmiştir. İlerleme raporu, her öğrenci için tüm derslere yönelik hazırlanan, BEP amaçlarındaki ilerlemelerin kayıt edilmesini amaçlayan bir formdur (Belge inceleme, 06.06.2024). Bu raporlar sınıf öğretmenleri tarafından hazırlanıp imzalanarak dönem sonunda okul müdürüne teslim edilmektedir. Form, yapısı gereği öğrenciye ilişkin bilgiler, ders, uzun dönemli amaç ve kısa dönemli amaçlar bölümlerini içermektedir. Öğrencilerin ilerlemeleri de her kısa dönemli amaç için aylık ve haftalık olarak forma işlenmektedir. 5-Zihin sınıfında da raporlar dönem sonlarında Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen tarafından hazırlanarak Müdür Ali Beye teslim edilmiştir. BEP'in uygulanması sürecinde ilerlemelerin kayıt edilme biçimine ilişkin örnek Görsel 3.5'te yer almaktadır.

Görsel 3.5

İlerleme Raporu

ADI SOYADI		SINIFI	S/A ZİHNSEL	RD												
ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA OKULU (1-8. KADEME) 2023 - 2024 EĞİTİM/ÖĞRETİM YILI 1. DÖNEM BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PLANI İLERLEME RAPORU	KAZANIMLAR (KISA DÖNEMLİ AMAÇLAR)	ÖĞRETİM SÜRECİ														
		ŞUBAT			MART			NİSAN			MAYIS			HAZİRAN		
1.1.6. Tanıdık kiplere sesli okunmasını sağlar.	6.1. "Nasıl?" diye sorulduğunda cevap verir.	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA
6.2. Tanıdık kiplere "Nasıl?" diye sorar.	6.2. Tanıdık kiplere "Nasıl?" diye sorar.	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA
6.3. Bir kipten yamadan yazılan soru söz kipleri kullanır.	6.3. Bir kipten yamadan yazılan soru söz kipleri kullanır.	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA
6.4. Karşılaştığında tanıdık kiplere gülümser.	6.4. Karşılaştığında tanıdık kiplere gülümser.	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA	1. HAFTA	2. HAFTA	3. HAFTA
DEĞERLENDİRME		Okul kabını ölçü aracı 4/5														
UYGULAYICI ÖĞRETMEN:		UYGULAYICI ÖĞRETMEN:														
		OKUL MÜDÜRÜ:														

Görselde görüldüğü üzere kısa dönemli amaçların yanında yer alan tarih sütunlarına haftalık olarak öğrencinin beceriyi hangi tür ipucuyla gerçekleştirdiği yazılmıştır. Derya Öğretmen bu formu bireysel görüşlerine göre doldurdıklarını ve yeterince işlevsel bulmadığını aktarmış, formu “doldurmuş olmak için” doldurdıklarını ifade etmiştir

(Derya Öğretmen ile görüşme, 06.06.2024). Araştırmacı da günlüğüne tüm öğrencilerin kısa dönemli amaçları için ilerlemenin ipucu türüyle kaydedilemeyeceğine ve amaçta belirlenen ölçütle veri kayıt yaklaşımının uyuşmadığına ilişkin görüşlerini yazmıştır (06.06.2024 tarihli günlük, s. 228). Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen dönem boyunca öğrencilerin amaçlardaki ilerlemelerini veri kaydına dayalı olmadan, bireysel görüşlerine göre değerlendirmişlerdir. Örneğin bir gözlemde Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmene birlikte çalıştığı öğrencinin ilerleme kaydettiğini ve kavramları ayırt etmeye başladığını “*Büyük, küçük, kırmızı yerleşmiş.*” ifadesiyle dile getirmiştir (Saha notu, 20.10.2023). BEP’in uygulanması sürecine ilişkin veri toplamanın sona ermesiyle birlikte bu süreçte yaşananlar mesleki gelişim gereksinimlerinin temelini oluşturmuştur.

3.1.6 Derya ve Zeynep Öğretmenin birlikte çalışma dinamikleri

Uygulama öncesi süreçte toplanan veriler BEP hazırlanması ve uygulanmasına ilişkin bulguların yanı sıra Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin birlikte çalışma dinamiklerini de ortaya koymuştur. Zeynep Öğretmen özel eğitim alanına ilişkin deneyimsizliği nedeniyle uygulama öncesi süreçte sınıfta geri planda kalmıştır. Bu süreçte çalışmaları çoğunlukla Derya Öğretmenin yürüttüğü gözlemlenmiştir (Saha notları, 02.10.2023-20.10.2023). Derya Öğretmenin sınıfa liderlik ettiği, Zeynep Öğretmenin de bu liderliği takip ettiği ve onun çalışmalarını gözlemlediği bir dinamik oluşmuştur. Ancak karşılıklı diyalogları ikisinin arasında henüz “biz” dilinin gelişmediğini, daha çok genel eğitimin ve özel eğitimin farklılıklarına vurgu yapan bir dil benimsediklerini göstermiştir. Bir başka deyişle veriler Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin henüz birbirlerini ve sınıfı eşit derecede benimsemediklerini, diyaloglarında da eşitliğin olmadığını ortaya koymuştur (İnandırıcılık komitesi toplantıları, 30.10.2023-06.11.2023).

3.1.7 Problemlerin ve gereksinimlerin belirlenmesi

BEP hazırlama ve uygulama sürecinde toplanan tüm veriler inandırıcılık komitesi toplantılarında değerlendirilmiş ve 5-Zihin sınıfında BEP hazırlamaya ilişkin çeşitli sorunlar yaşandığı görülmüştür. Bu aşamada komite toplantısında Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile toplantılar yapılmasına karar verilmiştir. Bu toplantılarda öğretmenlerle birlikte BEP hazırlamaya ilişkin sorunların belirlenmesi ve çözüm önerilerinin tartışılması amaçlanmıştır (İnandırıcılık Komitesi Toplantısı, 11.10.2023). Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmen ve araştırmacı arasında bu çalışmalar “*problem*

çözme çalışması”, yapılan toplantılar da “*problem çözme toplantısı*” olarak isimlendirilmiştir (11.10.2023-20.10.2023 tarihli günlükler, s. 150-158). Bu nedenle raporda da aynı isimlendirme kullanılmıştır. Ayrıca gereksinimleri belirlemek üzere uygulama öncesi süreçte hazırlanan BEP’lere ilişkin bir değerlendirme çalışması gerçekleştirilmiştir (01.12.2023 tarihli günlük, s. 174).

3.1.7.1 İlk problem çözme toplantısı

Problem çözme çalışmalarında öncelikle işlevsel bir BEP hazırlamanın önündeki engellerin öğretmenlerin ve araştırmacının bakış açısıyla birlikte belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla komiteyle yapılan değerlendirmede Johnson (2012; 2019) tarafından önerilen problem çözme stratejilerinden yararlanılmasına karar verilmiştir. Bir problemi çözme sürecinde öncelikle problemin tanımlanması gerektiği için ilk adım olarak problemin tanımı yapılmıştır. Çözüm önerilerini bulmada ise yaratıcı problem çözme ve araç-amaç analizi stratejilerinden yararlanılmıştır. Yaratıcı problem çözme; problemin tanımlanması, çözüm önerilerinin sıralanması, en uygun görünen çözümün seçilmesi, çözümün ayrıntılı şekilde planlanması, uygulanması ve gözden geçirilmesidir. Araç-amaç analizi ise istenen sonucun tanımlanmasıyla başlar, istenen sonuca ulaşmak için hedefleri belirleme, mevcut durumu açıklama, istenen sonuca ulaşmak için gereken araçları analiz etme, planlama, uygulama ve gözden geçirme adımlarıyla devam eder (Johnson, 2012; 2019). Bu bilgiler doğrultusunda problem çözme çalışmalarını başlatabilmek için araştırmacı bir problem çözme formu hazırlayarak inandırıcılık komitesinden geçerlilik almıştır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 11.10.2023; 18.10.2023 tarihli günlük, s. 152). Ardından Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmene yapılacak çalışmadan söz etmiş, birlikte toplantı tarihini planlamışlardır (Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile görüşme, 19.10.2023).

İlk toplantı veri toplama döngüsü içinde araştırmacının rutin olarak okulda bulunduğu cuma gününün sabahında gerçekleşmiştir. Öğrencilerin okula 09.00’da gelmeleri ve ilk dersin yaklaşık 15 dakikasının öğrencilerin kahvaltı saati olarak ayrılması nedeniyle bu süre toplantı yapılarak değerlendirilmiştir. Toplantıda araştırmacı öncelikle problem çözme çalışmasının ne olduğunu, nasıl gerçekleşebileceğini tanıtmıştır. Ardından bu toplantılarda birlikte karar vermenin önemini vurgulayarak herkesin eşit söz hakkının olduğunu hatırlatmıştır (Problem çözme toplantısında görüşme, 20.10.2023). Araştırmacı

bu süreçte toplantıya liderlik etmesini, ekip kültürünün yeni oluşmasıyla açıklamış ve araştırmacı günlüğüne aşağıdaki ifadeleri yazmıştır:

“Geliştirdiğimiz kültür içerisinde katılımcılar deneyim kazandıkça benim daha geri planda durmamın ve zamanla silikleşmemin söz konusu olacağını düşünüyorum. Katılımcılıkla ilgili okuduklarım da bu durumu destekler nitelikte. Her ne kadar toplantıya liderlik etsem de onları kendilerini ifade etme konusunda cesaretlendirdiğimi ve kendi seslerini duyurmalarını sağladığımı düşünüyorum.” (20.10.2023 tarihli günlük, s. 156).

Gerçekleşen ilk toplantı iki ana konu etrafında şekillenmiştir. İlk olarak sürecin nasıl gittiğine ilişkin değerlendirme yapılmış, ikinci olarak süreçteki problemler tartışılmıştır. Toplantıda söz alan Zeynep Öğretmen süreci değerlendirirken eğitim uygulama okuluna almaya çalıştığını ve ortamı gözlemlediğini ifade etmiştir. Bu süreçte sorularını Derya Öğretmene sorduğunu, ondan çok şey öğrendiğini belirtmiştir. Zeynep Öğretmen genel eğitimdeki deneyimleriyle eğitim uygulama okulunu karşılaştırarak aşağıda yer alan cümlelerle duygularını dile getirmiştir:

“Hiç bu kadar tahmin etmiyordum. Çok çok farklı. Benim öğretim yöntemimle Derya’nınki çok farklı. Benim bir saatte verdiğimi aylarca çalışmamız gerekiyormuş. ... Bunlara bakıyorum, çok şaşıyorum. Öğrencilerin durumlarına üzülüyorum, acıyorum. Eve gidince kendime vicdan yapıyorum. ... Öğrencilere üzülüyorum, onun yerine hemen ben yapıyorum ama yaptığım çok yanlış. Onu öğrenci kendi yapması lazım. ... Çok farklı, çok zor.” (Problem çözme toplantısında görüşme, 20.10.2023).

Derya Öğretmen ise süreci değerlendirirken “*Süreç güzel öncelikle. ... Motivasyonum yükseldi, onu fark ediyorum.*” ifadesiyle araştırmaya katılmasının motivasyonunu ve alana ilişkin farkındalığını arttırmaya başladığını ve çalışmalarını olumlu yönde etkilediğini vurgulamıştır. Bu aşamada araştırmacı da söz alarak sürece ilişkin görüşlerini “*Benim için de iyi gidiyor, heyecanlı. Buraya her geldiğimde mutlu oluyorum. Geçmiş zamanlardaki öğretmenliğimle bağım tekrar ortaya çıkıyor.*” sözleriyle paylaşmıştır. Aynı zamanda araştırmacı ekip olarak birlikte çalışmaktan memnuniyetini de dile getirmiştir (Problem çözme toplantısında görüşme, 20.10.2023).

Süreçteki problemlerin belirlenmesinde okulun açılmasından yapılan toplantıya kadar olan süreçte gerçekleşen durumlar değerlendirilmiştir. Öğretmenler öncelikle servislerin gecikmesinin BEP hazırlama sürecini olumsuz etkilediğini ve bir hafta içerisinde öğrencilerin performanslarını belirleyerek BEP hazırlamak zorunda kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ancak toplantı tarihindeki mevcut gelişmeler doğrultusunda servislerin

ayarlanmasıyla birlikte bu problemin kendiliğinden çözüldüğüne karar verilmiştir. Kısıtlı sürelerde BEP hazırladıklarını vurgulayan Derya Öğretmen, önceden de dile getirdiği üzere öğrencilerin performans düzeylerini belirlemek için bir materyal setine gereksinimleri olduğunu ifade etmiştir. Böylece ilk sorun alanı “performans düzeylerinin belirlenmesi” olarak kaydedilmiştir. Derya Öğretmen bu noktada kendi uygulamalarına ilişkin bir yansıtma da yapmıştır. Okuldaki mevcut uygulamada öğretmenler tarafından hazırlanarak yaygınlaştırılan değerlendirme formlarına ilişkin diyaloglarda formları uygun ve işlevsel bulmadığını, ancak araştırınca ÖRGM’nin web sayfasında programların yer aldığını ve okuldaki formun da programa dayalı olarak hazırlandığını gördüğünü ifade etmiştir. *“Biraz farkında olmamak, bilmemekle de alakalı. Bizle de alakalı aslında. ... Araştırmamakla ilgili de sorun yaşamışım.”* ifadesiyle kendine ilişkin değerlendirmede ve öz eleştiride bulunmuştur (Problem çözme toplantısında görüşme, 20.10.2023).

İkinci olarak ailelerin BEP hazırlama sürecine katılımları değerlendirilmiştir. Derya Öğretmen ailelerin katılıma gönülsüz olduklarına, çocuklarının eğitimine ilişkin bir şey yapmak istemediklerine yönelik görüşlerini paylaşmış ve onların katılımı olmadan öğretmenlerin de yapabileceklerinin sınırlı olduğunu vurgulamıştır. Ailelerin katılıma isteksizliklerini ise *“çocuklarına ilişkin durumu fazla kabullenmiş olmaları nedeniyle onlardan beklentilerinin olmaması”* ile açıklamıştır. Özellikle II. kademede bu durumla daha fazla karşılaştığını dile getirmiştir. Ailelerin umutsuz olduklarına ilişkin düşüncesini Tuna üzerinden örneklendirmiştir. Derya Öğretmen gerçekleştirdikleri görüşmede Tuna’nın annesinin kendisine *“Önceki hocalar da çok uğraştı ama öğrenemiyor, unutuyor Tuna.”* dediğini ifade etmiştir. Bunun üzerine araştırmacı ailelerin gerçekçi olmayan yüksek beklentileri kadar gerçekçi olmayan düşük beklentilerinin de öğrencinin gelişimini engelleyebileceğine ilişkin görüşünü paylaşmıştır. Böylece “aile katılımı” ikinci sorun alanı olarak belirlenmiştir (Problem çözme toplantısında görüşme, 20.10.2023).

Gerçekleşen diyaloglarda Derya Öğretmen *“Akademik çalışma yerine günlük yaşam çalışılmalı. ... Matematiğin, sayıların, kavramların çok bir manası yok.”* ifadesiyle öğrencilerinin gereksinimlerine ilişkin görüşlerini paylaşmıştır. Bir eğitim uygulama okulunun temel işlevinin öğrencilere günlük yaşam becerilerini öğretmek olduğunu düşündüğünü, ancak mevcut okul binasının fiziksel özellikleri nedeniyle sınıfta çalışmaktan başka bir alternatifi olmadığını dile getirmiştir. Okulda bir uygulama evinin

olmadığını, beyaz eşyaların bulunduğu “*derme çatma*” bir odanın olduğunu ama bu hâliyle orada günlük yaşam becerilerinin çalışılmasının mümkün olmadığını da sözlerine eklemiştir. Böylece BEP amaçlarının belirlenmesinde ve çalışılmasında “fiziki şartların yetersizliği” üçüncü sorun alanı olarak belirlenmiştir (Problem çözme toplantısında görüşme, 20.10.2023).

Toplantının başında Zeynep Öğretmenin eğitim uygulama okuluna ve öğrencilere alışma durumuna ilişkin ifadeleri de yeniden değerlendirilmiş, alışma sürecini desteklemek için ne yapılabileceği araştırmacı tarafından sorgulanmıştır. Zeynep Öğretmen, öğrencilerin özellikleri ve özel eğitime ilişkin kaynak kitapları okumaya gereksinimi olduğunu ifade etmiştir. Derya Öğretmen de Zeynep Öğretmenin görüşüne katılarak kaynak kitapların özel eğitim alanında temel gereksinimlerden biri olduğunu vurgulamıştır. Böylece dördüncü sorun alanı “özel eğitime ve öğrencilerin özelliklerine ilişkin okuma” gereksinimi olarak belirlenmiştir (Problem çözme toplantısında görüşme, 20.10.2023).

Toplantı sonunda sonraki toplantıların nasıl gerçekleşeceğine ilişkin kararlar alınmıştır. Öğrencilerin ders saatlerinde toplantı yapmanın uygun olmadığı ve yapılacak planlamalarda öğrencilerin eğitim saatlerinin bölünmemesinin önemli olduğu konusunda fikir birliği sağlanmıştır. Toplantıların gerçekleştirilmesi için okul çıkışlarında Derya Öğretmenin evi ya da çay bahçesinde toplanma veya çevrim içi buluşma önerileri oluşmuştur. Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin çocukları ve evleriyle ilgili sorumlulukları nedeniyle herkese en uygun seçenek çevrim içi toplantı yapmak olarak belirlenmiştir.

Yapılan ilk toplantıyla birlikte problemlerin tanımlanmasının ardından ilerleyen günlerde problemlerin çözümlerine yönelik eyleme geçilmesine karar verilmiştir (Problem çözme toplantısında görüşme, 20.10.2023). Araştırma döngüsü kapsamında problemlerin tanımlanması uygulama öncesi süreçte, çözüme yönelik eylemler de uygulama sürecinde yer almaktadır (İnandırıcılık Komitesi Toplantısı, 27.03.2025). Bu nedenle problemleri çözmeye yönelik gerçekleştirilen uygulamalar uygulama sürecine ilişkin bulgularda, ilgili aşamayla bütünleştirilerek ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. Performans düzeyine ilişkin çözümler performans düzeyini belirleme aşamasında, BEP amaçlarının belirlenmesinde ve çalışılmasında fiziki şartların yetersizliğine ilişkin çözümler amaçların belirlenmesi aşamasında, aile katılımına ilişkin çözümler ise BEP toplantısı aşamasında yer almaktadır.

3.1.7.2 BEP'lerin değerlendirilmesi

Gereksinimlerin belirlenebilmesi için problem çözme çalışmalarının yanı sıra hazırlanan BEP'lere ilişkin değerlendirme çalışması gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesi süreçte BEP hazırlama sorumluluğunu büyük oranda Derya Öğretmen yüklendiği için değerlendirme alışması Derya Öğretmenle yürütölmüştür. Bu doğrultuda araştırmacı BEP Envanteri (Artar vd., 2022) aracılığıyla BEP'leri değerlendirmiş, Derya Öğretmen de araştırmacıyla birlikte öz değerlendirme yapmıştır.

BEP Envanteri BEP'i değerlendirmek üzere; (a) genel bilgiler, (b) öğrencinin var olan performans düzeyi, (c) uzun dönemli amaçlar, (d) kısa dönemli amaçlar, (e) ilerlemenin ölçölmesi ve rapor edilmesi, (f) amaçlara ulaşmak için gerekli destekler, (g) uyarlamalar, (h) geçiş etkinlikleri, (i) kalite değerlendirmesi ve (j) uyarlama gerektiren durumlar alanlarından oluşan bir kontrol listesidir (Artar vd., 2022). Envanterde ilgili bildirimle Evet “+” ya da Hayır “-” yazılarak yorum eklenebilen sütunlar bulunmaktadır (Ek-11). Araştırmacı sınıfta hazırlanan BEP'leri değerlendirmiş, ardından inandırıcılık komitesinde alınan karar üzerine değerlendirmesine ilişkin bir alan uzmanıyla geçerlik çalışması yürötmüştür (03.12.2023 tarihli günlük, s. 176). Alan uzmanı araştırmacıyla aynı kurumda BEP'e ilişkin araştırmalar yüröten, Zihin Engelliler Eğitimi Doktora Programı'nda eğitimine devam eden ve araştırma görevlisi olarak çalışan bir araştırmacıdır. BEP'ler ve BEP Envanteri alan uzmanıyla paylaşılarak araştırmacıdan bağımsız olarak değerlendirme yapması istenmiştir. Ardından araştırmacının değerlendirmesiyle alan uzmanının değerlendirilmesi karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda araştırmacının BEP'lerin değerlendirilmesinde tüm bildirimlerde alan uzmanıyla fikir birliği içerisinde olduğu görölmüş ve böylece yapılan değerlendirmenin geçerli olduğu ortaya konmuştur (03.12.2023 tarihli günlük, s. 176). Geçerlik çalışmasıyla eş zamanlı olarak araştırmacı BEP Envanterini Derya Öğretmenle paylaşarak öz değerlendirme yapmasını istemiştir (01.12.2023 tarihli günlük, s. 174).

Derya Öğretmen ve araştırmacı okul saatinden sonra bir araya gelmek için sözleşmişlerdir. Bu görüşmenin öncesinde Derya Öğretmen araştırmacıdan bağımsız olarak sınıftaki tüm öğrenciler için hazırlanan BEP'lerin temsili örneği olarak bir öğrencinin BEP'ini değerlendirmiştir. Değerlendirmede envanterdeki bildirimlere Evet “+” ya da Hayır “-” olacak şekilde görüşlerini yansıtmıştır. Aynı işlemi araştırmacı da Derya Öğretmenden bağımsız olarak gerçekleştirmiştir. Ardından Derya Öğretmen ve

araştırmacı bildirimlerdeki değerlendirmelerini karşılaştırarak gerekçelerini paylaşmışlardır. Görüşmenin başlarında araştırmacı, Derya Öğretmenin bildirimlere Hayır “-” yazmak istemediğini ve bazı bildirimlerde “Kısmen” yazma eğiliminde olduğunu gözlemlemiştir. Bunun üzerine araştırmacı Derya Öğretmene tam olarak evet ya da hayır yazamadığı bildirimlerde isterse açıklama sütununu kullanarak görüşlerini ve yorumlarını ekleyebileceğini söylemiştir. Derya Öğretmene öz değerlendirmenin nitelikli bir öğretmen davranışı ve uygulamaları iyileştirmenin önemli bir aracı olduğuna ilişkin açıklamalar yapmıştır. Hayır “-” yazılan bildirimlerin gerekçeleri ve çözüm önerilerine ilişkin diyaloglar gerçekleştikçe Derya Öğretmen BEP’lere ilişkin gerçekçi bir değerlendirme yapmaya başlamıştır. Araştırmacı bu durumu günlüğüne *“Eksilerin gerekçelerini ve çözümlerinin neler olabileceğini konuştukça Derya Öğretmen eksi yazmakla barıştı ve rahat bir şekilde eksi yazabilir oldu.”* ifadesiyle kaydetmiştir. Ek olarak BEP hazırlamanın yasal zorunluluk olması, sistemdeki uygulamalara dayalı olarak gerçekleşmesi ve ekip çalışması gerektirmesi nedeniyle bir öğretmenin değerlendirmeye ilişkin tüm sorumluluğu tek başına üstlenmesinin zorlayıcı olabileceğini düşündüğünü eklemiştir (01.12.2023 tarihli günlük, s. 174).

Değerlendirme çalışmasında 32 maddelik envanterin üç maddesinde araştırmacı ve Derya Öğretmenin değerlendirmesi uyuşmamıştır. Uyuşmayan maddeler amaçların performans düzeyiyle ilişkisini sorgulayan maddelerdir. Araştırmacı BEP’te performans düzeyi yazmadığı için amaçların performansla ilişkisi olmadığını değerlendirmiş, Derya Öğretmen ise performans düzeyine ilişkin bilgiler BEP’te yer almasa da amaçların öğrencinin performans düzeyine göre belirlendiğine ilişkin bildirimde bulunmuştur (Derya Öğretmen ile görüşme, 01.12.2023). Geri kalan tüm maddelerde değerlendirmeler uyumludur. Tablo 3.2’de gerçekleşen değerlendirmenin sonuçları sunulmuştur.

Tablo 3.2

BEP Değerlendirme Sonuçları

Değerlendirme Alanı	Sonuç
Genel Bilgiler	Uygun olarak değerlendirildi.
Performans Düzeyi	Eksik olarak değerlendirildi.
Amaçlar	Ölçülebilir olmadığı belirlendi. Birey, koşul, davranış, ölçüt bileşenlerini içermediği görüldü.

Tablo 3.2 (Devam) *BEP Değerlendirme Sonuçları*

Değerlendirme Alanı	Sonuç
Değerlendirmeye İlişkin Bilgiler	Amaçlara ilişkin değerlendirmenin nasıl yapılacağı bilgisi yok. Ailelere BEP ile ilgili gelişmelerin nasıl sunulacağı bilgisi var.
Desteklere İlişkin Bilgiler	Yöntem ve teknikler ile materyallerin yazıldığı ancak işlevsel olmadığı belirlendi. Destek hizmetlere ilişkin bilgiler eksik olarak değerlendirildi.
Bireysel Uyarlamalar	Bireysel uyarlamalara yer verilmediği değerlendirildi.
Ekip Çalışması	Ekip üyelerine yer verildiği ancak ekip çalışmasının yapılmadığı belirlendi.
Azaltılmak İstenen Davranışlara İlişkin Bilgiler	Eksik olarak değerlendirildi.

Gerçekleştirilen değerlendirme çalışmasında Derya Öğretmen BEP hazırlama sürecindeki aksaklıklara yeni bir bakış açısı getirerek eksiklerin nedenlerine ve çözüm önerilerine odaklanmıştır. Değerlendirmede eksik olarak değerlendirilen alanların bir kısmının kendi uygulamalarından, bir kısmının ise ekip çalışması eksikliğinden ve kullanılan BEP formunun uygun olmamasından kaynaklandığını fark ettiğini dile getirmiştir. Derya Öğretmen BEP hazırlama sorumluluğunu tek başına yüklediğini, ancak BEP'leri tek başına hazırlamak zorunda olmadığını ve BEP ekibinin desteğiyle sürecin daha verimli gerçekleşeceğini düşündüğünü ifade etmiştir. Bunun için BEP ekibinin toplanmasını talep edebileceğini ve aileleri sürece dâhil etmek için daha fazla çabalayabileceğini de vurgulamıştır. Derya Öğretmen kullanılan BEP formunda destek hizmetler ve öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki diğer öğrencilerin öğrenmesini olumsuz yönde etkileyen davranışlarına yönelik bilgilerin yazılabileceği bölümler olmadığını da fark etmiştir. Aynı zamanda dönem başında servis sorunundan dolayı öğrencilerin performanslarını belirleyemediğini, bu nedenle önümüzdeki dönemlerde BEP'leri güncellemeyi düşündüğünü belirtmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 01.12.2023).

3.1.7.3 *BEP'e ilişkin gereksinimler*

BEP'in hazırlanması ve uygulanması sürecindeki tüm verilerle birlikte problem çözme çalışmaları ve değerlendirme sonuçlarının inandırıcılık komitesi toplantılarında değerlendirilmesi sonucunda 5-Zihin sınıfında BEP'e ilişkin gereksinimler belirlenebilmiştir (05.09.2023-05.01.2023 tarihli günlükler, s. 122-187). Komite toplantılarının yanı sıra gerçekleştirilen problem çözme toplantılarında araştırmacı, Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen gereksinimleri sürekli olarak değerlendirmişler, bu sayede yapılacak çalışmalara birlikte karar vermişlerdir (Problem Çözme Toplantıları,

20.10.2023-21.12.2023). Araştırma sürecinde belirlenen gereksinimler mesleki gelişim programı, problem çözme çalışmaları ve kitap okuma etkinlikleri kapsamında ele alınarak karşılanmaya çalışılmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda araştırma boyunca belirlenen gereksinimler ve araştırmada nasıl ele alındığı Tablo 3.3'te sunulmuştur.

Tablo 3.3

BEP'e İlişkin Gereksinimler

Gereksinimler	Gereksinimlerin Ele Alındığı Süreç/ Etkinlik
Özel eğitime ve GY olan öğrencilerin özelliklerine ilişkin temel bilgiler	Uygulama Öncesi Süreç/ Modül 1 Kitap okuma
- BEP'e ilişkin bilgiler - Ekip çalışmasını geliştirme ve BEP toplantısı yapma - Aile katılımını destekleme	Uygulama Süreci/ Modül 2 Problem çözme çalışması Kitap okuma
- Performans düzeyini belirleme - Performans düzeyini belirlemek için materyal seti hazırlama	Uygulama Süreci/ Modül 3 Problem çözme çalışması Kitap okuma
- Davranışsal amaç yazma - Amaçlarda bireysel uyarlamalar yapma - BEP amaçlarını çalışabilmek için uygulama odasını düzenleme - BEP formunu geliştirme	Uygulama Süreci Modül 3 Problem çözme çalışması
- Öğrenmeye hazırlık becerileri - Kavram öğretimi - Beceri öğretimi	Uygulama Süreci Modül 4 Kitap okuma
- Etkili öğretim yöntemleriyle sistematik öğretim sunma - Davranış yönetimi - BEP'in değerlendirilmesi	Uygulama Süreci Modül 5 Kitap okuma

3.1.8 Temel bilgilerin sunulması

Gereksinimlerin ve sorunların belirlenmesinin ardından gerçekleştirilen inandırıcılık komitesi toplantılarında öğretmenlerin gereksinimleri değerlendirilmiştir. Zeynep Öğretmenin özel eğitime ve GY olan öğrencilerin özelliklerine ilişkin bilgi gereksinimi ve kaynak kitapları okuma isteği onun eğitim uygulama okuluna uyumu açısından önemli bulunmuştur. Bu noktada özel eğitime ve GY olan öğrencilerin özelliklerine ilişkin kitap okuma çalışmaları yapılmasına karar verilmiştir. Ayrıca program ön hazırlığı sırasında yapılan planlamada yer almamasına rağmen Modül 1'in GY olan öğrencilerin

özelliklerini içermesi kararlaştırılmıştır. Bu etkinlikler yoluyla temel bilgilerin sunumu uygulama sürecine hazırlık olarak değerlendirilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 06.11.2023).

3.1.8.1 Kitap okuma çalışmaları

İnandırıcılık komitesi toplantısında kitap okuma çalışmalarının yapılmasına karar verilmesinin ardından bu öneri Zeynep Öğretmene sunulmuştur. Zeynep Öğretmen birlikte kitap okumanın kendisi için çok iyi olacağını dile getirmiştir. Derya Öğretmen de kitap okuma çalışmalarına katılmak istediğini, lisans döneminde edindiği bilgileri yeniden hatırlamanın kendisi için de iyi olacağını ifade etmiştir (Bireysel çalışmalar, 09.11.2023). Bu noktada öğretmenlerin tercihleri, kitap okuma çalışmasını basılı kaynaklar üzerinden yürütmek ve kitapları edinerek kendi kitaplıklarını geliştirmek olmuştur. İki öğretmenin özel eğitim alanına ilişkin birikimleri ve deneyimleri farklı olduğu için kitap okuma çalışmalarının ayrı ayrı yürütülmesine karar verilmiştir (İnandırıcılık Komitesi Toplantısı, 06.11.2023). Öğretmenlerle yapılan değerlendirmelerde kitap okuma çalışmalarının araştırmacının okulda bulunduğu günlerde branş derslerinde yapılması uygun bulunmuştur (Bireysel çalışmalar, 09.11.2023). Bu karar aynı zamanda okulda gerçekleştirilen çalışma ve veri toplama rutinine de uyumludur (Bkz. Verilerin Toplanması ve Analizi başlığı). Gerçekleştirilen bire bir kitap okuma çalışmaları araştırma kapsamında “bireysel çalışma” olarak isimlendirilmiştir.

İnandırıcılık komitesi toplantılarında kitap okuma çalışmalarında yararlanmak amacıyla alanyazında yer alan temel kitaplar gözden geçirilmiş, öğretmenlerin gereksinimlerine uygun kitaplar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda mevcut sınıftaki öğrencilerin ZY olan öğrenciler olduğu göz önünde bulundurularak öncelikle ZY öğrencilerin eğitimine ilişkin bir kitap okunmasına karar verilmiştir. Bu kitabın tercih edilmesinin gerekçesi alanda uzun yıllardır pek çok öğretmenin yetişmesine hizmet etmiş temel bir kitap olmasıdır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 13.11.2023). Kitap bölümleri öğretmenlerle incelenmiş, öncelikle hangi bölümlerin okunacağına karar verilmiştir. Bu doğrultuda ZY’nin tarihçesi, tanımı ve nedenleri konularının öğrencileri tanımaya temel oluşturacağı düşünülmüştür.

Belirlenen kitabın bölümleri öğretmenlerle toplamda iki oturumda okunmuştur. Öğretmenler ve araştırmacı belirlenen kitap bölümlerini okuyarak bireysel çalışma

oturumunda bir araya gelmişler, önemli buldukları konuları tartışmışlardır (Bireysel çalışmalar, 23.11.2023; 07.12.2023). Bu noktada öğretmenlerin öğrenmelerini yansıtabilmeleri ve kayıt tutabilmeleri için araştırmacı tarafından kitap okuma formu (Ek-16) hazırlanmıştır (İnandırıcılık Komitesi Toplantısı, 13.11.2023). Araştırma süreci boyunca okunan tüm kitap bölümleri ve kitaplar kitap okuma formuna kaydedilmiştir.

Zeynep Öğretmen temel bilgilere ilişkin kitap okuma çalışmalarında İlk Çağlardan itibaren ZY'ye ilişkin ön yargılar, yetersizliğin nedenleri ve tanımı konularında bilgi sahibi olduğunu kaydetmiştir. Bireysel çalışmalarda gerçekleşen diyaloglarda “*Kitaptan çok şey öğrendim. Bazı yerlerde çok şaşırdım, eskiden yapılan uygulamalarda ... Bakış açım değişti. Bireysel olması çok önemli, başarının ona göre olması çok önemli.*” ifadesiyle gelişimini ve ZY olan öğrencilerin eğitimine ilişkin bakış açısındaki değişimleri ortaya koymuştur. Ek olarak ZY olan öğrencilerin ortak özelliklerinin yanı sıra bireysel farklılıklarının da olabileceğine ilişkin bilgi edindiğini vurgulamıştır (Bireysel çalışma, 24.11.2023; 07.12.2023). Zeynep Öğretmenin kitap okuma formu Görsel 3.6’te yer almaktadır.

Görsel 3.6

Zeynep Öğretmenin Temel Bilgilere İlişkin Kitap Okuma Formu

Tarih: 13/11/2023-24/11/2023

KİTAP OKUMA

Zeynep Öğretmen

Okunan Kitap: ...

Kitabın Öntesi: ...

Bu üniteden ne öğrendim?

İlk çağlardan günümüze kadar zihin engelli bireylere karşı toplumun yaklaşımı, uygulamaları ve zaman içindeki değişimleri öğrendim.

Bu alanda yapılan çalışmaları ve ileriye giden kısıtları öğrendim. Yapılan tanımlamaları ve uygulamaları öğrendim.

Zihinsel engelle ilgili olan noktaları öğrendim.

Derya Öğretmen zihin engelliler öğretmenliği programından mezun olduğu için bu bilgiler onun için yeni olmasa da mevcut bilgilerini gözden geçirmesini ve yeniden hatırlamasını sağlamıştır. Derya Öğretmen kitap okuma etkinliği sayesinde ZY tanımının yıllar içindeki değişimi, sıklığı, yaygınlığı ve gelişim aşamaları konularında bilgilerini tazelediğini belirtmiştir (Bireysel çalışma, 23.11.2023; 07.12.2023). Kitap okuma çalışmaları uygulama sürecinde de devam etmiştir. Uygulama sürecinde okunan kitap bölümleri BEP hazırlama ve uygulama aşamalarıyla ilişkilendirilerek Uygulama Süreci başlığında sunulmuştur.

3.1.8.2 Modül 1'in tasarlanması ve sunulması

Temel bilgilerin sunumuna ilişkin bir diğer adım Modül 1'in tasarlanması ve sunulmasıdır. Öğretmenlerle gerçekleştirilen görüşmelerde mesleki gelişim programının sunuş biçimine ilişkin olarak da görüşleri alınmıştır. Öğretmenler problem çözme toplantılarında olduğu gibi program sunumunda da çevrim içi çalışmanın daha etkili olacağını belirtmişlerdir (Problem çözme toplantısı, 02.11.2023). Bunun üzerine çevrim içi problem çözme toplantılarının bir kısmının program sunumuna ayrılması kararlaştırılmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 30.10.2023). Öğretmenlerin bir diğer tercihi, program içeriğini takip edebilecekleri ve gerektiğinde yeniden okuyabilecekleri bir el kitabı olmuştur. Bu talepler doğrultusunda mesleki gelişim programının sunuş biçimi ve materyalleri netleşmiştir. Modülün tasarlanması sürecinde öncelikle öğretmenlerin temel bilgilere ilişkin gereksinimlerinin nasıl ele alınabileceği inandırıcılık komitesi toplantılarında tartışılmıştır ve izleyen başlıkta açıklanan kararlar alınmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantıları, 06.11.2023-05.12.2023).

Modül 1'in program bileşenleri açısından özellikleri ve tasarım süreci

İçerik açısından Modül 1 öğretmenlerin GY olan öğrencilerin özelliklerine ilişkin temel bilgilere olan gereksinimine dayalı olarak hazırlanmıştır. Modülün yalnızca ZY olan öğrencileri değil, OSB olan öğrencileri de kapsamı gerektiğine karar verilmiştir. Böylece iki yetersizlik kategorisi GY çatısı altında birleştirilerek iki kategoriye yönelik içerikler oluşturulmuştur. Bu karar, özel eğitim sınıflarında ve okullarında çalışan öğretmenlerin mesleklerinin farklı dönemlerinde hem ZY hem de OSB olan öğrencilerle karşılaşabilecek olmaları nedeniyle alınmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 13.11.2023). Modülün içeriğinin oluşmasında dikkat edilen bir nokta da GY olan öğrencilerin özelliklerinin sunumu olmuştur. Komite toplantısında alanyazında yer alan pek çok kaynakta bu öğrencilerin öğrenme ve davranış özelliklerindeki sınırlılıklara vurgu yapıldığı, ancak bu sınırlılıklarla nasıl başa çıkılabileceğinin ele alınmadığına ilişkin bir tartışma yürütülmüştür. Dolayısıyla öğrencilerin özellikleriyle birlikte bu özelliklere ilişkin öğretim stratejilerinin modülde yer almasına karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 13.11.2023). Bu doğrultuda araştırmacı Modül 1'e ilişkin içeriği Word dosyasında metin olarak oluşturmuş ve tez danışmanı ile paylaşmıştır. Tez danışmanı GY olan öğrencilerle çalışma deneyimi ve uzmanlığıyla yazılı içeriğe kapsamlı geribildirimler sunmuştur. Araştırmacı geribildirimler

doğrultusunda içeriği düzenleyerek modül kazanımlarını hazırlamak üzere eğitim programları alanından olan inandırıcılık komitesi üyesiyle birlikte çalışmaya başlamış, eş zamanlı olarak modülün dijital olarak tasarımını gerçekleştirmiştir.

Modül kazanımları hazırlanan içeriğe dayalı olarak araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Kazanımların yazılmasında Yenilenmiş Bloom Taksonomisi'nden yararlanılmıştır (Bümen 2006; Krathwohl, 2002; Tabak, 2021). Buna göre kazanımlar bilgi boyutuna (ör., olgusal, kavramsal, işlemsel, üstbilişsel bilgi) ve bilişsel süreç sınıfına (ör., hatırlama, anlama, uygulama, çözümleme, değerlendirme, yaratma) göre belirlenmiştir. Araştırmacı tüm hazırlıklarını eğitim programları alanından olan inandırıcılık komitesi üyesiyle paylaşmış ve program uzmanı araştırmacıya geribildirim sunmuştur (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 29.11.2023). Modül 1'in kazanımlarından örnekler izleyen satırlarda sıralanmıştır:

- Kazanım 1: ZY ve OSB'nin GY'nin alt grupları olduğunu söyler.
- Kazanım 10: OSB olan öğrencilerin davranış özelliklerini açıklar.
- Kazanım 12: GY olan öğrencilerin davranış ve öğrenme özelliklerinde sınırlılıklarla nasıl baş ettiğini tartışır.

Yukarıda sıralanan kazanımların belirlenmesinin ardından kazanımlara ilişkin bir belirtke tablosu oluşturulmuştur (Bümen, 2006; Krathwohl, 2002). Modül 1'in amaçlarına ilişkin belirtke tablosu Görsel 3.7'de yer almaktadır.

Görsel 3.7

Modül 1'in Belirtke Tablosu

MODÜL 1: GELİŞİMSEL YETERSİZLİĞİ OLAN ÖĞRENCİLERİ VE ÖZELLİKLERİNİ TANIMAK

ÖZEL AMAÇLARI BELİRTKE TABLOSU

BİLGİ	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	Kazanım 1					
Kavramsal Bilgi		Kazanım 2 Kazanım 3 Kazanım 4 Kazanım 5 Kazanım 7 Kazanım 8 Kazanım 9 Kazanım 10				
İşlemsel Bilgi		Kazanım 11				
Üstbilişsel Bilgi				Kazanım 6	Kazanım 12	

Öğrenme-öğretme süreci el kitabı üzerinden yürütülmüştür. El kitabı için araştırmacının Word belgesi üzerinde hazırladığı içeriği öğretmenlerin kolaylıkla takip edebilecekleri, temel ve öz bilgileri içeren, görsellerle desteklenen bir mizanpaj yapılmasına karar verilmiştir. Araştırmacı el kitabını tasarlayabileceği uygulamaları gözden geçirmiş, Canva uygulamasının söz konusu tasarım gerekliliklerini karşılayabileceğini görmüştür (18.11.2023 tarihli günlük, s. 169).

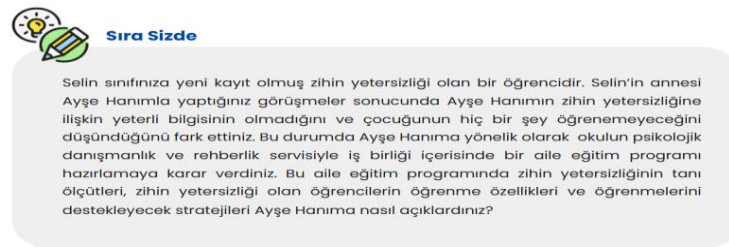
Görsel 3.8

kullanılabileceği tartışılmıştır. Program tasarlama aşamasında ise bu bakış açısıyla uyumlu olarak modül sonu açık uçlu ve sentezleyici sorular hazırlanmasına karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 20.11.2023). Bu sorular modül sunumunun ardından araştırmacı tarafından öğretmenlere yöneltilmiş, öğretmenler de konuya ilişkin bakış açılarını ortaya koymuşlardır. Modül sonu değerlendirmesi, öğretmenler ve araştırmacı arasında diyaloglar yoluyla gerçekleşmiştir (Modül 1'in sunumu, 05.12.2023). Bu süreçte sınıf içi gözlemlerde ve öğretmenlerle yapılan görüşmelerde kazanımların gerçekleşip gerçekleşmediğine ilişkin veri toplanmasına karar verilmiştir. Modül 1'in değerlendirme sorularından örnekler Görsel 3.9'da yer almaktadır.

Görsel 3.9

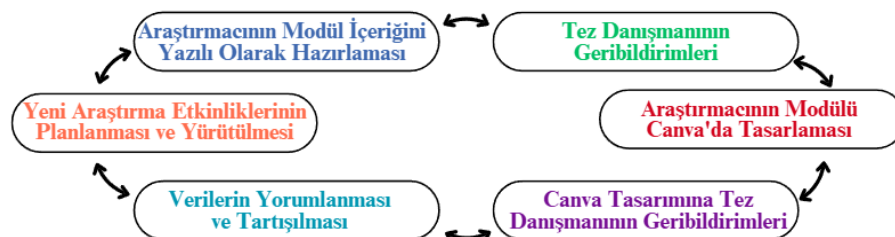
Modül 1'in Değerlendirme Sorusu Örneği

Modül 1'in tasarlanması süreci, inandırıcılık komitesinin toplantısının çalışma biçimi, içerik ve tasarım özellikleri ve program bileşenleri açısından araştırma boyunca tasarlanan diğer modüllere temel oluşturmuştur. Bir başka deyişle yukarıda açıklanan modül tasarlama adımları diğer modüllerde de tekrarlanmıştır. Bu nedenle diğer modüllere ilişkin tasarım adımları ve program bileşenleri araştırma raporunda tekrara düşmemek için ayrıntılı olarak açıklanmamıştır. Tüm modüllerin tasarım sürecine temel oluşturan modül tasarım döngüsü Şekil 3.1'de sunulmuştur.

Şekil 3.1

Modül Tasarım Döngüsü

Tasarımının tamamlanmasının ve komiteden geçerlik alınmasının ardından Modül 1 çevrim içi toplantıda öğretmenlere sunulmuştur. Modülün sunumunda diğer çevrim içi toplantılarda olduğu gibi Zoom uygulamasının ücretsiz sürümü kullanılmıştır. Bu sürüm, 40 dk'lık toplantı gerçekleştirmeye izin vermektedir. Öğretmenlerle yapılan değerlendirmelerde bir oturumun 40 dk sürmesinin uygun olduğu, 40 dk geçince oturum sonlandığında gerekirse 10 dk'lık bir mola verilebileceği konuşulmuştur. Her iki öğretmen de çocukları olduğu için bu molanın onlarla ilgilenmek için verimli olduğunu dile getirmişlerdir (Bireysel çalışmalar, 09.11.2023). Modül 1, üç oturum olmak üzere toplamda 104 dk sürmüştür. Modül 1'in sunumuna ilişkin ekran kaydı Görsel 3.10'da yer almaktadır.

Görsel 3.10

Modül 1'in Sunumu 05.12.2023

Modül sonunda yönlendirilen sentezleyici sorularda ve ilerleyen günlerde gerçekleştirilen bireysel çalışmalarda Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin modül kazanımlarını gerçekleştirdiği görülmüştür (Modül 1'in sunumu, 05.12.2023; Bireysel çalışmalar, 07.12.2023). Araştırmacı, öğretmenlerin kuramsal bilgilerin sunumuna kıyasla uygulamalı bilgilerin sunumunda daha dikkatli olduklarını gözlemlemiştir. Modülde yer alan etkileşimli soruların, bir başka deyişle konulara ilişkin tartışma başlatan "Sıra Sizde" sorularının öğretmenlere aktif katılım fırsatı sunarak yetişkin öğrenmesi ilkeleriyle uyumlu olduğunu günlüğüne kaydetmiştir 05.12.2023-08.12.2023 tarihli günlükler, s. 176-177). Öğretmenler de bu etkileşimli soruları beğendiklerini ve tartışarak katılım sağlamayı önemsediklerini ifade etmişlerdir (Bireysel çalışmalar, 08.12.2023). Bu gelişmeler üzerine ilerleyen modüllerde etkileşimli sorular arttırılmıştır. Modülün bir işlevi de Derya Öğretmenin kendi uygulamalarını yansıtıcı bir bakışla değerlendirmesi olmuştur. Derya Öğretmen, GY olan öğrencilerin öğrenme ve davranış özelliklerindeki sınırlılıklarla baş etmeye yönelik stratejilerin sunumunun ardından kendi sınıfında etkili

pekiştireç kullanımını arttırabileceğini, pekiştireç tablosundan yararlanabileceğini ve öğretimi etkinliklerle zenginleştirebileceğini ifade etmiştir (Modül 1'in sunumu, 05.12.2023).

Modül 1'in sunumunun ardından gerçekleştirilen ilk okul ziyaretinde öğretmenlere tasarlanan modülün basılı el kitabı verilmiştir. Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen modül sunumunu ve el kitabını çok beğendiklerini, tam istedikleri gibi kısa ve öz olduğunu, kalıcı ve profesyonel bir kaynak olarak düşündüklerini ve sınıf içi örneklerle donatılmış olmasını beğendiklerini ifade etmişlerdir (Problem çözme toplantısı, 07.12.2023; Bireysel çalışmalar 08.12.2023). Araştırmacı program ürünlerinin profesyonel olması ve araştırmanın simgesi hâline gelen “Birlikte Gelişiyoruz” ifadesiyle bütünleşmesi için öncelikle araştırma için bir logo tasarlamış, ardından logolu bardak ve defter hazırlayarak el kitabıyla birlikte bu ürünleri öğretmenlere sunmuştur (24.11.2023 tarihli günlük, s. 169). Bu adımın bir diğer gerekçesi de her yıl 24 Kasım'da kutlanan öğretmenler günü için katılımcılara bireysel olmayan, araştırmaya dayalı öğretmenler günü hediyesi sunmaktır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 13.11.2023).

Kitap okuma çalışmaları ve Modül 1'in sunumu birbirini destekleyerek bütünlük oluşturmuştur. Bu etkinliklerin tamamlanmasıyla diğer modüllerde BEP'e ilişkin bilgiler sunulmaya başlanmış ve uygulamalar yapılmıştır.

3.2 Uygulama Süreci

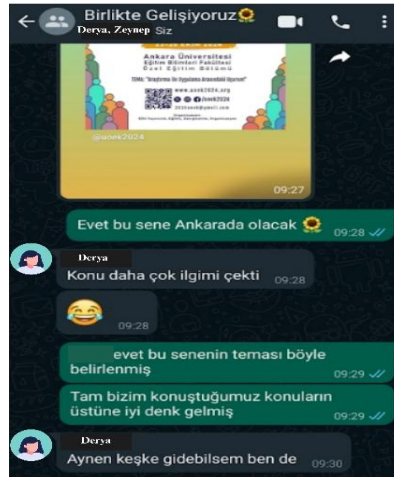
Uygulama süreci, 2023-2024 eğitim-öğretim yılının bahar dönemine denk gelmekte, temel bilgilerin sunulmasının tamamlanmasıyla eğitim-öğretim yılı sonuna kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Güz döneminin ardından MEB'in çalışma takvimine göre 15 günlük ara tatil yapılmıştır. Bu tatil sonrasında araştırmacı yeni döneme ilişkin veri toplama çalışmalarını sürdürmüştür. Dönemin ilk okul ziyaretinde Derya Öğretmen bu çalışmaya katılmasının bir öğretmen olarak motivasyonunu arttırdığını dile getirmiştir: *“Çalışmaların ve iyileşmelerin hızlanmasıyla motive oldum. ... Bi de böyle yetersiz gördüğüm yerler vardı kendimde, biraz daha kendimin daha farkındayım. Bilgi eksiklerim neler, BEP'te örneğin değerlendirme konusunda eksiklerim ya da ihtiyaç duyduğum materyallerin farkına varmış oldum.”* sözleriyle de araştırmaya katılmanın yansıtıcılık özelliğini geliştirdiğini ifade etmiştir. Zeynep Öğretmen de bu dönemin başında eğitim uygulama okuluna ve özel eğitim alanına alıştığını belirtmiş, *“Sizinle yaptığımız çalışmalar olsun, okumalar olsun, çok faydası oldu.”* ifadesiyle de bu gelişmede

araştırmanın ve araştırmacının rolünün önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca öğretmenler BEP'in öğretimle ilişkilendirilmesi, etkili öğretim yöntemleri ve BEP'in uygulanmasına ilişkin bilgi sahibi olmak istediklerini dile getirmişlerdir (Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile görüşme, 15.02.2024; 15.02.2024 tarihli günlük, s. 194).

Dönem başında yaşanan önemli bir diğer gelişme Derya Öğretmenin 2024 yılı Ekim ayında gerçekleştirilecek olan “Araştırma ile Uygulama Arasındaki Uçurum” temalı 34. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'ne ilgi duyması olmuştur. Derya Öğretmen kongre duyurusunu WhatsApp üzerinden araştırmacıya göndermiş, araştırmacı da gerçekleştirilen kongrenin temasının kuram ile uygulama arasında köprü oluşturma olduğuna dikkat çekmiştir. Bu konuda gerçekleşen WhatsApp yazışmasından bir kesit Görsel 3.11'de yer almaktadır.

Görsel 3.11

Derya Öğretmen ile Kongreye İlişkin Yazışma

Yeni dönemde okulda yaşanan değişikliklerden biri de Müdür Yardımcısı Serap Hanımın görevinden ayrılması, yerine yine okulda öğretmenlik yapan Ekrem Beyin gelmesi olmuştur. Araştırmacı Ekrem Beye araştırmadan ve bugüne kadar yapılan çalışmalardan söz etmiş, kendisini araştırmaya katılmaya davet ederek gönüllü katılım formunu paylaşmıştır. Böylece Müdür Yardımcısı Ekrem Bey de araştırmanın katılımcısı hâline gelmiştir (11.02.2024-02.03.2024 tarihli günlükler, s. 193-196, Müdür Yardımcısı Ekrem Bey ile görüşme, 02.03.2024).

İnandırıcılık komitesi toplantısında araya tatil dönemi girdiği ve çalışmalarda kesinti yaşandığı için Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin katılımıyla bugüne kadar yapılan çalışmaların özetlendiği, değerlendirildiği ve ilerleyen günlerdeki çalışmaların planlandığı bir toplantı yapılmasına karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 26.01.2024). Özetleme toplantısı olarak adlandırılan bu toplantı araştırmacının hazırladığı “Birinci Dönem Yaptığımız Çalışmaların Gözden Geçirilmesi” isimli sunumun gerçekleştirilmesiyle başlamıştır. Bu sunuda çalışmanın amacı, daha iyi bir BEP için gelişmesine karar verilen alanlar, problemlerin çözümüne yönelik hâlihazırda gerçekleştirilen çalışmalar, mesleki gelişim programı modülleri ve araştırma etiğine ilişkin özet ve hatırlatıcı bilgiler yer almaktadır (20.02.2024 tarihli günlük, s. 194). Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen, bu sunuyla birlikte araştırmaya ilişkin bütüncül bir bakış geliştirdiklerini, bugüne kadar yapılan çalışmalar arasındaki ilişkileri görmeye başladıklarını ifade etmişlerdir. Özetleyici bilgilerin ardından bu döneme ilişkin çalışmalar da planlanmıştır. Bu noktada öğretmenlerin katılımıyla bir önceki dönem başlayarak hâlihazırda devam etmekte olan problem çözme çalışmalarının hızlandırılmasına ve kitap okuma çalışmalarına devam edilmesine karar verilmiştir (Değerlendirme toplantısı, 19.02.2024). Öğretmenlerin araştırmaya bütüncül bir bakış geliştirmesiyle bu dönem adım adım birlikte BEP hazırlamayı ve uygulamayı deneyimleme anlayışı da önem kazanmıştır. Gerçekleştirilecek uygulamaların mesleki gelişim programı modülleriyle ilişkilendirilmesi, modül sunumlarında bilgi düzeyinde öğrenmenin gerçekleşmesinin ardından uygulamaya yönelik adımlar atılması öğretmenlerle birlikte alınan bir karar olmuştur. Bu karar doğrultusunda öğretmenlerin sınıflarındaki bir öğrenciye yönelik BEP hazırlamalarına karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 04.03.2023 s. 198; Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile görüşme, 05.04.2024). BEP hazırlamaya ilişkin uygulamalı çalışmaları yürütmek üzere Derya Öğretmen Asya ile Zeynep Öğretmen de Tuna ile çalışmaya karar vermiştir. Öğretmenler öğrenci seçimlerini, ailelerinin araştırmaya katılım onayı verdiği öğrenciler arasından yapmışlardır. Öğretmenler, Tuna ve Asya okula devam sorunu olmayan öğrenciler oldukları için onlarla birlikte çalışmalarını kesintisiz olarak yürütülebileceklerini düşünmüşlerdir (Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile görüşme, 05.04.2024; 05.04.2024 tarihli günlük, s. 205).

Çalışmaların yürütülme biçimine ilişkin değerlendirmelerde öğretmenler çevrim içi çalışmaların kendileri için verimli olduğunu dile getirmişlerdir. Problemlerin çözümüne

ve uygulamalara hız kazandırmak için araştırmacının kendilerini görevlendirmesinin daha etkili olacağını ifade etmişlerdir (Değerlendirme toplantısı, 19.02.2024). Dönemin başında inandırıcılık komitesi toplantısında araştırmacının veri toplama döngüsü de gözden geçirilmiştir. Uygulama öncesi süreçte, bir başka deyişle güz döneminde veri toplama döngüsü haftada bir olacak şekilde gerçekleşmiştir. Araştırmacı perşembe günleri okulda bulunarak veri toplamış ve yüz yüze çalışmalar yürütmüş, hafta boyunca da çevrim içi çalışmaları gerçekleştirmiştir. Bu döngüde inandırıcılık komitesi toplantıları da haftada bir yapılmıştır (Bkz. Uygulama öncesi süreç başlığı). İkinci dönemde ise (a) yüz yüze çalışmaların yanı sıra çevrim içi çalışmalarda gerçekleşen artış, (b) uzun süren araştırmada araştırmacı ve katılımcı tükenmişliğini henüz ortaya çıkmadan önlemek gerekçeleriyle veri toplama döngüsünün iki haftada bir olacak şekilde düzenlenmesine karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 26.01.2024). Alınan bu karar, inandırıcılık komitesi toplantısında değerlendirilmesinin ardından Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenle de değerlendirilmiştir. Öğretmenler, çevrim içi çalışmalara ağırlık verilmesinin yanında iki haftada bir okul ziyaretlerinin gerçekleştirilmesinin kendileri için de daha uygun olacağını belirtmişlerdir (Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile görüşme, 15.02.2024). Böylece araştırmacı iki haftada bir perşembe günü okulda bulunarak yüz yüze çalışmaları yürütmüş, sürecin diğer günlerinde öğretmenlerle çevrim içi çalışmalar gerçekleştirmiştir. Bu süreçte veri toplama döngüsüyle uyumlu olarak inandırıcılık komitesi de iki haftada bir toplanmıştır.

Uygulama öncesi süreçten farklı olarak uygulama sürecinde BEP hazırlama ve uygulama adımlarına ilişkin modüller hazırlanarak uygulamalar yapılmıştır. Söz konusu adımlar uygulama süreciyle uyumlu olarak (a) BEP toplantısı yapma, (b) performans düzeyini belirleme, (c) amaçları belirleme, (d) özel eğitim ve destek hizmetleri belirleme ve (e) BEP'i uygulamadır. Bu süreçte Modül 2, Modül 3, Modül 4 ve Modül 5 tasarlanarak öğretmenlere sunulmuştur. Uygulama öncesinde belirlenen sorunlara dayalı olarak öğretmenlerle birlikte; (a) aile katılımını artırma, (b) değerlendirme kiti hazırlama ve (c) okuldaki uygulama odasını iyileştirme çözümleri uygulanmıştır. Uygulamalı etkinliklerde de BEP toplantısı gerçekleştirilmiş, hazırlanan değerlendirme kitiyle Tuna'nın ve Asya'nın performans düzeyi belirlenmiş, performansa dayalı amaçlara karar verilmiş, amaçlara ilişkin beceri ve kavram analizleri yapılarak öğretim planı hazırlanmıştır. Toplanan tüm veriler veri toplama döngüsü çerçevesinde komite

toplantılarında değerlendirilmiştir (08.12.2023-30.08.2024 tarihli günlükler, s. 177-233). Uygulama sürecinde toplanan tüm veriler Tablo 3.4’te yer almaktadır.

Tablo 3.4

Uygulama Sürecinde Toplanan Veriler

Veri Toplama Tekniği	Miktarı
Gözlemler	6 adet
Görüşmeler	20 adet + WhatsApp yazışmaları
Süreç Ürünleri	71 adet
Araştırmacı Günlüğü	55 sayfa + Sesli günlükler
İnandırıcılık Komitesi Toplantıları	9 adet

Modüllerin tasarımıyla birlikte uygulamalı etkinliklerin de planlanması nedeniyle modül kazanımlarının gözden geçirilmesi gerekli olmuştur. Modüller bilgi boyutu olarak çoğunlukla “hatırlamaya ve anlamaya” dayalıdır. Ancak uygulamalı etkinlikler “uygulamaya, çözümlemeye, değerlendirmeye ve yaratmaya” yönelik kazanımları da içerebilmektedir. Bu nedenle inandırıcılık komitesi toplantılarında modül kazanımlarının yanı sıra mesleki gelişim etkinliklerinin genel amaçlarının oluşturulmasına karar verilmiştir. Modül kazanımları da modül özel amaçları olarak adlandırılmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantıları, 05.12.2023-12.12.2023). İzleyen satırlarda tüm süreci içeren mesleki gelişim etkinliklerinin genel amaçları sıralanmıştır:

- Genel Amaç 1: Hazırladığı BEP’e ilişkin öz değerlendirme yapar.
- Genel Amaç 2: Mesleki gelişim programı modüllerini tamamlar.
- Genel Amaç 3: Bir öğrencinin performans düzeyini belirler.
- Genel Amaç 4: BEP toplantısını planlar.
- Genel Amaç 5: BEP ekibi üyeleriyle BEP toplantısı gerçekleştirir.
- Genel Amaç 6: Bir öğrenciye yönelik BEP amaçları oluşturur.
- Genel Amaç 7: Belirlediği bir amacın beceri analizini yapar.
- Genel Amaç 8: Belirlediği bir kavramın kavram analizini yapar.
- Genel Amaç 9: Biri zincirleme, biri tek basamaklı davranış olmak üzere iki amaca yönelik öğretim planı hazırlar.

Mesleki gelişim etkinliklerinin genel amaçları süreç içerisinde öğretmenlerle ve inandırıcılık komitesi üyeleriyle gerçekleştirilen değerlendirmelerde alınan kararların uygulanması doğrultusunda belirlenmiştir. Bir başka deyişle süreç içerisinde

belirginleşerek süreç sonunda son hâlini almıştır. Uygulamalı etkinliklerin gerçekleşmeye başlamasıyla birlikte programın değerlendirme bileşenine ilişkin eğitim programları alanından olan inandırıcılık komitesi üyesiyle yeniden değerlendirmeler yapılmıştır. Değerlendirmede yüksek düzey (ör. uygulama ve değerlendirme) kazanımların gerçekleşmiş olmasının daha alt düzey kazanımları (ör. anlama ve hatırlama) kapsıyor olduğuna karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 04.06.2024). Yapılan uygulamalar modüllerin değerlendirmesine de hizmet etmiştir. Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen genel amaçları uygulama düzeyinde gerçekleştirmişlerdir.

3.2.1 BEP toplantısına ilişkin çalışmalar

BEP toplantısına ilişkin çalışmalar; mesleki gelişim programının ikinci modülü olan “BEP’e İlişkin Temel Kavramlar” modülünün tasarlanması ve sunulması, aile katılımına ilişkin kitap okuma çalışmaları, aile katılımını desteklemeye yönelik problem çözme çalışmaları, BEP toplantısını planlama ve toplantıyı gerçekleştirme etkinliklerini içermektedir. Bu etkinlikler izleyen başlıklarda açıklanmıştır.

3.2.1.1 Modül 2’nin tasarlanması ve sunulması

Uygulama süreci Modül 2’nin tasarlanması ve sunulmasıyla başlamıştır. Modül 2’nin içeriği BEP’e ilişkin temel kavramlardır. Bu doğrultuda modülde BEP’in tanımı, gelişimi, yasal dayanakları, BEP ekibi ve BEP toplantılarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Tez danışmanı ve eğitim programları alanından olan inandırıcılık komitesi üyesiyle modül tasarlama döngüsü çerçevesinde gerçekleştirilen çalışmaların ardından belirlenen Modül 2’nin kazanımlarından örnekler izleyen satırlarda sıralanmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantıları, 28.12.2024-01.02.2024):

- Kazanım 1: BEP’i tanımlar.
- Kazanım 10: Ekip üyelerinin rol ve sorumluluklarını açıklar.
- Kazanım 22: BEP ekibi ve BEP toplantılarında karşılaşılabilecek sorunları tartışır.

Yukarıda sıralanan kazanımların belirlenmesinin ardından kazanımlara ilişkin bir belirtke tablosu oluşturulmuştur. Modül 2’nin özel amaçlarına ilişkin belirtke tablosu Görsel 3.12’de yer almaktadır.

Görsel 3.12

Modül 2'nin Belirtke Tablosu

MODÜL 2: BEP'E İLİŞKİN TEMEL KAVRAMLAR ÖZEL AMAÇLAR BELİRTKE TABLOSU						
BİLGİ	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi	Kazanım 2 Kazanım 3	Kazanım 1				
Kavramsal Bilgi	Kazanım 8	Kazanım 4 Kazanım 6 Kazanım 7 Kazanım 10 Kazanım 13 Kazanım 14 Kazanım 15 Kazanım 16 Kazanım 21				
İşlemsel Bilgi		Kazanım 11 Kazanım 17 Kazanım 18 Kazanım 19 Kazanım 20				
Üstbilgisel Bilgi				Kazanım 5 Kazanım 12 Kazanım 22	Kazanım 9	

Modül 2'nin içeriğinin oluşturulmasında öğretmenlerin BEP'e ilişkin bilgi, ekip çalışmasını geliştirme, BEP toplantısı yapma, aile katılımını destekleme gereksinimleri temel alınmış ve yapılması planlanan etkinlikler göz önünde bulundurulmuştur. İnanırcılık komitesi toplantılarında 5-Zihin sınıfında aile katılımına ilişkin sorunlar olduğu, öğretmenlerin bu konuda desteklenmesi gerektiği, BEP'in temel özelliklerine ve BEP ekibi üyelerinin rollerine ilişkin bilgi gereksinimleri olduğu ve BEP toplantısını deneyimlemelerinin önemli olduğu değerlendirilmiştir (İnanırcılık komitesi toplantıları, 13.11.2023-21.03.2024). Öğretmenlerle dönem başında yapılan özetleme toplantısı da bu değerlendirmeleri desteklemiştir (Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile görüşme, 15.02.2024; Değerlendirme toplantısı, 19.02.2024). İçeriğin bu değerlendirmelere dayalı olarak oluşturulmasının ardından Modül 2'nin el kitabı tasarlanmıştır. Görsel 3.13'te Modül 2'nin el kitabından örnekler ve Görsel 3.14'te Modül 2'nin değerlendirme sorusundan bir örnek yer almaktadır.

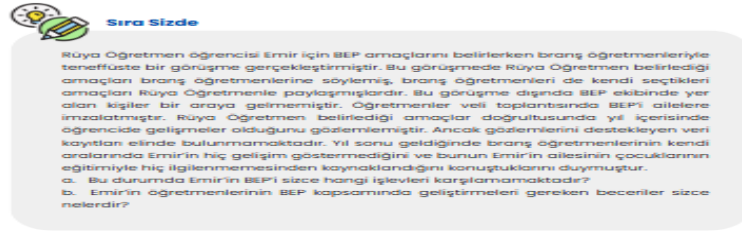
Görsel 3.13

Modül 2'nin Dijital Tasarımından Örnekler

Görsel 3.14

Modül 2'nin Değerlendirme Sorusu Örneği

Modül 2'nin sunumu 22.02.2024 ve 06.03.2024 tarihlerinde olmak üzere iki gün ve altı oturumda tamamlanmıştır. Oturumlar toplamda 150 dk sürmüştür. Modül sunumu sırasında Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen, “okulda BEP toplantısı yapılmadığını” bir kez daha vurgulamışlar ve “meslek yaşamlarında hiç BEP toplantısına katılmadıklarını” dile getirmişlerdir (Modül 2 sunumu, 22.02.2024-06.03.2024). Bu modülden sonra BEP'i daha iyi hazırlayabileceklerini düşündüklerini ifade etmişlerdir. Zeynep Öğretmen araştırmada her geçen gün özel eğitime ilişkin yeni bilgiler öğrendiğini vurgulamıştır:

“Derya Öğretmenin benim partnerim olması en büyük iyilik. O vesileyle sizinle de tanıştım. Özel eğitimi kolay ve rahat bir alan olarak tanıttılar ama ‘gerçekten yapıldığında’ hiç de kolay değil. Bu konuda çok bilgi sahibi oldum sizin sayenizde. ... Artık BEP'i tam anlamıyla öğrendim.” (Modül 2'nin sunumu, 22.02.2024).

Derya Öğretmen modül sonunda kendini BEP hazırlama konusunda yansıtıcı şekilde incelemiştir. “Ben yine bir öz değerlendirme yaptım.” diyerek BEP'leri hazırlarken öğrencilerin gereksinimlerine daha çok önem verebileceğini, yasal hakları daha iyi öğrenebileceğini ve öğretim yöntemlerine ilişkin gelişerek amaçları etkili yöntemlerle ilişkilendirebileceğini ifade etmiştir. Bu noktada araştırmacı Derya Öğretmene eksiklikleri olmasının yanı sıra nitelikli öğretmen özelliklerine de sahip olduğunu hatırlatmak amacıyla “Peki, yaptığını düşündüğün iyi şeyler neler?” sorusunu yöneltmiştir. Derya Öğretmen diğer meslektaşlarından ayrı olarak BEP'leri diğer BEP'lerden kopyala-yapıştır yöntemiyle değil, kendisinin hazırladığını ifade etmiştir. Bu noktada meslektaşlarının kendisinden hazırladığı BEP'leri istediğini ancak kendisinin paylaşmayı reddettiğini vurgulamıştır:

“Kimse çok özen göstermiyor. Geçen sene BEP'imi ayrı hazırlamıştım, bu sefer de farklı. ... ‘BEP yaptın mı?’ diyorlar, ‘Yaptım.’ diyorum. ‘Bize ver, bize de ver, değiştirelim.’

muhabbeti oluyor. Ben ‘Çocuklara özel, ayrı yaptım.’ diyorum. İcat çıkarmak gibi oluyor biraz da (gülüşme).”

Ek olarak kullandığı materyallere özen gösterdiğini, öğretimi etkinliklerle zenginleştirmeye çalıştığını ifade etmiştir. Bu araştırmaya katılarak mesleki gelişim sağlamasını ve önümüzdeki sene BEP hazırlamaya daha hazır olacağını düşünmesini de kendisiyle ilgili olumlu özellikler arasında sıralamıştır (Modül 2’nin sunumu, 22.02.2024). Her iki öğretmen de Modül sonunda değerlendirme sorularını kazanımları gerçekleştirecek şekilde yanıtlayabilmişlerdir. Öğretmenler modülün tasarımını beğendiklerini belirtirken özellikle modülde yer alan BEP toplantısı öncesi, sırası ve sonrasında yapılacakları içeren çizelgeleri ve aileleri toplantıya hazırlamak için yapılacak işlemlere ilişkin bilgileri kullanışlı bulduklarını ifade etmişlerdir (Modül 2 sunumu, 06.03.2024). Modül 2’nin sunumuna ilişkin Görsel 3.15’te yer almaktadır.

Görsel 3.15

Modül 2’nin sunumu 22.02.2024

3.2.1.2 Kitap okuma çalışmaları

Dönem başında öğretmenlerle yapılan planlamalarda kitap okuma çalışmalarına devam edilmesi kararı üzerine araştırmada BEP toplantısına hazırlanma ve ailelerin katılımını destekleme aşamasında olduğu için aile katılımına ilişkin kitap okuma çalışmalarına ağırlık verilmiştir (30.11.2023-05.01.2024 tarihli günlükler, s. 174-187). Okunacak kitap bölümleri inandırıcılık komitesi toplantılarında değerlendirilmiş ve öğretmenlerin aileleri anlamasına hizmet eden temel okumalar yapılmasına karar verilmiştir. Bunun üzerine aile katılımına ilişkin hâlihazırda belirlenen kitaba yeni kitaplar ve kitap bölümleri eklenmiştir. Derya Öğretmen okumalara destek olabileceğini düşünerek sınıfa aile katılımıyla ilgili lisans eğitiminde yararlandığı kitapları getirmiştir. Derya Öğretmenin bu adımı, araştırmacı tarafından katılımcılığın bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

Kitap okuma çalışmaları kapsamında bu kitaptan da bölümler okunmasına karar verilmiştir (30.11.2023 tarihli günlük, s. 174; Bireysel alışma, 30.11.2023). Araştırmacı bu adımı tez danışmanıyla paylaşarak okunacak kitaba ilişkin geçerlik almıştır (08.12.2023 tarihli günlük, s. 177).

Aile katılımına ilişkin kitap okuma çalışmaları 30.11.2023-04.01.2024 tarihleri arasında sekiz bireysel çalışma oturumunda tamamlanmıştır (Bireysel alışmalar, 30.11.2023-04.01.2024). Zeynep ğretmen kitap okuma formlarına özel eēitimde aile katılımına ilişkin yeni bilgiler ğrendiēini kaydetmiştir. Bireysel çalışmalarda yeni ğrendiēi bilgilere ilişkin diyaloglarda araştırmacı da Zeynep ğretmenin ğrendiēi ve tartıřtıēı bilgileri gözlemlemiştir. Bu doērultuda Zeynep ğretmenin deēindiēi konular ve önemli bulunduēu bilgiler; ailelerin yetersizliēe ilişkin ilk tepkileri ve uyum süreci, ailelerin destek gereksinimleri, uyum süreci ve gereksinimlerin her ailede farklılık gsterebileceēi, ailelerle etkili iletişim kurmanın önemi, iş birliēinin bir çalışma ortaklıēı olduēu ve özel eēitimde ortaklıēın gerekliliēi, iş birliēi ve iletişimin görüşme, yazışma, iletişim defteri, ev ziyaretleri, telefon görüşmeleri gibi çeşitli yollarla gerekleřtirilebileceēi, gerçekleştirilen etkileşimlerde ailelerin sosyoekonomik düzeylerinin gz önünde bulundurulması gerektiēi, ailelerle iletişim kurarken planlı ve etik davranmanın nemi, OSB'nin tanılanması sürecinde ailelerin yaşadıkları zorluklar ve erken eēitimin önemi, aile üyelerinin yetersizliklerden farklı şekillerde etkilenebildikleri, ailelerin bilgilendirilmesinin GY olan çocukların gelişiminde ve ailelerin uyum sürecinde önemli olması olarak sıralanmıştır (Bireysel alışmalar, 30.11.2023-04.01.2024).

Derya ğretmen kitap okuma çalışmalarıyla aile katılımına ilişkin eski bilgilerini gözden geirdiēini ve kendini aile katılımı konusunda deēerlendirdiēini kaydetmiştir. Derya ğretmenin kitap okuma formlarına kaydettiēi ve araştırmacıyla konuřtuēunda deēindiēi noktalar; ailelerin yetersizliēe uyum süreci ve gereksinim duydukları desteklere ilişkin bilgilerini gözden geçirme, ailelerle etkili iletişimi engelleyen etmenler ve etkili iletişim becerilerini gözden geçirme, etkili iletişim becerilerinde kendini deēerlendirme ve gelişim alanı olarak belirleme, iş birliēinin yalnızca öğretmenin deēil tüm ekip üyelerinin sorumluluēunda olması, OSB'nin tanılanması sürecinde ailelerin yaşadıkları zorluklar olarak sıralanmıştır (Bireysel alışmalar, 30.11.2023-04.01.2024).

Araştırmacı Derya ğretmen ve Zeynep ğretmen ile gerçekleşen diyaloglarda sıklıkla kendi annelik deneyimleri üzerinden GY olan ērencilerinin ailelerini anlamaya

çalıştıkları gözlemlenmiştir. Ek olarak Zeynep Öğretmen okuma çalışmalarının gerçekleştiği tarihlerde GY şüphesi taşıyan ve tanılanma sürecinde olan bir akrabasının ailesinin yaşadıklarıyla empati geliştirmiştir (Bireysel çalışmalar, 30.11.2023-04.01.2024). Derya Öğretmenin ve Zeynep Öğretmenin aile katılımına ilişkin kitap okuma formlarından örnekler Görsel 3.16’da yer almaktadır.

Görsel 3.16

Aile Katılımına İlişkin Kitap Okuma Formlarından Örnekler

The image shows two examples of book reading forms. The left form is for Derya and the right form is for Zeynep. Both forms have a header section with 'Tarih:' and 'KITAP OKUMA' followed by the name. Below this is a section for 'Okunan Kitap:' and 'Kitabın Ünitesi:'. The main section is 'Bu üniteden ne öğrendim?' which contains handwritten notes in Turkish. The notes for Derya mention 'Okunmuş, okunmuş, okunmuş' and 'Okunmuş, okunmuş, okunmuş'. The notes for Zeynep mention 'Bu üniteyi okuduktan sonra aileyle birlikte okunmuş' and 'Okunmuş, okunmuş, okunmuş'.

3.2.1.3 Aile katılımına yönelik problem çözme çalışması

Problem çözme çalışmaları uygulama öncesi süreçte belirlenen problemleri çözmek üzere gerçekleştirilen adımları içermektedir (Bkz. Uygulama öncesi süreç başlığı). Problem çözme çalışmaları, kitap okuma ve mesleki gelişim programı sunumlarıyla eş zamanlı olarak ilerlemiştir. Böylece tüm çalışmalar birbiriyle ilişkili şekilde ilerleyerek öğretmenlerin gelişimine hizmet etmiştir. Problem çözme toplantıları öğretmenlerle çevrim içi çalışmalar yoluyla gerçekleştirilmiş ve araştırmacının okulda bulunduğu saatlerde gerçekleşen yüz yüze diyaloglarla gözden geçirilmiştir (20.10.2023-06.05.2024 tarihli günlükler, s. 155-212).

Uygulama öncesi süreçte sınıfta aile katılımının az olmasının bir problem olarak belirlenmesi üzerine aile katılımına yönelik problem çözme çalışmalarına başlanmıştır (Problem çözme çalışması, 20.10.2023). Aile katılımına ilişkin problem çözme çalışmaları ilk problem çözme toplantısının gerçekleştirildiği 20.10.2023 tarihinden ailelerin 06.05.2024 tarihinde BEP toplantısına katılmasına kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Aile katılımını arttırmak için yaratıcı problem çözme stratejisi kullanılmıştır (Johnson, 2012; 2019). Bu stratejiye göre öncelikle problem tanımlanmış, öğretmenlerin ve araştırmacının katılımıyla mümkün olduğunca çok çözüm üretilmiş, en uygun çözümler belirlenmiş ve ayrıntılı şekilde planlanarak uygulanmıştır (Problem çözme toplantıları, 02.11.2023-22.03.2024). Problem “*aile katılımı ve göçmen ailelerle iletişim sorunu*” olarak tanımlanmış, pek çok çözüm önerisinin gözden geçirilmesiyle

öncelikli çözümler; (a) ailelerle aylık görüşmeler yapmak ve (b) ailelere evde çocuklarıyla çalışabilecekleri konularda ödevlendirmeler yapmak olarak belirlenmiştir. Öğretmenlerle Zoom üzerinden gerçekleştirilen toplantıda birlikte çalışılarak doldurulan form ve çözüm önerileri Görsel 3.17’de yer almaktadır.

Görsel 3.17

Aile Katılımını Arttırmaya Yönelik Çözümler

02.11.2023
Zoom

1-YARATICI PROBLEM ÇÖZME STRATEJİSİ

1. Problemi tanımla.
Aile katılımı ve göçmen ailelerle iletişim sorunu.

2. Mümkün olduğu kadar çok çözüm üret.
Derya: Okulda Arapça bilen öğretmen var.
Simla: Arapça çeviri teknolojisi kullanılabilir.
Derya ve Zeynep: Sosyal etkinlikler aile katılımını artırabilir.
Simla: İletişim defteri kullanılabilir.
Simla: Yazılı sözlü iletişim teknikleri geliştirebilir.
Derya: Öğrencilere ödevlendirmeler verilebilir.
Derya: Veli ziyaretleri yapılabilir.
Derya: BEP amaç seçiminde ailenin fikrini almak gerekir.
Zeynep: Aylık veli görüşmeleri yapılabilir.
Derya: Ailelerin yaptığı etkinliklerin videosu çekilip gönderilebilir.
Derya: Aile katılımı etkinlikler yapılabilir.
Zeynep: Doğum günleri kutlanabilir.

3. En uygun görünen çözümü seç.
Aile katılımının artırılması için

- Ailelere yönelik ödevlendirmeler yapılması*
- Aylık veli görüşmeleri yapılması*
- BEP amaçlarının seçiminde ailelerin fikrinin alınması*
- Ailelerle sosyal etkinlik düzenlenmesi*
- Okul içinde aile katılımı etkinlikler yapılması*

Gerçekleştirilen çalışmalarla birlikte öğretmenlerin aile katılımını; (a) ailelerin okula gelmesi ve (b) okulda yapılan öğretimi evde desteklemeleri boyutunda değerlendirdikleri görülmüştür. İnanırcılık komitesi toplantılarında yapılan değerlendirmelerde aile katılımının önemli bir diğer boyutunun ailelerin BEP hazırlama sürecine katılımları olduğu ve öğretmenlerle aile katılımını yeniden tanımlamaya yönelik okumalar yapılmasına karar verilmiştir (İnanırcılık komitesi toplantısı, 14.11.2023). Böylece kitap okuma çalışmaları, problem çözme çalışmalarına hizmet ederek öğretmenlerin aile katılımını yeniden tanımlamalarına yardımcı olmuştur. Bireysel çalışmalarda gerçekleşen diyaloglarda Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ailelerin bilgi gereksinimleri olduğunu dile getirmişlerdir. Bu aşamada öğretmenler BEP odaklı aile katılımı anlayışı geliştirerek çözüm önerilerini revize etmişlerdir. Aile katılımı sorununa ilişkin öğretmenlerin yeni çözüm önerileri; (a) ailelerin BEP konusunda bilgilendirilmesi, (b) ailelerin BEP hazırlama sürecine dâhil edilmesi ve (c) ailelerle yazılı iletişimin geliştirilmesi olmuştur (Problem çözme toplantısı, 07.12.2023; Bireysel çalışmalar, 30.11.2023). Bu aşamada öğretmenlerin aile katılımıyla ilgili belirledikleri diğer bir sorun

olan göçmen öğrencilerin aileleriyle iletişim sorunu, bu ailelerin araştırmaya katılmayı onaylamaması nedeniyle araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır. Araştırmacı ve öğretmenler, ailelerin yeterince Türkçe bilmemeleri nedeniyle gönüllü katılım formunu okuma ve anlama konusunda sıkıntı yaşamış olabileceklerini düşünmüşlerdir (06.11.2023-30.11.2023 tarihli günlükler, s. 161-174).

Öğretmenlerle yapılan değerlendirmelerde ailelerle yazılı iletişimlerini geliştirmek, planlamak ve takip etmek için yazılı iletişim araçları hazırlanmasına karar verilmiştir. Araştırmacı bu konuda bir ön çalışma yaparak Canva'dan örnek iletişim formları hazırlamıştır. Ardından bu formları öğretmenlere sunmuş ve onlarla birlikte gözden geçirerek yeniden düzenlemeler yapmıştır. Bu kapsamda ailelerle iletişimlerini takip etmek, gerçekleşen planlı ve plansız sözlü etkileşimleri ve yazılı iletişimlerini kaydetmek için “Aile İletişim Çizelgesi”, ailelere yazılı notlar göndermek ve gerektiğinde onlardan yanıt almak için “Öğretmen İletişim Notu Formu” hazırlanmıştır (Problem çözme toplantısı, 15.12.2023).

Öğretmenler bu formları aktif olarak kullanılmaya başlamışlardır. Araştırmacı aile katılımına yönelik problem çözme sürecini değerlendirdiğinde öğretmenlerin aile katılımını desteklemeye ilişkin kendi sorumluluklarını fark ettiklerini, bu durumun da onları motive ederek eyleme geçmelerini sağladığını kaydetmiştir (14.12.2023 tarihli günlükler, s. 180). Bu çabalar aileler tarafından da olumlu karşılanmış, iletmek istedikleri durumları not kağıtlarına yazarak öğretmenlere göndermişlerdir. Örneğin öğretmenler Asya'yla yaptıkları çalışmaları özetleyerek annesi Fatma Hanıma iletmışler, Fatma Hanım da Asya'da gelişim gözlediğini ve günlük yaşam becerilerinin çalışılmasını istediğini belirtmiştir. Öğretmenler ve Fatma Hanım arasında gerçekleşen yazılı iletişim örneği Görsel 3.18'de yer almaktadır.

Görsel 3.18

Yazılı İletişim Örneği

ÖĞRETMEN İLETİŞİM NOTU

Tarih: 15 Aralık 2023

Sayın,

Yapılan telefon görüşmelerinde öğretmenlerin genel durumu hakkında bilgi verildi. Sizin de katılmanızla birlikte çalışmalarla devam eden yaşam becerileri, konularının daha fazla çalışmaları için yapabileceğiniz etkinlikler önerildi.

S. Zehin Smith
Özel Eğitim Öğretmeni

Bu alana yanıtınızı yazabilirsiniz: Teşekkür ederiz denerileriniz için anında tekrar edelim. Sizden istediğiniz şeylerin çok güzelce yaptığımızı kolaylaştıracak şeylerin daha çok üstünde duruyoruz. Daha iyiye gidişini fark ettik.

Problem çözüme çalışmaları kapsamında gerçekleşen bir diğer adım, aileleri BEP'e ilişkin bilgilendirmeyi amaçlayan bir broşür hazırlamak olmuştur. Bu broşür, aileleri yaklaşan BEP toplantısına hazırlamak için önemli bulunmuştur (Problem çözüme toplantısı, 14.12.2022). Broşürde yer alması önceliklendirilen bilgiler araştırmacı ve öğretmenler tarafından değerlendirilmiş, sonrasında araştırmacı tarafından Canva uygulaması üzerinden tasarlanmıştır. Araştırmacı broşürü tez danışmanına sunarak geçerlik almıştır (02.04.2024 tarihli günlük, s. 204). Broşürde BEP'in ne olduğu, neden, nasıl, kim tarafından, ne zaman hazırlandığına ilişkin bilgilerin yanı sıra ailelerin süreçteki rolüne ilişkin bilgiler de özetlenmiştir. Öğretmenler broşürü toplantı öncesi hazırlıklar kapsamında Tuna'nın ve Asya'nın ailesine göndermişlerdir. Böylece aile katılımına yönelik problem çözüme çalışmaları sonlandırılmış ve BEP toplantısını planlama adımına geçilmiştir.

3.2.1.4 BEP toplantılarını planlama

İnandırıcılık komitesi toplantılarında BEP toplantısı yapılmasının önemli ve gerekli olduğuna karar verilmesi üzerine Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen ile BEP toplantısı yapmanın gerekliliği konusunda görüş birliği sağlanmıştır. Bu karar sonrasında Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen daha önce hiç BEP toplantısına katılmadıkları için toplantıyı gerçekleştirmeden önce ayrıntılı bir planlama yapmaya gereksinim duyduklarını ifade etmişlerdir (Planlama toplantısı, 18.04.2024). Bu aşamada öğretmenler okul yöneticilerini planlanan BEP toplantılarına ilişkin bilgilendirilmiştir. Müdür Ali Bey ve Müdür Yardımcısı Ekrem Bey toplantılara katılmak istediklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda öğretmenler ve okul yöneticileri araştırmacının da toplantıda bulunmasını önemsediklerini ifade etmişlerdir (18.04.2024 tarihli günlük, s. 208).

Öğretmenlerin BEP toplantısını planlamaya ilişkin gereksinimleri üzerine araştırmacı ABD'de ticari ürün olarak satılan, öğretmenlerin BEP hazırlama ve BEP toplantıları sürecini planlamalarına yarayan planlayıcıları satın alarak incelemiştir. Bu ürünler BEP planlayıcısı (IEP planner) ya da BEP toplantısı planlayıcısı (IEP meeting planner) olarak isimlendirilmektedir. Gerçekleştirdiği incelemeler sonucunda araştırmacı planlayıcıların öğrenci bilgileri, iletişim çizelgesi, BEP toplantısı notları ve öğretmenler için kontrol listelerinden oluştuğunu gözlemlemiştir. Bu gözlemlerini öğretmenlerle paylaşmasının ardından araştırma kapsamında öğretmenlerin gereksinimlerine ve gerçekleştirilen

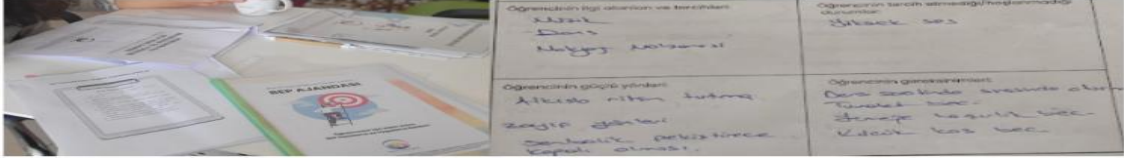
uygulamanın gerekliliklerine uygun bir BEP planlayıcısı hazırlanması konusunda anlaşmışlardır. Araştırmacı planlayıcıyı Canva’da tasarlamış, komite üyelerine sunarak geçerlik almış ve ardından öğretmenlerle paylaşmıştır (27.04.2024 tarihli günlük, s. 209). Araştırmacı ve öğretmenler ürünü birlikte gözden geçirmişler ve BEP hazırlama sürecinde kullanmaya karar vermişlerdir (Planlama toplantısı, 26.04.2024). “BEP Ajandası” olarak isimlendirilen planlayıcı BEP hazırlama sürecinde yapılması gereken işlemlere ilişkin bir kontrol listesi içermektedir. BEP hazırlama süreci kontrol listesinde yer alan adımlar; öğrenciye ilişkin genel bilgilere ulaşılması, aileye ilişkin genel bilgilere ulaşılması, öğrencinin performans düzeyinin ve taslak amaçların belirlenmesi, BEP ekibi üyelerinin belirlenmesi, BEP toplantısının planlanması, BEP toplantısının gerçekleştirilmesi, öncelikli alanların belirlenmesi, amaçların belirlenmesi, özel eğitim hizmetlerinin belirlenmesi, destek hizmetlerin belirlenmesi, BEP formunun hazırlanması ve BEP’in uygulanması olarak sıralanmıştır. BEP ajandasında yer alan adımlar araştırmada tasarlanan uygulama süreciyle uyumludur Ajanda da öğretmenlerin toplantıya hazırlanmaları için çeşitli bölümler de bulunmaktadır. Bu doğrultuda BEP ajandası; (a) öğrenci ve aile bilgilerini kaydetmeye yönelik birer sayfa, (b) öğrencinin gelişim alanı ya da disiplin alanına göre performans düzeyini kaydetmeye yarayan sayfalar, (c) toplantı öncesinde belirlenen taslak amaçları not etmeye yarayan bir sayfa, (d) BEP ekibi üyelerini ve iletişim bilgilerini kaydetmeye yönelik bir sayfa, (e) BEP toplantısı öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılacakları planlamaya yarayan bir sayfa, (f) BEP toplantısı gündemi oluşturmaya yönelik bir sayfa ve (g) toplantıda notlar almayı sağlayan bir sayfa olarak yapılandırılmıştır.

BEP ajandasının tasarlanmasının ardından öğretmenler ajanda aracılığıyla BEP toplantısını planlamaya başlamıştır. Zeynep Öğretmen ilk toplantıyı Derya Öğretmenin yapmasını istemiş, bu sayede onu gözlemleyebileceğini ifade etmiştir (Planlama toplantısı, 18.04.2024). Bu aşamada araştırmacı, öğretmenler Zoom toplantısında ve yüz yüze çalışmalarda planlamalarını gerçekleştirirken gerektiğinde onlara rehberlik sunarak iki öğretmen arasında gerçekleşen diyaloglara tanıklık etmiştir. Bu diyaloglarda araştırmacı uygulama öncesi süreçten farklı olarak iki öğretmen arasında eşitlikçi diyaloglar gerçekleştiğini, öğretmenlerin fikir alışverişinde bulunduklarını ve aralarında “biz” dilinin geliştiğini gözlemlemiştir (Planlama toplantıları, 02.05.2024-04.05.2024). Araştırmacı bu noktada günlüğüne Zeynep Öğretmenin, Derya Öğretmenin liderliğini takip etse de sınıftaki uygulamalara ilişkin sorumluluk aldığını kaydetmiştir. BEP

toplantısının ikisi için de yeni bir deneyim olmasının güç dengesini eşitlediğini düşünmüştür (04.05.2024 tarihli günlük, s. 212). BEP ajandası aracılığıyla gerçekleştirilen planlama sürecinden alıntılar Görsel 3.19’da sunulmuştur.

Görsel 3.19

BEP Ajandası Aracılığıyla Gerçekleştirilen Planlamalar

BEP toplantısına hazırlık kapsamında gerçekleştirilen diğer adımlar; ailelere BEP bilgilendirme broşürünü göndermek, ekip üyelerini belirlemek, aileler ve diğer ekip üyeleri için uygun gün ve saatleri belirlemek, ailelerin katılımını bir hafta önceden teyit etmek ve toplantı gündemini hazırlamak olmuştur (18.04.2024-04.05.2024 tarihli günlükler, s. 208-212). Bu aşamada okuldaki ekip üyelerini bilgilendirmek ve onlarla iletişim kurmak amacıyla öğretmenler bir WhatsApp grubu oluşturmuşlardır. Bu gruba araştırmacıyı da dâhil etmişlerdir. Grupta Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmen, Müdür Ali Bey, Müdür Yardımcısı Ekrem Bey, branş öğretmenleri Selim, Melek, Aslı, rehber öğretmen Fidan ve araştırmacı bulunmaktadır. Öğretmenler bu grubu toplantı tarihini ve saatini okuldaki ekip üyelerine hatırlatmak, onları öğrencilerin performans düzeyleri hakkında önceden bilgilendirmek amacıyla kullanmışlardır. Grubu oluşturduktan sonra Derya Öğretmen ilk mesajında grubun amacını ekip üyeleriyle izleyen şekilde paylaşmıştır:

“Merhabalar arkadaşlar. Kusura bakmayın, haftasonu sizleri rahatsız etmek istemezdim fakat pazartesi için öğleden önce ve öğleden sonra iki öğrencimiz için Simla Hoca’yla yürüttüğümüz çalışma kapsamında velimizin de katılacağı bir BEP toplantısı planladık. Sizleri bilgilendirmek için kurdum bu grubu. Öğrencilerimiz Asya ve Tuna. Eğitsel performanslarını buradan göndereceğim. Bir göz atarsanız sevinirim. Sizlerin görüşleri bizim için önemli.” (04.05.2024 tarihli WhatsApp yazışması).

Gerçekleştirilen hazırlıklar kapsamında öğretmenler, Modül 2’de sunulan toplantı öncesi, sırası ve sonrası adımlarını kullanarak toplantıyı yürütmeye karar vermişler ve gündem maddelerini hazırlamışlardır (Planlama toplantısı, 04.05.2024). Bu doğrultuda öğretmenler tarafından hazırlanan gündem maddeleri Görsel 3.20’de sunulmuştur.

Görsel 3.20

Toplantı Gündemi (04.05.2024)

Gündem Maddeleri	
1. Açılış konuşması ve toplantının amacı	
2. Tanışma	
3. Öğrenci performansının tartışılması	
4. Öğrencinin gereksinimlerinin ve güçlü yönlerinin tartışılması	
5. Öğrencinin öncelikli gereksinimlerine karar verilmesi	
6. Öğrenciye sunulan özel eğitim ve destek eğitim hizmetlerinin görüşülmesi	
7. BEP'E alınacak amaçlara karar verilmesi	
8. Toplantıda alınan kararların özetlenmesi	
9. Bir sonraki toplantı tarihine karar verilmesi	
10. Kapanış	

BEP toplantısına iki gün kala araştırmacı ve öğretmenler Zoom üzerinden yeniden bir araya gelerek yaptıkları hazırlıkları son kez gözden geçirmişlerdir. Araştırmacı, günlüğüne öğretmenlerin heyecanlı olduklarını, BEP hazırlama ve BEP toplantısı yapmayı benimsediklerini kaydetmiştir (04.05.2024 tarihli günlük, s. 212).

3.2.1.5 BEP toplantılarını gerçekleştirme

BEP toplantıları tüm ekip üyelerinin katılımıyla 06.05.2024 günü öğleden önce ve sonra olmak üzere iki oturumda gerçekleştirilmiştir. İlk toplantı Derya Öğretmen liderliğinde gerçekleşen Asya'nın, ikinci toplantı Zeynep Öğretmen liderliğinde gerçekleşen Tuna'nın BEP toplantısı olmuştur. Toplantılar okulun rehberlik servisinde yürütülmüştür. Araştırmacı toplantıların öncesinde tüm ekip üyeleriyle gönüllü katılım ve bilgilendirme formlarını paylaşarak veri toplamaya ilişkin onaylarını almıştır (Saha notu, 06.05.2024).

Asya'nın BEP toplantısı

Asya'nın toplantısı için Fatma Hanım, Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmen, Müdür Yardımcısı Ekrem Bey, müzik öğretmeni Selim, görsel sanatlar öğretmeni Melek, rehber öğretmen Fidan ve araştırmacı toplantı saatinde rehberlik servisinde toplanmışlardır. Müdür Ali Bey toplantı saatlerinde başka bir organizasyonda bulunmak zorunda olduğu için toplantıya katılamamış, yerine Müdür Yardımcısı Ekrem Beyi görevlendirmiştir (Saha notu, 06.05.2024).

Toplantı öncesinde öğretmenler rehberlik servisinde yer alan yuvarlak masanın etrafına ekip üyesi sayısı kadar sandalye koyarak ve odayı havalandırarak ortamı toplantı için hazırlamışlardır. Öğretmenler Fatma Hanımı odanın girişinde karşılamışlardır. Bu

noktada Fatma Hanımın ilk tepkisi “*Her öğrenci için ayrı ayrı mı toplanıyorsunuz?*” olmuştur. Gerçekleştirilen hazırlıklar kapsamında Asya’nın BEP formunda acil durumlarda ulaşılabilecek kişi bilgisi yer almadığı için Derya Öğretmen Fatma Hanımdan bu bilgiyi isteyerek BEP ajandasına kaydetmiştir (Saha notu, 06.05.2024).

Toplantı belirlenen gündeme uygun şekilde yürütülmüştür. Derya Öğretmen toplanma amacını tekrarlayarak açılış yapmış, tüm ekip üyelerini ve araştırmacıyı tanıtmış, gündemin yazılı olduğu kağıtları ekip üyelerinin önüne koymuştur. Ardından BEP toplantısına hazırlık süreciyle eş zamanlı gerçekleşen performans düzeyi belirleme çalışmaları (Bkz. Performans düzeyinin ve amaçların belirlenmesi başlığı) sonucunda edindiği bilgileri diğer ekip üyelerine sunmuştur. Derya Öğretmen performans düzeyini sunarken branş derslerinde sözü branş öğretmenlerine bırakmış, Fatma Hanıma “*Siz ne düşünüyorsunuz?*”, “*Ekleme istediğiniz bir şey var mı?*” gibi ifadelerle konuşma fırsatı sunmuştur. Derya Öğretmen öğrencinin performansını sunarken her dersi bir bütün olarak değerlendirmiş, disiplin alanına ilişkin öğrencinin yapabildiklerini önceliklendirmiş, henüz gerçekleştiremediği becerileri olumlu yönleri vurguladıktan sonra belirtmiştir (Saha notu, 06.05.2024).

Toplantı Asya’nın gelişim gösterdiği alanlara ilişkin diyaloglarla devam etmiştir. Fatma Hanım Asya’nın tuvaletini bağımsız yapma konusunda geliştiğini ifade etmiştir. Ekip üyeleri bu görüşü desteklemekle birlikte bağımsız olma konusunda biraz daha desteğe gereksinimi olduğunu dile getirmişlerdir. Asya’nın güçlü yönleri *ritim tutma ve sevecen olması*, ilgileri *müzik, dans, makyaj malzemeleri* olarak belirlenmiştir. Zayıf yönleri *pekiştireçlere ilgisiz olması, bir beceriyi gerçekleştirirken yönergeye bağımlı olması ve dikkat süresinin kısa olması* olarak kaydedilmiştir. Tercih etmediği durumların *yüksek ses ve hayvanlarla temas etmek* olduğu konuşulmuştur. Derya Öğretmen ve Fatma Hanım arasında gerçekleşen diyaloglarda Asya’nın öncelikli gereksinimleri de belirlenmiştir. Derya Öğretmen öncelikli gereksinime ilişkin görüşünü bildirdikten sonra Fatma Hanımın da kendisini onayladığı ya da Asya’ya ilişkin ek bilgiler verdiği gözlemlenmiştir. Bu doğrultuda Asya’nın öncelikli gereksinimleri *sınıf içinde oturarak etkinliklere katılma, tuvalet becerilerinde bağımsızlaşma, yemekhanede yemek yemeye hazırlanma, kötü niyetli yaklaşma çabalarından kaçınma, arkadaşlarıyla oyun oynama, giyinme becerilerini gerçekleştirme, vücut bölümlerini tanıma, özel bölgeleri tanıma ve koruma, iki basamaklı yönergelere uyma, taklit becerilerini gerçekleştirme, eşleme,*

varlıklar arası ilişkiler, renkler ve boyama olarak belirlenmiştir. Asya'nın azaltılmak istenen davranışları tartışılırken Fatma Hanım Asya'nın salya sorununa dikkat çekmiştir. Ekip üyelerinin katılımıyla gerçekleşen tartışmada bunun bir problem davranış olmadığı, fizyolojik bir özellik ya da sağlık sorunundan kaynaklanabileceği vurgulanmıştır. Bu doğrultuda Fatma Hanıma bir sağlık kuruluşuna başvurması önerilmiştir. Destek hizmetler kapsamında ise Asya'nın fizyoterapi ve dil konuşma terapisi gereksinimi tartışılmış, Fatma Hanım bu konuda ilgili birimlere başvurularını yaptığını iletmıştır (Saha notu, 06.05.2024).

Derya Öğretmen alınan kararları özetleyerek ve tüm ekip üyelerine katılımları için teşekkürlerini sunarak toplantıyı sonlandırmış ve ekip üyelerinin imzasını almıştır. Bu noktada ekip üyeleri aileye önerilerde bulunmuştur. Toplantı 48 dk sürmüştür. Toplantı sürecinde alınan kararlar ve aileye öneriler izleyen şekilde özetlenebilir (Saha notu, 06.05.2024):

- Fatma Hanıma Öneriler: Asya becerileri gerçekleştirirken yönergeleri silikleştirme, salya durumu için doktora gitme, ev içi becerilerde bağımsızlaşmayı desteklemek için müzikli etkinliklerden yararlanma, küçük kas becerilerinin desteklenmesi için fizyoterapiye başvurma
- Alınan Kararlar: Öncelikli gereksinimler ve amaçlar, bir sonraki toplantı tarihi

Toplantıda müzik öğretmeni Selim'in katkısı araştırmacı tarafından önemli bulunmuştur (06.05.2024 tarihli günlük, s. 212). Selim Öğretmen toplantı sonunda müzik dersine ilişkin görüşlerini *"Biz bazen müzik öğretmeni olarak düşünüyoruz, unuttuğumuz şeyler oluyor. Asya'nın dikkat süresini uzatabilmek adına ritim çalışmalarının içinde taklit becerileri var."* ifadesiyle dile getirmiştir. Selim Öğretmen GY olan öğrencilerin müzik yapma becerilerini öğrenmelerindense bağımsız yaşam becerilerini müzik yoluyla öğrenmelerinin önemini ve çeşitli becerileri öğretmede müziğin rolünü keşfettiğini dile getirmiştir. Böylece müzik öğretmeni olarak eğitim uygulama okulundaki rolünü yeniden çerçevelendirmiştir (06.05.2024 tarihli günlük, s. 212; Saha notu, 06.05.2024). Selim Öğretmen sözlerine iş birliğinin önemini vurgulayarak devam etmiştir: *"İş birliğinde olmamız burada olmamız, bizim görmediğimiz bir şeyi siz görüyorsunuz, sizin görmediğinizi biz görüyoruz. ... Hepsi çocuğumuzun faydası için. Daha sık görüşmek, daha fazla iletişimde olmak bizi de mutlu eder."* Fatma Hanım da *"Bana da çok iyi oldu. ... Asya'yı böyle dinlemek çok güzel oldu benim için."* sözleriyle toplantıya ilişkin

görüşlerini belirtmiştir. Bu noktada Asya'nın yetişkinliğe geçiş sürecinde kendi rolünü yeniden anlamlandırıldığını, onun bağımsız yaşamasını desteklemenin önemini fark ettiğini “*Asya büyüyor. (Ona) hiç izin vermemişim. Herşeyini ben yapmışım, şimdi anlıyorum hocamın demesiyle.*” sözleriyle dile getirmiştir (Saha notu, 06.05.2024).

Araştırmacı gerçekleşen toplantıya ilişkin görüşlerini ve gözlemlerini günlüğüne yazarken müzik öğretmeni dışındaki branş öğretmenlerinin ve rehber öğretmenin toplantıya katkılarının az olduğunu, Derya Öğretmenin toplantıda iş birliğini desteklediğini ve herkese söz hakkı vermeye çalıştığını, branş öğretmenlerinin özel eğitim ve BEP toplantılarına ilişkin mesleki gelişim gereksinimleri olduğunu kaydetmiştir. Son olarak Zeynep Öğretmenin gözlemci konumunda kalarak toplantıyı izlediğini ve kendi liderliğinde gerçekleşecek olan toplantıya hazırlandığını düşünmüştür (06.05.2024 tarihli günlük, s. 212).

Tuna'nın BEP toplantısı

Tuna'nın toplantısı için Ayşe Hanım, Mehmet Bey, Zeynep Öğretmen, Derya Öğretmen, Müdür Yardımcısı Ekrem Bey, müzik öğretmeni Selim, görsel sanatlar öğretmeni Melek, beden eğitimi öğretmeni Aslı, rehber öğretmen Fidan ve araştırmacı toplantı saatinde rehberlik servisinde toplanmışlardır. Müdür Ali Bey toplantıya ilerleyen dakikalarda katılım göstermiştir (Saha notu, 06.05.2024). Ayşe Hanım ve Mehmet Bey toplantıya Tuna'nın henüz bir yaşını doldurmamış kardeşiyle katılım sağlamışlardır. Tuna'nın BEP toplantısının gerçekleşme adımları belirlenen gündem doğrultusunda Asya'nın BEP toplantısıyla benzer şekilde gerçekleşmiştir.

Zeynep Öğretmen toplantıya ekip üyelerini tanıtarak başlamıştır. Ardından Tuna'nın performans düzeyini ekip üyelerine özetlemiştir. Özetleme yaparken öğrencinin her dersini bir bütün olarak değerlendirmiş, disiplin alanına ilişkin öğrencinin yapabildiklerini önceliklendirmiş, henüz gerçekleştiremediği becerileri olumlu yönleri vurguladıktan sonra belirtmiştir. Ardından branş derslerinde Tuna'nın performans düzeyi için branş öğretmenlerine söz hakkı vermiştir. Ayşe Hanım da performans düzeyi ifadelerini onaylayarak gerektiğinde ek bilgiler vermiştir. Gerçekleşen diyaloglarda Tuna'nın akranlarıyla iletişimi ve onlarla kurallı oyunlar oynamasının önemine değinilmiştir. Bu doğrultuda Tuna'nın yaşadığı ev ve çevresi akranlarıyla oyun oynama fırsatları açısından değerlendirilmiştir. Ekip üyeleri, Ayşe Hanım ve Mehmet Bey çevredeki tipik gelişen akranlarını ve onların ebeveynlerini Tuna'nın özellikleri hakkında

bilgilendirmelerini önermişlerdir. Beden eğitimi öğretmeni Aslı Tuna'nın ayaklarında içe basma sorunu olduğunu dile getirmiştir. Bunun üzerine Ayşe Hanım kendisinin de bu durumu yeni fark etmeye başladığını ifade etmiştir. Toplantının devamında Tuna'nın ilgi alanları *yemek yapma*, güçlü yönleri *sosyal olması ve sorumluluk sahibi olması*, tercih etmediği ve rahatsız olduğu durumlar ev temizliği sırasında *eşya çekme sesi ve elektrik süpürgesi sesi* olarak belirlenmiştir. Zayıf yönleriyse *kendini anlatamadığında ve istemediği bir şey olduğunda kızması, kardeşini kıskanması, dikkatinin zayıf olması* olarak kaydedilmiştir. Dikkat süresinin kısa olmasının, onun akademik becerileri günlük yaşama transfer etmesinde engelleyici bir durum olduğu değerlendirilmiştir. Bu noktada Selim Öğretmen aile üyelerine bir öğretmen gibi düşünmelerini ve gerektiğinde günlük yaşam etkinliklerini akademik becerileri tekrar etmek için bir fırsata dönüştürmelerini önermiştir. Ayşe Hanım ise *"Biz öğretmen olamayız. ... Eve gittik mi Tuna'yla çalışma şeyimiz olmuyor."* diyerek evde Tuna'yla çalışamadıklarını, Tuna'nın bu durumu reddettiğini dile getirmiştir. Derya Öğretmen ve Selim Öğretmen gerçekleştirdikleri çalışmaları ders gibi değil, günlük yaşam etkinliklerine gömülü şekilde çalışmalarını önermişlerdir. Ardından Tuna'nın gereksinimlerine ilişkin diyaloglar gerçekleşmiştir. Ayşe Hanım *"Kendi şeylerini yapsın mesela, kendi yemeğini yesin, kendi ihtiyaçlarını kendisi karşılasın."* ifadesiyle Tuna'nın en önemli gereksiniminin bağımsız yaşam becerileri olduğunu dile getirmiştir. Zeynep Öğretmen ise Tuna'nın kelimeleri doğru telaffuz etmesini öncelikli gereksinimlerden biri olarak önermiştir. Ardından tüm derslerde belirlediği taslak amaçları sunmuştur. Zeynep Öğretmen alınan kararları özetleyerek ve tüm ekip üyelerine katılımları için teşekkürlerini sunarak toplantıyı sonlandırmış ve ekip üyelerinin imzasını almıştır. Toplantı 49 dk sürmüştür. Toplantı sürecinde alınan kararlar ve aileye öneriler izleyen şekilde özetlenebilir (Saha notu, 06.05.2024):

- Aileye Öneriler: Evde akademik becerileri destekleme, günlük yaşam becerileri için öğretmenlerle iş birliği yapma, yürüme sorunu için doktora gitme, yürüme becerilerinin desteklenmesi için fizyoterapi hizmeti almak için başvurma
- Alınan Kararlar: Öncelikli gereksinimler ve amaçlar, bir sonraki toplantı tarihi

Toplantı sonlanırken Müdür Ali Bey söz alarak Tuna'nın hangi ÖERM'ye devam ettiğini sormuş ve ÖERM'deki personelin okulla iş birliği yapıp yapmadığını sorgulamıştır. Mehmet Bey ÖERM'de sorun yaşadıklarını, öğretmen değişikliklerinin sık olduğunu ve

Tuna'nın öğretmenlere karşı seçici olduğunu dile getirmiştir. Müdür Ali Bey ise *“Rehabilitasyonun mantığı, rehabilitasyon destek eğitimidir. Verdiği destek okula destektir. Dolayısıyla rehabilitasyondaki öğretmen okuldaki öğretmenlerle mutlaka iletişim hâlinde olmalıdır.”* diyerek eğitim uygulama okulunun özel eğitim hizmetlerinin sunumunda temel kurum olduğunu hatırlatmıştır. Aile üyelerine ise ÖERM personelinden okul personeliyle iletişime geçmelerini talep etmelerini önermiştir (Saha notu, 06.05.2024). Toplantıların gerçekleştiği ortam ve düzen Görsel 3.21’de yer almaktadır.

Görsel 3.21

BEP Toplantıları (06.05.2024)

Asya'nın BEP Toplantısı

Tuna'nın BEP Toplantısı

BEP toplantılarından sonra: Öz değerlendirme ve görüşler

BEP toplantılarının tamamlanmasının ardından araştırmacı, Derya Öğretmenin ve Zeynep Öğretmenin toplantıya ilişkin görüşlerini öğrenmek istemiştir. Öğretmenler toplantıların bitmesiyle rahatladıklarını ifade etmişlerdir (06.05.2024 tarihli günlük, s. 212). Derya Öğretmen branş öğretmenlerinin toplantıya katılmalarını beklemediğini ve bu duruma şaşırdığını, herkese eşit söz hakkı verildiğini, sohbet havası oluştuğunu ve bu durumun tüm ekip üyelerini rahatlattığını dile getirmiştir. Toplantıda heyecanlı olduğunu, bu nedenle önceden yapılan planlamaları toplantıyı yönetmek için yararlı bulduğunu vurgulamıştır. Toplantının çok uzun sürmediğini, ancak kendisinin performans düzeyi sunumunu uzun bulduğunu belirtmiştir (Bireysel çalışma, 16.05.2024). Zeynep Öğretmen de benzer görüşler dile getirmiştir. Heyecanlı olduğunu, Tuna'nın hem annesi hem babasının katılmasının ve toplantıya Müdür Ali Bey'in dâhil olmasının iyi olduğunu, branş öğretmenlerinin katkılarını da önemli bulduğunu ifade etmiştir (Bireysel çalışma, 16.05.2024).

BEP toplantılarının gerçekleştirilmesi ve öğretmenlerin görüşleri inandırıcılık komitesi üyeleriyle değerlendirildiğinde toplantıların gerçekleştirilme biçiminin ulusal alanyazın açısından önemli olduğu vurgulanarak toplantı örüntüsünün ve gündem maddelerinin konuşulma sürelerinin ayrıntılı şekilde incelenmesine karar verilmiştir. Bu karar doğrultusunda araştırmacı saha notları ve ses kayıtları aracılığıyla toplantıların örüntüsünü ortaya koymuştur (İnandırıcılık komitesi toplantıları, 20.04.2024; 04.06.2024). İki toplantı da gündem maddelerine ayrılan süre açısından benzerdir. Görsel 3.22’de BEP toplantılarının gerçekleşme süreci sunulmuştur.

Görsel 3.22

BEP Toplantılarının Gerçekleşme Süreci

BEP Gündemi	Saat	Süre
1. Açılış konuşması, toplantının amacı ve tanışma	09.20	1 dk
2. Öğrenci performansının sunulması	09.22	10 dk
3. Öğrenci ilgilerinin ve tercihlerinin tartışılması	09.32	6 dk
4. Öğrencinin öncelikli gereksinimlerine karar verilmesi	09.38	3 dk
5. Öğrenciye sunulan özel eğitim ve destek hizmetlerinin görüşülmesi	09.41	3 dk
6. Azaltılmak istenen davranışların tartışılması	09.42	6 dk
7. BEP amaçlarına karar verilmesi	09.48	12 dk
8. Toplantıda alınan kararların özetlenmesi, sorumlulukların gözden geçirilmesi, bir sonraki toplantı tarihine karar verilmesi	10.00	3 dk
9. Kapanış konuşmaları	10.03	4dk

İnandırıcılık komitesinde alınan bir diğer karar, öğretmenlerin BEP toplantısına ilişkin kendilerini değerlendirmeleri olmuştur. Bu öneri öğretmenlere sunulmuş, onlar da kendilerini değerlendirmenin iyi olacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Bunun üzerine çevrim içi gerçekleştirilen öz değerlendirme çalışmasında öğretmenler, BEP toplantısı yürütmeye ilişkin olarak kendilerini değerlendirmişlerdir. Öz değerlendirme sonucunda öğretmenlerin güçlü yönleri, geliştirilebilir yönleri ve ileri toplantılar için notları ortaya çıkmıştır. Öz değerlendirme sonuçları Görsel 3.23’te yer almaktadır.

Görsel 3.23

BEP Toplantısına İlişkin Öz Değerlendirme Sonuçları

	Zeynep	Derya
Güçlü Yönlerim	• Planlama • Plana Uyuma • Zaman Yönetimi • Eşit Söz Hakkı	• Heyecanı Yönetme • Planlama • Plana Uyuma • Eşit Söz Hakkı • Zaman Yönetimi • İş Birliği
Geliştirilebilir Yönlerim	• Toplantıyı Yönetme • Heyecan Yönetimi • Formları Doldurma • Performans Sunumunu Kısaltma	• Branş Öğretmenlerini Bilgilendirme • Performans Sunumunu Kısaltma • Formları Doldurma • Toplantı Yer ve Saatini Planlama

Görsel 3.23’te sunulan güçlü ve geliştirilebilir yönler sonucunda öğretmenler bir sonraki BEP toplantısı için (a) performans düzeyini daha kısa sürede, amaçlarla ilişkilendirerek sunma, (b) branş öğretmenlerini BEP ve toplantıya ilişkin bilgilendirme, gündemi geliştirme önerilerini üretmişlerdir (Değerlendirme toplantısı, 23.05.2024).

Araştırmacı, toplantı sonrasında müzik öğretmeni Selim, rehber öğretmen Fidan, Müdür Yardımcısı Ekrem Bey ile toplantıya ilişkin görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmelerde ortaya çıkan ortak sonuçlar; yapılan toplantının deneyimledikleri ilk BEP toplantısı olması, toplantıların mesleki gelişim ve yansıtma aracına dönüşmesi, iş birliği ve aile katılımını önemsemeleri ve bu tür uygulamaların yaygınlaştırılması olmuştur (Görüşmeler, 16.05.2024-30.05.2024).

Ekrem Bey “17 yıllık meslek hayatımda tüm nitelikleri taşıyan ve en verimli gördüğüm toplantıydı. Hakikaten BEP toplantısının bu şekilde düzenlemesi gerekiyor.” sözleriyle toplantının nitelikli gerçekleştirildiğine ilişkin görüşünü dile getirmiştir. Genelde aile görüşmelerinde öğrencinin *yapamadıklarına* odaklanıldığını, ancak bu toplantıda *yapabildikleri, yapamadıkları, ilgileri ve gereksinimlerinin* birlikte değerlendirilmesinin ailenin gözlerinde ışıltı oluşturduğunu ifade etmiştir. Tüm disiplin alanlarına odaklanılması, branş öğretmenlerinin katılımı, aileye öneriler sunulması, toplantıda olumlu dil kullanılması, mesleki terminolojiden kaçınılması ve toplantının akışı Ekrem Beyin toplantıya ilişkin beğendiği yönler olmuştur. Ayrıca Ekrem Beyin bilgiyi uygulamaya dönüştüren araştırmaların gerekliliğine ilişkin görüşü dikkat çekicidir. Ekrem Bey aslında BEP’e ilişkin bilgilere sahip olduklarını ama bu bilgileri gün yüzüne çıkaramadıklarını ve uygulamaya dökemediklerini dile getirmiştir. Gerçekleştirilen araştırmanın bu anlamda önemli ve öncü olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. BEP

toplantısı uygulamalarının ülke genelinde yaygınlaştırılmasını ve bu araştırmaya ek olarak yeni araştırmalar tasarlanması gerektiğini düşündüğünü de sözlerine eklemiştir. Ekrem Bey görüşmede araştırmacının rolüne de dikkat çekmiştir. “Siz bizi zorlamıyorsunuz, öneriyorsunuz ve biz kendimizi çalışmayı yaparken buluyoruz.” ifadesiyle araştırmacının teşvik edici ve güdüleyici rolüne ilişkin gözlemini dile getirmiştir. Bunun üzerine araştırmacı, bu araştırmada bilginin birlikte dönüştürüldüğünü söyleyerek “... sizler inşaa ettiniz. Ben yalnızca izledim.” ifadesiyle kendi rolünün silikleştiğini belirtmiş ve katılımcılığın önemini vurgulamıştır (Müdür Yardımcısı Ekrem Bey ile görüşme, 16.05.2024).

Rehber öğretmen Fidan “Son derece verimliydi. Aileler çocuklarının nerede olduğunu eğitim profesyonellerinden duydular.” ifadesiyle toplantının ailelerle iletişim rolüne vurgu yapmıştır. Fidan Öğretmen ailelerin genel toplantılarına katılmaya isteksiz olduklarını, ancak öğrenciye özel yapılacak toplantılarla bu durumun üstesinden gelinebileceğini dile getirmiştir. BEP toplantısını da ailenin kültürünü tanımak, aile içi ilişkilere yönelik bilgi sahibi olmak ve ortaklık geliştirmek açısından önemli bulmuştur. Ortaklık ve iş birliği yoluyla okul ve aileye ortak sorumluluk yüklendiğini vurgulamıştır. BEP hazırlama sürecinde kendi rolünü değerlendirmiş, sınıfta derslere girmediği için öğrencileri tanımadığını ancak bu toplantı yoluyla Asya’yı ve Tuna’yı tanıyabildiğini “Asya’yı her gün görüyorum ama ağzından akan salya yeni dikkatimi çekti.” sözleriyle ifade etmiştir. Görüşme sonunda ise katılım fırsatından dolayı teşekkür etmiştir (Fidan Öğretmen ile görüşme, 16.05.2024).

Toplantıya en çok katkı sunan müzik öğretmeni Selim bu toplantının katıldığı ilk BEP toplantısı olduğuna dikkat çekmiştir. Selim Öğretmen toplantı yoluyla aileyi okulda görmeyi, okul müdürünün ve rehber öğretmenin ekibe dâhil olarak sınıf içi uygulamalara ilişkin bilgi sahibi olmalarını önemseydiğini vurgulamıştır. Toplantının kendi mesleki yaşamındaki dönüştürücü rolünü, “Toplantı benim müzik öğretmeni olarak bakış açımı değiştirdi. Akademik bir müzik bilgisi vermek yerine öğrencilerin günlük yaşamlarını desteklemem gerektiğini anladım.” sözleriyle vurgulamıştır. Toplantıda branş öğretmenlerinin ve sınıf öğretmenlerinin birbirinden kopuk iş yaptığını gözlemlediğini ve çalışmalarını daha iş birlikli şekilde gerçekleştirmeleri gerektiğini fark ettiğini iletmıştır. Branş öğretmenleri olarak özel eğitim okullarında çalışmaya başladıklarında deneyimledikleri yaşantıyı “damdan düşme” metaforuyla açıklamış, tüm paydaşların

BEP toplantısına katılmaya gereksinimi olduğunu düşündüğünü eklemiştir. Branş öğretmenlerinin “GY olan öğrencilerin özellikleri, etkili öğretim, uygun amaç belirleme” konularında mesleki gelişim gereksinimleri olduğunu da vurgulamıştır (Selim Öğretmen ile görüşme, 30.05.2024)

3.2.2 Performans düzeyinin ve amaçların belirlenmesine ilişkin çalışmalar

BEP toplantısına ilişkin çalışmalar mesleki gelişim programının üçüncü modülü olan “BEP Hazırlama I: Öğrencinin Performans Düzeyini ve Amaçları Belirleme” modülünün tasarlanması ve sunulmasıyla başlamıştır. Değerlendirmeye ilişkin kitap okuma çalışması, BEP formunu gözden geçirme, performans belirlemeye yönelik problem çözme çalışması, uygulama odasını iyileştirmeye yönelik problem çözme çalışması da bu aşamanın diğer etkinlikleridir. Bu etkinliklerin ardından Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen Tuna’nın ve Asya’nın performans düzeyini ve amaçlarını belirlemişlerdir (20.10.2023-23.05.2024 tarihli günlükler, s. 155-219). Bu etkinlikler izleyen başlıklarda açıklanmıştır.

3.2.2.1 Modül 3’ün tasarlanması ve sunulması

Modül 3’ün içeriği öğretmenlerin performans düzeyini belirleme, davranışsal amaç yazma, amaçlarda bireysel uyarlamalar yapma gereksinimlerine dayalı olarak hazırlanmıştır. Uygulama öncesi süreçte öğretmenlerin performans düzeylerini etkili şekilde belirleyememeleri, BEP amaçlarını ÖRGM programlarının hedef bölümünden seçmeleri, ölçülebilir-gözlenebilir amaçlar yazmamaları ve bu nedenle amaçlara yönelik sistematik öğretim sunmada zorlanmaları modülün tasarımını şekillendirmiştir (Saha notları, 02.10.2023-04.01.2024, Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2023, Problem çözme toplantıları, 20.10.2023-09.01.2024). Dolayısıyla bu modülde öğretmenlere değerlendirme ve amaç yazımına ilişkin pratik öneriler ve sınıf içi örnekler sunulması hedeflenmiştir. Bu nedenle modül, diğer modüllere göre daha fazla işlemsel bilgiye ilişkin kazanım içermiştir (02.04.2024 tarihli günlük, s. 204). Tez danışmanı ve eğitim programları alanından olan inandırıcılık komitesi üyesiyle modül tasarlama döngüsü kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların ardından belirlenen Modül 3’ün kazanımlarından örnekler izleyen satırlarda sıralanmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 02.04.2024; 20.01.2024-03.05.2024 tarihli günlükler, s. 191-211):

- Kazanım 1: BEP hazırlamanın aşamalarını sıralar.

- Kazanım 10: Örnek olarak sunulmuş kaba değerlendirme formuna dayalı olarak performans düzeyi ifadesi yazar.
- Kazanım 25: Kısa dönemli amaçların basamaklara ayrılmasında kullanılan yaklaşımları açıklar.

Yukarıda sıralanan kazanımların belirlenmesinin ardından kazanımlara ilişkin bir belirtke tablosu oluşturulmuştur. Modül 3'ün özel amaçlarına ilişkin belirtke tablosu Görsel 3.24'te yer almaktadır.

Görsel 3.24

Modül 3'ün Belirtke Tablosu

**MODÜL 3: BEP HAZIRLAMA-I ÖĞRENCİNİN PERFORMANS DÜZEYİNİ VE AMAÇLARI BELİRLEME
ÖZEL AMAÇLARI BELİRTKE TABLOSU**

BİLGİ	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olguşel Bilgi						
Kavramsal Bilgi		Kazanım 1 Kazanım 12 Kazanım 14 Kazanım 20 Kazanım 21				
İşlemsel Bilgi		Kazanım 2 Kazanım 4 Kazanım 6 Kazanım 8 Kazanım 9 Kazanım 11 Kazanım 15 Kazanım 18 Kazanım 25	Kazanım 10 Kazanım 16	Kazanım 17 Kazanım 22	Kazanım 5 Kazanım 20	Kazanım 23
Üstbilişsel Bilgi					Kazanım 3 Kazanım 7 Kazanım 13 Kazanım 19	

Kazanımların çoğunlukla işlemsel bilgiye dayalı olması ve modülün örnekler içermesinden dolayı modül tasarımına “Örnek” ve “Birlikte Yapalım” bölümleri eklenmiştir. “Örnek” bölümü sınıf içi örnekleri temel alan uygulama örnekleri, “Birlikte Yapalım” bölümü ise öğretmenlere uygulama ve geribildirim fırsatı sunan etkinlikleri (ör., kısa dönemli amaçları bileşenlerine ayırma, bileşenleri verilen amacı ölçülebilir şekilde ifade etme vb.) içermektedir. Araştırmacı sınıf içi “Örnek”lerin ve “Birlikte Yapalım” etkinliklerinin öğretmenlerin dikkatini çektiğini kaydetmiştir. Bu durumu, içeriğin yetişkin öğrenmesi ilkeleriyle uyumlu olmasının, bir başka deyişle gereksinimlere dayalı ve uygulamalı olmasının göstergesi olarak düşünmüştür (05.04.2024 tarihli günlük, s. 204).

Modül 3'ün sunumu 05.04.2024 ve 03.05.2024 tarihlerinde olmak üzere iki gün ve altı oturumda tamamlanmıştır. Oturumlar toplamda 174 dk sürmüştür. (Modül 3 sunumu,

05.04.2024-03.05.2024). Derya Öğretmen Modül 3 aracılığıyla BEP hazırlarken takıldığı ve sorun yaşadığı alanlarda yeni bilgiler öğrendiğini vurgulamıştır:

“Yine dolu dolu, güzel bir kaynak. ... Kesinlikle (katkı) sağlayacak. Bizim hazırladığımız BEP’lerde eylemin ölçülebilir olmadığını fark ettim. Bakanlığın programından kopyala yapıştır yaptığımız için ölçülebilir amaçlar değil. O yüzden zaten materyali bilemiyorsun, nasıl bir yol izleyeceğini bilemiyorsun, nasıl çalışacağını bilemiyorsun. Şu an çok böyle net, her şey oturdu kafamda.” (Modül 3’ün sunumu, 03.05.2024).

Modül sonunda öğretmenlere diğer modüllerde olduğu gibi bilgileri sentezleyici açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Öğretmenler bu soruları yanıtlarak ve “Birlikte Yapalım” etkinliklerini tamamlayarak modüldeki kazanımları gerçekleştirmişlerdir (Modül 3 sunumu, 05.04.2024-03.05.2024). Araştırmacı modül sunumları sırasında ve sonraki bireysel çalışmalarda öğretmenlerin BEP amaçları, ölçüt ve öğretim ilişkisini kurduklarını gözlemlemiştir (03.05.2024 tarihli günlük, s. 211). Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen, çalışmaların devamında Tuna’nın ve Asya’nın performans düzeyini ve BEP amaçlarını belirleyerek modül kazanımlarını uygulama düzeyinde sergilemişlerdir (Bkz. Performans düzeyinin ve amaçların belirlenmesi başlığı). Modül 3’ün dijital tasarımından örnekler Görsel 3.25’te yer almaktadır.

Görsel 3.25

Modül 3’ün Dijital Tasarımından Örnekler

3.2.2.2 BEP formunu gözden geçirme

Modül 3’ün kazanımları arasında bulunan “Kullandığı BEP formunun işlevselliğini ve nasıl iyileştirilebileceğini tartışır.” kazanımı doğrultusunda Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen sınıfta kullandıkları BEP formunun işlevselliğini tartışmışlardır. Bu tartışmada dönem başında doldurdıkları BEP formunda eksik bilgiler olduğunu, kullandıkları BEP formatının gözden geçirilebileceğini dile getirmişlerdir. Bu gelişme üzerine BEP formunu

gözden geçirmek üzere bir toplantı gerçekleştirilmiştir (Değerlendirme toplantısı, 23.05.2024). Gerçekleştirilen toplantıda hâlihazırda kullanılan BEP formu incelenmiş ve formun işlevsel BEP hazırlamaya engel olan sorunlu yönleri belirlenmiştir (Bkz. Görsel 3.2). Bu doğrultuda forma yeni bölümler eklenmesi ve formdan bazı bölümlerin çıkarılması kararlaştırılmıştır:

- Öğrenciye yönelik bilgiler bölümünde tutarsız ve tekrarlayan ifadeler gözden geçirilerek sadeleştirilmiştir.
- BEP formunda yer alan performans düzeyi bölümünün disiplin alanlarına, bir başka deyişle derslere göre değil gelişim alanlarına göre (ör., motor beceriler, özbakım becerileri vb.) yapılandırıldığı değerlendirilmiştir. Bu durumun öğrencinin performans düzeyiyle amaçları arasında ilişki kurmayı zorlaştırdığına karar verilmiştir. Dolayısıyla formdaki performans düzeyi bölümü çıkarılarak araştırma kapsamında geliştirilen uygulamayla uyumlu, derslere göre performans düzeyi bölümü eklenmiştir.
- BEP formuna öğrencinin azaltılmak ya da artırılmak istenen davranışlarına ilişkin özelliklerini ve gereksinimlerini içeren “Davranış” bölümü eklenmiştir.
- BEP formunda destek hizmetlere ilişkin işlevsel bir bölüm olmadığı değerlendirilmiş ve bu bölümün eklenmesine karar verilmiştir.
- Ölçüt bilgisi amaçta yer alması gereken bir bileşen olduğu için amaç dışında ayrı bir sütunda yer almasına gerek olmadığı, oturum sayısı bilgisinin de işlevsiz olduğu değerlendirilmiştir. Böylece bu iki sütun BEP formundan çıkarılmıştır (Değerlendirme toplantısı, 23.05.2024).

Gerçekleştirilen bu çalışmanın sonucunda araştırma kapsamında tasarlanan ve BEP toplantılarının planlanmasında kullanılan BEP ajandasıyla sınıfta kullanılan BEP formunun birbiriyle örtüşmesi sağlanmıştır. Bu iki formun birlikte kullanıldıklarında uygulamada bütünleşmeyi sağladığına karar verilmiştir (Değerlendirme toplantısı, 23.05.2024).

3.2.2.3 Kitap okuma çalışması

Araştırmanın performans düzeyi ve amaç belirleme adımı değerlendirilmeye ilişkin bir kitap bölümü okunmuştur. Bu bölümde tıbbî tanılama, eğitsel tanılama, zekâ testleri, uyumsal davranışların değerlendirilmesi, öğretimsel değerlendirme konularında bilgiler yer almaktadır. Kitap okuma çalışmasında Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen çeşitli

konulara değinerek araştırmacıyla konuya ilişkin tartışmalar yürütmüşlerdir (Bireysel çalışmalar, 11.01.2024).

Zeynep Öğretmen eğitsel tanılamaya ilişkin farkındalık geliştirerek RAM'ların tanılama rolüne değinmiştir. Bu noktada genel eğitim öğretmeni olarak sınıfındaki öğrencileri RAM'a yönlendirmeye ilişkin deneyimlerini aktarmıştır. Zeynep Öğretmenin deneyimleri genel eğitim sınıflarında ailelerin yönlendirmeyi kabul etmemeleri yönündedir. Derya Öğretmen ise daha çok RAM'lardaki sorunlara değinmiştir. Tanılama sürecinin kısa sürmesi, kültüre duyarlı değerlendirme yapılmaması, yerleştirmelerde öğrenci gereksinimlerinin yanı sıra aile beklentilerine göre karar verilmesi Derya Öğretmenin değindiği sorunlar olmuştur. Araştırmacıyla gerçekleşen diyaloglarda öğretmenlerin sınıf dışında gerçekleşen tanılama, yerleştirme gibi uygulamalara müdahale etme durumunun olmadığına ancak sınıf içinde öğretimsel değerlendirmeyi gerçekleştirme sorumluluğu bulunduğuna karar verilmiştir. Bu doğrultuda gözlem, aile üyeleriyle görüşme, öğrenci dosyası inceleme gibi informal kayıt tekniklerine odaklanılmıştır. Öğretmenlerin değerlendirmeye ilişkin dikkatlerini çeken diğer konular ABC kaydı ve program kılavuzuna göre değerlendirme yapma olmuştur. Kitapta program kılavuzuna göre değerlendirme başlığında Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'na ilişkin bilgiler yer almaktadır. Görüşmelerde öğretmenler Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'na ilgi göstermişlerdir (Bireysel çalışma, 11.01.2024). Modül 3'te yer alan bilgilerle birlikte bu kitapta okunan informal kayıt teknikleri araştırmada performans düzeyini belirleme sürecini şekillendirmiştir.

3.2.2.4 Performans düzeyi belirlemeye yönelik problem çözme çalışması: Değerlendirme kiti

Uygulama öncesi süreçte öğrencilerin performans düzeyini belirleme sürecinin bir problem alanı olarak belirlenmesinin üzerine bu konuda problem çözme çalışmalarına başlanmıştır (Problem çözme toplantısı, 20.10.2023). Bu problemin çözümüne yönelik çalışmalar ilk problem çözme toplantısının gerçekleştirildiği 20.10.2023 tarihinden öğretmenlerin 18.04.2024 tarihinde öğrencilerinin performans düzeylerini belirlemelerine kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Performans düzeyi belirlemeye yönelik problem çözme sürecinde Johnson (2012; 2019) tarafından önerilen amaç-araç analizi stratejisi kullanılmıştır. Bu stratejiye göre öncelikle istenen sonuç tanımlanmış, bu sonuca ulaşmak için gerekli adımlar belirlenmiş, mevcut durum açıklanmış ve istenen

sonuca ulaşmak için gereken araçlar değerlendirilmiştir (Johnson, 2012; 2019). İstenen sonuç “*öğrencilerin eğitsel performansının tam olarak doğru ve hızlı şekilde belirlenmesi*” olarak tanımlanmıştır. İstenen sonuca ulaşmak için gereken adım ise “*değerlendirme kiti*” hazırlanması olarak belirlenmiştir. Görsel 3.26’da performans belirleme problemine yönelik araç-amaç analizi stratejisi formu sunulmuştur.

Görsel 3.26

Performans Belirleme Problemine Yönelik Araç-Amaç Analizi Formu (02.11.2023)

02.11.2023
Zoom

ARAÇ-AMAÇ ANALİZİ STRATEJİSİ
(Performans Alma/Kaba değerlendirme)

1. İstenen sonucu tanımla.
Öğrencilerin eğitsel performansının tam olarak doğru ve hızlı şekilde belirlenmesi.
2. Son duruma ulaşmak için gerekli adımları tanımla.
Hazır bir kit olmalı.
Öğrenci tanıma kartı olmalı. (Aile ve eski öğretmenlerle iletişime geçme)
3. Mevcut durumu tarif et.
Servis gecikmesinden dolayı zaman yetiştiriyor ve öğrencilerin performansı alınamıyor.
4. İstenen sonucu elde etmek için gereken araçları analiz et.
1-ÖRGM sayfasında yer alan programlardaki kazanımlara uygun bir kit hazırlamak
5. Bir plan oluştur ve uygula.
 - a. Yönergeli bir kit oluşturulacak.
 - b. Materyalleri oluşturulacak.

Öğretmenler sınıflarında değerlendirme yapmak için yeterli ve gerekli materyallere sahip olmadıklarını dile getirmişler, değerlendirmeye yönelik gereksinim duydukları materyal setini “*kaba değerlendirme kiti*” olarak isimlendirmişlerdir (Problem çözme toplantısı, 20.10.2023). İnanırcılık komitesinde yapılan değerlendirmelerde Türkiye’de öğretmenlerin BEP hazırlarken gerçekleştirdiği değerlendirmeye genel olarak “kaba değerlendirme” ismini verdiği ancak gerçekleşen çalışmaların yalnızca kaba değerlendirme değil aynı zamanda ayrıntılı değerlendirme işlevini de karşıladığı vurgulanmıştır. Bu nedenle çalışmada “*kaba değerlendirme kiti*” yerine “*değerlendirme kiti*” ifadesinin kullanılmasına karar verilmiştir (İnanırcılık komitesi toplantısı, 21.03.2024). Değerlendirme kitini hazırlama sürecinde Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmen ve araştırmacının iş birliğiyle çalışabilecekleri bir planlama yapılmıştır. Planlamalar problem çözme toplantılarında adım adım uygulanarak hayata geçirilmiştir (20.10.2023-18.04.2024 tarihli günlükler, s. 155-209).

Değerlendirme kitini hazırlamak için ilk adım hâlihazırda kullanılan kaba değerlendirme formunu incelemek olmuştur. Öğretmenlerin ilk kararları, kaba değerlendirme formunda yer alan becerileri; (a) gözlem yoluyla değerlendirilecek beceriler, (b) aileye sorarak bilgi toplanacak beceriler ve (c) materyalle değerlendirilecek beceriler olarak ayrıştırmak olmuştur. Böylece değerlendirme kiti için gereksinim duyulan materyallerin ortaya çıkması amaçlanmıştır (Problem çözme toplantıları, 09.11.2023-11.11.2023). Kaba değerlendirme formu, ÖRGM'nin özel eğitim uygulama okulu programlarının “hedef” bölümünde yer alan becerilerin forma aktarıldığı, okul genelinde öğretmenlerin birbiriyle paylaştıkları formdur (Bkz. 5-Zihin sınıfında BEP hazırlama süreci başlığı). Bu noktada modül sunumları ve kitap okuma çalışmalarının yeni bir bakış açısı kazandırmasıyla birlikte öğretmenler, kaba değerlendirme formundaki bildirimlerin ölçülebilir ve gözlenebilir olmadığını, bunun da değerlendirmeyi zorlaştırdığını dile getirmişlerdir (Problem çözme toplantısı, 20.10.2023). Bu durumun nedenini mevcut kaba değerlendirme formunun, ÖRGM'nin özel eğitim okulu programlarının yalnızca hedef bölümündeki ifadeleri içermesi olarak değerlendirmişlerdir (18.11.2023 tarihli günlük, s. 169). Örneğin Beslenme, Sağlık ve Güvenlik dersi için hedeflerden biri “Yemek için hazırlanır.” iken hedef davranışlar “1.1. Yemek yerken kullanılan malzemeleri ayırt eder.”, “1.2. Yemekten önce ellerini yıkar.” “1.3. Yemek masasını düzenler.”, “1.4. Yemeği servis edilinceye kadar bekler.”, “1.5. Yemeğini kendisi servis eder.” olarak belirlenmiştir (MEB, 2018b). Öğretmenlerin değerlendirme ve amaç belirlemeyi hedef bölümünde yer alan ifadeye (ör. “Yemek için hazırlanır.”) göre yapmaları hazırlanan BEP’i ölçülebilir ve gözlenebilir olmaktan uzaklaştırmıştır (Problem çözme toplantısı, 15.12.2023). Diğer taraftan öğretmenler uygulama öncesi süreçte programdaki hedef ve hedef davranış ilişkisini uzun dönemli amaç ve kısa dönemli amaç ilişkisine benzeterek hedefi uzun dönemli amaç, hedef davranışları da kısa dönemli amaç olarak belirleme eğiliminde olmuşlardır (Saha notu, 03.10.2023). Gerçekleştirilen çalışmalar yoluyla Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen kurdukları program hedefi-BEP amacı ilişkisinin öğretimi zorlaştırdığını fark etmişlerdir (Problem çözme toplantıları, 20.10.2023-15.12.2023).

Kaba değerlendirme formunun ölçülebilir ve gözlenebilir ifadeler içermesine yönelik çabalar değerlendirme kiti hazırlamanın ikinci adımı olmuştur. Bunun için ÖRGM'nin özel eğitim uygulama okulu programlarında yer alan hedef ve hedef davranışların gözden geçirilmesine, hedeflere değil hedef davranışlara odaklanılmasına, gerekirse ifadelerin

ölçülebilir-gözlenebilir şekilde yeniden düzenlenmesine ve sadeleştirilmesine karar verilmiştir. Sınıf II. kademe yer almasına karşın öğretmenler II. kademe programının öğrencileri için üst düzey hedefler içerdiğini, bu nedenle I. kademe programından da yararlandıklarını dile getirmişlerdir. Çalışma I. ve II. kademe programını kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Problem çözme toplantıları, 20.10.2023-15.12.2023). Programın gözden geçirilmesi ve ifadelerin düzenlenmesi için dersler Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmen ve araştırmacı arasında bölüşülmüştür (23.11.2023 tarihli günlük, s. 171). Ekipteki her kişi kendi sorumluluğunda bulunan derslerin hedef ve hedef davranışlarını gözden geçirerek gerektiğinde ölçülebilir-gözlenebilir ifadelerle yeniden düzenleyerek veya alt amaçlar oluşturarak çalışmanın ikinci adımını gerçekleştirmiştir. Bu adımda yer alan bir diğer işlem, ilk adımda karar verildiği üzere değerlendirme formundaki bildirimleri gözlem, aile görüşmesi ve materyalle değerlendirme olmak üzere bilgi kaynaklarına göre ayırmak olmuştur. Bunu yapmak için forma “*Bilginin Kaynağı*” başlıklı bir sütun eklenmiş, bu sütuna gözlem yoluyla edinilecek bilgiler için “G”, aileye sorulacak bilgiler için “A” ve materyalle değerlendirilecek bilgiler için “M” simgesi eklenmiştir. Gerçekleştirilen çalışmada değerlendirmede kullanılacak yönergeler ve materyalle değerlendirilecek beceriler için materyaller belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonucunda tüm derslerde değerlendirmenin yapılabileceği, okul programıyla uyumlu, ölçülebilir ve gözlenebilir bir form elde edilmiştir (Problem çözme toplantıları, 30.11.2023-22.03.2024). Tüm çalışmalar çevrim içi toplantılarda veya bireysel çalışma saatlerinde gerçekleştirilmiştir. Görsel 3.27’de çevrim içi problem çözme toplantısından bir örnek yer almaktadır.

Görsel 3.27

Çevrim İçi Problem Çözme Toplantısı (Değerlendirme Kitini Hazırlama 15.12.2023)

Değerlendirme kiti hazırlamanın üçüncü adımında programa dayalı ölçülebilir ve gözlenebilir, kritik alanları içeren bir kaba değerlendirme formu hazırlanmış, ailelere sorularak bilgi toplanacak beceriler için aile soru formu oluşturulmuş, materyalle değerlendirilecek tüm beceriler için de materyaller tasarlanmıştır. Materyallerin tasarımında öğretmenler her ders için ayrı bir kitapçık olmasını tercih ettiklerini belirtmişlerdir (Problem çözme toplantısı, 07.12.2023). Kitapçıkları tasarlama süreci, öğretmenlerin ve araştırmacının katılımıyla problem çözme toplantılarında gerçekleştirilmiştir. Değerlendirme kitapçıklarının görselleri Canva üzerinden tasarlanmış, öğretmenler bu çalışma yoluyla dijital tasarım becerilerini geliştirmişlerdir. Değerlendirmede bir beceriye ilişkin en az üç deneme gerçekleşmesinin önemli olduğuna karar verilmesi nedeniyle kitapçıklar üç denemelik setler hâlinde hazırlanmıştır (Problem çözme toplantısı, 07.12.2024-22.03.2024). Çalışmanın tamamlanmasıyla (a) matematik, (b) okuma-yazma (I. kademe), (c) günlük yaşam becerileri ve hayat bilgisi (I. ve II. kademe), (d) beslenme, sağlık, güvenlik ve sosyal beceriler, (e) görsel sanatlar ve el becerileri, (f) müzik ve oyun dersleri için toplamda beş kitapçık hazırlanmıştır. Görsel 3.28’de değerlendirme kitapçıklarından örnek sayfalar yer almaktadır.

Görsel 3.28

Değerlendirme Kitapçıklarından Örnekler

Birlikte yapılan değerlendirmede her becerinin kitapçıklarda yer alan iki boyutlu materyallerle değerlendirilemeyeceği, bazı beceriler için (ör., eşleme, sıralama vb.) üç boyutlu nesnelere gereksinim olduğuna karar verilmiştir. Böylece derslere yönelik değerlendirme kitapçıklarının yanı sıra üç boyutlu değerlendirme materyalleri tasarlanmıştır (08.12.2023-15.02.2024 tarihli günlükler, s. 177-193). Birlikte gözden geçirmelerle son hâlini alan değerlendirme kitinin içinde kaba değerlendirme formu, aile soru formu, derslere ilişkin değerlendirme kitapçıkları, eşleme ve gruplama nesneleri, varlıklar arası ilişkilere yönelik sıralama nesneleri, öykü kartları, eşleme kartları, yapboz,

geometrik şekillerden oluşan nesneler, kitap, oyuncak bebek, bilyeler, toplar, maşa, sayı kartları, rakam ve dört işlem sembollerini içeren nesneler bulunmaktadır. Değerlendirme kitinde yer alan materyaller inandırıcılık komitesi üyeleriyle paylaşılarak gözden geçirilmiş ve kite ilişkin komiteden geçerlik alınmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantıları, 04.03.2024-21.03.2024).

Problem çözme çalışmasının tamamlanmasının ardından değerlendirme kiti araştırmacı tarafından Derya Öğretmen, Zeynep Öğretmen ve araştırmacı için üç set olarak hazırlanmış ve öğretmenlerle paylaşılmıştır (Bireysel çalışmalar, 04.04.2024). Derya Öğretmen bu kite sahip olan üç kişiden biri olmanın mutluluğunu yaşadığını dile getirmiş, süreç boyunca sunulan tüm emeğe değdiğini ifade etmiştir. Kiti fiziksel olarak incelediğinde *“Böyle görünce daha da güzel. ... Bayıldım şu an.”* sözleriyle düşüncelerini paylaşmıştır (Bireysel çalışma, 04.04.2024). Zeynep Öğretmen ise *“Güzel olmuş, ben çok beğendim. ...”* ifadesiyle görüşlerini ifade etmiştir. İki öğretmen de değerlendirme kitini meslek yaşamları boyunca GY olan öğrencilerle çalışırken başvurabilecekleri kalıcı bir kaynak olarak değerlendirmişlerdir (Problem çözme toplantısı 22.03.2024, Bireysel çalışma, 04.04.2024). Müdür Yardımcısı Ekrem Bey kiti incelemek istemiş, inceledikten sonra da her özel eğitim öğretmenin *“dolabında bulunması gereken bir materyal”* olduğuna ilişkin düşüncelerini *“Böyle bir materyali satan bir yer olsa kaç para olursa olsun almak isterdim.”* sözleriyle ifade etmiştir. Müdür Ali Bey ise *“Bu kadarını beklemiyorduk açıkçası.”* sözlerinin ardından değerlendirme kitini teorik bilgilerin uygulamaya dökülmesinin somut örneği olarak değerlendirmiştir. Araştırmacı da bu noktada araştırmanın uygulamalı olmasının öğretmenlerle iş birliğinden kaynaklandığını vurgulamıştır (Görüşmeler, 18.04.2024; 05.04.2024-18.04.2024 tarihli günlükler, s. 204-208).

3.2.2.5 Uygulama odasına ilişkin problem çözme çalışması

Uygulama öncesi süreçte çözülmek istenen problemlerden bir diğeri, okulda günlük yaşam becerilerini çalışacak bir alan bulunmamasıdır. Problem çözme toplantısında okulda günlük yaşam becerilerini çalışacak alan olmamasının BEP amaçlarını belirlemeyi doğrudan etkilediği ve öğretmenlerin sınıf içerisinde çalışabilecekleri becerilere yönelik amaçlar seçmek zorunda kaldığı değerlendirilmiştir (Problem çözme toplantısı, 20.10.2023). Bu problemin çözümüne yönelik çalışmalar ilk problem çözme toplantısının gerçekleştirildiği 20.10.2023 tarihinden dönemin sonlandığı 30.06.2024 tarihinde

uygulama sürecinin tamamlanmasına kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Çözümü planlamaya yönelik olarak Johnson (2012; 2019) tarafından önerilen yaratıcı problem çözme stratejisi kullanılmıştır. Bu stratejiye göre öncelikle problem tanımlanmış, öğretmenler ve araştırmacının katılımıyla mümkün olduğunca çok çözüm üretilmiş, en uygun çözümler belirlenmiş ve ayrıntılı şekilde planlanarak uygulanmıştır (Problem çözme toplantıları, 02.11.2023-22.03.2024). Problem “Okulun fiziki şartlarından dolayı bazı amaçlar (ör., mutfak becerileri, günlük yaşam becerileri vb.) çalışılmıyor.” olarak tanımlanmıştır. Çözüm önerilerinin gözden geçirilmesiyle öncelikli çözüm, okulun bodrum katında yer alan ve uygulama odası olarak ayrılan ancak işlevini karşılamayan, depo olarak kullanılan odanın iyileştirilmesine yönelik bir kampanya düzenlemek olmuştur (Problem çözme çalışması, 20.10.2023).

Uygulama odası kampanyası, bağış yoluyla uygulama odası için eşya toplanması ve böylece odanın ev ortamına benzer hale dönüştürülmesi çabalarıdır. Bu noktada inandırıcılık komitesi toplantılarında planlanan kampanyanın riskleri değerlendirilmiş ve kampanyanın okul personeliyle sınırlı kalmasına karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 13.11.2023). Kampanyanın planlanmasında ilk adım olarak Müdür Ali Bey ile görüşme gerçekleştirilmiş ve kendisinden onay alınmıştır. Bu görüşmede Müdür Ali Bey odayı iyileştirerek kullanıma açmayı arzuladığını ancak kaynak yetersizliklerinden dolayı bu düşüncesini henüz gerçekleştiremediğini dile getirmiştir. Geçen dönemlerde Ali Beyin talebi üzerine il Millî Eğitim Müdürlüğü (MEM) tarafından gönderilen beyaz eşyaların binanın tesisatına ve yapısına uymadığı, mobilyaların bir kısmının da kurulmasına engel olan özellikleri olduğu belirlenmiştir (Müdür Ali Bey ile görüşme, 23.11.2023).

İkinci adımda Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen hâlihazırda uygulama odasında bulunan eşyaları gözden geçirerek odayı benzeşim ortamına dönüştürmek için hangi eşyalara gereksinim olduğunu belirlemişlerdir. Bu aşamada tüm odayı iyileştirmek yerine öncelikle yalnızca mutfak bölümünü iyileştirme anlayışı önem kazanmıştır. Öğretmenlerin bu bakış açısında; (a) beyaz eşya, mobilya gibi gereksinimlerin kampanya boyutunu aşıyor olması, (b) tüm odayı iyileştirmeye kıyasla yalnızca mutfak bölümünü iyileştirmenin daha yönetilebilir olması ve (c) mutfak becerilerini bağımsız yaşamın önemli bir göstergesi olarak kabul etmeleri etkili olmuştur (20.10.2023-29.11.2023 tarihli günlükler, s. 155-173). Bu çalışmanın ardından okul içinde paylaşılacak üzere bir kampanya afişi tasarlanmasına karar verilmiştir (Problem çözme toplantıları, 17.11.2023-

30.11.2023). Araştırmacı tarafından ön hazırlığı yapılan ve öğretmenlerle birlikte değerlendirildikten sonra okul personeliyle paylaşılan afiş Görsel 3.29’da sunulmuştur.

Görsel 3.29

Uygulama Odası Kampanyası Afişi

Kampanya afişinin okul içinde yaygınlaştırılmasıyla okul personeli evlerinde bulunan ancak kullanmadıkları fazla eşyalarını uygulama odasına getirmişlerdir. Araştırmacı da bu uygulamaya katılım göstererek çeşitli eşyalar bağışlamıştır (29.11.2023-05.01.2024 tarihli günlükler, s. 173-187). Müdür Ali Bey bu süreçte il MEM ile yeniden iletişime geçerek sorunlu beyaz eşya ve mobilyaların değiştirilmesini sağlamıştır. Ek olarak odaya yeni mobilyalar bağışlanmasına yönelik çalışmalar yürütmüştür. Araştırmacı, Ali Bey’in bu adımlarını gerçekleştirilen problem çözme çalışmalarının onu da motive etmiş olmasından kaynaklandığını düşünmüştür (14.12.2023 tarihli günlük, s. 180). Tüm döneme yayılan ve Derya Öğretmen ile Zeynep Öğretmenin öncülüğünün yanı sıra okul personelinin de katkılarıyla gerçekleşen çalışma sonrasında işlevsiz oda, eve benzer bir uygulama ortamına dönüşmüştür. Görsel 3.30’da odanın süreç içerisindeki gelişimi sunulmuştur.

Görsel 3.30

Uygulama Odasının Gelişimi

Bu çalışmalarla öğretmenlerin BEP amaçlarını belirlerken problem olarak gördükleri bir durum daha çözülmüştür. Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen bu çalışmayı araştırmanın okula kalıcı bir katkısı olarak değerlendirirken Müdür Ali Bey araştırmacıya okulu sahiplendiği için teşekkür etmiştir. Öğretmenler, uygulama süreci ve sonrasında uygulama odasındaki iyileştirmelere devam edileceğini vurgulamışlardır (29.11.2023-05.01.2024 tarihli günlükler, s. 173-187).

3.2.2.6 Performans düzeyini ve amaçları belirleme

Problem çözme çalışmalarının tamamlanmasıyla birlikte Derya Öğretmen Asya'nın, Zeynep Öğretmen de Tuna'nın performans düzeyini belirlemeye yönelik çalışmalar yürütmüştür. Bu karar öğretmenlerle birlikte değerlendirme kitinin hazırlanması sırasında alınmıştır (Problem çözme toplantısı, 07.12.2024-22.03.2024). Değerlendirme kitinin kendilerine sunulmasının ardından öğretmenler öğrencilerinin performans düzeyini belirlemeye yönelik çalışmalara başlamışlardır (05.04.2024 tarihli günlük, s. 204). Sürecin veri toplama döngüsü kapsamında okulda bulunan araştırmacı, öğretmenlerin değerlendirme kitini kullanarak öğrencilerinin performans düzeylerini belirlemeleri sürecinin bir kısmını gözlemlemiştir. Görsel 3.31'de sınıfta performans belirleme sürecinden örnekler yer almaktadır.

Görsel 3.31

5-Zihin Sınıfında Performans Düzeyini Belirleme (18.04.2024)

Bu noktada araştırmacı gözlem yaparken Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmene anlık geribildirimler sunmuştur (Saha notu, 18.04.2024). Öğretmenlere sunulan düzeltici geribildirimler izleyen satırlarda özetlenmiştir:

- Araştırmacı, kavramları ayırt etmeye ilişkin değerlendirme yaparken bir materyal setini tek bir kavram için kullanmaları konusunda öğretmenlere geribildirim sunmuştur. Aynı materyal setini kullanarak hemen başka bir kavramı ayırt etmeye ilişkin soru sormanın öğrencide kafa karışıklığı yarattığını belirtmiştir. Bu geribildirim ev eşyalarını ayırt etmeyi değerlendirirken sandalye, dolap, kitaplık

görselinin bulunduğu materyal setinde “Hangisi dolap, göster.” yönergesinin sunulmasının ardından öğrenci doğru ya da yanlış yanıt verdikten sonra materyal setinin kaldırılması, aynı materyal setiyle “Hangisi sandalye göster.” yönergesinin sunulmaması örneğiyle açıklanabilir.

- Öğretmenlerin değerlendirme sırasında yönergeleri her soruda farklı biçimlerde sunmaları üzerine araştırmacı onlara belirlenen yönergeyi tutarlı şekilde sunmanın önemini açıklamış ve yönerge sunmaya model olmuştur.
- Araştırmacı gözlem sırasında öğretmenlerin birkaç kez öğrenciler etkinliğe dikkatlerini vermeden yönerge sunduklarını gözlemlemiştir. Bunun üzerine öğrencinin dikkatini çekmelerinin önemini hatırlatmış ve bunun için ses tonlarını etkili kullanmalarını önermiştir.
- Zeynep Öğretmenin bazı alanlarda öğrencinin performansının tutarsız olduğunu belirtmesi üzerine araştırmacı bu alana ilişkin değerlendirmeyi farklı saatlerde ve farklı günlerde tekrarlamasını önermiştir.
- Araştırmacı öğretmenlere değerlendirmede ipucu sunmamalarını ancak öğrencinin doğru yanıtlarını ve etkinliğe katılımını pekiştirebileceklerini hatırlatmıştır (Saha notu, 18.04.2024).

Değerlendirme çalışmasının ardından öğretmenler Tuna’nın ve Asya’nın derslerdeki performans düzeylerini BEP ajandasının ilgili bölümüne yazmışlardır. Böylece performans düzeyinin tartışılması BEP toplantısının önemli bir gündemi olmuştur (Bkz. BEP toplantılarını planlama başlığı). Performans düzeyini yazılı olarak ifade etme sürecinde de araştırmacı öğretmenlerin yazdıkları ifadeleri okuyarak olumlu geribildirimler sunmuştur. Öğretmenlere olumlu dil kullanmaları konusunda düzeltici geribildirimde bulunmuştur. Zeynep Öğretmenin “*Tuna kendisinin, annesinin, babasının ismini söyleyebilirken yaşını söyleyemez.*” ifadesi üzerine araştırmacı BEP hazırlamada olumlu dilin önemini vurgulamış, bu cümlenin ifade ediliş biçiminde Tuna’nın bu beceriyi hiç gerçekleştiremeyeceğine ilişkin bir söylem olduğunu açıklamıştır. Alternatif olarak “*... yaşını söyleyememektedir ya da yaşını söylemeyi öğrenmeye gereksinimi vardır.*” ifadesini önermiştir. Zeynep Öğretmen tüm ifadeleri gözden geçirerek performans düzeyi yazımında olumlu bir dil benimsemiştir. İzleyen satırlarda Zeynep Öğretmen ve Derya Öğretmenin yazdığı performans düzeyi ifadelerinden örnekler yer almaktadır:

Araştırmacı öğretmenlerin yazdıkları amaçları inceleyerek onlara aşağıda sıralanan noktalarda geribildirimler sunmuştur:

- Hedef davranış türünün ölçütüyle uyumlu olması gerektiği hatırlatılmıştır. Tek basamaklı davranışlarda denemeli ölçütün, zincirleme becerilerde ise beceri analizine dayalı yüzdeli ölçütün işe yarayacağı vurgulanmıştır.
- Zincirleme beceri öğretilirken uzun dönemli amaç belirlemenin yeterli olduğu, kısa dönemli amaç belirlenmesine gerek olmadığına ilişkin düzeltici geribildirim sunulmuştur.
- Amaçların ölçülebilir ve gözlenebilir şekilde yazılmasının önemi açıklanmıştır (Değerlendirme toplantısı, 23.05.2024).

Araştırmacı bu noktada günlüğüne öğretmenlerin BEP amacı yazmada geliştiklerini, amaçları büyük oranda uygun şekilde yazabildiklerini ancak ölçülebilirlikle ilgili biraz daha gelişim göstermeleri gerektiğini kaydetmiştir. Öğretmenlerin BEP amacı yazma konusunda daha fazla desteğe ve deneyime gereksinim duyabileceklerini düşünerek tüm amaçların yazılmasının ve BEP formu oluşturulmasının ardından formla birlikte yazılan tüm amaçlar için ikinci bir geribildirim çalışması yapmayı planlamıştır (23.05.2024 tarihli günlük, s. 219; İnandırıcılık komitesi toplantısı, 04.06.2024).

3.2.3 Özel eğitim ve destek hizmetlerin belirlenmesine ilişkin çalışmalar

Özel eğitim ve destek hizmetlerin belirlenmesine ilişkin çalışmalar mesleki gelişim programının dördüncü modülü olan “BEP Hazırlama II-Özel Eğitim ve Destek Hizmetlerin Belirlenmesi” modülünün tasarlanması ve sunulmasıyla başlamıştır. Kitap okuma çalışmaları, BEP amaçlarına ilişkin beceri ve kavram analizlerinin gerçekleştirilmesi ve BEP formunun oluşturulması da bu adımın diğer etkinlikleridir (16.05.2024-06.06.2024 tarihli günlükler, s. 216-228). Bu etkinlikler izleyen başlıklarda açıklanmıştır.

3.2.3.1 Modül 4’ün tasarlanması ve sunulması

Modül 4’ün içeriği öğretmenlerin GY olan öğrencilere sunulan özel eğitim hizmetleri ve destek hizmetlere ilişkin gereksinimlerine dayalı olarak hazırlanmıştır. Uygulama öncesi süreçte öğretmenlerin kavram öğretiminde ve beceri analizini gerçekleştirmede zorlanmaları, bu nedenlerle amaçlara yönelik veri kaydı tutmada ve sistematik öğretim sunmada karşılaştıkları sınırlılıklar, küçük grupla öğretim düzenlemesine ilişkin

gereksinimleri modülün tasarımını şekillendirmiştir (Saha notları, 02.10.2023-04.01.2024). Ek olarak gerçekleştirilen görüşmelerde okul genelinde BEP amaçlarının seçiminde öğrencinin öğrenmeye hazırlık becerilerine sahip olup olmadığına dikkat edilmediği ortaya çıkmıştır (Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2023). Dolayısıyla bu modülde öğretmenlere öğrenmeye hazırlık becerileri, tek basamaklı davranışların ve zincirleme becerilerin öğretimi, öğretim düzenlemeleri, öğretimin bileşenleri ve destek hizmetlerle ilgili bilgiler yer almıştır (16.05.2024 tarihli günlük, s. 216). Tez danışmanı ve eğitim programları alanından olan inandırıcılık komitesi üyesiyle modül tasarlama döngüsü kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların ardından belirlenen Modül 4'ün kazanımlarından örnekler izleyen satırlarda sıralanmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 04.06.2024; 16.05.2024-28.05.2024 tarihli günlükler, s. 216-220):

- Kazanım 1: Özel eğitim hizmetlerini açıklar.
- Kazanım 10: Kendisine verilen bir kavramının taksonomik düzeye göre ilişkili ve ilişkisiz niteliklerini belirler.
- Kazanım 20: Sınıfındaki öğrencilerin yararlandığı destek hizmetleri tartışır.

Yukarıda sıralanan kazanımların belirlenmesinin ardından kazanımlara ilişkin bir belirtke tablosu oluşturulmuştur. Modül 4'ün özel amaçlarına ilişkin belirtke tablosu Görsel 3.33'te yer almaktadır.

Görsel 3.33

Modül 4'ün Belirtke Tablosu

MODÜL 4: BEP HAZIRLAMA II-ÖZEL EĞİTİM VE DESTEK HİZMETLERİNİN BELİRLENMESİ
ÖZEL AMAÇLARI BELİRTKE TABLOSU

BİLGİ	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olguşal Bilgi						
Kavramsal Bilgi		Kazanım 1 Kazanım 3 Kazanım 19		Kazanım 20	Kazanım 2	
İşlemsel Bilgi		Kazanım 6 Kazanım 9 Kazanım 14 Kazanım 16	Kazanım 4 Kazanım 8 Kazanım 10 Kazanım 11 Kazanım 13			
Üstbilişsel Bilgi					Kazanım 5 Kazanım 7 Kazanım 12 Kazanım 15 Kazanım 17 Kazanım 18	

Modül 4'ün tasarımı bir önceki modülde olduğu gibi sınıf içi örneklerle “Birlikte Yapalım” etkinlikleriyle öğretime ilişkin pratik önerilerle ve senaryolarla donatılmıştır. Modülde öğrenmeye hazırlık becerilerinin, zincirleme becerilerin ve kavram öğretiminin

BEP amaçlarıyla nasıl ilişkilendirilebileceğine yönelik örnekler yer almaktadır. Bir başka deyişle bu becerilerin uzun ve kısa dönemli amaçlar olarak nasıl ele alınabileceği örneklendirilmiştir. Modül 4'ün sunumu 28.05.2024 ve 04.06.2024 tarihlerinde olmak üzere iki gün ve altı oturumda tamamlanmıştır. Oturumlar toplamda 185 dk sürmüştür (Modül 4 sunumu, 28.05.2024-04.06.2024). Derya Öğretmen Modül 4 aracılığıyla öğrenmeye hazırlık becerilerine ilişkin gelişim sağladığını izleyen satırlardaki ifadelerle dile getirmiştir:

“Evet, biz buna biraz ön koşul becerilere diyeyim artık, temel becerilere dikkat etmiyoruz aslında. Yani bunları bir gözden geçirmek lazım. Bi de ben daha önce hiç bilmiyodum. ... Hatta (önceden) sen de demiştin ön koşul beceriler var diye. ... Bunların nasıl öğretildiği hakkında da çok fikrim yoktu açıkçası.” (Modül 4'ün sunumu, 28.05.2024).

Zeynep Öğretmen modül sunumu sırasında öğrenmeye hazırlık becerilerine ilişkin bilgilerini genişlettiğini “*Ben ilk defa duydum. Sadece eşleme becerisi çalışıyorduk biz de. Diğerlerini öğrendiğim güzel oldu.*” sözleriyle dile getirmiştir. Bunun yanı sıra Zeynep Öğretmen GY olan öğrencilere kavram öğretiminin tipik gelişen öğrencilerden farklı şekilde gerçekleştiğine ilişkin farkındalığının arttığını, zıt kavramların bir arada öğretilmemesi gerektiğini öğrendiğini ifade etmiştir (Modül 4'ün sunumu, 04.06.2024). Küçük grupla öğretim düzenlemesine ilişkin tartışmalarda ise öğretmenler, öğrenciler arasındaki düzey ve öğrenme hızı farklılıklarının küçük grupla öğretim sunmayı zorlaştırdığını, kalabalık sınıflarda bu öğretim düzenlemesine yer vermenin zorlayıcı olduğunu dile getirmişlerdir (Modül 4'ün sunumu, 04.06.2024).

Modül sonunda öğretmenlere öğrenmeye hazırlık becerilerine ilişkin sentezleyici açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Öğretmenler bu soruyu yanıtlayarak ve “Birlikte Yapalım” etkinliklerini tamamlayarak modüldeki kazanımları gerçekleştirmişlerdir (Modül 4 sunumu, 28.05.2024). Beceri ve kavram analizlerine ilişkin değerlendirmenin ise uygulamalı şekilde yapılmasına karar verilmiştir (16.05.2024 tarihli günlük, s. 217). Bu doğrultuda modül sonuna “*Öğrenciniz için BEP amacı olarak belirlediğiniz zincirleme becerilerden biri için Beceri Analizi Akış Şeması'ndaki adımları izleyerek planlama yapınız.*” ve “*Öğrenciniz için BEP amacı olarak belirlediğiniz kavramlardan biri için Kavram Analizi Akış Şeması'ndaki adımları izleyerek planlama yapınız.*” soruları eklenmiştir (Modül 4, 16.05.2024). Araştırmacı modül sunumları sırasında ve sonraki bireysel çalışmalarda öğretmenlerin öğrenmeye hazırlık becerileri, beceri analizi ve kavram analizi konularını öğrendiklerini gözlemlemiştir (28.05.2024 tarihli günlük, s.

220). Öğretmenler çalışmalarının devamında Tuna ve Asya için belirlemiş oldukları BEP amaçlarına yönelik olarak bir beceri ve bir kavram analizi gerçekleştirmişlerdir (Bkz. Beceri ve kavram analizlerinin gerçekleştirilmesi başlığı). Modül 4'ün dijital tasarımından örnekler Görsel 3.34'te yer almaktadır.

Görsel 3.34

Modül 4'ün Dijital Tasarımından Örnekler

3.2.3.2 Kitap okuma çalışmaları

Modül 4'ün sunumuyla birlikte kitap okuma çalışmaları özel eğitim hizmetleri ve destek hizmetler konularını kapsayacak şekilde devam etmiştir. Uygulama sürecinde ZY olan öğrencilerin eğitimlerine ilişkin kitabın tüm bölümlerinin okunmasına ve kitabın bitirilmesine karar verilmiştir (20.02.2024 tarihli günlük, s. 194). Bu doğrultuda ZY olan öğrencilerin eğitime ve geçiş kavramına ilişkin okumalar yapılmıştır. Değerlendirmeye ilişkin okumalar yaparken Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'nın öğretmenlerin ilgisini çekmesi üzerine programın setinin de gözden geçirilmesine karar verilmiştir. Araştırmacı öğretmenlerin ilgisi üzerine Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı'nın yanı sıra Otistik Çocuklar İçin Davranışsal Eğitim Programı'ndan (OÇİDEP) söz etmiştir. Öğretmenler bu kitabı da incelemeyi önemli bulmuşlardır (16.05.2024 tarihli günlük, s. 216). İnanırcılık komitesi toplantılarında iki programın da son derece ayrıntılı ve kapsamlı programlar olduğu, kitap okuma çalışmaları kapsamında bu iki programa ilişkin yalnızca farkındalık düzeyinde gözden geçirmeler yapılabileceği vurgulanmıştır (12.03.2024 tarihli günlük, s. 199). Araştırmacı programların setlerini okula götürerek incelemeleri için öğretmenlere teslim etmiştir.

Zihin engellilerin eğitimiyle ilgili kitaba ilişkin bireysel çalışmalarda Zeynep Öğretmen "Erken çocukluk döneminde erken eğitime başlamanın önemini, bu dönemde kullanılan

eğitim programlarını öğrendim.” ifadesiyle erken çocukluk döneminde sunulan özel eğitim hizmetlerine ilişkin farkındalık sahibi olduğunu dile getirmiştir. Gezici öğretmen, öğretmen yardımcısı ve akran öğretimi kavramlarını öğrendiğini, kaynaştırma ve destek hizmetlere ilişkin bilgilerini pekiştirdiğini vurgulamıştır. Kitap bölümünde yer alan bilgiler Derya Öğretmenin hâlihazırda bilgi ve deneyim sahibi olduğu konular olduğundan onun için bilgilerini tazeleme işlevi görmüştür (Bireysel çalışmalar, 29.02.2024).

Geçiş bölümünün okunmasında iki öğretmen de yeni bilgiler edindiklerini ve bakış açılarının geliştiğini dile getirmişlerdir. Derya Öğretmen *“Bu bölüm daha dolu doluydu, daha bilmediğim şeyler vardı.”* ifadesiyle kitap bölümünün kendisine olan katkısını vurgulamıştır. Derya Öğretmen ve araştırmacı diyaloglarında tipik gelişen bireylerin geçişlerde zorlandıklarına, geçişlerin GY olan öğrenciler ve aileleri için çok daha zorlayıcı bir deneyim olabileceğine değinmişlerdir. Derya Öğretmen etkinlikler arası geçişlerde öğrencilere sunulan desteklerin önemini fark ettiğini *“Hadi inelim diyorum, (öğrenciler) olayı kavrayamıyorlar. ... Aslında öncesinde söylemek lazım birazdan Müzik dersi var aşağıya ineceğiz diye.”* sözleriyle vurgulamıştır. Araştırmacı bu noktada etkinlikler arası geçişlerin etkili şekilde düzenlenmemesinin öğrencilerin problem davranışlarına zemin hazırladığını vurgulamıştır. Araştırmacı ve Derya Öğretmen geçiş planlamalarına ilişkin hizmetlerin Türkiye’de yasal düzenlemelerde yer almamasını eksiklik olarak belirlemişlerdir (Bireysel çalışma, 14.03.2024). Derya Öğretmen GY olan bireylerin istihdamına ve istihdam modellerine ilişkin bilgi sahibi olduğunu ve *geçiş becerileri değerlendirme ölçeğini* incelediğini kaydetmiştir (Kitap okuma formu, 14.03.2024). Zeynep Öğretmen ise geçişin ne olduğunu öğrendiğini, kademeler arası geçişin önemini anladığını ifade ederek iş birliğinin geçişi kolaylaştırdığına dikkat çekmiştir (Kitap okuma formu, 02.04.2024).

Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı’nın gözden geçirilmesinde öğretmenler programın basit ve anlaşılır bir dille yazılmasını, uygulamalı etkinlikler içermesini ve çocukların gelişimsel özelliklerini aylara göre ele almasını programın üstün yönleri olarak değerlendirmişlerdir. Derya Öğretmen lisans eğitimi sırasında bu programı duyduğunu ancak bu çalışmayla birlikte ilk kez incelediğini vurgulamıştır (Bireysel çalışmalar, 30.05.2024).

OÇİDEP'in incelenmesi sırasında öğretmenler programı son derece yararlı, kapsamlı, sistematik ve yol gösterici bulmuşlardır. İki öğretmen de programı ilk kez duyduklarını dile getirmiştir (Bireysel çalışmalar, 06.06.2024). Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen programa ilişkin görüşlerini izleyen satırlardaki ifadelerle dile getirmişlerdir:

“OÇİDEP'in tam bir öğretmen kılavuz kitabı olduğunu düşünüyorum. Kolaydan zora, bilinenden bilinmeyene giden, sistematik bir şekilde yapılmış. Yine öğretim sonrası genelleme aşamalı (ör., ortam, kişi vb.) olarak yapılmış. Öğrenmeye hazırlık becerilerinden, ön koşul becerilerinden başlanarak giderek bir üst beceriye geçilmiş. ... Acil edinmeliyim diye düşünüyorum.” (Derya Öğretmenin kitap okuma formu, 06.06.2024).

“Kitap, otizmli çocuklara yönelik hazırlanmış olsa da yetersizliği olan her çocukta uygulanabileceğini düşünüyorum. ... Alanda uzman olmayanların bile yapabileceği şekilde anlatılmış. ... Çok güzel, yararlı çalışmalara yer verilmiş. III. ciltte formlara yer verilmesi ve nasıl yapılacağını anlatması çok güzel olmuş.” (Zeynep Öğretmenin kitap okuma formu, 06.06.2024).

3.2.3.3 BEP formunu oluşturma

BEP toplantılarının gerçekleştirilmesi, performans düzeyi ve BEP amaçlarının belirlenmesinin ardından sıradaki adımda BEP formu oluşturma gerekliliği ortaya çıkmıştır. Öğretmenler ve araştırmacı, yaptıkları değerlendirmede tüm süreçte kaydedilen gelişmelerin BEP formuna aktarılmasını ve çalışma kapsamında bütüncül deneyim edinmeyi önemli bulmuşlardır (Değerlendirme toplantısı, 23.05.2024; 23.05.2024 tarihli günlük, s. 219). Önceki adımlarda BEP formunun gözden geçirilerek düzenlenmesi BEP formunu oluşturma temelinin oluşturmuştur (Bkz. BEP formunu gözden geçirme başlığı). Bu doğrultuda öğretmenler BEP ajandası ve toplantılar yoluyla edindikleri bilgileri forma aktarmışlar, BEP amaçlarını da araştırmacının geribildirimleri doğrultusunda yeniden ele alarak formun ilgili bölümlerine işlemişlerdir (BEP formları, 27.06.2024). Araştırmacı gerçekleştirilen tüm çalışmaların BEP formlarına gelişim olarak yansıdığını gözlemlemiş, özellikle ölçülebilir-gözlenebilir amaçlar yazmada öğretmenlerin geliştiklerini kaydetmiştir. Sonrasında öğretmenlere BEP formunu yazmaya ilişkin geribildirimlerde bulunmuştur (Bireysel çalışmalar, 27.06.2024). Araştırmacının sunduğu geribildirimlerin büyük çoğunluğu, öğretmenlerin formdaki ifadelerini onaylayan, bir başka deyişle olumlu geribildirimlerdir. Görsel 3.35'te öğretmenlerin formdaki ifadelerinden ve araştırmacının geribildirimlerinden örnekler yer almaktadır:

Öğretmenlerin Hazırladıkları BEP Formlarından Örnekler (27.06.2024)

[illegible]

3.2.3.4 Beceri ve kavram analizlerinin gerçekleştirilmesi

Öğretmenler önceki adımlarda belirledikleri BEP amaçları için beceri ve kavram analizi hazırlamışlardır. Bu çalışma aynı zamanda Modül 4'ün kazanımlarının değerlendirilmesi işlevini karşılamıştır. Derya Öğretmen Asya için analizini gerçekleştireceği beceriyi *yemekhanede yemek için hazırlanma* olarak belirlemiş, Zeynep Öğretmen ise Tuna için *ceketinin fermuarını kapatma* becerisini analiz etmeyi tercih etmiştir. Öğretmenler beceri analizlerini uygun şekilde gerçekleştirerek beceri analizi kayıt formlarını hazırlamışlardır (Bireysel çalışmalar 30.05.2024). Araştırmacı da kendilerine olumlu geribildirimlerde bulunmuştur. Görsel 3.36'da Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin hazırladığı beceri analizi kayıt formları yer almaktadır.

Görsel 3.36

Öğretmenlerin Hazırladıkları Beceri Analizi Kayıt Formları (30.05.2024)

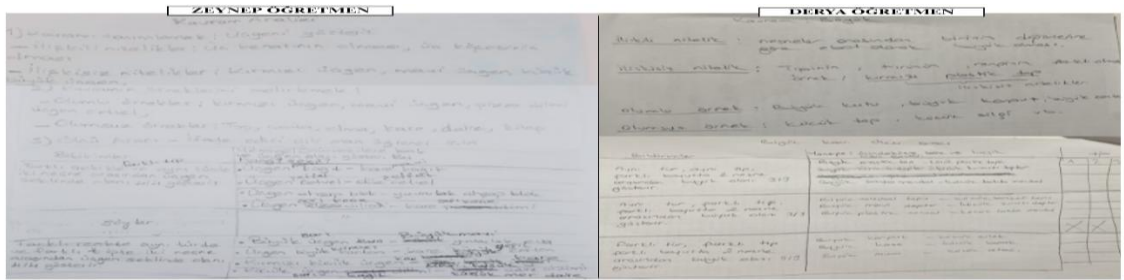
DERYA ÖĞRETMENİ				ZEYNEP ÖĞRETMENİ			
Beceri Başarımları			Performans	Öğretim			
1	2	3		1	2	3	
1.Yerineği almak için sıraya gireceği atama olduğu için.							1) Yerineği almak için sıraya gireceği atama olduğu için.
2.Yemek masasına girer.							2) Yemek masasına girer.
3.Sıraya gelene kadar uygun şekilde bekler.							3) Sıraya gelene kadar uygun şekilde bekler.
4.Sıraya geldiğinde tabldotunu alır.							4) Sıraya geldiğinde tabldotunu alır.
5.Gatal ve kağıdını alır.							5) Gatal ve kağıdını alır.
6.Tabldotunu yemek konsurması için uygun atama koyar.							6) Tabldotunu yemek konsurması için uygun atama koyar.
7.Yemek konsurmuş olan tabldotu alır.							7) Yemek konsurmuş olan tabldotu alır.
8.Yerineği çıkardığı masaya kadar taşıy.							8) Yerineği çıkardığı masaya kadar taşıy.
9.Tabldotu masaya koyar.							9) Tabldotu masaya koyar.
10.Yemek masasına oturur.							10) Yemek masasına oturur.
Kullanılan teknik ve yöntemler:				Kullanılan teknik ve yöntemler:			

Araştırmacı öğretmenlerin beceri analizlerini kolaylıkla gerçekleştirdiklerini ancak kavram analizinde ilişkisiz niteliklerin sistematik olarak farklılaştırılmasını anlamlandırmakta ve uygulamaya geçirmekte zorlandıklarını gözlemlemiştir. Bireysel çalışmalarda ek açıklamalar yaparak modül el kitabını birlikte yeniden gözden geçirerek öğretmenlere ek destekler sunmuştur. Bu çalışmaların ardından öğretmenler kavram analizini de uygun şekilde gerçekleştirmişler, araştırmacıdan olumlu geribildirim

almışlardır (Bireysel çalışmalar, 06.06.2024). Kavram analizini deneyimlemek için Derya Öğretmen “büyük” kavramını, Zeynep Öğretmen de “üçgen” kavramını belirlemiştir. Bu kavramlara ilişkin kavram analizi gerçekleştirerek ölçüt bağımlı ölçü araçları hazırlamışlardır. Görsel 3.37’de Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin gerçekleştirdiği kavram analizleri yer almaktadır.

Görsel 3.37

Öğretmenlerin Hazırladıkları Kavram Analizleri ve Ölçü Araçları (06.06.2024)

Araştırmanın bu aşamasında öğretmenler gerçekleştirilen çalışmaları bir sonraki dönemde BEP hazırlamayı kolaylaştıracak adımlar olarak değerlendirmişlerdir. Öğretmenler önümüzdeki dönem özellikle Asya’nın ve Tuna’nın BEP’ini güncellemenin onlar için çok kolay olacağını düşündüklerini dile getirmişlerdir (Modül 4 sunumu, 28.05.2024-04.06.2024). Ancak Derya Öğretmen uygulama kapsamında gerçekleştirilen BEP hazırlama sürecinin uzun sürdüğünü, bir sonraki eğitim-öğretim yılında tüm öğrenciler ve öğrencilerin tüm amaçları için benzer süreci hayata geçirmekte zorlanabileceğine ilişkin endişelerini “*Uygulaması biraz zor olacak gibi. ... Bir çocuk için özel çalışıyor olsan çok güzel ama bunu yedi çocuk için yaptığımızda nasıl olacak?*” sözleriyle dile getirmiştir. Bu endişesiyle başa çıkmak için bir sonraki senenin hazırlıklarına şimdiden başlamayı düşündüğünü de sözlerine eklemiştir. Bu noktada araştırmacı Derya Öğretmene birlikte bir sistem geliştirdiklerini, bu sistemi önümüzdeki dönemlerde deneyerek işleyen ve işlemeyen noktaları belirlemesinin önemli olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca henüz deneyim kazanma sürecinde olduğunu, dolayısıyla zaman içerisinde işlevsel BEP hazırlamada hızlanabileceğini dile getirmiştir. Araştırmacı Derya Öğretmenin endişesiyle baş etmesine yardımcı olmak için ona gerçekçi bir BEP hazırlamasını ve BEP amaçlarının sayısını yıl içinde ulaşılabilecek gerçekçilik düzeyinde tutmasını önermiştir. Diyaloğun devamında Derya Öğretmen ilerleyen dönemlerde hız ve deneyim kazanacağını düşündüğünü “*Muhtemelen otomatikleşecek. ... Seneye bir tık*

hazırlıklı olmak lazım. Bir sonraki sene daha kolay olacak. Tamamen şekillenmiş haliyle ve ufak tefek düzeltmelerle olacak. Ama bu sene sıfırdan yaptığımız için bence bir ön hazırlık yapmak lazım.” sözleriyle dile getirmiştir (Bireysel çalışma, 30.05.2024).

3.2.4 BEP’in uygulanmasına ilişkin çalışmalar

Araştırmanın planlanmasında ve ilerleyen süreçlerde gerçekleştirilen inandırıcılık komitesi toplantılarında yalnızca BEP hazırlamanın etkili özel eğitim hizmeti sunmada yeterli olmadığı, hazırlanan BEP’in uygulamada karşılık bulduğu ölçüde anlamlı bir belge hâline geldiği değerlendirilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 13.11.2023). Bu bakış açısı doğrultusunda araştırma verilerinin, BEP’in uygulanmasına ilişkin gereksinimleri ortaya çıkarmasıyla BEP’in uygulanmasına yönelik çalışmalar yürütülmüştür. Planlama dâhilinde öğretmenlerin gerçekleştirdikleri beceri analizleri ve kavram analizlerine dayalı olarak sınıf içinde uygulama yapmaları ve araştırmacının geribildirimlerle onları desteklemesi önemsenmiştir (30.05.2024 tarihli günlük, s. 222). Ancak araştırmanın geldiği noktada eğitim-öğretim yılının sonlanması nedeniyle BEP amaçlarını Tuna ve Asya üzerinde uygulamalı olarak çalışmak mümkün olamamıştır. Bu durum bir sınırlılık olarak belirlenmiş (Bkz. Sınırlılıklar başlığı) ve gerekçeleriyle tartışılmıştır (Bkz. Tartışma başlığı). Bu sınırlılıkla başa çıkmak ve öğretmenlerin BEP’in uygulanmasına ilişkin bakış açılarını derinleştirmek amacıyla belirledikleri tek basamaklı bir davranışa ve zincirleme bir beceriye ilişkin varsayımsal öğretim planları hazırlamalarına karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 04.06.2024). Bu doğrultuda BEP’in uygulanmasına ilişkin çalışmalar; Modül 5’in tasarlanması ve sunulması, kitap okuma çalışması ve öğretim planları hazırlama çalışmalarından oluşmuştur. Bu etkinlikler izleyen başlıklarda açıklanmıştır.

3.2.4.1 Modül 5’in tasarlanması ve sunulması

Modül 5’in içeriği; sistematik öğretim, etkili öğretim yöntemleri, davranış yönetimi, BEP amaçlarındaki ilerlemeleri değerlendirme ve BEP’i değerlendirme gibi öğretmenlerin gereksinimleri doğrultusunda şekillenmiştir (Saha notları, 02.10.2023-04.01.2024). Süreç boyunca toplanan verilerde öğretmenler etkili öğretim ve davranış yönetimi konularında gelişmek istediklerini belirtmişlerdir (Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2024; Problem çözme toplantısı, 15.02.2024). Bu noktada değerlendirme farklı bir basamak olarak değil, BEP’in uygulanması sürecinin içinde yer edinen çok yönlü bir süreç olarak ele alınmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 06.11.2023-13.11.2023). Dolayısıyla bu modülde

davranış yönetimi ilkeleri kapsamında sırasıyla uygun davranışları kazandırmaya ve artırmaya yönelik müdahaleler, önlemeye yönelik müdahaleler, uygun olmayan davranışları azaltmaya yönelik müdahaleler yer almaktadır. Tez danışmanı ile yapılan değerlendirmelerde bu sunuş biçiminin, öğretmenlerin uygun olmayan davranışları azaltmaya yönelik müdahalelerden önce öğrencilerinin uygun davranışlarını artırmaya ve önlemeye odaklanmasına ilişkin bakış açısı geliştirmelerinde önemli olduğuna karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 13.11.2023). Etkili öğretim kapsamında bilimsel dayanaklı uygulamalar tanıtılmış ve modüle sınıf içinde öğretmenlerin çalışabilecekleri öncelikli yöntemlere (ör., yanlışsız öğretim yöntemleri, video modelleri, davranışsal beceri öğretimi, sosyal öykü vb.) ilişkin bilgiler ve örnekler eklenmiştir. Değerlendirme kapsamında ise öğretmenlere BEP amaçlarındaki ilerlemeleri kaydetme, grafik oluşturma ve programı değerlendirmeye ilişkin bilgiler sunulmuştur (Modül 5, 13.06.2024). Tez danışmanı ve eğitim programları alanından olan inandırıcılık komitesi üyesiyle modül tasarlama döngüsü kapsamında gerçekleştirilen çalışmaların ardından belirlenen Modül 5'in kazanımlarından örnekler izleyen satırlarda sıralanmıştır (28.05.2024-25.06.2024 tarihli günlükler, s. 221-230):

- Kazanım 1: BEP hazırlanmasını, uygulanması ve değerlendirilmesiyle ilişkilendirir.
- Kazanım 10: Sınıfta gözlemlendiği uygun olmayan davranışların işlevlerini tartışır.
- Kazanım 18: Sosyal öyküyü açıklar.

Yukarıda sıralanan kazanımların belirlenmesinin ardından kazanımlara ilişkin bir belirtke tablosu oluşturulmuştur. Modül 5'in özel amaçlarına ilişkin belirtke tablosu Görsel 3.38'de yer almaktadır.

Görsel 3.38

Modül 5'in Belirtke Tablosu

MODÜL 5: BEP'İN UYGULANMASI-DAVRANIŞ YÖNETİMİ, ETKİLİ ÖĞRETİM VE DEĞERLENDİRME ÖZEL AMAÇLARI BELİRTKE TABLOSU						
BİLGİ	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Çözümleme	Değerlendirme	Yaratma
Olguusal Bilgi	Kazanım 13 Kazanım 20 Kazanım 23					
Kavramsal Bilgi		Kazanım 1				
İşlemsel Bilgi		Kazanım 3 Kazanım 5 Kazanım 9 Kazanım 15 Kazanım 17 Kazanım 18 Kazanım 22 Kazanım 25	Kazanım 11	Kazanım 10 Kazanım 24	Kazanım 4 Kazanım 19	
Üstbilişsel Bilgi					Kazanım 2 Kazanım 6 Kazanım 7 Kazanım 8 Kazanım 12 Kazanım 14 Kazanım 16 Kazanım 21	

Modül 5'in tasarımı Modül 3 ve Modül 4'te olduğu gibi sınıf içi örneklerle “Birlikte Yapalım” etkinlikleriyle öğretime ilişkin pratik önerilerle ve senaryolarla donatılmıştır. Modülde öğretim yöntemlerine ilişkin uygulama adımları ve öğretim planı örnekleri yer almaktadır. Diğer taraftan bu modülde üstbilişsel bilgi boyutuna ve değerlendirme düzeyine ilişkin kazanımlara diğer modüllere göre daha fazla yer verilmiştir. Bunun nedeni, öğretmenleri öğretimsel uygulamalarına ilişkin öz değerlendirmelerle ve sistematik öğretime ilişkin tartışmalarla desteklemektir (28.05.2024-25.06.2024 tarihli günlükler, s. 221-230).

Modül 5'in sunumu 25.06.2024, 27.06.2024 ve 30.06.2024 tarihlerinde olmak üzere üç günde ve sekiz oturumda tamamlanmıştır. 30.06.2024 tarihinde modül sunumunun tamamlanmasıyla MEB takvimi gereği okullar kapanmıştır ve seminer haftası sonlanmıştır. Bir başka deyişle öğretmenler eğitim-öğretim yılının son gününe kadar çalışmalara katılım göstermişlerdir (Modül 5'in sunumu, 30.06.2024). Oturumlar toplamda 258 dk sürmüştür (Modül 5 sunumu, 25.06.2024-30.06.2024). Araştırmacı bu modülde yer alan bilgilerin teknik konuları içerdiğini, öğretmenlerin bilgi edinmek istedikleri konulara dayalı olduğu için sunum sırasında son derece dikkatli olduklarını kaydetmiştir (25.06.2024 tarihli günlük, s. 230). Derya Öğretmen Modül 5 aracılığıyla davranış yönetimi konusunda gelişim sağladığını izleyen satırlardaki ifadelerle dile getirmiştir:

“Bu konuda eksiktim, bu kadar detaylı da bilmiyordum. UDA ya da pekiştireç türleri biraz biliyordum ama bir kısmını da bilmiyordum. Şu an yeni öğrendiğim çok bilgi var. ... Kendimi düşündüğüm zaman cezaya dayalı uygulamaları daha çok kullanıyorum, onu fark ettim, ... kısa sürede etki ettiği için. Sanırım alışmışız. ... İlimli yöntemlerden başlanıp denemeler yapılabilir. Daha sistemli giderse ben de işe yarayacağını düşünüyorum. Şu an (davranış yönetimi konusunda) daha iyi hissediyorum.” (Modül 5'in sunumu, 25.06.2024).

Zeynep Öğretmen izlerlik sözleşmesi uygulamasını ilk defa duyduğunu, yararlı bir yöntem olabileceğini düşündüğünü dile getirmiştir. Zeynep Öğretmen bu tekniği kendi çocuklarının *tabletle vakit geçirme davranışı* üzerinde deneyeceğini ifade etmiştir (Bireysel çalışma, 27.06.2024). Gerçekleşen diyaloglarda öğretmenlerin en sık başvurdukları davranış yönetimi uygulamasının cezaya dayalı müdahaleler olduğunu belirtmeleri üzerine araştırmacı önlemeye ve uygun davranışları artırmaya yönelik müdahalelere ve öğrenciye etkili pekiştireçler sunulmasına dikkat çekmiştir. Zeynep Öğretmen ise sınıf içinde gerçekleştirdiği davranış yöntemi uygulamalarının neler

olduğuna ilişkin farkındalığının geliştiğini vurgulamıştır. Ek olarak sınıfta görsel destekler kullanmaya ilişkin zihnindeki ikilemi “*Modül boyunca görsel destekler çok hoşuma gitti. ... Öğrencilerle anlaşmanın yolu. Ben de çok kullanıyorum. ... (Görsel destekler kullanırsam) ğrencinin dikkati dağılır mı? Dersi dinlemez mi? Hep bu konuda ikilem arasında kaldım.*” (Zeynep ğretmen, 25.06.2024) sözleriyle dile getirmiştir. Araştırmacı ise sınıfların fiziksel düzenlemelerinin sade ve dikkat dağıtıcı unsurlardan arındırılmış olmasının önemine, görsel desteklerin ise sınıflarda yer alan işlevsiz “*iek, böcekler*” olmadıklarına ilişkin açıklamalar yapmıştır. Görsel desteklerin sınıf kuralları, rutin panoları gibi öğretimsel araçlar olarak kullanıldıklarında anlamlı olduğunu, öğretmenlerin öğrencilerin tepkilerine ve davranışlarına göre bu uygulamalara ilişkin yeni kararlar alabileceklerini ve gerektiğinde teknoloji destekli olarak da sunulabileceklerini vurgulamıştır (Modül 5’in sunumu, 25.06.2024).

Modül sonunda öğretmenlere davranış yönetimine ilişkin sentezleyici açık uçlu sorular yneltirmiştir. Öğretmenler bu soruları yanıtlayarak ve “Birlikte Yapalım” etkinliklerini tamamlayarak modüldeki kazanımları gerçekleştirmişlerdir (Modül 5’in sunumu, 25.06.2024). Etkili ğretim yöntemlerine ilişkin değerlendirmenin ise uygulamalı şekilde yapılmasına karar verilmiştir (28.05.2024 tarihli günlük, s. 221). Bu doğrultuda modül sonuna “*Tek basamaklı davranış içeren BEP amacına ilişkin bu modülde açıklanan ğretim yöntemlerinden birini kullanarak ğretim süreci tasarlayınız.*” ve “*Zincirleme davranış içeren BEP amacına ilişkin bu modülde açıklanan ğretim yöntemlerinden birini kullanarak ğretim süreci tasarlayınız.*” soruları eklenmiştir (Modül 5, 25.06.2024). Araştırmacı modül sunumları sırasındaki ve sonrasındaki çalışmalarda öğretmenlerin ğretimi planlamaya ilişkin gelişim gösterdiklerini gözlemlemiştir (25.06.2024-29.11.2024 tarihli günlükler, s. 230-242). Öğretmenler çalışmaların devamında Tuna ve Asya için belirlemiş oldukları BEP amaçlarına yönelik olarak ğretim planları hazırlamışlardır (Bkz. ğretimi planlama başlığı). Modül 5’in diğital tasarımından rnekler Görsel 3.39’da yer almaktadır.

Görsel 3.39

Modül 5'in Dijital Tasarımından Örnekler

Öğretmenler ve araştırmacı, beşinci ve son modülün öğretim süreci tamamlandıktan sonra bir sonraki dönemde buluşmak üzere vedalaşırlarken araştırmaya ilişkin görüşlerini içeren diyaloglar gerçekleştirmişlerdir. Derya Öğretmen “*Güzel bir çalışma oldu. Kendi adıma çok verim aldım, çok şey öğrendim. ... Hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Öğrendiğimiz her şeyi yüzde yüz uygulayabilir miyim bilmiyorum ama hiçbir şey aynı olmayacak.*” ifadesiyle araştırma sürecinde gerçekleşen çalışmaların mesleki uygulamaları üzerindeki dönüştürücü etkisini dile getirmiştir. Derya öğretmen katıldığı mesleki gelişim programını ise işe yeni başlayan ya da deneyimli özel eğitim öğretmenlerinin meslek yaşamları boyunca başvurabilecekleri bir kaynak olarak değerlendirmiştir. Bu noktada araştırmacı, bilimsel bilginin birikimsel şekilde ilerlediğine, yıllar içerisinde bu bilgilerin gelişebileceğine ve yeni bilgiler üretilebileceğine dikkat çekmiştir. Derya Öğretmen “*O zaman bir fasıl daha üzerinden geçeriz.*” diyerek gülmüştür. Bu diyalog araştırmacı tarafından gerçekleştirilen uygulamaların mesleki gelişimde sürekliliği sağlamaya yönelik bir farkındalık oluşturduğunun göstergesi olarak yorumlanmıştır (30.06.2024 tarihli günlük, s. 231). Zeynep Öğretmen ise eğitim uygulama okuluna gelmenin ona deneyim kazandırdığını “*... İyi ki Derya’yı, iyi ki sizi tanıdım. ... Şu an diyorum iyi ki özel eğitime gelmişim. Hayatımda çok farklı bir tecrübe oldu her anlamda. Kendi alanıma da çok katkısı oldu. ...*” sözleriyle vurgulamıştır. Derya Öğretmen Zeynep Öğretmene yönelerek “*Zaten şu an bi farkımız kalmadı yani. Senin sınıfçı olmanla benim özel eğitimci olmam arasında bir fark kalmadı bence.*” sözleriyle duruma açıklık getirmiştir. Bu diyalog araştırmacı tarafından son derece çarpıcı bulunmuş, birlikte geçirdikleri iki dönemin ardından öğretmenler arasında eşitlikçi bir anlayışın ve “biz” dilinin geliştiğinin göstergesi olarak kabul edilmiştir. Araştırmacı bu dilin gelişmesinde birlikte geçirdikleri bir eğitim-öğretim yılının yanı sıra araştırmaya katılmaları yoluyla özel eğitim alanında birlikte gelişim göstermelerinin katkısı olduğunu düşünmüştür (30.06.2024 tarihli günlük, s. 231).

Vedalaşırken söz alan araştırmacı, bu çalışmayı Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenle birlikte gerçekleştirmiş olmaktan dolayı çok mutlu olduğunu dile getirmiştir (Modül 5'in sunumu, 30.06.2024).

3.2.4.2 Kitap okuma çalışması

BEP'in uygulanmasını destekleyen diğer bir etkinlik de ZY olan öğrencilerin eğitimlerinde sistematik öğretime ilişkin okuma yapmak olmuştur. Bu bölümün okunmasıyla belirlenen ilk kitabın tüm bölümleri tamamlanmış, öğretmenlerle birlikte kitabı bitirmeye ilişkin alınan karar sonuçlandırılmıştır (20.02.2024 tarihli günlük, s. 194). Bu kitap bölümünde yer alan bilgiler (ör., tek basamaklı davranışlar, zincirleme beceriler, pekiştireç sunma, ipucu türleri vb.) Modül 4 ve Modül 5'te yer alan bilgileri desteklemiştir. Zamanlama açısından da Modül 5'in sunumuyla eş zamanlı olarak okunmuştur (Modül 5'in sunumu, 27.06.2024, Bireysel çalışmalar, 27.05.2024). Derya Öğretmen bu bölümü okumanın kendi öğretim uygulamaları üzerindeki yansıtıcı işlevini izleyen satırdaki sözlerle dile getirmiştir:

“... Aslında bu bölümdeki birçok bilgiye sahip olduğumu, zaman zaman da uyguladığımı fakat sistematik şekilde olmadığı için neyi neden yaptığımı bilmeden, sonuçlarını takip edemediğim için verim alamadığımı gördüm. Bu bölümü okuduğumda dağınık şekilde parça parça bildiğim bilgiler şimdi daha sistemli hâle geldi.” (Derya Öğretmenin kitap okuma formu, 27.06.2024).

Zeynep Öğretmen de modüller aracılığıyla bilgilerini pekiştirdiği konuları; tek basamaklı davranışlar, zincirleme beceriler, ipuçları, deneme, öğrenmenin aşamaları olarak dile getirmiştir. “Hata düzeltmesi” kavramını ise yeni öğrendiğini ifade etmiştir. Bu kavramın pekişmesi için araştırmacı, hata düzeltmesini Modül 5'teki öğretim senaryoları üzerinden örnekleyerek tekrar açıklamıştır. Araştırmacı ve Zeynep Öğretmen birlikte deneme kavramına ve denemelerin sunuş biçimlerine (ör., dağınık, ard arda vb.) ilişkin bilgilerin üzerinden geçmişlerdir. Bu çalışmayla Zeynep Öğretmenin sistematik öğretimin bileşenlerini anlamlandırması kolaylaşmıştır (Bireysel çalışma, 27.06.2024).

3.2.4.3 Öğretimi planlama

Öğretimi planlamaya ilişkin çalışmalar, 2023-2024 eğitim-öğretim yılının sona ermesi nedeniyle 2024-2025 eğitim-öğretim yılının başında gerçekleştirilmiştir. İnanırcılık komitesi toplantısında BEP amaçlarının sınıf içinde öğrencilerle çalışılmasına vakit kalmamış olmasının gerekçeleri değerlendirilmiş (Bkz. Tartışma başlığı) ve BEP'in

uygulanmasına ilişkin uygulamalı etkinliğin bir sonraki eğitim-öğretim yılının başında varsayımsal olarak bir öğretim planı yazmayla sınırlandırılması kararlaştırılmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 04.06.2024). Bu karar, öğretimi planlamaya ilişkin çalışmaların temelini oluşturmuştur. Böylece 2024 yılının yaz tatilinin ardından okulların açılması ve seminer çalışmalarının başlamasıyla öğretim planı yazma çalışması başlatılmıştır. Öğretim planı yazma, aynı zamanda Modül 5'in bazı kazanımlarına ilişkin değerlendirme işlevini de karşılamaktadır (28.05.2024 tarihli günlük, s. 221).

Öğretmenlerle yapılan modül sunumları ya da bireysel çalışmalarda gerçekleşen diyaloglarda onların öğretimi planlamada önemli buldukları kolaylaştırıcı uygulamalar ortaya çıkmıştır. Örneğin iki öğretmen de OÇİDEP'in veri kayıt formlarını içermesini kullanışlı bulmuşlardır (Bireysel çalışmalar, 06.06.2024). Bu süreçte araştırmacı öğretmenlerin sistematik öğretim planlamada yapılandırılmış bir formata gereksinim duyduklarını sezinlemiştir. Bu konuyu birlikte değerlendirdiklerinde tasarlanan BEP ajandasının devamına öğretimi planlama ve veri kaydı bölümlerinin eklenmesine karar verilmiştir (Bireysel çalışmalar, 06.06.2024). Araştırmacı ilgili formları hazırlayarak tez danışmanından geçerlik almış ve BEP ajandasının devamına eklemiştir. Bu sayede ajanda, BEP'i hazırlama, uygulama ve değerlendirme açılarından bütünlüğü gösteren bir örüntüye kavuşmuştur (04.10.2024 tarihli günlük, s. 238). Öğretimi planlama sayfaları öğretimin bileşenlerine ilişkin bölümler, tek basamaklı davranışlara ya da zincirleme becerilere yönelik veri kayıt formu taslağı ve grafikten oluşmaktadır. Araştırmacı tasarımı yaparken veri toplamayı kolaylaştıran, her türlü amaca yönelik olarak kullanılabilecek bir format geliştirmeye çabalamıştır.

Dönem başında öğretmenlerle tekrar buluştuğunda araştırmacı, öğretim planı yazma etkinliğini hatırlatarak onlardan belirledikleri tek basamaklı bir davranışa, zincirleme bir beceriye ilişkin öğretim planı yazmalarını istemiştir (Değerlendirme toplantısı, 06.09.2024). Bu süreçte öğretmenlerin öğretim planı yazmada zorlandıklarını gözlemleyen araştırmacı tez danışmanı ile bu durumu değerlendirmiştir. Tez danışmanı ve araştırmacı öğretmenlere öğretim planı yazmalarını kolaylaştıracak bir yönerge hazırlanmasına karar vermişlerdir (04.10.2024 tarihli günlük, s. 238). Tez danışmanı ile gözden geçirilip öğretmenlere sunulan öğretim planı yazma yönergesi Ek-19'da yer almaktadır. Araştırmacı yönergeyi öğretmenlerle birlikte incelemiş, gerçekleştirilecek adımları tanıtırken Modül 5'in üzerinden iki ay geçtiğini göz önünde bulundurarak

anlatımını özetleyici ve hatırlatıcı bilgilerle desteklemiştir (Bireysel çalışma 04.10.2023; Bireysel çalışma, 09.10.2024).

Derya Öğretmen “*Asya, yıl sonunda okul lavabosundaki ayna karşısında saçını tara yönergesi verildiğinde beceri analizi basamaklarını izleyerek %100 doğrulukta saçını tatar.*” şeklinde yazdığı amaca yönelik video modelle öğretim yöntemiyle ve “*Asya, yıl sonunda masada önüne konan üç nesne arasından çatalı 3/3’ünde gösterir.*” şeklinde yazdığı amaca yönelik eşzamanlı ipucuyla öğretim yöntemiyle öğretim planı hazırlamayı tercih etmiştir. Araştırmacıyla birlikte bireysel çalışma oturumunda öğretim planlarını incelemişler, varsayımsal olarak veri kayıt formu doldurmuşlardır. Bu sırada araştırmacı planlara geribildirimler sunmuştur. Araştırmacının sunduğu geribildirimler büyük oranda olumlu geribildirimlerdir. Bir başka deyişle Derya Öğretmen Modül 5’in kazanımlarını sergileyebilmiştir. Birkaç noktada sunulan düzeltici geribildirimler ise izleyen satırlarda özetlenmiştir (Bireysel çalışma, 29.11.2024):

- Beceri Öğretimi Planı İçin Sunulan Düzeltici Geribildirimler: Beceri öğretimi yaklaşımını (ör. tüm beceri yaklaşımı) ekleme, araç-gereçlere veri kayıt formunu yazma, video modelle öğretim yöntemi kullanıldığı için kontrol edici ipucuna ilişkin bilgiye gereksinim olmaması, değerlendirme yaklaşımına (ör. tek fırsat) yer verme, kalıcılık oturumu düzenleme.
- Tek Basamaklı Davranış Öğretim Planı İçin Sunulan Düzeltici Geribildirimler: Amaçta söz edilen nesnelerin tip ve tür özelliklerine yer verme, araç-gereçlerin kavram ölçü aracında yer alan araç-gereçler olması, değerlendirmede öğretimden farklı araç-gereçler kullanma, kalıcılık ve genelleme oturumu düzenleme.

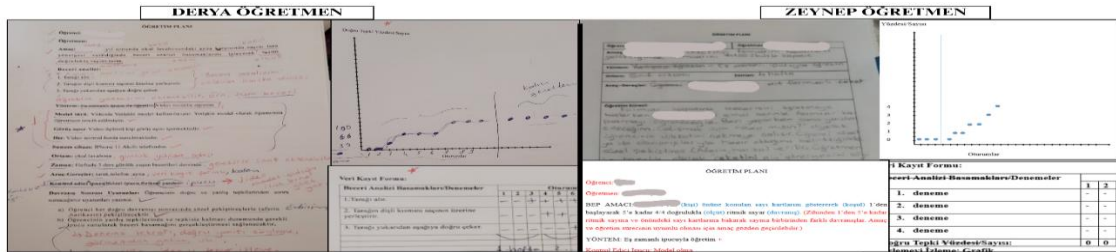
Zeynep Öğretmen “*Tuna ceketinin fermuarını kapatması gerektiğinde fermuarını %100 kapatır.*” amacına yönelik eşzamanlı ipucuyla öğretim yöntemiyle ve “*Tuna 1’den başlayarak 5’e kadar 4/4 ritmik sayar.*” amacına yönelik eş zamanlı ipucuyla öğretim yöntemiyle öğretim planları hazırlamayı tercih etmiştir. Zeynep Öğretmen ve araştırmacı birlikte çevrim içi bireysel çalışma oturumunda öğretim planlarını incelemişler, varsayımsal olarak veri kayıt formu doldurmuşlardır. Bu sırada araştırmacı planlara geribildirimler sunmuştur. Araştırmacının sunduğu geribildirimler olumlu ve düzeltici geribildirimlerdir. Zeynep Öğretmenin Modül 5’in kazanımlarını kısmen sergileyebildiği gözlemlenmiştir. Planlara sunulan düzeltici geribildirimlerden örnekler izleyen satırlarda özetlenmiştir (Bireysel çalışma, 03.12.2024):

- Beceri Öğretimi Planı İçin Sunulan Düzeltici Geribildirimler: İpucu türünü netleştirme, davranış sonrası uyarılar bölümünü geliştirme, yönergenin “Ceketini giy.” değil “Fermuarını kapat.” olması.
- Tek Basamaklı Davranış Öğretim Planı İçin Sunulan Düzeltici Geribildirimler: Amacı gözden geçirme ve koşulu netleştirme, araç-gereçleri betimleme, hedef uyarı/yönerge ifadesini ekleme.

Öğretmenlerin hazırladıkları öğretim planlarından örnekler Görsel 3.40’ta yer almaktadır.

Görsel 3.40

Öğretmenlerin Hazırladıkları Öğretim Planlarından Örnekler (29.11.2024-03.12.2024)

Bu çalışmanın ardından Zeynep Öğretmen öğretimi planlamaya ilişkin eksik bilgilerini tamamladığını ve GY olan öğrencilere yönelik bir öğretim oturumunu nasıl planlayacağını öğrendiğini ifade etmiştir (Bireysel çalışma, 03.12.2024). Gerçekleştirilen bu çalışmalarla birlikte araştırmanın uygulama süreci tamamlanmış, uygulama sonrasında öğretmenlerdeki değişimleri belirlemek üzere izlemeye yönelik veriler toplanmaya başlanmıştır.

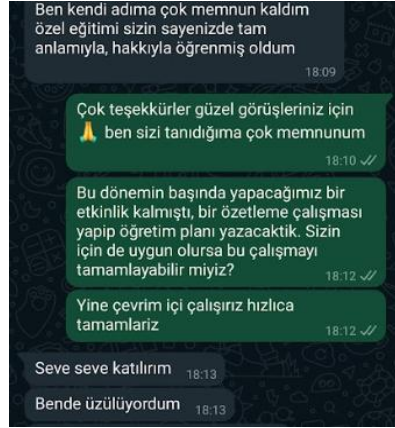
3.3 Uygulama Sonrası Süreç: İzleme

İzleme süreci 2024-2025 eğitim-öğretim yılının güz dönemine denk gelmekte ve uygulamanın sonlandırılmasının ardından yaşanan değişimlere odaklanmaktadır. Bu dönemde yaşanan ilk gelişme, Zeynep Öğretmenin eğitim uygulama okulunda görev süresinin sonlanmasıyla birlikte bir genel eğitim okuluna görevlendirilmesi olmuştur. Zeynep Öğretmen araştırmacıyı WhatsApp üzerinden bilgilendirmiş, araştırmaya katılmasına ilişkin olumlu görüşlerini bildirmiştir. Araştırmacı da kendisine katkıları ve emekleri için teşekkür ederek araştırmanın son çalışmalarını çevrim içi gerçekleştirmeyi teklif etmiştir. Zeynep Öğretmen bu teklifi memnuniyetle karşılayarak kabul etmiştir.

(Zeynep Öğretmen ile görüşme, 31.08.2024). Görsel 3.41’de araştırmacı ve Zeynep Öğretmen arasında geçen yazışmadan bir alıntı yer almaktadır.

Görsel 3.41

Araştırmacı ve Zeynep Öğretmen Arasında Gerçekleşen Yazışma (31.08.2024)

Görsel 3.41’deki diyalog sonrasında Zeynep Öğretmenle gerçekleşen ve onun dâhil olduğu çalışmalar çevrim içi ortamda devam etmiştir (06.09.2024-15.01.2025 tarihli günlükler, s. 232-244). İzleme sürecinde ilk olarak araştırmacı eğitim uygulama okulunu ziyaret etmiştir. Bu ziyaretinde araştırmacı 5-Zihin sınıfına Zeynep Öğretmenin yerine başka bir öğretmen görevlendirileceğini ve okul yöneticilerinin tamamının değiştiğini öğrenmiştir. Araştırmacı, günlüğüne bağlamının geçen dönemden tamamen farklı olduğunu kaydetmiştir (09.10.2024 tarihli günlük, s. 241). Derya Öğretmen sınıftaki öğrenci sayısının 10 olduğunu ve bu nedenle BEP hazırlama sürecine ilişkin endişelendiğini dile getirmiştir. Araştırmacı da geçen sene birlikte geliştirilen BEP hazırlama sürecinin bu dönemki uygulamalara transfer edilmesinde kendisinin yetkin bir özel eğitim öğretmeni olarak pratik uyarlamalar yapabileceğini vurgulamıştır. Derya Öğretmen ayrıca okul yöneticilerinin değişmesiyle birlikte BEP toplantılarının yapılış biçimine ve kullanılacak BEP formlarına ilişkin okulda yeni kararlar alındığını iletmıştır. Okulda alınan bu kararlar; BEP toplantılarının bir sınıfta derse giren tüm öğretmenler ve o sınıfta eğitimine devam eden tüm öğrencilerin ailelerinin bir araya toplanmasıyla gerçekleştirilmesi ve okul genelinde kullanılacak BEP formunun MEB tarafından yayımlanan güncel kılavuzla (MEB, 2022a) uyumlu olması şeklindedir (Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2024). Uygulama sonrası süreçte (izleme) gerçekleştirilen ikinci çalışma, Zoom üzerinden Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenle birlikte değerlendirme

toplantısı yapmak olmuştur. Bu toplantıda araştırmanın uygulama süreci özetlenerek gözden geçirilmiş ve bu dönem yapılacak çalışmalar değerlendirilmiştir. Bu dönemin öncelikli çalışmasının öğretim planı hazırlama çalışması olduğu (Bkz. Öğretimi planlama başlığı) ve devamında izleme verileri toplanacağı öğretmenlere açıklanmıştır. Bu görüşmede Zeynep Öğretmen görevlendirildiği yeni sınıfta kaynaştırma uygulamasıyla yerleştirilen bir öğrencisi olduğundan söz etmiştir (Değerlendirme toplantısı, 06.09.2024). İzleme sürecinin ilk verilerinin inandırıcılık komitesi toplantılarında değerlendirilmesiyle araştırmacının ortamdan çekilmeye başlamasına, okul ziyaretlerini ayda bir gerçekleştirmesine, BEP hazırlama ve uygulama sürecine müdahalede bulunmadan izleme verisi toplamasına, okulda kullanılacak BEP formunun araştırma sürecine uyumunun değerlendirilmesine ve Zeynep Öğretmenin yeni okulunda durumunun izlenmesine karar verilmiştir (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 19.09.2024). Bu doğrultuda izleme sürecinde aylık veri toplama döngüsüne geçiş yapılmıştır. Bu süreçte araştırmacı, dört haftada bir perşembe günleri okulda bulunarak yüz yüze veri toplamış, öğretmenlerle çevrim içi görüşmeler gerçekleştirmiş ve inandırıcılık komitesi de döngüyle uyumlu şekilde dört haftada bir toplanmıştır. Uygulama sonrası süreçte toplanan tüm veriler Tablo 3.5’te yer almaktadır.

Tablo 3.5

Uygulama Sonrası Süreçte Toplanan Veriler

Veri Toplama Tekniği	Miktarı
Gözlemler	4 adet
Görüşmeler	6 adet + WhatsApp yazışmaları
Süreç Ürünleri	1 adet
Araştırmacı Günlüğü	18 sayfa + Sesli günlükler
İnandırıcılık Komitesi Toplantıları	8 adet

Veri toplama döngüsü çerçevesinde toplanan verilerle Derya Öğretmenin ve Zeynep Öğretmenin BEP hazırlama sürecinde yaşadıkları değişimler ortaya çıkmıştır. İki öğretmenin bu süreçte farklı okullarda görev yapmaları nedeniyle uygulamadan sonraki değişimleri ayrı başlıklarda raporlanmıştır. Öğretmenlerin değişimleri ve uygulama sonrası yaşantıları izleyen başlıklarda sunulmaktadır.

3.3.1 Uygulamadan sonra Derya Öğretmen

Derya Öğretmenle birlikte gerçekleştirilen ilk çalışma okulda kullanılmasına karar verilen BEP formunu incelemek olmuştur. Araştırmacı, geçen yıl kullanılan BEP formuyla bu yıl kullanılan BEP formunu karşılaştırarak bir ön çalışma yapmıştır. Ardından Derya Öğretmenle birlikte iki form arasındaki benzerlik ve farklılıkları değerlendirmeye yönelik bir görüşme gerçekleştirmiştir. Araştırmacının ön hazırlıkları ve Derya Öğretmenle görüşmesi sonucunda okulda kullanılmasına karar verilen formun araştırmayla tamamen uyumlu olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Derya Öğretmen ile görüşme, 04.10.2024; 01.10.2024 tarihli günlük, s. 237). Tablo 3.6’da iki form arasındaki benzerlik ve farklılıklar sunulmuştur.

Tablo 3.6

BEP formlarının karşılaştırılması (01.10.2024)

Eski BEP Formunda Yer Alan Başlıklar	Yeni BEP Formunda Yer Alan Başlıklar
1. Öğrenciyle ilgili bilgiler	1. Öğrenciyle ilgili bilgiler
2. BEP geliştirme birimi üyeleri	2. Aileyle ilgili bilgiler
3. Öğrenci tanıma kartı (aile bilgileri)	3. Eğitsel performans (gelişim alanı/ders) ve davranış bölümü
4. BEP toplantısı kararları	4. BEP amaçları ve özel eğitim hizmetleri bölümü
5. İmza bölümü	5. BEP geliştirme birimi kararları
6. Derslere göre performans düzeyi*	6. Okul içi destek eğitim kararları
7. BEP amaçları ve özel eğitim hizmetleri bölümü	7. Aile bilgilendirme kararları
8. Davranış bölümü*	8. Diğer kararlar
9. Destek hizmetler *	9. İmza bölümü

*: Eklenen bölümler

2024-2025 eğitim-öğretim yılının başında okul servisleri yine gecikmeli olarak ayarlanabilmiştir. Okullar açıldıktan üç hafta sonra servisler ayarlanmış, Derya Öğretmen de bu üç haftada öğrencilerin BEP hazırlama işlemlerini tamamladığını ve geçen döneme göre zaman yönetimi açısından daha verimli olduğunu dile getirmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 04.10.2024). Okul ziyaretlerinde araştırmacı uygulama sürecinde geliştirilen ürünlerin sınıfın bir parçası hâline geldiğini gözlemlemiştir. Değerlendirme kiti, BEP ajandası, eğitim programı modülleri sınıf dolabında ve öğretmen masasında yer

edinmiştir (Saha notları, 04.10.2024-10.01.2025). Derya Öğretmen gerektiğinde modüllerdeki bilgilere de başvurduğunu ifade etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 04.10.2024).

Derya Öğretmen BEP hazırlama sürecinde öncelikle BEP ajandasını kullanarak planlama yaptığını *“BEP ajandamız vardı ya geçen sene hazırladığımız. Her çocuk için hazırladım, eğitsel performansları, aile bilgilerini hepsini doldurdum. Taslak amaçları da yazdım.”* sözleriyle dile getirmiştir. Bu planlama sırasında değerlendirme kitini kullanarak öğrencilerinin performans düzeyini belirlemiş ve aile soru formunu ailelere göndermiştir. Bu çalışmalarla 5-Zihin sınıfında performans düzeyini belirleme adımı bir haftada tamamlanmıştır. Derya Öğretmen bazı öğrencilerin performansı düzeyini bir günde belirlediğini dile getirmiştir. Performans düzeyini belirlemede değerlendirme kitinin ve öğrencileri hâlihazırda tanıyor olmasının kolaylaştırıcı etmenler olduğunu *“Geçen sene (öğrencileri) hiç görmeden BEP hazırladım, koridorda gördüğüm kadarıyla. ...”* sözleriyle ifade etmiştir. Derya Öğretmen öğrencilerinin performans düzeylerini belirlemeyle eş zamanlı olarak hangi amaçları seçebileceğini düşünmeye başladığını belirtmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 04.10.2024). Bu aşamada araştırmacı Derya Öğretmenin mesai saatleri dışında evinde de BEP hazırlama çalışmalarını yürüttüğünü öğrenmiştir. Bu durumu Derya Öğretmenin BEP hazırlamayı önemseyişinin bir göstergesi olarak düşündüğünü kaydetmiştir (04.10.2024 tarihli günlük, s. 238).

Bu olumlu değişimlerle birlikte 5-Zihin sınıfında BEP hazırlarken BEP toplantılarının yapılmaması değişimin gerçekleşmediği bir alan olmuştur. Derya Öğretmen okulda sınıftaki tüm öğrencilerin aileleri ve tüm öğretmenlerin katılımıyla gerçekleştirilecek olan geniş katılımlı BEP toplantısına aileleri davet ettiklerini ancak ailelerin toplantıya katılım göstermediklerini iletmıştır. Ailelerin toplantıya katılım konusundaki isteksizliklerini ve mazeretlerini *“Asya’nın annesi hocam tarihi karıştırmışım, o yüzden gelemedim dedi. (Başka bir öğrencinin annesi) Yalnız gelemiyor, o yüzden gelemeyeceğim diye mazeret bildirdi.”* şeklinde örneklendirmiştir. Bu noktada Derya Öğretmen ailelerin okul başında kayıt ve servis işlemleri için geldiklerinde bile söylendiklerini, gelmekte zorlandıklarını ilettiklerini dile getirmiştir. Ailelerin okula gelmelerini gerektiren kayıt işlemleri, veli toplantısı, okul-aile birliği toplantısı ve BEP toplantısı etkinliklerinin çok arka arkaya gerçekleştiğini, bu durumun aileleri yorduğunu düşündüğünü söylemiştir. Derya Öğretmen ailelerin okula gelmesi için elinden geleni yaptığını, iletişimlerini yine telefon

aracılığıyla gerçekleştirmekten başka çaresi olmadığını iletmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 04.10.2024). Araştırmacı bu noktada Asya'nın ve Tuna'nın ailelerinin geçen yılki toplantıya katılmaktan memnuniyet duymalarına rağmen bu yıl gelmek istememelerinin nedenini sorgulamıştır. Gerçekleşen diyaloglarda toplantının öğrenciye özel olarak yapılmaması ve gerçekleşen diğer aile katılımlı toplantıların planlı şekilde düzenlenmemesi iki temel neden olarak ortaya çıkmıştır. Derya Öğretmen de geçen yılın toplantısının henüz dört ay önce yapıldığını, şimdi bir toplantı gerçekleşse ekleyeceği yeni bir şey olmadığını ifade etmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 04.10.2024).

Gerçekleştirilen diğer bir çalışma bu dönem hazırlanan BEP'leri değerlendirmek olmuştur. Derya Öğretmenin BEP hazırlamada çeşitli uyarlamalar yapabileceği, araştırmacıyla gerçekleşen diyaloglarında da bu durumun ortaya çıktığı (Derya Öğretmen ile görüşme, 06.09.2024) konuşulmuş ve hazırlanan BEP'lerin BEP hazırlamanın temel ilkelerine uygun olup olmadığının değerlendirilmesine karar verilmiştir. Bu karar sonrasında araştırmacı, BEP hazırlamanın temel ilkelerini göz önüne alarak BEP envanterini (Artar vd., 2022) gözden geçirmiş ve sadeleştirmiştir. "BEP Temel İlkeler Kontrol Listesi (Ek-17)" olarak isimlendirilen bu form tez danışmanına sunularak geçerlik alınmıştır (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 19.09.2024). Ardından kontrol listesi Derya Öğretmenle paylaşılmış, Derya Öğretmen uygulama öncesi süreçte olduğu gibi öz değerlendirme yapmıştır. Araştırmacı da kontrol listesini doldurarak BEP'leri değerlendirmiştir. Bir oturumda bir araya gelerek değerlendirmelerini karşılaştırmışlardır. Araştırmacı ve Derya Öğretmenin değerlendirmeleri birbirleriyle uyumludur. Görsel 3.42'de Derya Öğretmenin öz değerlendirme örneği yer almaktadır.

Görsel 3.42

İzleme Sürecinde Derya Öğretmenin Öz Değerlendirme Formu

Değerlendirilen Kip:	Tarih: Ocak 2025	Değerlendirme (Evet=+, Hayır=-)	Yorum	Amaçlardaki Değerlendirilecek ve kayı edilecek belirtilmiştir.	Değerlendirme	Not
Öğrencinin bilgileri (ör., kimlik bilgileri, hasta bilgileri, tıbbi geçmiş vb.) yer almaktadır.	+			Öğrenciye sağlanması gereken özel eğitim hizmetleri (ör., yöntem ve teknikler, materyaller vb.) ifade edilmektedir.	+	
Öğrencinin öğrenme ihtiyaçları (ör., öğrenme stili, öğrenme hızı vb.) belirtilmiştir.	+			Öğrenciye sağlanan ya da sağlanması gereken destek hizmetleri (ör., destek eğitim odası, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinden alınan destek eğitim, ilgilili ve ek hizmetler vb.) ifade edilmektedir.	+	
Öğrencinin ya da dislipin alanına göre öğrenme potansiyeli değerlendirilmiştir.	+			BEP formunda hizmetlerin türleri yer almaktadır.	-	
Öğrencinin öğrenme potansiyeli değerlendirilmiştir.	+			Öğrencinin (güven) kendisinin ya da öğretmeni diğer öğrencilerin öğrenmesini olumsuz yönde etkileyen davranışlarına ilişkin bilgiler (ör., davranışın tanımı, etkisi ya da önemi, davranış değerlendirme programı vb.) yer almaktadır.	-	
Kısa dönemli amaçlar (ör., bilişsel, sosyal, davranış) belirlenmiştir.	+			BEP toplantısı yapılmıştır ve BEP ekibi (öğretmenler, özel eğitimci, sosyal hizmetçi, psikolog vb.) tarafından hazırlanmıştır.	+	
Kısa dönemli amaçlar davranışsal olarak değerlendirilmiştir.	+			BEP formunda ek p. öğrencinin ihtiyaçları yer almaktadır.	-	
Amaçlar bir yıl ya da belirlenen süre içerisinde gerçekleştirilebilir şekilde ifade edilmiştir.	+					
Amaçların belirlenmesinde geliştirilen ya da dislipin alanı ve bağnaz yapın becerileri arasında ilişkiyi belirten sağlanmıştır.	+					

Derya Öğretmen değerlendirme çalışması sırasında geçen seneye kıyasla BEP hazırlamada geliştiği alanları performans düzeyi yazma, öğrencinin güçlü yanlarını vurgulama, gözlenebilir ve ölçülebilir amaçlar yazma, destek hizmetlere yer verme, BEP amaçlarıyla öğretimi ilişkilendirme olarak belirlemiştir. Araştırmacı Derya Öğretmenle görüş birliği içerisinde olarak gelişim alanlarını onaylamış, kendisinin topladığı verilerde de bu sonuçlara ulaştığını iletmiştir. Diğer taraftan araştırmacı Derya Öğretmenin kendisini değerlendirirken uygulama öncesinde olduğu gibi bildirimlere “-” Hayır yazmaktan “çekinmediğini” gözlemlemiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 10.01.2025; 10.01.2025 tarihli günlük, s. 244).

Veriler BEP’in uygulanması sürecinde de değişimler yaşandığını ortaya koymaktadır. Araştırmacıyla birlikte BEP’in uygulanması sürecini değerlendirirken Derya Öğretmen izleyen satırlarda maddeler hâlinde özetlenen konularda gelişim gösterdiğini kaydetmiştir:

- Öğrencilerinin amaçlarını performans düzeylerine göre belirlediğinde ve ölçülebilir, gözlenebilir amaçlar yazdığında BEP amaçlarının sınıf içinde çalışılabilir hâle geldiğini ifade etti.
- Uygun amaç yazmanın öğretim sunmayı ve öğretim materyallerini hazırlamayı kolaylaştırdığını, öğretim materyallerine yeni bir gözle bakmaya başladığını belirtti.
- Etkili öğretim yöntemleri konusunda geliştiğini, uygulama öncesi sürece kıyasla hangi beceriyi/davranışı hangi yöntemle çalışacağına karar verebildiğini ifade etti.
- Kavram öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretim yöntemini kullandığını, zıt kavramları bir arada sunmadığını ifade etti. Bu değişimler sonrasında öğrencilerin sunulan kavramları öğrendiklerini ve öğrenmede kalıcılık sağladıklarını vurguladı.
- Tek basamaklı davranışların ve zincirleme becerilerin kayıt tekniklerini öğrendiğini, hangi davranışı nasıl kayıt edeceğine ilişkin geliştiğini ifade etti.
- Okuldaki diğer öğretmenlerle seçtikleri BEP amaçlarının tek basamaklı davranışlar mı zincirleme beceriler mi olduğunu, bu amaçların beceri analizi kaydıyla mı yoksa deneme kaydıyla mı kayıt edileceğini kendi aralarında tartıştıklarını söyledi (Derya Öğretmen ile görüşme, 29.11.2024; 10.01.2025).

Derya Öğretmenin paylaştıkları araştırmacı tarafından BEP'in uygulanmasında gelişmeler yaşadığı ve onun sistematik öğretim sürecine ilişkin keşif sürecinde olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Diğer taraftan araştırmacının, okul düzeyinde bir sorgulama ve mesleki gelişim farkındalığı yaratarak meslektaşların yansıtıcı tartışmalarla kendi uygulamalarını inceleme aracı hâline geldiğini düşünmüştür (29.11.2024 tarihli günlük, s. 242). Derya Öğretmenin araştırmacıyla paylaştığı belgeler de bu bakış açısını destekler niteliktedir. Derya Öğretmen *saçını tarama becerisini* öğretmede video modelle öğretim sunmak için bir video hazırlamış, *hapşururken ağzını kapatma becerisi* için de sosyal öykü yazmıştır. Derya Öğretmen bu çabalarını veri kaydı tutma pratikleriyle desteklemeye çalışmıştır (Belgeler, 04.10.2024-10.01.2025). Görsel 3.43'te Derya Öğretmenin gerçekleştirdiği uygulamalardan (ör., materyaller, sosyal öykü, video model, veri kaydı vb.) örnekler yer almaktadır.

Görsel 3.43

Derya Öğretmenin Gerçekleştirdiği Uygulamalardan Örnekler

Tüm bu gelişmelerle birlikte Derya Öğretmen mesleki gelişim çabalarını sürdürdüğünü, yeni mesleki gelişim etkinliklerine katıldığını vurgulamıştır. Örneğin bu süreçte olumlu davranışsal destek konusunda Türkiye’de bir öğretim üyesi tarafından sunulan seminerlere ve dil gelişimi üzerine RAM tarafından gerçekleştirilen etkinliklere katılmıştır. Mesleki gelişim çabalarını bundan sonra da sürdüreceğini, katılabileceği yeni etkinlik arayışında olduğunu “*Konularla ilgili bulduğum her şeye katılmaya çalışıyorum. Daha aktifim eskiye nazaran. Kendimi o noktada daha yetkin hissediyorum. ... Evet, gidilecek daha çok yol var.*” sözleriyle dile getirmiştir. Derya Öğretmen okul içinde ve dışında mesleki gelişime yönelik projeler yürütmeyi planladıklarını, bu planlamalarda kendisinin rolünün BEP konusunda meslektaşlarını bilgilendirmek ve desteklemek olduğunu da vurgulamıştır (Derya Öğretmen ile görüşme, 10.11.2024; 14.02.2025). Araştırmacı bu gelişmeleri çok değerli bulmuş, çalışma sonlanırken Derya Öğretmene

gelişimini ilerletmesine yönelik öneriler sunmuştur. Sistemantik ve etkili öğretim sunmayı ve veri kaydı tutmayı gelişim alanları olarak işaret etmiştir. Derya Öğretmen ise artık elinde kaynaklar olduğunu, araştırmacıyla iş birliğini devam ettirmeyi önemseddiğini ve yeni kaynaklara gereksinim duyarsa araştırmacıya başvurabileceğini dile getirmiştir. Kendisi için yeni gelişim alanlarını proje planlama, makale yazma ve bilimsel bakış açısını derinleştirme olarak belirlemiştir. Araştırmacı, iş birliğine her zaman hazır olduğunu vurgulayarak kendisine bilimsel kongrelere katılmasını önermiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 10.01.2025).

Son olarak geçen dönem problem çözme çalışmasıyla iyileştirilen uygulama odası bu dönem kullanıma açılmıştır. Okuldaki öğrenciler bu odada aktif olarak günlük yaşam becerilerini öğrenmeye ilişkin öğretimsel çalışmalara katılmaya başlamışlardır. Derya Öğretmen okul yönetimiyle birlikte alınan kararda uygulama odasının kullanımını bir takvime bağladıklarını, planlama dâhilinde sınıfların hangi gün odayı kullanabileceklerinin belirlendiğini dile getirmiştir. Odayı en aktif şekilde kullanan öğretmenin de kendisi olduğunu vurgulamıştır. Görsel 3.44'te uygulama odasında gerçekleştirilen çalışmalardan örnekler yer almaktadır.

Görsel 3.44

Uygulama Odasında Gerçekleştirilen Çalışmalardan Örnekler

İlerleyen günlerde uygulama odasına ilişkin gerçekleşen diyaloglarda Derya Öğretmen bir öğrencisiyle yatak toplama becerisi çalıştığından ve öğrencisinin bir gün evden çıkıp okul servisine binmeden önce yatağını toplamak istediğinden söz etmiştir. Ailesinin de öğrenciye izin vererek yatağını toplama fırsatı sunduğunu dile getirmiştir. Bu noktada yaptığı çalışmayla gurur duyduğunu ifade etmiştir. Ayrıca sınıfta aile katılımının genel olarak iyileştiğini, aileleri partner olarak ele alma biçiminin geliştiğini vurgulamıştır (Derya Öğretmen ile görüşme, 14.02.2025).

3.3.1.1 Derya Öğretmenin araştırmaya ilişkin görüşleri

İzleme verilerinin toplanmasının ardından Derya Öğretmenle araştırmaya ilişkin görüşlerini almak üzere bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Derya Öğretmen uygulama sürecinde ve uygulama sonrasında araştırmanın katkılarını örnekleyen ifadelerde bulunsa da araştırma sürecini bütünsel şekilde değerlendirmek araştırma sorularını yanıtlamak için önemli bulunmuştur. Bu görüşmede araştırmanın ürünlerine, eylem araştırmasının sürecine, öğretmenler ve araştırmacı arasındaki dinamiklere, araştırmadan sonraki meslek yaşamı konularına değinilmiştir (Derya Öğretmen ile görüşme, 14.02.2025).

Derya Öğretmen geriye dönüp baktığında sürecin dolu dolu geçtiğini dile getirmiştir. *“Kitap okuma çalışması ayrı güzeldi, (uygulama odasına ilişkin) geriye dönüp baktığım zaman bir şeylerde emeğinin olması güzel hissettiriyor. Yaptığımız materyaller, kitaplar, onlar çok güzel oldu. Sınıfta da aktif olarak kullanıyorum.”* ifadesiyle öğretmen olarak uygulamalarının dönüştüğünü vurgulamıştır. Araştırmacı da kendisinin dolu dolu geçen bu süreçte gerektiğinde çocuğuyla birlikte çalışmalara katıldığını, bu çalışma biçiminin onun için nasıl işlediğini sormuştur. Derya Öğretmen bu soruya izleyen şekilde yanıt vermiştir:

“Hem evi idare etmek hem okulla birlikte ekstra bir çalışma yürütmek beni zorlayabilirdi. ... Başkası yapsaydı bu kadar devam ettiremeyebilirdim. ... Senin bizi yönlendirmen, takıldığımız yerlerde yardım etmen süreci kolaylaştırdı. Zaman zaman zorlandığımız yerler oldu ama sonuca baktığımda iyi ki yapmışız diyorum.” (Derya Öğretmen ile görüşme, 14.02.2025).

Bu noktada araştırmacı gerçekleştirdiği çalışmada sorumluluk paylaşımı yaptıklarını, bu durumun da kolaylaştırıcı bir etmen olduğunu vurgulamıştır. Gerçekleşen diyaloglarda araştırmacı ve Derya Öğretmenin eskiden birlikte çalışmış olmalarının bu araştırmayı nasıl şekillendirdiğine de değinilmiştir. Derya Öğretmen aralarındaki tanışıklığın samimi hissettirdiğini, baskıyı ortadan kaldırdığını, kendisini araştırmacıya açmakta ve onun desteğine başvurmakta zorlanmadığını dile getirmiştir. Araştırmacı kendisi için de durumun benzer olduğunu ifade etmiştir. Diğer taraftan bu araştırmanın mevcut tanışıklıklarını ve iletişimlerini nasıl dönüştürdüğünü de sorgulamışlardır. Derya Öğretmen dönüşümün olumlu yönde olduğunu, meslektaş olarak tanışıklıklarına yeni bir işlev eklendiğini *“Akademik dünyayla köprü gibi oldun benim için.”* sözleriyle dile getirmiştir. Mesleki gelişim programına ilişkin diyaloglarda Derya Öğretmen bilgileri en

temelden ele almanın ve tekrar etmenin verimli olduğunu, alana ilişkin gelişmeleri modüller aracılığıyla öğrendiğini dile getirmiştir. Modüllerin en sevdiği özelliğinin de uygulamalı örnekler içermesi olduğunu vurgulamıştır. “*En başında diyordum ya kendimi yetersiz hissediyorum diye. Şu anda (BEP konusunda) onu hiç kabul etmiyorum. Artık BEP konusunda yetkin hissediyorum.*” ifadesiyle yetkinleştiğini dile getirmiştir. Araştırmacı bu noktada gerçekleştirilen çalışmalarda tüm gereksinimlerin onlara ait olduğunu, bu nedenle gelişimin sağlandığını vurgulamıştır. Derya Öğretmen gerçekleştirilen BEP toplantısını da araştırmanın önemli katkılarından biri olarak değerlendirmiş, bu konuda da yetkinleştiğini izleyen sözlerle ifade etmiştir:

“BEP toplantısı çok güzel bir deneyimdi. 10. yılımı çalışıyorum, hiç denk gelmemiştim. Başka bir yerde ilk defa yapsam çok bocalardım, hiç bilmediğim bir konuydu. Şimdi çok rahat. Hatta haftaya bir daha yapacağız BEP toplantısı. O anlamda da yetkin olduğumu düşünüyorum artık. ... Ajanda güzel bir yol gösterici. Her aşamasının sırasıyla olduğu bölümler var.”

Görüşmenin devamında araştırmanın uzun sürebilmesinin nedenleri de gözden geçirilmiştir. İletişim, ekip çalışması, araştırmacı ve öğretmenlerin istekli olması araştırmanın üç dönem devam edebilmesinin nedenleri olarak belirlenmiştir. Derya Öğretmen ayrıca *eksik yönleri görebilmek* ve *farkındalık* özelliklerinin araştırmanın yürütülmesini desteklediğini ifade etmiştir. Araştırmacı ve öğretmenler arasındaki iletişim ve dinamikler gözden geçirildiğinde araştırmacı-öğretmen iletişimlerinin güçlü olmasının yanı sıra uyumun ve iş birliğinin önemi ortaya çıkmıştır. Derya Öğretmen bu durumu “... *Seninle iletişiminiz iyiydi. Zeynep çok uyumluydu. Gerçekten emeğini hiç esirgemedi. Eşit bir görev paylaşımı yaptık, ... iyi bir ekip olduk.*” sözleriyle dile getirmiştir. Bu noktada Derya Öğretmen araştırmanın yürütülebilmesi için araştırmacının okul personeli tarafından kabul edilmesinin de önemli olduğunu vurgulamıştır. Okul yöneticilerinin katkısını ve araştırmaya destek olmalarını önemli bulmuştur. Görüşmede Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen arasındaki etkileşim dinamiğindeki dönüşüm ve bu dönüşümde araştırmanın rolüne de değinilmiştir:

“Öğrenmeye açtık, özel eğitime çok yabancıydı. ... Ben de ona öğretecek kadar yeterli donanımına sahip değildim. Bu şekilde başlamamız hem ona çok şey kattı, bana da yol gösterici oldu. Nerden, nasıl başlamam gerekiyor?, Hiç bilmeyen birisine anlattıysam ne yaparım? ... Başlangıçta bilmiyordu ama son dönemlerde aynı bilgilere sahip gibiydik. Artık (özel eğitimde) zorlanmayacak. Bir daha Zeynep ile çalışmayı isterim. ...” (Derya Öğretmen ile görüşme, 14.02.2025).

Derya Öğretmen eylem araştırmasına ilişkin görüşlerini dile getirirken sözlerine akademisyenlere yönelik bir eleştiriyle başlamıştır. Araştırmacıların sahadan uzak olduklarında ürettikleri bilgilerin çok da anlamlı olmayabileceğini dile getirmiştir. Bu noktada eylem araştırmasının araştırmacı ve öğretmenler arasında köprü kuran rolüne değinerek sınıfta birlikte çalışmayı beğendiğini *“Bir kere sahada gelip öğretmeni gözlemlemek, ... bizi gözlemlemen, birlikte çözüm yolları aramamız çok güzeldi, teşekkür ederim.”* sözleriyle ifade etmiştir. Araştırmacı da Derya Öğretmene eylem araştırmasının yürütülmesinde kendisinin de öğretmen olarak önemli bir rolü olduğunu *“Bilgiyle uygulamayı sürekli pasladık birbirimize.”* ifadesiyle hatırlatmıştır. Diğer taraftan geçmişte de birlikte çalışmış olmalarına atıfta bulunarak *bir araya geldiklerinde gelişmeden duramadıklarını* ifade etmiştir.

Görüşme sonlanırken araştırmacı *“Ya sonrası?”* sorusunu gündeme getirmiştir. Derya Öğretmen eline geçen fırsatlarda mesleki gelişime devam edeceğini ifade etmiştir. Araştırmacıyla yeniden çalışmaya ve araştırma yürütmeye de açık olduğunu vurgulamıştır. Araştırma devam edebilseydi davranış yönetimini ve etkili öğretimi uygulamalı şekilde deneyimlemek istediğini belirtmiştir. Araştırmacı da sürecin bu şekilde geliştiğini söyleyerek eylem araştırmasının süreç odaklı olmasına dikkat çekmiştir. Derya Öğretmene açık yürekliliği için teşekkür etmiş, kendisi için de sürecin dönüştürücü bir deneyim olduğunu *“(Araştırmacıların) her zaman denk gelebileceği bir süreç değildi.”* sözleriyle vurgulamıştır.

3.3.2 Uygulamadan sonra Zeynep Öğretmen

Zeynep Öğretmenin yeni görevlendirildiği genel eğitim okulunda bir kaynaştırma uygulamasından yararlanan bir öğrencisi olduğunu dile getirmesi üzerine bu durum inandırıcılık komitesi toplantısında değerlendirilmiştir. Zeynep Öğretmenin kaynaştırma uygulamasından yararlanan öğrencisine BEP hazırlama sürecinin ondan toplanabilecek izleme verisi işlevini karşılayabileceği düşünülmüştür (İnandırıcılık komitesi toplantısı, 19.09.2024). Bunun üzerine araştırmacı Zeynep Öğretmenle iletişime geçmiş, Zeynep Öğretmen de uygulama sonrası süreçte BEP hazırlamayı birlikte ele alabileceklerini dile getirmiştir (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 09.10.2024). Dolayısıyla Zeynep Öğretmeninden elde edilen izleme verileri yeni sınıfında öğrencisine hazırladığı BEP’le sınırlıdır.

Zeynep Öğretmen BEP hazırlama sürecinde değerlendirme formlarına ilişkin bir zorlukla karşılaşmıştır. Araştırmanın uygulama sürecinde geliştirilen değerlendirme formlarının genel eğitim programıyla uyumlu olmaması, onu öğrencisinin performansını belirlemek için yeni bir form edinme arayışına yönlendirmiştir. Bu noktada Zeynep Öğretmenin BEP hazırlamada performans düzeyi belirleme ve formların programla uyumlu olması gerektiğine ilişkin bakış açısının geliştiği ve BEP hazırlamada yetkinleştiği değerlendirilmiştir (11.10.2024 tarihli günlük, s. 241). Araştırmacı Zeynep Öğretmenle çevrim içi yapılan çalışmada onun bu sorunu ele alış biçimini, ona müdahalede bulunmadan ve onun liderliğini takip ederek gözlemlemiştir. Zeynep Öğretmen programla uyumlu değerlendirme formu arayışlarında genel eğitim programını incelemiş ve internette programla uyumlu değerlendirme formlarının hazırlandığını görmüştür. Böylece sorunu çözerek BEP hazırlamaya başlayabilmiştir. Kullandığı BEP formu MEB (2022a) tarafından önerilen güncel form olmuştur (11.10.2024 tarihli günlük, s. 241).

Hazırlanan BEP'i değerlendirme çalışması Derya Öğretmenle olduğu gibi Zeynep Öğretmenle de gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı BEP'e ilişkin temel ilkeler kontrol listesini Zeynep Öğretmenle paylaşmış, hazırladığı BEP'i hem Zeynep Öğretmen hem de araştırmacı değerlendirmiştir. Birlikte gerçekleştirdikleri bir oturumda değerlendirmelerini karşılaştırarak görüş birliği sağlamışlardır. Genel eğitim okulunda BEP kapsamında yalnızca rehber öğretmen ve aile arasında bir görüşme gerçekleşmiştir. Zeynep Öğretmen ve diğer üyeler görüşmede yer almadığı için BEP toplantısının gerçekleşmemiş olarak kabul edilmesine karar verilmiştir. İkinci olarak amaçların yalnızca akademik becerilere odaklanması, öğrencinin hâlihazırda gereksinim duyduğu sosyal yeterlikleri geliştirme alanına ilişkin amaç içermemesi nedeniyle BEP'te disiplin alanlarıyla bağımsız yaşam becerileri arasında dengeli dağılım sağlanmadığı değerlendirilmiştir. Bu noktalarda gerçekleşen uzlaşmayla birlikte değerlendirme çalışması sonlandırılmıştır. Zeynep Öğretmenin hazırladığı BEP'e ilişkin öz değerlendirme formu Görsel 3.45'te yer almaktadır.

İzleme Sürecinde Zeynep Öğretmenin Öz Değerlendirme Formu

[illegible]

3.3.2.1 Zeynep Öğretmenin araştırmaya ilişkin görüşleri

Zeynep Öğretmenle araştırma sürecini değerlendirmek üzere bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmede araştırmanın diğer mesleki gelişim etkinliklerinden farkı, Zeynep Öğretmene katkıları, araştırmanın ürünleri, eylem araştırması süreci ve iş birliği konularına değinilmiştir. Zeynep Öğretmen ilk olarak araştırmanın o güne kadar katıldığı mesleki gelişim etkinlikleri gibi yüzeysel olacağını beklediğini izleyen ifadelerle dile getirmiştir:

“Başta gönüllü olarak katılmayı istedim, merak ediyordum nasıl bir çalışma olacak diye. Bir de özel eğitimi hiç bilmediğim için mutlaka katkısı olur diye kabul ettim. ... Seminer olur, çalışmalar olur, çok yüzeysel olur diye düşünüyordum ama çok, gerçekten derin, böyle güzel bir araştırma oldu. Çok şeyler öğrendim hem kendi alanımda hem özel eğitim alanında.” (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 15.01.2025).

Bunun üzerine araştırmacı bu araştırmanın onun için hangi açılardan diğer mesleki gelişim etkinliklerinden farklılaştığını sorgulamıştır. Zeynep Öğretmen gerçekleştirilen uygulamanın bir konuya odaklı olmasını, açık, kısa ve net bilgiler içermesini, kalıcı ürünlerle öğrenmeyi desteklemesini, geribildirimler sunulmasını, çevrim içi olarak sürebilmesini bu çalışmanın olumlu yönleri olarak vurgulamıştır. Mesleki gelişim programı modüllerini kitaplığına yerleştirdiğini ve gerektiğinde modüllere başvurduğunu dile getirmiştir. İlk modüllerin daha çok tanımlara dayalı olduğunu, son modüllerde ise teknik bilgilerin arttığını ve onun için zorlayıcı hâle geldiğini “*Beni zorladı, görmediğim şeyler vardı.*” sözleriyle ifade etmiştir. Modüllerin çevrim içi sunumunda ise bu şekilde toplanmayı ve gerçekleştirilen ön hazırlıkları beğendiğini vurgulamıştır. Yüz yüze çalışmaları değerlendirirken kitap okuma çalışmalarının kendisi için çok verimli olduğunu, özellikle birlikte gözden geçirmenin kendisine katkı sunduğunu ifade etmiştir. Kitap bölümlerini tek başına okumuş olsaydı zorlanacağını düşündüğünü de eklemiştir (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 15.01.2025).

Araştırmanın ürünlerine ilişkin diyaloglarda değerlendirme kitinin ekonomik ve öğrenciler için dikkat çekici olduğunu düşündüğünü dile getirmiştir. Genel eğitim ortamında da bu kitten yararlanabileceğini “*Kitimi aldım, çok güzel. Şu an kendi sınıfımda bile yararlanabilirim.*” sözleriyle vurgulamıştır. Bu noktada araştırmacı kitin tasarlanmasında ve ÖRGM’nin programlarının gözden geçirilmesinde Zeynep Öğretmenin de çok katkısı olduğuna dikkat çekmiştir. Zeynep Öğretmen BEP ajandasını bir yol gösterici olarak değerlendirmiş ve görüşlerini izleyen şekilde ifade etmiştir:

“BEP ajandası yol gösteren en büyük şeylerden biri oldu. Bizim BEP hazırlamamızda ne eksik ne tam, hepsini tam şekilde görmemizi sağladı. Pratik ve bilgi vericiydi. Öncesi, sırası, sonrasında olması gereken tüm evraklar birlikte. ...” (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 15.01.2025).

Zeynep Öğretmen araştırmaya katılmanın ona genel eğitim uygulamalarında da katkı sağladığını vurgulamıştır. Davranış yönetimine ilişkin bilgileri şimdiki sınıfında denediğini, öğrencilerle sınıf kuralları sözleşmesi hazırlayıp imzaladıklarını dile getirmiştir. Diğer bir katkıyı GY olduğundan şüphelendiği öğrencileri yönlendirmede hissettiğini ve ailelerle iletişiminin geliştiğini “*Velilerle iletişimde yararı oldu. Daha böyle anlayabiliyorum onları.*” sözleriyle ifade etmiştir. Araştırmacı da süreç içerisinde aile katılımına ilişkin yapılan çalışmaların bu anlamda değerli olduğunu belirtmiştir (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 15.01.2025).

Zeynep Öğretmen gerçekleştirilen uygulamaları *hem araştırma hem uygulama hem değerlendirme* olarak ele almıştır. Araştırmanın uzun sürebilmesini sağlayan etmenleri ise uygulamalı olması, süreçte değerlendirmelere yer verilmesi, kısa gözden geçirmeler yapılması, sunuş şeklinin anlaşılır olması ve araştırmacının azmi olarak değerlendirmiştir. Sürecin yoğun olmasının kendisi için bazen yorucu olabildiğini ancak *araştırmacının teşvik ve motivasyon kazandırmaya yönelik olumlu konuşmalarının* devam edebilmesinde güç sağladığını ifade etmiştir. Araştırmacı Zeynep Öğretmenin bu ifadesini “*Her şey çok kolaydı demenizden daha değerli.*” diyerek karşılamıştır. Kendisi açısından da onların azminin, çalışmaya bağlılıklarının ve birlikte olmanın kendisini motive ettiğini belirtmiştir. Zeynep Öğretmen birlikte çalışma ve iş birliğine ilişkin diyaloglarda Derya Öğretmenle dinamiklerinin gelişimini ve süreç içerisinde bağımsızlaşmasını izleyen ifadelerle özetlemiştir:

“İlk başta özel eğitime ilişkin bir ön yargım vardı. Ben nereye düştüm? ... Süreç içerisinde Derya çok yardımcı oldu hem özel eğitim adına hem partnerlik adına. ... İki öğretmen bir

sınıfta, hiç alışık olmadığım bir durum. İlk başta zorlandım, yabancı kaldım. (Derya başlarda) Daha resmiydi, sonlara doğru samimileştik, güzel bir arkadaşlığa dönüştü. ... Mesela Derya bir hafta rapor almıştı ama ben sınıfı tek başıma yönetebildim.” (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 15.01.2025).

Araştırmacı ve Zeynep Öğretmen görüşmenin sonlarına doğru araştırma devam etseydi nasıl şekillenebileceğini değerlendirmişlerdir. Zeynep Öğretmen Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı’nı daha ayrıntılı incelemek ve öğretim yöntemlerini uygulamalı olarak deneyimlemek isteyebileceğini dile getirmiştir. Bundan sonrasında da özel eğitime ilişkin kaynaklarla desteklenmeye açık olduğunu dile getirmiş ve “*Özel eğitimi bana sevdirdiniz.*” sözleriyle araştırmacıyla vedalaşmıştır. Araştırmacı da emekleri ve katılımı için kendisine teşekkür etmiştir (Zeynep Öğretmen ile görüşme, 15.01.2025).

3.3.3 Araştırmacının gelişimi

Araştırma süresince inandırıcılık komitesi toplantılarında öğretmenlerle birlikte araştırmacının da gelişimi değerlendirilmiştir. Araştırmacı, günlüğe yaptığı yansımalar yoluyla kendi gelişimini geriye dönük olarak izleyebilmiştir. Bu doğrultuda araştırmacının geliştiğini kaydettiği alanlar; metodoloji, araştırmacılık özellikleri, yetişkin öğrenmesi ilkelerini kullanma, eğitim programı hazırlama, dijital tasarım becerileri ve bireysel özellikler olmuştur.

Araştırmacı araştırmanın planlanmasından raporlanmasına kadar geçen sürede nitel araştırma metodolojisi ve eylem araştırması konularında gelişim göstermiştir. Uygulama öncesi süreçte, okuldan veri toplamaya başlamadan önce araştırmanın tasarımını ve döngüsellliğini anlamlandırabilmek için okumalar gerçekleştirmiş, inandırıcılık komitesi üyeleriyle okumalarını ve gelişimini paylaşmıştır. Komite üyeleri de araştırmacıyı eylem araştırması metodolojisi ve nitel araştırma becerilerine ilişkin sürekli yansıtma yapabilmesi konusunda desteklemiştir. Araştırmacı süreç içerisinde eylem araştırmasının üç boyutlu döngüsellliğini daha iyi kavramış ve çoklu verilerle başa çıkmada gelişim göstermiştir. Bu noktada araştırmacı günlüğünü yapılandırarak günlüğün çoklu verilerle baş etmesine hizmet etmesini sağlamıştır. Örneğin günlüğünü ses kayıtlarıyla desteklemiş, yansıtıcı olabilmek adına kontrol listesi oluşturmuştur. Süreç içerisinde eylem araştırmacısı olarak beklenmedik durumlara uygun tepkiler verme refleksinin geliştiğini, sistematik ve iş birliği içinde çalışmada ilerleme kaydettiğini gözlemlemiştir.

Bu araştırma, araştırmacının proje yazma ve çoklu görevleri yerine getirme başta olmak üzere araştırmacılık özelliklerine de katkı sunmuştur (18.02.2022-07.10.2023, s. 1-146).

Araştırmacının gelişim gösterdiği bir diğer alan, yetişkin öğrenmesi ilkelerini hayata geçirme olmuştur. Bu gelişimi araştırmacının katılımcılarıyla gerçekleştirdiği çalışmaların yanı sıra öğretim elemanı olarak çalıştığı birimde lisans öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmalarda da gözlemlemiştir. Bir başka deyişle bu araştırma yoluyla geliştirdiği yetişkinlerle çalışma becerilerini meslek yaşamına transfer etmiştir.

Diğer taraftan araştırmacı, süreç içerisinde sürekli dijital tasarımlar yaparak tasarım becerilerini de geliştirmiştir. Tasarım becerilerini en yoğun yansıttığı alan mesleki gelişim programı modülleri olmuştur. Mesleki gelişim programı tasarlayanın bir diğer katkısı program bileşenleri arasında ilişki kurması ve kazanımları yazmada gelişmesidir. İlk modülde kazanım yazmayı deneyimleyerek ve inandırıcılık komitesi toplantılarında geribildirim alarak kazanımları sadeleştirmeyi ve uygun ifade etmeyi öğrenmiştir. İlerleyen modüllerde eğitim programları alanından olan inandırıcılık komitesi üyesiyle iş birliği içerisinde çalışarak kazanım yazmada geliştiğini hissetmiştir. Son olarak araştırmacı bu araştırmacının kişisel özelliklerine de yansımalarını görmüştür. Eylem araştırması yürütmek onun zihinsel esneklik, belirsizliklerle başa çıkma ve yılmazlık özelliklerini geliştirmiştir (11.10.2023-29.11.2024, s. 149-242).

Araştırmacı bu süreçte geliştiği alanlara ek olarak gelişime devam ettiği alanları da belirleyebilmiştir. Eylem araştırması sonlanırken ileriye dönük eylem adımları belirleyebilme anlayışı doğrultusunda araştırmacının gelişime devam ettiği ve ilerleyen süreçte gelişim sağlaması gereken alanın raporlama becerisi ve rapor yazarken zamanı etkili olarak kullanma becerisi ortaya çıkmıştır. Eş zamanlı raporlama nitel araştırmalarda ve özellikle eylem araştırmalarında önemli bir beceridir. Araştırmacı çoklu verilerle baş etmede geliştiğini hissetse de çoklu verileri araştırma raporuna yansıtmada ve sunuş organizasyonunda sorun yaşamıştır. Bu sorun inandırıcılık komitesi toplantılarında değerlendirilmiş, komite üyeleri araştırmacıya öneriler sunmuşlardır (İnandırıcılık komitesi toplantıları, 20.03.2025-15.05.2025). Sonuçta araştırma raporu nitelikli bir şekilde oluşturulmuş olsa da veri toplamayla eş zamanlı raporlama ve rapor yazarken zamanı etkili olarak kullanma becerisi araştırmacının gelişmeye devam ettiği bir alan olarak belirlemiştir.

4 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde önce araştırma sorularını yanıtlayan bulgulara ilişkin sonuçlar açıklanmış, ardından bulgular araştırma bağlamı içerisinde değerlendirilerek tartışılmış, bulguların alanyazındaki yeri ve alanyazınla ilişkisi değerlendirilmiştir. Sonuçlara dayalı olarak uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik öneriler sunulmuştur.

4.1 Sonuç

Eylem araştırması deseniyle yürütülen bu araştırma; (a) uygulama öncesi süreç, (b) uygulama süreci ve (c) uygulama sonrası süreç olmak üzere üç aşamadan oluşmuştur. Uygulama öncesi süreçte eğitim uygulama okulunda yer alan 5-Zihin sınıfında BEP'in öğretmenler tarafından nasıl hazırlandığı, uygulandığı, bu süreçte ortaya çıkan sorunlar ve öğretmenlerin gereksinimlerinin neler olduğu belirlenmiştir. Uygulama sürecinde gereksinimlere dayalı mesleki gelişim etkinliklerinin ve BEP'e ilişkin sorunların çözümlerinin nasıl şekillendiği incelenmiştir. Uygulama sonrasında ise gerçekleştirilen çalışmaların öğretmenlerin BEP hazırlamalarında ve uygulamalarında nasıl değişiklikler yarattığı izlenmiş ve araştırmacının çalışma sürecindeki gelişimi değerlendirilmiştir.

Uygulama öncesi süreçte okul açılışında ve eğitim-öğretim yılının başlamasını izleyen dönem boyunca veri toplanmıştır. Seminer haftasında yapılan planlamalardaki gecikmelerin (ör., sınıflara girecek öğretmenlerin belirlenmesinin gecikmesi, servislerin geç ayarlanması) döneme ilişkin hazırlıkları sekteye uğrattığı ve BEP hazırlama sürecini geciktirdiği ortaya çıkmıştır. BEP'ler hazırlanırken BEP ekibinin kurulmadığı, BEP toplantılarının yapılmadığı ve aile katılımının gerçekleşmediği görülmüştür. Ek olarak öğrencilerin performans düzeylerinin belirlenmesinde, amaçların yazılmasında ve bireyselleştirilmesinde sorunlar olduğu belirlenmiştir. BEP'in uygulanması sürecinde BEP amaçlarının öğretimle ilişkilendirilmesinde, sistematik öğretim sunmada ve amaçlardaki ilerlemelerin izlenmesinde sınırlılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Bu aşamada özel eğitim öğretmeni olan Derya Öğretmenin, görevlendirme yoluyla eğitim uygulama okuluna gelen ve özel eğitime ilişkin deneyimi olmayan sınıf öğretmeni Zeynep Öğretmene "liderlik ettiği", Zeynep Öğretmenin de Derya Öğretmeni gözleyerek ondan özel eğitim alanını öğrenmeye çalıştığı bir dinamik oluşmuştur. Öğretmenlerle birlikte yapılan değerlendirmelerde öğretmenlerin BEP'e ilişkin temel gereksinimleri; (a) özel eğitime ilişkin temel bilgiler, (b) BEP'in hazırlanmasına ilişkin temel kavramlar, (c) performans düzeyini belirleme, (d) amaçları belirleme, (e) davranış yönetimi ve (f)

sistematik öğretim planlama ve sunma olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin çözmek istedikleri problemler aile katılımının az olması, okulda günlük yaşam becerilerini çalışmak için uygun bir alan olmaması ve öğrencilerin performans düzeylerini belirlemek için etkili bir değerlendirme materyaline sahip olmamalarıdır. Öğretmenleri uygulamaya hazırlamak için özel eğitime ilişkin temel bilgilerin sunulması uygulama öncesi süreçte gerçekleşmiştir. Temel bilgiler kapsamında öğretmenlerle yüz yüze kitap okuma çalışmaları yürütülmüş ve mesleki gelişim programının ilk adımı olan “GY Olan Öğrencileri ve Özelliklerini Tanımak” modülü çevrim içi olarak sunulmuştur.

Uygulama sürecinde mesleki gelişim etkinlikleriyle birlikte problemlerin çözülmesindeki adımların nasıl şekillendiği incelenmiştir. Mesleki gelişim etkinlikleri, BEP aşamalarına dayalı olarak mesleki gelişim programı modüllerinin tasarlanması, sunulması ve uygulanması yoluyla gerçekleştirilmiştir. Mesleki gelişim programı uygulamayla eş zamanlı olarak sarmal içerik yaklaşımıyla tasarlanmıştır. Böylece bir modülde yer alan bilgiler öğretmenlerin gereksinimlerine göre gerektiğinde diğer modüllerde genişletilerek yeniden ele alınabilmektedir. Öğretmenlerin çözmeyi önemli buldukları problemler de BEP aşamalarıyla ve program modülleriyle ilişkilendirilerek süreç içerisinde çözülmeye çalışılmıştır. Ek olarak modülleri ve problem çözme çalışmalarını destekleyen kitap bölümleri okunarak birlikte tartışılmıştır. Bu doğrultuda sırasıyla “Modül 2: BEP’e İlişkin Temel Kavramlar”, “Modül 3: BEP Hazırlama I-Öğrencinin Performans Düzeyini ve Amaçları Belirleme”, “Modül 4: BEP Hazırlama II-Özel Eğitim ve Destek Hizmetlerin Belirlenmesi” ve “Modül 5: BEP’in Uygulanması-Davranış Yönetimi, Etkili Öğretim ve Değerlendirme” modülleri tasarlanarak öğretmenlere sunulmuştur. Modüllerle uyumlu olarak öğretmenler öğrencilerinin performans düzeylerini belirlemişler, BEP toplantıları gerçekleştirmişler, BEP amaçlarını yazmışlar, belirledikleri amaçlara yönelik beceri ve kavram analizleri gerçekleştirmişler ve son olarak belirledikleri amaçlara yönelik öğretim planı hazırlamışlardır. Problemlerin çözümü için ise değerlendirme kiti hazırlama, uygulama odasını iyileştirme ve aile katılımını destekleme çalışmaları gerçekleştirmişlerdir. Araştırmacı tüm uygulamalı etkinliklerde öğretmenlere geribildirimler sunmuştur. Süreçte gerçekleşen etkinlikler yoluyla BEP hazırlama ve uygulama sürecinin adımları öğretmenler tarafından bütüncül olarak deneyimlenmiştir.

Uygulama sonrasında bir sonraki eğitim-öğretim yılında araştırmacının ortamdaki çekilmeye başlamasıyla birlikte öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama süreçlerinde gerçekleşen değişimleri izlenmiştir. Bu süreçte Zeynep Öğretmen görevlendirme süresinin sona ermesiyle birlikte eğitim uygulama okulundan ayrılmış ve bir genel eğitim okulunda görevlendirilmiştir. Bu nedenle Zeynep Öğretmen'den izleme sürecinde toplanan veriler yeni sınıfındaki kaynaştırma uygulamasından yararlanan öğrencisine hazırladığı BEP'le sınırlıdır. Zeynep Öğretmen'in uygulama süresince öğrendiği bilgi ve becerileri genel eğitim ortamına transfer edebildiği görülmüştür. Eğitim uygulama okulunda görevine devam eden Derya Öğretmen ise uygulama sürecinde hazırlanan değerlendirme kiti yoluyla öğrencilerinin performanslarını belirlemiş, ölçülebilir ve gözlenebilir BEP amaçları yazmada gelişim sağlamıştır. Bu süreçte Derya Öğretmen'in BEP amaçlarını öğretimle ilişkilendirmesinde, öğretimi planlamasında, hazırladığı öğretim araç-gereçlerinde olumlu yönde değişimler olduğu ve sistematik öğretim, veri kaydı, bilimsel dayanaklı uygulamaları keşfetmeye yönelik çalışmalar yaptığı gözlemlenmiştir. Ancak BEP hazırlama ve uygulama sürecinde BEP ekibinin kurulması, BEP toplantılarının yapılması ve aile katılımının sağlanmasında sınırlılıkların devam ettiği görülmüştür. Uygulama sürecinde ve sonrasında yaşanan gelişmeler, Derya Öğretmen'in ve Zeynep Öğretmen'in birlikte çalışma dinamiklerini ve kullandıkları dili de değiştirmiştir. Uygulama sürecinin sonlarında ve izleme sürecinde toplanan veriler iki öğretmen arasında eşitliğe dayalı diyalogların geliştiğini göstermiştir. Uygulama sonrasında öğretmenler eylem araştırmasına ve tasarlanan mesleki gelişim programına ilişkin olumlu görüşler bildirmişlerdir. Araştırmacı da süreç boyunca kendini izleyerek gelişimini değerlendirmiştir. Araştırmacı, yürüttüğü bu araştırma yoluyla mesleki olarak BEP hazırlama ve uygulama, program tasarımı, yetişkin öğrenmesi ilkelerini uygulama, çoklu görevleri yönetme ve nitel araştırma metodolojisi konularında gelişim gösterdiğini kaydetmiştir. Raporlama ve bu süreçteki zaman yönetimi ise araştırmacı açısından gelişmeye açık alanlar olarak ortaya çıkmıştır.

Sonuç olarak GY öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde bağlama özgü çok çeşitli sorunlarla karşılaşabildikleri, bu sorunların yanı sıra bilgiye erişmede ve bilgiyi uygulamaya dönüştürmede mesleki gelişim etkinliklerine gereksinim duydukları söylenebilir. Araştırma süresince gerçekleştirilen mesleki gelişim etkinliklerinin, GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama becerilerini desteklediği görülmüştür. Öğretmenlerin kendi gereksinimlerine dayalı, iş

birlikli, yansıtıcı, uygulamalı ve geribildirim sunulan mesleki gelişim etkinlikleri ile aktif öğrenen bireyler olabildikleri, mesleki gelişimde süreklilik sağlayabildikleri ve kendi problemlerini sahiplendiklerinde problemlerin çözümü için sorumluluk alabildikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra araştırmanın, araştırmacının mesleki ve kişisel yaşamında da dönüştürücü bir etkisi olduğu görülmüştür. Dolayısıyla eylem araştırmasının öğretmenlere söz hakkı vererek onların sesi olduğu, kuram ve uygulama arasında köprü görevi görerek öğretmenlerin yetkinliğini artırma ve hizmet içi mesleki gelişim sağlama işlevini yerine getirdiği söylenebilir.

4.2 Tartışma

Uygulama öncesi, uygulama süreci ve uygulama sonrası olarak üç aşamada gerçekleştirilen bu araştırmada ortaya çıkan bulgular araştırmanın aşamalarıyla uyumlu olacak şekilde tartışılmıştır. Buna göre tartışma konuları; (a) uygulama öncesi sürece ilişkin bulgular, (b) uygulama sürecine ilişkin bulgular ve (c) uygulama sonrası sürece ilişkin bulgular olmak üzere izleyen başlıklarda yer almaktadır.

4.2.1 Uygulama öncesi sürece ilişkin tartışma

Uygulama öncesi süreçte okulda ve 5-Zihin sınıfında BEP hazırlama ve uygulama sürecini incelemenin yanı sıra gereksinimleri ve problemleri belirlemek amacıyla eğitim-öğretim yılının açılışından itibaren seminer haftası da dâhil olmak üzere bir dönem boyunca veri toplanmıştır. MEB Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 38. Maddesi ve Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 87. Maddesi doğrultusunda okullarda güz döneminde eylül ayının ilk iş gününden derslerin başlangıç tarihine kadar, bahar döneminde de derslerin kesimi tarihinden temmuz ayının ilk iş gününe kadar geçen sürelerde seminer çalışmaları yapılmaktadır. Seminer haftasında bilgi ve beceriye dayalı mesleki gelişim çalışmalarının gerçekleştirilmesi, eğitimde ve öğretimde karşılaşılan sorunlara çözüm yollarının bulunması, öğrencinin ve çevrenin gereksinimlerine dayalı olarak program hazırlanması, öğretim programları ve mevzuatların incelenmesi, kurul ve zümre toplantılarının yapılması öngörülmektedir (MEB, 2013; 2014b). Bu araştırmada eğitim uygulama okulunda seminer haftasında okul yöneticileri tarafından eğitim-öğretim yılına ilişkin planlamalar yapıldığı, öğretmenlerin de kurul ve zümre toplantılarına katıldığı görülmüştür. Ancak bulgular mesleki gelişim çalışmalarının gerçekleşmediğini göstermektedir. Dolayısıyla eğitim uygulama okulunun güz dönemi seminer haftasında gerçekleştirilen etkinliklerin mevzuatta öngörülen planlama ve toplantılar yapma işlevini

karşıladığı, ancak mesleki gelişim işlevini tam anlamıyla karşılamadığı söylenebilir. Alanyazındaki bulgular, MEB sistemi içinde farklı kademelerde ve çeşitli branşlarda görev yapan öğretmenlerin seminer çalışmalarını işlevsiz bulduklarını, bulguların bu yönüyle alanyazınla benzerlik gösterdiği ve alanyazını genişleterek katkı sunduğu ifade edilebilir (Albez vd., 2020; Gözler ve Koç, 2021; Gültekin vd., 2018; Kahyaoğlu ve Karataş, 2019). Örneğin Albez ve meslektaşları (2020) 11 sınıf öğretmeni, farklı branşlarda çalışan 19 ortaokul öğretmeni ve 11 lise öğretmeniyle gerçekleştirdikleri araştırmada katılımcıların seminer haftalarını formalitelere dayalı, sıkıcı, işlevini karşılamayan, verimsiz uygulamalar olarak değerlendirdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Türk eğitim sistemini okul öncesi, ilkokul ve ortaokul düzeyinde görev yapan öğretmenlerin görüşlerine dayalı olarak değerlendiren bir araştırmada ise seminer haftalarında gerçekleştirilen uygulamaların öğretmenlere bir katkı sunmadığı bulunmuştur (Gözler ve Koç, 2021). Benzer şekilde Gültekin ve meslektaşları (2018) ilkokul ve ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin seminer dönemindeki hizmet içi eğitimleri mesleki gelişim açısından yararlı bulmadıklarını, ancak eğitim sistemindeki yenilikleri (ör., program değişiklikleri vb.) takip etmek adına önemli buldukları sonucuna ulaşmıştır. Genel eğitim öğretmenlerinin bakış açılarını yansıtan bu bulgular, araştırmanın bulgularıyla da örtüşmektedir ve alanyazında bu konuya ilişkin bilgi birikimini artırmaktadır. Özel eğitim öğretmenlerinin okulun açılış süreci ve seminer haftasına ilişkin bakış açılarını yansıtan bulgular ise son derece sınırlıdır. Kahyaoğlu ve Karataş (2019) tarafından yürütülen ve seminer haftalarına ilişkin öğretmen görüşlerini inceleyen araştırmada 20 katılımcıdan birinin özel eğitim öğretmeni olduğu görülmektedir. Söz konusu araştırma özel eğitim öğretmenin seminer çalışmalarını sene başında öğretimi planlamak, sene sonundaysa kendini değerlendirmek açısından önemli bulduğunu, bu sürelerde toplantılara katıldığını, mesleki gelişim etkinliklerini ise işlevsiz ve yetersiz olarak değerlendirdiğini göstermektedir. Bir başka araştırmada özel eğitim öğretmenlerinin seminer çalışmalarını, uygulamaya katkısı olmayan verimsiz çalışmalar olarak değerlendirdikleri görülmüştür (Çıkılı vd., 2016). Bu araştırmada da özel eğitim öğretmeni olan Derya Öğretmen, seminer haftasında toplantılara katılarak planlamalara dâhil olmuş, ancak mesleki gelişime ilişkin bir çalışma yürütülmediği için mesleki gelişim etkinliği gerçekleştirememiştir. Ek olarak Derya Öğretmen planlamaların önceden tamamlanması gerektiğine, böylece öğrenciler gelmeden hazırlık yapabileceğine ilişkin görüşünü dile getirmiştir. Seminer haftasına ilişkin bu bulgular, yapılan

planlamaların BEP'i nasıl etkilediğini ortaya koymasının yanı sıra özel eğitim öğretmenlerinin okulun açılış sürecini nasıl deneyimlediğine ilişkin olarak sınırlı sayıda bulgunun olduğu alanyazını genişleterek katkı sunmaktadır. Bunlara ek olarak GY olan öğrencilere hizmet sunan bir eğitim uygulama okulunda okulun açılış sürecinin görüşme, gözlem ve belge inceleme gibi çoklu verilerle keşfedilmesi bu araştırmanın özgün yanlarından biridir.

Okulun açılış sürecinde ortaya çıkan temel bulgulardan bir diğeri, okul servislerinin ayarlanamaması nedeniyle öğrencilerin okula gelmelerinin gecikmesi olmuştur. Öğrencilerin okula ulaşımı; bütçe, personel özellikleri, öğrenci sayısı gibi çeşitli değişkenlerin göz önünde bulundurulduğu bir yönetim alanıdır (Akyüz vd., 2011). Türkiye’de özel eğitim hizmetlerinden yararlanan öğrenciler, MEB ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın iş birliğinin sonucunda ulaşım hizmetlerinden ücretsiz şekilde yararlanarak okullara erişim sağlamaktadırlar. Taşımali eğitim olarak adlandırılan bu uygulamanın temel amaçlarından biri, MEB’in politikaları dâhilinde eğitimde fırsat eşitliğini ve sosyal adaleti sağlamaktır (Çam-Tosun, 2021; Polatlı, 2023). Söz konusu politikaların bir gereği olarak son 20 yılda taşımali eğitime dâhil olan özel gereksinimli öğrenci sayısı ve okul servislerine ayrılan bütçe giderek artış göstermektedir (Erdoğan ve Genç, 2022). Uygulamanın giderek yaygınlaşması, çeşitli sorunları da beraberinde getirmektedir. Servis ihalelerinin gecikmesi ve planlamada yaşanan aksaklıklar bu sorunlar arasındadır (Kazak ve Tür, 2025; Polatlı, 2023). Mengi (2019) özel eğitim okullarında sene başında ihale gecikmelerinden dolayı servislerin geç ayarlandığını bildirmektedir. Alanyazında bu güçlüğü aşmak için özel eğitim alanında taşımali eğitime ilişkin araştırmaların gerçekleştirilmesi ve ihalelerin okullar açılmadan önce yaz döneminde yapılması önerilmektedir (Polatlı, 2023). Dolayısıyla bu araştırmadaki bulguların, taşımali eğitime ilişkin alanyazınla uyumlu olduğu ve özel eğitim alanında taşımali eğitimle ilgili alanyazını genişleterek katkı sunduğu söylenebilir. Diğer taraftan eğitim uygulama okulunda servislerin ayarlanmasının gecikmesi, GY olan öğrencilerin en temel hakları olan özel eğitim hizmetlerine erişimlerinin gecikmesine ve bu hizmetlerden yararlanamamalarına yol açmıştır. Bu noktada temel amacı eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak olan taşımali eğitim uygulamasının, uygulamadaki aksaklıklar nedeniyle eğitime erişimi engelleyerek temel amacıyla çeliştiği söylenebilir. Bu çelişki yasal olarak değerlendirildiğinde; (a) öğrencilerin dört hafta boyunca eğitime erişmesine

engel olması ve (b) en önemli eğitsel haklarından biri olan BEP hazırlanması sürecini sekteye uğratması nedeniyle hak ihlâline yol açtığı ifade edilebilir.

Okulda yaşanan öğretmen değişiklikleri ve okul kadrosunun sayı olarak yetersiz olması nedeniyle boş kalan kadrolara farklı branşlardan öğretmenlerin görevlendirilmesi, okulun açılış sürecinde ortaya çıkan bir diğer önemli bulgudur. Araştırma kapsamında okul müdürü Ali Bey, görevlendirme öğretmenlerin niteliklerine ilişkin endişelerini dile getirmiştir. Ülkemizde özel eğitim öğretmeni yetiştirme çabaları 1950’li yıllarda Gazi Eğitim Enstitüsü’nde başlamış, özel eğitim şubesi iki yıl mezun verdikten sonra kapatılmıştır. Özel eğitim öğretmeni yetiştirme çabaları 1965 yılında Ankara Üniversitesi’nde, 1982 yılında Anadolu Üniversitesi’nde, 1986 yılında Gazi Üniversitesi’nde açılan özel eğitim programlarıyla devam etmiştir (Akçamete, 2010; Ergenekon, 2004; Özdemir vd., 2022; Özyürek, 2008). Günümüzde ise 37 ilde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde devlet ve vakıf üniversiteleri olmak üzere toplam 63 üniversitede Özel Eğitim Öğretmenliği Programı bulunmaktadır. 2024 yılı verilerine göre Özel Eğitim Öğretmenliği Programlarının toplam kontenjanı 2.817’dir (YÖK, 2024). Üniversitelerde özel eğitim öğretmeni yetiştirme çabasının yoğun biçimde sürmesine ve kaynaklardaki artışa rağmen MEB sistemi içinde özel eğitim öğretmeni sayısının halen yetersiz olması durumu, özel eğitim hizmetlerinden yararlanan öğrenci sayısındaki artışla ve MEB’in her özel eğitim sınıfında iki öğretmeni görevlendirmesiyle açıklanabilir.

Alanyazındaki bulgular incelendiğinde özel eğitim okullarında özel eğitim öğretmenlerinin sayısının yetersiz olması nedeniyle boş kadroların alan dışı öğretmenlerle geçici olarak doldurulmaya çalışılmasının özel eğitim alanındaki temel yönetsel sorunlardan biri olduğu görülmektedir (Demir, 2025; Demirtaş vd., 2016; Öksüz, 2019). Alan dışından özel eğitime geçişin; (a) görevlendirme öğretmenlik, (b) ücretli öğretmenlik ve (c) sertifika programıyla geçiş olmak üzere üç tür uygulaması bulunmaktadır. Görevlendirme öğretmenlik, bulundukları ilde norm fazlası oldukları için bir hizmet içi eğitime katılmadan özel eğitim alanında çalışmaya başlayan öğretmenleri ifade etmektedir (MEB, 2015). Ücretli öğretmenlik, öğretmenlik programlarından mezun olan, ancak henüz atanmamış adayların ek ders ücreti karşılığı öğretmenlik yaptığı uygulamadır (MEB, 2021b). Sertifika programıyla geçiş ise özel eğitime ilişkin belli saatlik (ör., 160, 240, 540 saat) kursları tamamlayan öğretmenlerin özel eğitim ortamlarında istihdam edilmesidir. Sözü edilen sertifika programları ve istihdam süreci

MEB tarafından yürütülmektedir (MEB, 2025b). Alan dışından özel eğitime geçişin gerekçeleri ise öğretmenlerin merkezi illerde çalışmak istemesi, eş durumu tayini, tayin nedeniyle norm fazlası olma ve özel eğitim ortamlarının istihdam olanaklarının daha fazla olmasıyla açıklanmaktadır (Çelik ve Taç, 2021; Erol ve Karsantık, 2021). Ancak özel eğitimin özel olarak yetiştirilmiş personel aracılığıyla sürdürülmesi gerekliliği (MEB, 2018a) ve mesleğin yapısı gereği BEP hazırlama ve uygulama, öğretimi bireyselleştirme, davranış yönetimi, sistematik öğretim sunma, ailelerle etkili iletişim kurma ve iş birliği yapma vb. becerilerde yetkinlik gerektirmesi (CEC, 2015; Kırcaali-İftar, 2019; McLeskey, 2017; Özyürek, 2008; 2014) nedenleriyle bu görev için özel olarak yetiştirilmemiş personelin nitelik sorunu oluşturması kaçınılmazdır. Araştırmaların bulguları, alan dışı öğretmenlerin özel eğitim okullarına ve sınıflarına görevlendirildiklerinde uyum sağlama, öğrencilerin özelliklerini tanıma, BEP hazırlama, BEP amaçlarına ulaşma, öğretim sunma, öğretimi bireyselleştirme, ailelerle iletişim ve iş birliği, sınıf ve davranış yönetimi konularında ciddi zorluklar yaşayabildiklerini ortaya koymaktadır (Çelik ve Taç, 2021; Erol ve Karsantık, 2021; Metin ve Metin, 2025; Sarı ve Gülsöz, 2020; Uzun vd., 2024; Yılmaz ve Bayar, 2019). Bu çalışmada Zeynep Öğretmen de ilde norm fazlası olduğu için görevlendirme yoluyla eğitim uygulama okulunda görev yapmaya başlamıştır. Bulgular, uygulama öncesi süreçte Zeynep Öğretmenin özel eğitim alanına uyum sağlamakta zorlandığını, yetersizlik hissettiğini ve GY olan öğrencilere karşı üzülmeye, acıma gibi duygularla yaklaştığını ortaya koymuştur. Nitel araştırmaların doğası gereği bu bulguyu tüm görevlendirme öğretmenlere genellemek mümkün ve gerekli olmasa da alanyazındaki benzer bulgularla (Çelik ve Taç, 2021; Erol ve Karsantık, 2021; Uzun vd., 2024) birlikte değerlendirildiğinde Zeynep Öğretmenin yaşadıklarının alan dışından özel eğitime geçiş yapan pek çok öğretmenin yaşadıklarına bir örnek oluşturduğu düşünülebilir. Zeynep Öğretmen araştırmaya ve mesleki gelişim etkinliklerine gönüllü katılarak süreç boyunca gelişim sağlamış ve özel eğitim alanına ilişkin pek çok şey öğrendiğini ifade etmiştir. Ancak farklı branşlardan görevlendirilen her öğretmenin etkili mesleki gelişim fırsatlarına erişemediği ya da her öğretmenin bu fırsatlara ulaşsa bile katılmak istemediği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu noktada bir başka sorun özellikle sertifika programları yoluyla alan değişikliği yapan öğretmenlerin sonrasında kendi branşlarına dönememeleri ve kalıcı olarak özel eğitim alanında çalışmak durumunda kalmalarıdır (Erol ve Karsantık, 2021; Göktürk vd., 2021; MEB, 2025b; Şahin ve Ergenekon, 2023). Bu durum, uzun vadede

özel eğitim alan mezunlarının atanmasının önünde bir engel oluşturabilir ve bulundukları illerde veya okullarda norm fazlası olmalarına yol açabilir. Bu sorun yine uzun vadede özel gereksinimli öğrencilerin hizmetlerden yeterince yararlanamamasına ve en temel hakları olan nitelikli eğitim hizmetlerine erişememelerine yol açabilecektir.

Alan dışından özel eğitime geçiş yapan öğretmenlere ek olarak sıklıkla öğretmen değişikliği yaşanması da araştırmada ortaya çıkan önemli bir bulgudur. Bu bulgu, özel eğitim okullarında ve ÖERM'lerde personel hareketliliğinin çok fazla olduğuna ilişkin alanyazındaki diğer bulgularla da örtüşmekte ve o bulguları desteklemektedir (Gönüldaş vd., 2025; Pürsün vd., 2021). Alan dışından gelen öğretmenlerin özel eğitim okullarında uzun yıllar çalışma isteklerinin az olduğu, bir süre sonra kendi branşlarına dönüş yapmak istedikleri, ancak nadir de olsa bir grup öğretmenin özel eğitim alanında devam etmek istediği bulunmuştur (Göktürk vd., 2021; Sarı ve Gülsöz, 2020). ABD'de özel eğitim öğretmenlerinin yoğun iş yükü, mesleki gelişim fırsatlarının ve sunulan desteklerin az olması, fiziksel ve duygusal sağlığı koruma gibi gerekçelerle işi bırakma eğilimlerinin yüksek olduğu bildirilmektedir (Billingsley ve Bettini, 2019; Hester vd., 2020; Minor, 2025). Özel eğitim öğretmenlerinin yıpranma nedeniyle işi bırakma ya da yer değiştirme oranları mesleklerinin ilk yıllarında, özellikle ilk beş yılda daha fazladır. Öğretmenlerin deneyimi ve alanda çalışma süresi arttıkça işi bırakma oranlarının azaldığı bilinmektedir (Billingsley ve Bettini, 2019). ABD'de özel eğitim öğretmenlerinin meslekte kalmalarını sağlamak üzere çeşitli destek programları yürütülmektedir (Ergenekon, 2009; Vittek, 2015). Türkiye'de ise özel gereksinimli öğrencilere hizmet sunan öğretmenlerin sık değişmesinin gerekçeleri; (a) il içi ve dışı tayin yoluyla yer değişikliği, (b) ÖERM'de çalışanlar için MEB'e atanma, (c) norm fazlası olanlar için alan değiştirme, (d) özel eğitim alanının istihdam olanaklarının diğer öğretmenlik programlarına göre daha fazla olması olarak düşünülebilir. Bu farklılığın temel nedeni, iki ülkenin öğretmen istihdamı politikalarındaki farklılıklardan kaynaklanmaktadır. Ancak hangi nedenle olursa olsun öğretmen değişikliklerinin sık yaşanmasının, GY olan öğrencilere sunulan özel eğitim hizmetlerini kesintiye uğrattığı ve hizmetlerin niteliğini ve kalitesini doğrudan etkilediği düşünülmektedir. Hizmet sunumundaki kesintilerin BEP hazırlama ve uygulama sürecinde süreklilik oluşmasını engellediği söylenebilir. Oysa ki BEP bütüncül şekilde ele alındığında ve sürdürülebilir şekilde hazırlanıp uygulandığında işlevini yerine getirebilmektedir (Lesh, 2020; Şahin vd., 2023). İşte tam da bu nedenle herkes tarafından anlaşılabilir, açık, net, ölçülebilir, gözlenebilir ölçütlere ve veriye dayalı, işlevsel ve

nitelikli bir BEP hazırlamanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu noktada personel hareketliliği olsa bile sıralanan bu ölçütleri karşılayan bir BEP, yeni gelen öğretmenlerin hizmetlerde sürdürülebilirliği sağlayarak BEP hazırlamaya ve uygulamaya devam etmelerine olanak tanıyabilir.

Öğretmen değişikliklerine paralel olarak araştırma sürecinde okul ortamlarının dinamik ve değişken bir bağlama sahip olduğu inandırıcılık komitesi toplantılarında değerlendirilmiş ve uygulama öncesi süreçte mevcut duruma ilişkin verilerin 2023-2024 eğitim-öğretim yılının başında toplanmasına karar verilmiştir. Tüm süreç değerlendirildiğinde; (a) veri toplamaya başlamadan önceki dönem, (b) uygulama öncesi süreç ve uygulama süreci ile (c) uygulama sonrası süreçte 5-Zihin sınıfında üç kez öğretmen değişikliği yaşanmıştır. Uygulama sonrası süreçte ise okul yöneticileri değişmiştir. Dolayısıyla okul ortamlarında bağlamın her sene değiştiği göz önüne alınarak veri toplamanın eğitim-öğretim yılının başında başlatılması kararının araştırmanın bağlama özgülüğünü sağlamak açısından anlamlı olduğu düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre okulda BEP hazırlama süreci BEPMATİK yazılımının kullanılması kararıyla başlamış, ancak kısa süre sonra bu karardan vazgeçilmiştir. BEP yazılımlarının kullanılmasına ilişkin çalışmaların, BEP'in ABD'de yasal zorunluluk olduğu 1975 yılından kısa süre sonra başladığı görülmektedir (Jenkins, 1987; Minick ve School, 1982). BEP yazılımları kullanmanın sürece çeşitli katkılarının yanı sıra bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. BEP yazılımlarının sürece katkı sunan olumlu yönleri; evrak yükünü azaltması, BEP'leri depolamayı ve yönetmeyi sağlaması, BEP hazırlama ve amaç belirleme süresini kısaltması, yasal olarak uygunluğu sağlayan BEP'ler ve amaçlar oluşturması olarak sıralanabilir (Borisinkoff, 2013; Jenkins, 1987; More ve Hart, 2013). Diğer taraftan BEP yazılımlarının amaçların bireyselleştirilememesi, performansa dayalı amaçlar tasarlanamaması, ekip çalışmasına engel olması gibi BEP'in esaslarına uyumsuz olan yönleri olduğu da bildirilmektedir (Borisinkoff, 2013; More ve Hart-Barnett, 2014). Lesh (2020) yazılımların BEP hazırlamada yanlış bir kolaylık ve güvenlik hissi yarattığını ifade etmekte ve "birey, koşul, davranış ve ölçüt" öğelerini içeren davranışsal BEP amaçları yazmanın önemini vurgulamaktadır. Bu durumda yazılımların BEP'in işlevselliğine nasıl etki edeceğinin yazılımın özellikleriyle yakından ilişkili olduğu söylenebilir. Türkiye'de gerçekleştirilen çalışmalar hazır BEP programlarının ülkemizde yaygın şekilde kullanıldığını, ancak bu programların bireyselleştirmenin

önünde önemli bir engel olduğunu ortaya koymaktadır (İlik ve Günay, 2020; Şahin vd., 2023). Bir BEP yazılımı, amaçları bireyselleştirme, ekip çalışması, iş birliği, ilerlemeleri izleme gibi BEP'in ana ilkelerine hizmet ettiği ve bir veri yönetim sistemi olarak kullanıldığı sürece anlamlı olacaktır (More ve Hart, 2013). Yazılımlar BEP hazırlamaya yardımcı birer araç olsalar da BEP'i hazırlamak ve uygulamak nitelikli bir öğretmen bakışı gerektirmektedir (Borisinkoff, 2013; Şahin vd., 2023). Bunun yanı sıra teknolojiye hızlı gelişmelerle birlikte BEP hazırlamada yapay zekâ kullanımı da değerlendirilmektedir. BEP hazırlamada yapay zekâ kullanılmasına ilişkin çalışmalar nitelikli BEP amaçlarının yazımında yapay zekanın destekleyici bir araç olabileceğini ortaya koymuştur (Rakap ve Balıkçı, 2024; Waterfield vd., 2025). Buradan hareketle güncel teknolojik gelişmeler doğrultusunda BEP hazırlamada teknolojinin rolünün yeniden çerçevelendirilmesine ilişkin çalışmaların yürütülmesine gereksinim olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada yazılım kullanımından vazgeçilmesinin araştırmaya çeşitli açılardan katkı sunduğu düşünülmektedir. Öğretmenler BEP'leri hazırlarken herhangi bir teknolojik araçtan yararlanmadıkları için okulun dâhil olduğu programa ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirmişler, öğrencileri için amaçları bireyselleştirmeye ilişkin kapsamlı bir bakış açısı kazanmışlardır. Bu noktada önemli bulgulardan bir diğeri, Derya Öğretmenin deneyimli bir özel eğitim öğretmeni olmasına karşın ÖRGM tarafından yayımlanan programları henüz 2023-2024 yılının başında yürütülen toplantıda öğrenmiş olmasıdır. Derya Öğretmen eğitim uygulama okulunda görev almaya başlayana kadar ilkokul ve ortaokulların bünyesinde yer alan ve hafif düzey ZY olan öğrencilere hizmet sunan özel eğitim sınıflarında çalışmıştır. Hafif düzey ZY olan öğrencilere hizmet sunan özel eğitim sınıfları ise genel eğitim okulunun programını, bir başka deyişle genel eğitim müfredatını takip etmektedir (MEB, 2018a). Derya Öğretmenin ÖRGM programlarına ilişkin bilgi sahibi olmaması, bugüne kadar çalıştığı okullarda bu programlara gereksinim duymamış olmasından ve hizmet öncesinde lisans programında MEB sistemi ve programlara ilişkin yeterli düzeyde bilgi almamasından kaynaklanıyor olabilir. Derya Öğretmenin lisans programına devam ettiği yıllarda ÖRGM'nin güncel programları henüz hazırlanmamıştı. Dolayısıyla hizmet öncesinde ÖRGM programlarına ilişkin bilgilerin sunulması mümkün olmasa da lisans programlarında öğretmen adaylarına MEB sistemine dayalı program farkındalığının kazandırılması önemli bir gerekliliktir. Bu anlamda öğretmen yetiştirme programlarının öğretmen adaylarını istihdam eden temel kurum olan MEB'in uygulama

çerçevesine hazırlaması önemlidir. Diğer taraftan ÖRGM programları Derya Öğretmen özel eğitim öğretmeni olarak görev yapmaya başladıktan üç yıl sonra hazırlanmış ve MEB tarafından web sayfasında herkese açık şekilde yayımlanmıştır. Bu noktada Derya Öğretmenin programa ilişkin mesleki gelişim fırsatına erişemediği düşünülebilir. Benzer şekilde kendisi de bugüne kadar katıldığı mesleki gelişim etkinliklerinin mesleki uygulamalarına bir katkısı olmadığını dile getirmiştir. Ancak özel eğitim öğretmenlerinin, mesleki gelişimlerini sağlaması ve alana ilişkin yenilikleri takip etmesi, çok önemli bir etik sorumluluk ve mesleki standarttır (CEC, 2015). Öğretmenlerin istihdam edildikleri kurumda alana ilişkin yenilikleri takip etmemesi, dışsal etmenlerle birlikte öğretmenlerin mesleki gelişime, standartlara, etik kodlara ilişkin farkındalığının düşük olmasıyla ve mesleki gelişim fırsatlarını aramamasıyla açıklanabilir. Derya Öğretmen bu konuda özeleştirici yaparak yansıtıcı öğretmenlik özelliği sergilemiş ve bu konudaki bilgisizliğini bilgiyi kendisinin araştırmamasına bağlamıştır. Süreç boyunca da programı öğrenmede ve öğrenci özelliklerine göre bireyselleştirmede aktif sorumluluk almıştır. Bu noktada Derya Öğretmenin tüm bu davranışlarının, nitelikli bir özel eğitim öğretmeni olmak için uğraşma çabalarının çok önemli bir göstergesi olduğu ifade edilebilir.

Mesleki gelişimin yanı sıra öğretmenlerin BEP hazırlama, uygulama ve öğrencilerin eğitsel haklarına erişmeleri konularında özel eğitim öğretmenlerinden beklenen işlevleri yerine getirmelerinde sınırlılıklar yaşadıkları söylenebilir. Öğretim ve değerlendirme, mesleki yeterlilikler, uygun eğitim koşullarına ilişkin savunuculuk yapma, aileleri destekleme ve onlarla iş birliği yapma, özel eğitime ilişkin politikaların gelişmesine katkı sunma gibi uygulama standartları ve etik kodlar (CEC, 2015) öğretmenler için en önemli mesleki değerler olduğunda alanda karşılık bulabilir. “Özel eğitim öğretmeni olmanın gerektirdiği mücadele ruhu” olarak betimlenebilen bu değerler bütünü, hizmet öncesinde özel eğitim öğretmenlerine mutlaka kazandırılması gereken bir davranış kalıbıdır. Öğretmen yetiştirme programlarında olduğu gibi hizmet içinde de öğretmenler sürekli mesleki gelişim etkinlikleriyle uygulama standartları ve etik uygulamalar gerçekleştirme konularında desteklenmelidir (Kırcaali-İftar, 2019).

Eğitim uygulama okulunda BEP ekibinin kurulmaması ve BEP toplantılarının yapılmaması araştırmadan elde edilen çarpıcı ve çok önemli bir bulgudur. BEP’in 50 yıllık geçmişinde ekibin bir araya gelmesi ve BEP toplantılarının gerçekleştirilmesi özel eğitim alanının önemli çalışma konularından biri olmaya devam etmektedir (Quinn ve

Machalicek, 2025). Son yıllarda uluslararası alanyazında sıklıkla BEP ekibinde ailenin ve öğrencinin aktif katılımının sağlanması konusunda çalışmalar yürütülmektedir (Macedonia vd., 2025). Ulusal alanyazında ise çalışmaların henüz var olan durumu belirlemeye yönelik olduğu görülmektedir. Ulusal alanyazındaki bulgular, ekip üyelerinin BEP sürecine ve yasalara ilişkin yeterli derecede bilgi sahibi olmadıklarını, ekip çalışmasından ziyade bilgilendirmeye dayalı bir iletişim sisteminin var olduğunu, BEP toplantılarının işlevsel şekilde yürütülmediğini, ailelerin BEP hazırlama sürecine katılımında sınırlılıklar olduğunu ortaya koymaktadır (Çelik, 2023; Gün vd., 2023; Kızılkaya, 2023; Şahin vd., 2023; Toprak ve Çolak, 2024). Bu araştırmanın uygulama öncesi bulguları, ulusal alanyazında vurgulanan mevcut araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Tüm bu bulgular, Türkiye’de BEP ekibinin oluşturulmasının yasal olarak zorunlu olmasına rağmen ekip üyelerinin bir araya gelmeleri, BEP toplantıları gerçekleştirmeleri ve ekipteki üyelerin rol ve sorumluluklarını yerine getirmelerinde sorunlar olduğuna işaret etmektedir. Bu durum ülkemizde GY olan öğrencilerin eğitim gördüğü ortamlarda BEP toplantısı yapma ve ekip çalışması kültürünün yeterince gelişmediğini göstermektedir. Ekibin işlevini yerine getirmemesi, bu araştırmanın bulgularında da görüldüğü üzere BEP’in öğretmenin bireysel inisiyatifine dayalı olarak hazırlanması ve işlevsizleşmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu sonuç, yasal olarak uygun olmamasının yanı sıra ekip üyelerinin BEP ekibinin işlevine, önemine ve ekip üyelerinin sorumluluklarına ilişkin yeterince bilgi ve farkındalık sahibi olmadıklarını da düşündürmektedir. Dolayısıyla ekip üyelerine eğitim sunmak ve onları bilgilendirmek alanyazında en sık yer alan öneri olmaktadır (Çelik, 2023; Kızılkaya, 2023). Bu öneriye ek olarak ÖEHY’de BEP ekibinin kurulmasının gerekliliğine ilişkin yasal düzenlemeler yer almasına rağmen ekip üyelerinin nasıl bir araya geleceği ve toplantıları nasıl yürüteceklerine ilişkin yasal düzenlemeler bulunmadığı da göz önüne alınmalıdır (MEB, 2018a).

BEP ekibinin en temel üyesi ailelerdir (CEC, 1999; Gallagher vd., 2023; Gibb ve Dyches, 2016; Toprak ve Ergenekon, 2022). Aile katılımına ilişkin alanyazındaki bulgular, GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin öğrencilerinin ailelerini bilinçsiz ve katılıma isteksiz olarak değerlendirdiğini göstermektedir (Uzun vd., 2024; Yılmaz ve Bayar, 2019). Bu çalışmada da bulgular benzerdir. Ancak bu durumda “Aileleri bilinçsizlikleriyle ve isteksizlikleriyle baş başa mı bırakmalı yoksa onları ekipte bir paydaş olarak değerlendirip desteklemeye mi çalışmalıyız?” sorusu akla gelmektedir.

Aile eğitimleri planlamak, aileleri bilgilendirmek ve bilinçlendirmek okul personelinin sorumluluk alanı içerisinde (MEB, 2018a). Dolayısıyla okul personelinin ve BEP ekibinin aile katılımında tüm sorumluluğu ailelere devretmesi yerine aktif uygulamalar ve önlemlerle kendi sorumluluğunu yerine getirmesinin önemli olduğu söylenebilir. Bunun için rehber öğretmenlerin/okul psikolojik danışmanlarının, özel eğitim öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin iş birliği içerisinde çalışması gerekmektedir. Bu noktada BEP toplantıları aileleri bilgilendirmenin, bir paydaş olarak desteklemenin önemli bir yolu olarak düşünülebilir (Kızılkaya, 2023; Macedonia vd., 2025).

Ulusal alanyazındaki araştırmaların bulguları, BEP hazırlama sürecinde öğretmenlerin performans düzeyini belirleme ve ifade etme (Akarsu ve Atbaşı 2021; Akçin, 2022; Aras, 2023; Çelik, 2023; Güleç-Aslan vd., 2014; Kozikoğlu ve Albayrak, 2022; Metin ve Metin, 2025; Özdemir vd., 2020), BEP'i bireyselleştirme (Akarsu ve Atbaşı 2021; Akçin, 2022; Çelik, 2023; Güleç-Aslan vd., 2022; İlik ve Günay, 2020), amaç belirleme ve uygun amaç yazma (Alan ve Aksoy, 2023; Arslan Armutcu vd., 2024; Çelik, 2023; Güleç-Aslan vd., 2022; Metin ve Metin, 2025; Özdemir vd., 2020) alanlarında zorlandıklarını ortaya koymaktadır. Oysaki performans düzeyinin uygun şekilde belirlenmesi, performansla uyumlu, ölçülebilir ve gözlenebilir amaçlar yazılması BEP'in temelidir. Öğretmenlerin karşılaştıkları bu zorluklar onların bilgi ve becerilerindeki yetersizliklerle ilişkilendirilmektedir (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Akhanlı vd., 2024; Avcıoğlu, 2011; Çelik, 2023; Çıkkılı vd., 2020; Gün vd., 2023; Kozikoğlu ve Albayrak, 2022; Öztürk ve Eratay, 2010; Şahin ve Akdağ, 2023). Diğer taraftan BEP hazırlamada yaşanan bu sınırlılıklar hazırlanan BEP'lerin kalitesini de etkilemektedir. Alanyazındaki araştırmaların bulguları, hazırlanan BEP'lerin kalitesinin düşük olduğunu ortaya koymaktadır (Alan ve Aksoy, 2023; Özdemir vd., 2020; Rakap, 2015). Bu araştırma da öğretmenlerin BEP hazırlamada zorlandıkları ve çeşitli açılardan sınırlı BEP'ler hazırladıkları bulunmuştur. Öğretmenlerin BEP hazırlamada zorlandıkları alanlar; performans düzeyi belirleme, uygun materyallere erişme, amaç yazma ve bireyselleştirme olarak ortaya çıkmıştır. Bu araştırmanın uygulama öncesi BEP hazırlamaya ilişkin bulguları ulusal alanyazınla örtüşmektedir. Ulusal alanyazındaki BEP araştırmalarını gözden geçiren derleme çalışmalarında BEP hazırlamaya ilişkin verilerin en çok görüşme ve ölçek aracılığıyla toplandığı bildirilmektedir (Çelik, 2023; Gün vd., 2023). Bir başka deyişle bulgular çoğunlukla öğretmenlerin sözlü ve yazılı bildirimlerine dayalı olarak toplanmıştır. Bu araştırmada ise BEP hazırlanması sürecinin gözlem, görüşme ve belge incelemeleri

yoluyla çoklu verilere dayalı olarak toplanması araştırmanın güçlü yanlarından biridir. Böylece araştırmanın yürütüldüğü sınıfta öğretmenlerin okulun açılışından BEP'leri hazırlamalarına kadar tüm deneyimleri bütünsel ve geçerli verilerle ortaya konmuştur.

BEP hazırlanması sürecinde branş öğretmenlerinin ve özel eğitim öğretmenlerinin aynı öğrenciler için ayrı BEP'ler hazırlaması ortaya çıkan ilginç bir bulgudur. Bu durum öğrenciye göre değil öğretmene göre bireyselleştirilmiş bir program oluşturma sonucunu doğurmakta ve BEP'in temel ilkesiyle çelişmektedir. Diğer taraftan Türkiye'de özel eğitim sisteminde RAM'larda öğrencilerin eğitsel gereksinimlerinin değerlendirilmesi ve yerleştirmeye ilgili kararlar alınmasıyla birlikte öğrenci için yıllık amaçlar da belirlenmektedir. Büyüksoylu (2023) tarafından yapılan çalışmada RAM'ların belirlediği amaçlarla okullarda hazırlanan BEP'lerin amaçlarında uyumsuzluk olduğu ortaya konmuştur. Bu süreçte özel gereksinimli bir öğrenci için RAM, yerleştirildiği sınıftaki sınıf öğretmeni (Büyüksoylu, 2023) ve branş öğretmenleri tarafından farklı BEP'ler hazırlanmaktadır (Aksoy, 2022). Bu noktada öğrenci için farklılaşan amaçlar belirlendiği göz önüne alındığında BEP'in öğrencinin gelişimine hizmet eden bütüncül bir belge olmaktan uzaklaştığı çıkarımında bulunulabilir.

Gerçekleştirilen tartışmada BEP hazırlama sürecinde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar, uygulama öncesi süreçteki verilerin hem Türk eğitim hem de özel eğitim sistemiyle yakından ilişkili olması (ör., seminer çalışmaları, servis sorunları, öğretim programları, tanılama ve yerleştirme süreci vb.) nedeniyle ulusal alanyazına dayandırılmıştır. Ancak uluslararası alanyazında da BEP hazırlama sürecinde pek çok sorunla karşılaşıldığı bilinmektedir. Örneğin BEP'in yasal olarak uygun şekilde hazırlanmasında ve bileşenlerinin tasarlanmasında (Yell vd., 2020), performans düzeyi ve nitelikli amaç belirlemede (Blackwell ve Rossetti, 2014; Boavida vd., 2010; Christle ve Yell, 2010; Hedin ve deSpain, 2018; Powers vd., 2005), BEP'in uygulanmasında (Rashid ve Wong, 2023; Shao vd., 2022) uluslararası uygulamalarda da sorunlar olduğu ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra alanyazında BEP kalitelerinin düşük olduğunu gösteren araştırma bulguları da vardır (Kurth vd., 2022; Ruble vd., 2010; Sanches-Ferreira vd., 2013). Dolayısıyla BEP hazırlamada yaşanan sorunların, karşılaşılan güçlüklerin ve öğretmenlerin bu konudaki destek gereksinimlerinin yalnızca Türkiye'ye özgü değil, evrensel bir sorun olduğu rahatlıkla ifade edilebilir.

BEP hazırlandıktan sonra hayata geçirilebildiği ölçüde anlamlı bir belgedir. BEP'in uygulanmasına ilişkin veriler öğretmenlerin değerlendirme becerilerinde eksiklikler olduğunu (Çelik, 2023; Rashid ve Wong, 2023; Swain vd., 2022), BEP'i öğretimle ilişkilendirmekte zorlandıklarını (Akarsu ve Atbaşı, 2021; Şahin ve Akdağ, 2023), BEP'i uygulamada materyal ve kaynak eksiklikleri yaşadıklarını (Akçin, 2022; Nellah vd., 2022), öğrencilerin davranış özelliklerinden dolayı uygulama gerçekleştirmekte zorlandıklarını (Güleç-Aslan vd., 2022) göstermektedir. Ulusal alanyazın çerçevesinde değerlendirildiğinde BEP'in uygulanmasına ilişkin bulgular, öğretmenlerin BEP'i uygularken en sık değindiği sorunların fiziksel ortam özelliklerinin ve materyallerin eksikliği, zamanın yetmemesi ve öğrencilerin devamsızlığı olduğunu ortaya koymuştur (Çelik, 2023). Bu noktada mevcut araştırmalarda öğretmenlerin yaşadıkları zorlukları dışsal etmenlerle (ör., öğrencinin eğitim etkinliklerine katılımını etkileyen davranışları, kaynaklar, çalışma takvimi vb.) açıkladıkları söylenebilir. Oysaki BEP'i uygulayabilmek öğretmenlerin sahip oldukları öğretim becerileriyle de yakından ilişkilidir. BEP'i uygulama sürecindeki sorunların dışsal etmenlerle açıklanması, öğretmenlerin öğretimsel uygulamalarına ilişkin bir bakış açısına sahip olmadıklarını göstermektedir. Elbette bu çıkarım, BEP'in uygulanmasında dışsal etmenlerin önemli olmadığı anlamına gelmemelidir. Dışsal etmenlerin yanı sıra öğretmenlerin sorumluluğunda olan öğretimsel uygulamaların da BEP'in uygulanmasını etkileyen önemli bir etmen olduğuna dikkat etmek önemlidir. Bu noktada gerçekleştirilen araştırmada öğretmenlerin BEP'i hazırladıktan sonra dönem boyunca sınıf içinde nasıl uyguladığına ilişkin çoklu veriler toplanmıştır. Bir başka deyişle öğretmenlerin BEP'i öğretimle nasıl ilişkilendirdiği keşfedilmiştir. Öğretmenler etkili öğretim yöntemlerini sistematik şekilde ve yüksek uygulama güvenilirliğiyle sunmakta zorlanmışlardır. Bu durum onların öğretim materyali tasarlama, ilerlemeleri izleme biçimlerine de yansımıştır. Dolayısıyla bu araştırmada ortaya çıkan bulguların, öğretmenlerin BEP'i uygulamalarına ilişkin mevcut alanyazını genişlettiği söylenebilir.

Araştırma kapsamında öğretmenlerin öğretimsel sorunları nasıl deneyimlediklerinin ortaya konmasıyla öğretmenler, kendi öğretim uygulamalarını da yansıtıcı bir gözle incelemişlerdir. BEP'in uygulanması sürecinde özel olarak tasarlanmış öğretim ve bilimsel dayanaklı uygulamalara başvurmak BEP'in temel gerekliliklerindendir (Tralli, 2024). Bu araştırmanın önemli bir bulgusu da öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamaları yüksek uygulama güvenilirliğiyle uygulayamamaları, sistematik öğretim

sunamamaları ve bu uygulamalara ilişkin bilgi sahibi olmamalarıdır. Alanyazındaki bulgular, bir özel eğitim okulundaki öğretmenlerinin önemli bir kısmının bilimsel dayanaklı uygulamalar konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığını göstermektedir (Özdemir ve Odluyurt, 2022). Ancak sevindirici bir şekilde alanyazındaki bulgular genel olarak öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamalara ilişkin bilgi sahibi olma ve bu uygulamaları önemseme eğiliminde artış olduğunu ortaya koymaktadır (Çil vd., 2022; Tekin-İftar vd., 2023). Tekin-İftar’a (2019) göre bilimsel dayanaklı uygulamaların öğretmenler tarafından yaygın olarak kullanılmamasının olası nedenleri; (a) kavramın yeterince anlaşılmaması, (b) sözde bilim uygulamalarının (ör., ilaç takviyeleri, çeşitli terapiler vb.) çeşitli platformlarda tanıtılması, (c) öğretmenlerin uygun eğitim almamış olmaları, (d) öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamalara ilişkin mesleki gelişim etkinliklerine erişememesi ve (e) öğretmenlerin bilimsel araştırmalara ilişkin yeterince bilgi sahibi olmamalarıdır. Bu araştırmada öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamaları etkili şekilde kullanamamalarının nedeni, konuya ilişkin hizmet öncesinde ve hizmet içinde yeterli eğitim fırsatlarına ulaşamamış olmaları olarak düşünülebilir. Bunun yanı sıra Türkiye’de özel eğitim hizmetlerini düzenleyen yasal mevzuatta bilimsel dayanaklı uygulamalara yer verilmemesi ve uygulanmasının zorunlu tutulmamasının da bu uygulamaların yaygınlaşmasının önünde bir engel olduğu söylenebilir.

BEP hazırlama ve uygulama sürecinde ortaya çıkan tüm sorunlar ve öğretmenlerin zorlandıkları alanlar, onların özel eğitime ilişkin mesleki yeterlikleri karşılamada zorlandıklarını göstermektedir. Bulgularda yer alan iş birliği yapma, etkili amaç belirleme, amaçları ve öğretimi bireyselleştirme, öğretim bileşenlerini sistematik biçimde organize etme, değerlendirme ve veri kaydı tutma gibi sorunlar hizmet öncesi sürece karşılık gelen öğretmen yetiştirme programlarını tartışmayı gerektirmektedir. Sıralanan beceriler GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin sergilemeleri beklenen temel beceriler oldukları için bu alanlardaki sınırlılıklar “Öğretmen yetiştirme programlarında bu beceriler neden öğretmenlere öğretilmedi?” sorusunu akla getirmektedir. Genel eğitim alanında bir öğretmen yetiştirme programını tamamlayan Zeynep Öğretmenin özel eğitime ilişkin mesleki yeterliklerindeki sınırlılıklar alanyazında genel eğitim öğretmenlerinin özel eğitime ve BEP’e ilişkin aldığı eğitimlerin yetersiz ve sınırlı olduğu bulgusuyla açıklanabilir (Aydın ve Yılmaz, 2024; Camcı-Erdoğan, 2021; İlik ve Sarı, 2017). Ancak Derya Öğretmenin özel eğitim öğretmenliği programından mezun olduğu halde Zeynep Öğretmenle farklılaşan yönlerin yanı sıra benzer konularda zorluk yaşaması

ise oldukça ilginç bir bulgudur. Zeynep Öğretmen GY olan öğrencilerin özelliklerini tanıma gibi çok temel düzeyde bilgilere gereksinim duymuştur. Bu nedenle henüz sürecin başında araştırmacı tarafından GY olan öğrencilere karşı olumlu tutum geliştirmesi açısından desteklenmiştir. Zeynep Öğretmen süreç içerisinde yavaş yavaş öğrencilerle çalışma konusunda gelişim göstermiştir. Özel eğitim öğretmenliği programı mezunu Derya Öğretmen ise temel ve uygulamalı bilgilere sahip olduğunu düşünürken lisansta öğrendiği bilgileri tazelemesinin yanı sıra alana ilişkin yeni bilgiler de öğrendiğini ifade etmiştir. Özellikle bildiklerini sistematikleştirmede, ilişkilendirmede ve uygulamaya dökmekte zorlanan Derya Öğretmen süreç içerisinde temel bilgilerin yanı sıra bu alanlarda da gelişim göstermiştir. Bu durum özel eğitim öğretmenliği programlarının da temel mesleki yeterlikleri kazandırma ve bilgiyi uygulamaya dönüştürme konularında eleştirel bir bakış açısıyla incelenmesini gerektirmektedir. Özel eğitim öğretmenliği programlarını değerlendirmeye yönelik araştırmalar, BEP ve öğretimi planlamaya ilişkin derslerin geliştirilmesi (Ulay, 2018) ve mesleki yeterliklere ilişkin uygulama fırsatlarının artırılması (Aktan, 2023; Bilgin, 2022; Doğan ve Güven, 2021; Ergül vd., 2013) gerektiğini ortaya koymaktadır. Araştırmanın başında araştırmacı ve tez danışmanı arasında gerçekleşen ikili/karşılıklı görüşmede de özel eğitim öğretmenliği lisans programlarındaki BEP derslerinin uygulama boyutunda geliştirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarının sayıları ve nitelikleri de programda BEP'in etkili şekilde öğretilmesi için önemli bulunmuştur (Şahin vd., 2023). Ayrıca derslerin uygulamalı şekilde yürütülmesinde dersi alan öğrenci sayısı önemli bir etmendir. Kalabalık gruplarda (ör. 40 ve üzeri) uygulamalı ders yürütmek, sayının daha az olduğu gruplara (ör. 20-30 öğrenci) göre görece daha zorlayıcı olabilir. Özel eğitim öğretmenliği programlarında kontenjanlar 2024-2025 eğitim-öğretim yılında düşürülmüş olsa da bölümlerin ilk açıldığı yıllar haricinde kontenjanlar yıllar içinde belli aralıklarla düzenli biçimde artırılmıştır (Bali, 2024; YÖK, 2024). Kontenjanların artması ve kalabalık sınıf mevcutları, uygulamalı derslerin nitelikli biçimde yürütülmesinin önünde bir engel olarak ifade edilebilir. Tüm bu bulgular özel eğitim öğretmenliği programlarının gelişmesi gereken yönlerini işaret ettiği için son derece önemlidir.

Öğretmenlerin ve araştırmacıların birlikte yer aldığı araştırmalarda araştırmacıların öğretmenlerle iş birliği geliştirmeleri ve eğitim ortamlarında kabul edilmeleri araştırmanın sürdürülebilirliği açısından önemli bir ön koşuldur (Jarl vd., 2024; Johnston ve Proudford, 1994). Uygulama öncesi süreçte araştırmacının okul personeli tarafından

benimsenmesinin, araştırmanın sürdürülebilirliğini mümkün kıldığı düşünülmektedir. Araştırmadan elde edilen veriler de bu görüşü desteklemektedir. Bu araştırmada araştırmacının okul topluluğunun bir parçası hâline gelmesinin; araştırmanın uzun sürebilmesini, geçerli veri toplanabilmesini ve katılımcılık anlayışının gelişmesini desteklediği düşünülmektedir. Araştırmacının kısa sürede kabul görmesinin nedenleri ise (a) Derya Öğretmenle önceden aynı sınıfta görev yapmış olmalarından kaynaklanan tanışıklıkları, (b) okulda araştırmacının lisans programında birlikte eğitim gördükleri bir meslektaşının görev alması, (c) kendisi de daha önce MEB sistemi içinde öğretmen olarak çalıştığı için araştırmacının MEB kültürü ve okul ortamları hakkında bilgi ve deneyim sahibi olması ve (d) okulda uzun süre vakit geçirmesi olabilir. Sıralanan bu nedenlerle araştırmacı ve okul personeli arasında güven ilişkisi kurulabilmiştir. Okul yöneticilerinin araştırmaya, mesleki gelişime ve araştırmacıya olumlu tutumlarının da araştırmacının benimsenmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

4.2.2 Uygulama sürecine ilişkin tartışma

Araştırmada öğretmenlerin BEP'e ilişkin bilgi ve becerilerini geliştirmeye odaklanan, bilgilerini uygulamaya dökmeye teşvik eden, süreçte karşılaştıkları problemlerin çözümünü de ele alan çok yönlü bir mesleki gelişim süreci tasarlanmıştır. Mesleki gelişim sürecinin temel olarak (a) mesleki gelişim programı modülleri ve modüllerin uygulamalı etkinlikleri, (b) problem çözme çalışmaları ve (c) kitap okuma çalışmaları olmak üzere üç ayağı bulunmaktadır.

Mesleki gelişim programı sarmal bir yapıda tasarlanmıştır. Sarmal içerik tasarımı; giderek karmaşılaşan, artan zorluk dereceleri ve yineleyen gözden geçirmelerle genişleyen, içeriğin önceki içeriklerle ilişkilendirildiği ve genel amaca ulaşana kadar öğrenenleri destekleyen bir içerik oluşturma yaklaşımıdır (Bruner, 1977; Ornstein ve Hunkins, 2016; Yaralı, 2021). Örneğin BEP amacı kavramının modüllerde nasıl ele alındığı sarmal yapıyı ortaya koyabilir. Birinci modülde GY olan öğrencilerle çalışmada işlevsel beceriler belirlemenin önemine değinilmiş, ikinci modülde amaç belirlemenin BEP'in önemli bir bileşeni olduğu vurgulanmış, üçüncü modülde amaç belirleme için stratejiler sunulmuş, dördüncü modülde amaca ilişkin beceri ya da kavram analizleri ele alınmış, beşinci modülde ise belirlenen amacın öğretime odaklanılmıştır. Bir başka deyişle bilgi öğretmenlere sürekli genişletilerek sunulmuştur. Sarmal yaklaşımı benimsemenin süreci tasarlamada çeşitli katkıları olduğu düşünülmektedir. Birincisi bir

modülde ele alınan bilgi ilerleyen modüllerde derinleştirilebilmiştir. İkincisi ilk modüllerde anlama düzeyinde ele alınan bilgiler ilerleyen modüllerde uygulama düzeyinde ele alınabilmiştir. Üçüncüsü süreç içinde fark edilen gereksinimler programla birleştirilebilmiş ve sınıf içi örneklerle desteklenebilmiştir.

Eylem araştırmasıyla program geliştirme ya da tasarlama çalışmalarında program ve araştırma döngüsü ilişkisinin farklı şekillerde kurulduğu söylenebilir. Alanyazında programın eylem araştırmasının ilk döngülerinde tasarlandığı ve ilerleyen döngülerinde uygulandığı örnekler (Atlas, 2022) bulunmaktadır. Bunun yanı sıra alanyazında programın araştırma döngüsü başlamadan önce taslak olarak hazırlandığı ve araştırma döngüsü içinde uygulanarak geliştirildiği araştırmalar (Karakuş, 2019) da bulunmaktadır. Katılımcıların gereksinimlerine odaklanma açısından da program ve eylem araştırması ilişkisi farklı şekillerde kurulabilmektedir. Alanyazında genel bir katılımcı grubundan gereksinim belirleme verilerinin toplandığı, bu gereksinimlere göre programın tasarlandığı ve sonrasında daha özel bir katılımcı grubunda uygulandığı araştırma örnekleri (Uysal, 2021) bulunmaktadır. Tasarlanan programın doğrudan araştırmanın uygulamadaki katılımcılarının gereksinimlerine dayalı olarak tasarlandığı araştırmalar (Atlas, 2022) da mevcuttur. Bu araştırmada program, araştırmanın uygulama sürecindeki katılımcılarının gereksinimlerine dayalı olarak tasarlanmıştır. Araştırma döngüsü açısından da program, sürecin döngüsel adımlarında uygulamayla eş zamanlı olarak hazırlanmıştır. Bu bilgiler doğrultusunda araştırmanın, eylem araştırmasıyla program geliştirme alanyazınına ve eylem araştırmasının döngüsel süreciyle program tasarlanmanın adımlarının nasıl birleştirilebileceğine ilişkin alanyazına katkı sunduğu düşünülmektedir. Uygulama süreciyle eş zamanlı program tasarlama, araştırmacının katılımcıların süreçte ortaya çıkan gereksinimlerine modüller aracılığıyla yanıt verebilmesini sağlamıştır. Bir başka deyişle toplanan verilerin ortaya çıkardığı anlık gereksinimler modüllerde kendine yer bulabilmiştir. Kazanımları açısından değerlendirildiğinde ise eğitim programının, bilgi boyutu açısından giderek üstbilişsel bilgilere ilişkin kazanımlar içermeye başladığı ortaya çıkmıştır. Bu durum, eylem araştırmasının doğası gereği araştırmacının giderek ortamdan çekilmesi ve sorumluluğu öğretmenlere bırakmasıyla onlarda kendi uygulamalarını değerlendirme, bir başka deyişle yansıtıcılık özelliğinin gelişmesiyle açıklanabilir.

Geliştirilen mesleki gelişim sürecinin içerik ve hedef kitle açısından da tartışılması önemli görülmektedir. BEP hazırlamada ve uygulamada sorunların süregelmesiyle birlikte alanyazında en sık rastlanan çözüm önerisi, BEP'e ilişkin mesleki gelişim çalışmalarının yürütülmesi olmaktadır (Alan ve Aksoy, 2023; Al-Shammari ve Hornby, 2020; Avcıoğlu, 2011; Berry vd., 2011; Boavida vd., 2010; Çelik, 2023; Çıkılı vd., 2020; Fu vd., 2020; Gün vd., 2023). Bu doğrultuda öğretmenlerle ve öğretmen adaylarıyla BEP'e ilişkin pek çok mesleki gelişim araştırması yürütülmüştür. Gerçekleştirilen mesleki gelişim araştırmalarının bir kısmı öğretmen adaylarına BEP'e ilişkin beceriler kazandırmayı amaçlamaktadır (Mueller vd., 2019; O'Connor-Holdren, 2017; Quinn, 2024; Rakap vd., 2025; Toledo, 2023; Ünlüol Ünal vd., 2022; Vuran vd., 2017). Bir grup araştırmada ise hizmet içinde öğretmenlere BEP'e ilişkin bilgi ve beceriler kazandırılması amaçlanmıştır (Coddington vd., 2005; Dietz, 2021; Flannery vd., 2015; İlik ve Sarı, 2017; Karal ve Wolfe, 2020; Lowman, 2016; Pretti-Frontczak ve Bricker, 2000; Shriner vd., 2012; Smith, 2016; Yazıcıoğlu ve Sümer-Dodur, 2023). BEP'e ilişkin mesleki gelişim araştırmaları, geliştirmeyi hedefledikleri BEP bileşeni ya da süreci açısından değerlendirildiğinde bir grup araştırmancının BEP amacı yazma becerisini geliştirmeye (Coddington vd., 2005; Dietz, 2021; Karal ve Wolfe, 2020; Lowman, 2016; Pretti-Frontczak ve Bricker, 2000; Rakap vd., 2025; Ünlüol Ünal vd., 2022), bir grup araştırmancının genel BEP yeterliklerine (İlik ve Sarı, 2017; Karakoç, 2024; Yazıcıoğlu ve Sümer-Dodur, 2023), bir grup araştırmancının BEP toplantısı ve iş birliği becerilerini geliştirmeye (Mueller vd., 2019; O'Connor-Holdren, 2017; Toledo, 2023; Vuran vd., 2017), bir grup araştırmancının geçiş bileşenlerine (Flannery vd., 2015; Karal ve Wolfe, 2020), bir grup araştırmancının ise genel BEP kalitesini geliştirmeye (Shriner vd., 2012; Smith, 2016) odaklandığı görülmektedir. Bu araştırma, BEP'in tüm bileşenlerine bütünsel şekilde odaklanarak sürece dayalı bir mesleki gelişim sağlaması, BEP'in hazırlanmasını ve uygulanmasını bütünsel şekilde ele alarak alanyazındaki sıralanan araştırmalardan farklılaşmaktadır. Ek olarak katılımcılardan birisi özel eğitim öğretmeni olduğu için özel eğitim öğretmenlerinin BEP konusunda mesleki gelişimini desteklemeyi vurgulayarak bu konudaki sınırlı alanyazını genişletmektedir.

Ulusal alanyazında BEP'e ilişkin hizmet içinde mesleki gelişim araştırmalarının dördü genel eğitim öğretmenlerine (İlik ve Sarı, 2017; Karakoç, 2024; Yazıcıoğlu ve Sümer-Dodur, 2021; 2023), bir tanesi de özel eğitim öğretmenlerine odaklanmıştır (Karal ve Wolfe, 2020). Türkiye'de BEP'e ilişkin en çok veri toplanan grubun ise genel eğitim

öğretmenleri olduğu ortaya çıkmıştır (Çelik, 2023). Araştırmalarda mesleki gelişim vurgusunun sıklıkla yapılmasıyla birlikte odaklanılan hedef kitlenin çoğunlukla genel eğitim öğretmenleri olmasının nedeni, araştırmacıların özel eğitim öğretmenliği programlarından mezun olan öğretmenlerin BEP'e ilişkin bilgi ve becerilerinin yeterli olduğuna ilişkin varsayımı olabilir. Ancak alanyazındaki araştırmalar özel eğitim öğretmenlerinin de BEP hazırlama ve uygulama sürecinde genel eğitim öğretmenleri gibi zorlandığını ortaya koymaktadır (Alan ve Aksoy, 2023; Al-Shammari ve Hornby, 2020; Avcıoğlu, 2011; Çelik, 2023; Çıkkılı vd., 2020; Fu vd., 2020). Bu durum, özel eğitim öğretmenlerinin BEP'e ilişkin bilgilerini uygulamaya dönüştürmede destek gereksinimlerinin olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Uygulama sürecinin bir diğer etkinliği kitap okuma çalışmaları olmuştur. Zeynep Öğretmenin özel eğitim alanına ilişkin temel bilgi gereksinimlerine yanıt vermek üzere tasarlanan bu etkinlik mesleki gelişim programı modülleriyle iç içe geçerek problem çözme çalışmalarını şekillendirmiştir. Bir başka deyişle kitap okuma çalışmaları uygulamanın tüm adımlarıyla ilişkilendirilmiştir. Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmen birlikte kitap okumanın tek başına okumaktan daha verimli olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin BEP'i öğrenmek için materyal ve kaynak gereksinimleri olduğu göz önüne alındığında (Kozikoğlu ve Albayrak, 2022; Şahin vd., 2023) bu araştırmada gerçekleşen kitap okuma çalışmaları, öğretmenlerin destek gereksinimlerinin nasıl ele alınabileceğine ilişkin olumlu bir örnek oluşturabilir. Öğretmenlerin kaynakları bir uzmanla incelemeleri tek başlarına okumalarından daha etkili olabilir.

Alanyazında BEP'e ilişkin sorunları vurgulayan pek çok araştırma bulgusu vardır (Alan ve Aksoy, 2023; Al-Shammari ve Hornby, 2020; Avcıoğlu, 2011; Çelik, 2023; Çıkkılı vd., 2020; Fu vd., 2020; Metin ve Metin, 2025; Yell vd., 2020). BEP'e ilişkin ulusal alanyazında ise en çok karşılaşılan bulgu süreçte yaşanan sorunlardır (Çelik, 2023). Diğer taraftan bu bulguları sunan katılımcıların çoğunlukla öğretmenler olduğu göz önüne alındığında öğretmenlerin BEP'e ilişkin pek çok sorunu dile getirdiği düşünülebilir. Öğretmenlerin uygulamadaki sorunlar hakkında konuşmaları, uygulamaların dönüştürülmesi için son derece önemli veriler sağlayabilir. Bununla birlikte sorunları ele almanın şikâyetten öteye gitmediği durumlar olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır (Şahin vd., 2023). Bu noktada araştırma kapsamında gerçekleştirilen problem çözme çalışmalarının BEP'e ilişkin sorunları ele alma biçimini farklı bir bakışla yapılandığı

düşünülebilir. Araştırma kapsamında öğretmenler, şikâyetten öteye giderek yaşadıkları sorunlara ilişkin sorumluluk almışlar, çözüme yönelik planlamalar gerçekleştirmişler ve çözümlerini sonuçlandırabilmişlerdir. Bu durum, gerekli destekler sunulduğunda öğretmenlerin yaşanan sorunlar karşısında aktif problem çözücüler olabildiklerini göstermektedir. Bu araştırmada problem çözme çalışmalarının, öğretmenlerin araştırmayı sahiplenmelerinde (ownership) önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Araştırmayı sahiplenme eylem araştırmasında önemli bir temadır. Dışarıdan araştırmacıların katılımıyla desteklenen araştırmalarda “araştırmanın sahibinin kim olduğu” sorgulanmaktadır (Johnston ve Proudford, 1994). Sahiplenme (ownership), eylem araştırmasında araştırmacının ve katılımcıların süreci benimseyerek eyleme geçebilmeleridir. Araştırmacının süreci benimsemesi kadar katılımcıların da araştırmayı sahiplenmeleri önemlidir. Paydaşların araştırmayı sahiplenmelerindeki denge, değişimi ve ortaklaşa çalışmayı sağlamaktadır (Burns, 2024). Araştırmacı da süreç içerisinde giderek araştırmayı daha fazla sahiplenmiştir. Özellikle planlama aşamasından sonra okula adım attığında araştırmayı daha fazla sahiplendiğini hissetmiştir.

Araştırma kapsamında problem çözme çalışmalarının ürünlerinden biri değerlendirme kitinin hazırlanması olmuştur. BEP hazırlama sürecinde ve özellikle değerlendirmede materyal eksiklikleri alanyazında sıklıkla dile getirilmektedir (Adalıoğlu, 2023; Akçin, 2022; Çelik, 2023; Güleç-Aslan vd., 2014; Metin ve Metin, 2025; Uzun vd., 2024; Yılmaz ve Bayar, 2019). Bu araştırmada sınıf içinde materyal eksikliklerinin nasıl ele alınabileceği ve değerlendirmenin BEP’i nasıl şekillendirebileceği ortaya konmuştur. Araştırma kapsamında hazırlanan değerlendirme kiti, tamamen ulaşılabilir malzemelerle ve düşük bir bütçeyle tasarlanmıştır. Bu örnek, pek çok öğretmenin sınıfındaki materyal sorununu çözmesine yardımcı olabilir. Değerlendirme kitinin basit materyallerle hazırlanması ve düşük bütçeli olması, öğretmenlerin gereksinim duymalarına rağmen neden bugüne kadar bir materyal seti hazırlamadıkları sorusunu akla getirmektedir. Bu noktada Derya Öğretmenin eğitim uygulama okulunda yeni çalışmaya başlamış olması, Zeynep Öğretmenin bir genel eğitim öğretmeni olarak henüz yeterli bilgi ve beceriye sahip olmaması, iki öğretmenin de program bilgisinin zayıf olması neden bir materyal seti hazırlamadıkları sorusunu yanıtlayabilir. Ek olarak değerlendirme kitinin iş birliğiyle ve sistematik döngülerle hazırlanması, araştırmacının öğretmenleri motive etme konusunda rolünü de ortaya koymaktadır. Bu noktada sınıfta materyal eksikliği sorununun yalnızca öğretmenlerin sorumluluğunda olduğunu düşünmek yanıltıcı olabilir.

Bu bağlamda MEB'in sınıfları nitelikli materyallerle donatma konusunda çok önemli bir sorumluluğu bulunmaktadır.

Değerlendirme kiti ve genel olarak BEP ile ilgili tartışılması önemli görülen noktalardan bir diğeri de özel eğitim okullarında kullanılan öğretim programıdır. Programa dayalı amaç seçme çabası, özel eğitim öğretmenlerinin temel kaygılarından biridir. Ancak programa dayalı amaç seçme bireyselleştirme ilkesini tehlikeye atmaktadır (Şahin vd., 2023). Bu noktada “bireyselleştirme” vurgusunun programa uyum vurgusundan daha fazla yapıldığı, öğretmenlere programa dayalı bireyselleştirmelerin nasıl yapılabileceğinin örneklendirildiği, onların öğretmen olarak özerkliklerinin geliştirildiği, ölçülebilir ve gözlenebilir bileşenlerle donatılmış ve temel amacın öğrencinin gereksinimlerini karşılayan, onu bağımsız yaşama ve yetişkinliğe hazırlayan öğretim programlarına gereksinim vardır. Bir başka deyişle programların yalnızca bir çerçeve ve kılavuz olduğu, öğretmenin öğrencilerinin gereksinimlerine dayalı olarak programa eklemeler yapabileceği anlayışı öğretmenler arasında yaygınlaştırılmalıdır. Bu araştırmada öğretmenler programdan amaç seçerken hedef ve hedef davranış ilişkisini yanlış kurmuş, bu durum onların hazırladıkları BEP'lerin davranışsallığını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu uygulama yalnızca araştırmanın yürütüldüğü sınıfta değil, tüm okulda aynı şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu noktada Derya Öğretmenin özel eğitim okulu programlarından ilk defa haberdar olması, bugüne kadar genel eğitim okullarındaki hafif düzey ZY olan öğrencilere yönelik açılmış özel eğitim sınıflarında çalışmış olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu sınıflarda içinde yer aldığı okulun programına, bir başka deyişle genel eğitim müfredatına göre BEP hazırlanmaktadır (MEB, 2018a). Derya Öğretmen bu konuda öz eleştiri yaparak programlar hakkında bilgi edinmede kendi sorumluluğunun da olduğunu vurgulamıştır.

Araştırma kapsamında problem çözme çalışmasının bir diğer ürünü araştırmanın uygulama sürecinde iyileştirilen uygulama odasıdır. Özel eğitim uygulama okullarının temel işlevi, genel eğitim programından yeterince yararlanamayan öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamaktır (MEB, 2018a; Sarı ve Gülsöz, 2020). Bu noktada okulun fiziki şartlarının yetersizliği, özel eğitim uygulama okulunun temel işleviyle çelişmektedir. Alanyazında Türkiye'de BEP hazırlamada ve uygulamada kaynak eksikliklerini ve kurumların fiziki şartlarının yetersizliğini vurgulayan çeşitli araştırmalar bulunmaktadır (Çelik, 2023; Dönmez ve Dayı, 2024; Kozikoğlu ve Albayrak, 2023; Yılmaz ve Bayar,

2019). Bu soruna ilişkin olarak araştırmada geliştirilen çözüm, okul içinde bir bağış kampanyası düzenleyerek uygulama odasının eksiklerini tamamlamak olmuştur. Bu çalışma her ne kadar öğretmenlerin gereksinimleriyle uyumlu olsa da ve BEP hazırlama sürecinde bir engeli ortadan kaldırdıysa da bu tür kampanyaların risklerinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Okulların fiziki şartlarını iyileştirmede temel sorumluluk MEB'dedir. Bu noktada hem değerlendirme kiti hem de uygulama odası birlikte değerlendirildiğinde fiziksel kaynakların BEP hazırlamayı ve uygulamayı şekillendiren yapısı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle okullarda fiziksel ortamların ve materyallerin niteliklerine ilişkin acil önlemler alınmalı ve çözüm üretilmelidir.

Araştırma kapsamında uygulama sürecinin önemli bir diğer bulgusu okulda gerçekleştirilen BEP toplantılarıdır. Uluslararası alanyazında BEP toplantılarının nasıl gerçekleştirilebileceğine ve nasıl geliştirilebileceğine ilişkin pek çok bilgi bulunmasına rağmen Türkiye'de BEP toplantılarına ilişkin veriler son derece sınırlıdır. BEP toplantılarına ilişkin verilerin az olmasının nedeninin ülke genelinde BEP ekibinin bir araya gelmesinden ve BEP toplantılarının yapılmasındaki sınırlılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir (Akçin, 2022; Çelik, 2023; Güleç-Aslan vd., 2014; Güleç-Aslan vd., 2022; Kozikoğlu ve Albayrak, 2022; Kurşun ve Gündoğdu, 2023; Yıldız, 2024). BEP toplantılarının gerçekleşme biçimine ilişkin sınırlı bulgular, ailelerin toplantılarda çocukları hakkında bilgi almaktan memnun olduklarını, çocukları için seçilen amaçlarda öğretmenlerle aynı fikirde olmadıklarını, kendilerini pasif hissettiklerini ortaya koymaktadır (Kızılkaya, 2023). Bu araştırmada hazırlık sürecinden toplantının gerçekleştirilmesine kadar BEP toplantısının nasıl sürdürülebileceğine ilişkin bir model geliştirilmiştir. Bu model Türkiye'de BEP toplantılarının nasıl gerçekleştirilebileceğine ilişkin alanyazına özgün bir katkı sunmaktadır. Elbette bu model pek çok açıdan geliştirilebilir bir modeldir. Ulusal alanyazında BEP toplantılarına ve ekip çalışmasına ilişkin artarak devam eden bulgular olduğu (Çıkılı ve Ünal, 2022; Kızılkaya, 2023; Toprak ve Çolak, 2024) göz önüne alındığında yakın gelecekte BEP toplantılarının gerçekleşmesi ve iyileştirilmesi için daha fazla araştırma gerçekleşeceği umulmaktadır. Bu noktada araştırmada öğretmenlerin katılımıyla tasarlanan ve hayata geçirilen toplantı adımları bir başlangıç noktası olabilir. Uluslararası alanyazında BEP toplantılarında yaşanan en önemli sorunlardan birinin öğretmenlerin gereğinden fazla sorumluluk ve söz hakkı alması, ailelerin ise eşit söz hakkına sahip olmaması olduğu bildirilmektedir (Macedonia vd., 2025; Martin vd., 2006; Sanderson, 2023). Bu çalışmada da BEP

toplantısı; öğretmenlerin daha fazla söz hakkı alması, amaçları aileye sunması ve ailenin de kabul etmesi yoluyla gerçekleşmiştir. Bu, toplantıların bir sınırlılığı olarak değerlendirilebilir. Diğer taraftan henüz adım adım ilerleyen BEP toplantısı bir gelişim alanı olarak düşünülebilir. Bu araştırmada yapılan toplantı, öğretmenlerin ve diğer ekip üyelerinin ilk toplantı deneyimi olduğu için bu sonucun kabul edilebilir olduğu düşünülmektedir. Bu noktadan sonra ekip üyelerinin katkılarını geliştirmeye odaklanan ve kültüre uyumlu toplantı modellerinin geliştirilmesine gereksinim vardır.

Uygulama öncesi sürecin sonundan itibaren araştırma boyunca yüz yüze çalışmaların yanı sıra çevrim içi çalışma ve veri toplama durumu söz konusu olmuştur. Çevrim içi veri toplama anlayışı nitel araştırmalarda yaygınlaşan bir durumdur. Bu durum beraberinde çeşitli avantajlar ve dezavantajlar getirmektedir. Hızlı etkileşimler kurabilmek, zamanı etkili kullanmak, çevrim içi bağlamlardan veri toplayabilmek çevrim içi veri toplamanın olumlu yönleriyken gelişen teknoloji dünyasında yeni etik hususların ortaya çıkabilmesi, veri zenginliğinin sınırlanabilmesi ve katılımcıların araştırmaya katılmaktan aldıkları keyfin azalması olumsuz yönleridir (Atlar, 2022; Carter vd., 2021; Kristiansen, 2022). Bu araştırmada veri toplama döngüsü kapsamında yoğun şekilde gerçekleşen yüz yüze veri toplama süreciyle birlikte çevrim içi çalışmalardan yararlanılmış olması, çevrim içi veri toplamanın dezavantajlarının önüne geçmiştir. Öğretmenler çevrim içi çalışma kararını araştırmacıyla birlikte vermişlerdir. Araştırmacı da çevrim içi çalışıyor olmaya ilişkin öğretmenlerin bakış açılarını sürekli sorgulamıştır. Dolayısıyla çevrim içi çalışmanın bu araştırmada verileri zenginleştirdiği, etkileşimi artırdığı, uzun süreler boyunca birlikte çalışmayı mümkün kıldığı söylenebilir. Öğretmenler de gerektiğinde çevrim içi çalışabiliyor olmayı araştırmanın güçlü yönlerinden biri olarak değerlendirmişlerdir. Dolayısıyla bu çalışma öğretmenlerle birlikte gerçekleşen uzun soluklu mesleki gelişim araştırmalarında çevrim içi ve yüz yüze (hibrit) çalışmanın işlevselliğini ortaya koyarak alanyazına metodolojik açıdan çok önemli bir katkı sunmuş ve bu konuda alanyazındaki bulguları genişletmiştir.

Uygulama; araştırmacı ve öğretmen iş birliğiyle, öğretmenlerin sürece aktif katılımlarıyla ve kendi sorunlarına ilişkin sorumluluk almalarıyla gerçekleşmiştir. Dolayısıyla araştırmanın katılımcılık anlayışıyla sürdürüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır (Ferrance, 2000; Gürgür, 2023; Mills, 2017). Bu noktada üzerinde durulması önemli görülen nokta, öğretmenlerin süreç içerisinde araştırmacı tarafından araştırma

kapsamında yapılması gereken işlerle görevlendirildiklerinde kendilerini rahat hissetmeleridir. Her ne kadar öğretmenler kendi sorumluluklarını alarak katılımlı çalışmalar yürütse de çalışmaların takvimlendirilmesinde, gerçekleştirilecek uygulamaların organizasyonunda araştırmacının yönlendirmesine gereksinim duymuşlardır. Bu gereksinim zamanla azalsa ve öğretmenler giderek bağımsızlaşmış olsalar da araştırmacı, katılımcılık anlayışında kültürün etkisini sezinlemiştir. Günlüğünde yaptığı sorgulamalarda katılımcılık anlayışının Türk kültürüne uyumunu sorgulamıştır. Bu durum, öğretmenlerin de dile getirdikleri üzere ilk defa bir eylem araştırmasına katılıyor olmalarından kaynaklanıyor olabilir. Diğer taraftan bu sorgulamalarla birlikte öğretmenlerde katılımcılığın gelişimini gösteren bulgular da vardır. Derya Öğretmenin kitap okuma etkinliği kapsamında belirlenen kitapların dışında sınıfa okumak için kitap getirmesi katılımcılığın örneklerden birisidir.

Araştırma tasarlanırken öğretmenlerin hazırladıkları BEP amaçlarını öğrencilerle çalışması ve bu adımda öğretim süreçlerine ilişkin geribildirimli etkinlikler yapılması planlamıştır. Modül 5: BEP'in Uygulanması modülü de bu amaçla ve öğretmenlerin gereksinimlerine göre tasarlanmıştır. Ancak sürecin gelişiminde araştırma kapsamında temel bilgiler sunulmasına ilişkin öğretmen gereksinimlerinin ortaya çıkmasıyla mesleki gelişim programının ve diğer etkinliklerin daha temel bilgileri içerecek şekilde tasarlanması gerekmiştir. Dolayısıyla BEP amaçlarını uygulamalı olarak deneyimlemeye ayrılan süre, temel bilgilerin sunumuna transfer edilmiştir. Bu bir sınırlılık olarak değerlendirilmekle birlikte öğretmenlerin öğretim planı hazırlamaya yönelik çalışmalara katılmış olmaları, varsayımsal olarak öğretim sunma üzerine düşünceleri, veri kaydı pratiği yapmaları bu sınırlılıkla başa çıkmak için atılan bir adım olmuştur.

Derya Öğretmen ve Zeynep Öğretmenin birlikte çalışma dinamikleri bu araştırmada ortaya çıkan temalardan biri olmuştur. Süreç içerisinde eşitlik anlayışından uzak diyalogların zamanla eşitlik vurgusuna dönüştüğü gözlemlenmiştir. Bu noktada bu araştırmanın özel eğitim uygulama okulunda bir özel eğitim öğretmeni ve bir genel eğitim öğretmenin birlikte nasıl çalıştığını örneklemesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Görevlendirme ya da alan değişikliği yoluyla özel eğitim ortamlarında çalışmaya başlayan öğretmenler alana, okula ve öğrencilere uyum sağlama, öğrencilerin özelliklerini tanıma, BEP hazırlama, BEP amaçlarına ulaşma, öğretimi bireyselleştirme, öğretim sunma, ailelerle iletişim ve iş birliği, sınıf ve davranış yönetimi konularında

zorlanmaktadırlar (Çelik ve Taç, 2021; Erol ve Karsantık, 2021; Metin ve Metin, 2025; Sarı ve Gülsöz, 2020; Uzun vd., 2024; Yılmaz ve Bayar, 2019). Bunun yanı sıra alanyazında alan dışından geçiş yapan öğretmenlerin aynı sınıfta çalıştıkları öğretmenlerle sorun yaşayabildiği, onlardan gerekli destekleri alamadıklarına ilişkin bulgular vardır (Uzun vd., 2024). Bu bulgunun tam tersi olarak başka bir çalışmada alan dışından geçiş yapan öğretmenlerin aynı sınıfta çalıştıkları öğretmenden destek aldıkları bulunmuştur (Metin ve Metin, 2025). Alanyazındaki bulguların birbiriyle çelişkili olduğu, özel eğitim öğretmenlerinin sınıflarına gelen alan dışı öğretmenlere sundukları desteklere, bu desteklerin etkilerine ve iki grup arasındaki etkileşimlere ilişkin bir sonuca ulaşabilmek için daha fazla araştırmaya gereksinim olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu araştırma, iki grup öğretmenin birlikte çalışmasına ilişkin alanyazına özgün bir katkı sunmuştur. Diğer taraftan öğretmenler arasında eşitliğin inşaa edilmesinde eylem araştırması çerçevesinde iş birliğiyle çalışmış ve birlikte gelişmiş olmalarının da etkisi olduğu düşünülmektedir. Eşitliğe ve “biz” dilinin gelişmesine doğru giden süreçte Zeynep Öğretmen pek çok kez Derya Öğretmenle birlikte çalışmaktan mutluluk duyduğunu ve ondan çok şey öğrendiğini ifade etmiştir. Derya Öğretmen de benzer şekilde Zeynep Öğretmenle çalışmayı sürdürmek istemiştir. Bu bulgular özel eğitim ortamlarında iki öğretmen olarak çalışmada uyumun önemini ve uyumun gelişmesinde etkisi olan bileşenleri ortaya koymaktadır. Derya Öğretmen ilk başlarda yeterli donanımının olmadığını, ancak süreç içerisinde özel eğitimi bilmeyen birine neyi nasıl öğretebileceği konusunda geliştiğini ifade etmiştir. Bu noktada deneyimli özel eğitim öğretmenlerinin deneyimsiz öğretmenlere ve alan dışından geçiş yapan öğretmenlere sunabilecekleri desteklerin ve onlara liderlik etmelerinin daha yakından incelenmesine gereksinim olduğu söylenebilir.

Branş öğretmenlerinin özel eğitime ve BEP’e ilişkin bilgi ve destek gereksinimleri de araştırmada ortaya çıkan bir diğer bulgudur. Alanyazında özel eğitim ortamlarında çalışan branş öğretmenlerine yönelik bulgular, onların BEP, öğretim sunma, bireyselleştirme konularında bilgi ve destek gereksinimleri olduğunu ortaya koymaktadır (Aksoy, 2022; Dönmez ve Dayı, 2024; Tuna, 2021). Dolayısıyla etkili ve işlevsel bir BEP hazırlamak ve uygulamak için branş öğretmenlerini de sürece katmak ve katılımlarını desteklemek önemlidir.

Son olarak araştırmanın ön hazırlığı olarak komite üyelerinin desteğiyle gerçekleştirilen tez danışmanı ile ikili/karşılıklı görüşme bulgularının da bu araştırma kapsamında değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Gerçekleşen ön çalışmada öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde belirleyici olan iki etmenin; (a) bireysel sorumluluk anlayışı ve (b) öğretmenlere sunulan destekler olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmacı, mesleki gelişimin ön koşulunu öğretmenlere sunulan destekler olarak değerlendirirken tez danışmanı, bireysel sorumluluk anlayışının belirleyici olduğuna vurgu yapmıştır. Bu çalışmada ise öğretmenlerin hem onlara sunulan desteklerle hem de bireysel sorumluluk anlayışlarıyla mesleki gelişim sağladıkları görülmüştür. Dolayısıyla bu araştırmanın araştırmacı ve tez danışmanının mesleki gelişime ilişkin bakış açıları arasında uzlaşmayı sağladığı düşünülebilir (Şahin vd., 2023).

4.2.3 Uygulama sonrası sürece ilişkin tartışma

Araştırma kapsamında elde edilen izleme verileri hem öğretmenlere hem de araştırmacıya ilişkin önemli veriler sunmaktadır. İzleme verileri; gerçekleştirilen uygulamanın sürdürülebilir olan ve olmayan yönlerini, öğretmenlerin uygulamalı, geribildirimli, sürece dayalı mesleki gelişim etkinlikleriyle BEP hazırlamada olumlu değişimler yaşadıklarını, araştırmacının da süreç içerisinde geliştiğini ortaya koymuştur.

Bir kurumda gerçekleştirilen uygulama kurumdaki kişilerin varlığından bağımsız olarak devam ettiğinde, bir başka deyişle kurumsallaşma sağlandığında sürdürülebilir olmaktadır. Kurumsallaşmanın mümkün olabilmesi için resmiyet, etkinliklerin denetlenmesi, kurumsal kimlik kazanma, amaç, süreklilik, esneklik ve özerklik gerekmektedir. Kurumsallaşma ve sürdürülebilirlik birbirini desteklemektedir (Mert ve Sevgili, 2024; Uzuner, 2021). Sürdürülebilirliğin temel itici güçleri eşit olarak dış uyaranlar ve iç etmenlerdir (Lozano ve Garcia, 2020). Bir başka deyişle bir kurumdaki uygulamanın sürekliliği, kurumdaki kişilerin motivasyonlarına ve dışsal etmenlere bağlıdır. Bu çalışmada uygulama sürecinde mesleki gelişim etkinlikleri aracılığıyla öğretmenlerle birlikte BEP hazırlanması ve uygulanması sürecine ilişkin bir uygulama geliştirilmiştir. İzleme sürecinde ise araştırmacının ortamdan çekilmesiyle gerçekleştirilen uygulamanın sürdürülebilir ve sürdürülebilir olmayan yönleri olduğu görülmüştür. Araştırmada geliştirilen ürünler (ör., değerlendirme kiti, BEP ajandası, uygulama odası, mesleki gelişim programı modülleri) sürdürülebilir şekilde kullanılırken BEP toplantılarına ilişkin uygulamada sürdürülebilirlik sağlanamamıştır. Dolayısıyla

BEP hazırlamaya ilişkin ürünlerin izleme sürecinde öğretmenler tarafından kullanılması, kurumsallaşmaya doğru atılan bir adım olarak değerlendirilebilir. BEP toplantılarının gerçekleşmemiş olmasında ise içsel etmenlerle dışsal etmenlerin birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir. Derya Öğretmen ailelerle iletişimde kalarak ve BEP ajandalarını hazırlayarak BEP toplantısı gerçekleştirmeye ilişkin kısmen de olsa bir içsel bir motivasyon ortaya koymuştur. Okul yöneticilerinin toplantıları bireysel değil sınıf özelinde gerçekleştirme kararı ve ailelerin katılıma isteksizliği de dışsal etmenler olarak uygulamanın sürdürülebilirliğinin önünde engel oluşturmuştur. Kurumsallaşmanın bileşenleri açısından BEP toplantıları değerlendirildiğinde uygulamanın yasalarca zorunlu olması resmiyeti temsil etmektedir. Ancak etkinliklerin denetlenmesi gerçekleşmemekte ve dolayısıyla BEP toplantısı okulda kurumsal bir amaç hâline gelememektedir. BEP toplantılarında kurumsallaşmanın yalnızca resmiyet boyutu mevcutken diğer boyutları kurumda karşılık bulamamıştır. Bu durum, politika geliştiriciler açısından önemli bir çıkarımdır. BEP'e ilişkin yasal düzenlemeler tasarlanırken uygulamaların sürdürülebilirliğine ilişkin önlemlerin alınması gerektiği düşünülebilir. Bir başka deyişle yasalara işlerlik kazandırmaya yönelik olarak BEP ekibinin bir araya gelmesi ve BEP toplantılarının işlevsel şekilde gerçekleştirilmesi için sürdürülebilir önlemlere gereksinim vardır.

İzleme sürecinde BEP toplantılarının gerçekleşmemiş olmasının bir başka nedeni daha olduğu düşünülmektedir. Araştırma, BEP ekibine ve ekibin işleyişini geliştirmeye değil, öğretmenlerin BEP hazırlama ve uygulama sürecini iyileştirmeye odaklanmıştır. Dolayısıyla mesleki gelişim etkinlikleri yalnızca öğretmenlere yönelik tasarlanmıştır. Süreç içerisinde diğer okul personelinin (ör., branş öğretmenleri, rehber öğretmen, okul yönetimi vb.) ve ailelerin BEP'e ilişkin bilgi ve destek gereksinimleri ortaya çıksa da araştırma sorusu kapsamı dışında kaldığı için bu duruma ilişkin bir müdahalede bulunulamamıştır. Bu noktada ekibin işleyişini iyileştirmek ve BEP toplantılarında sürdürülebilirliği sağlamak için tüm ekip üyelerini içeren bağlama özgü eylem araştırmalarının yapılması önemli görülmektedir. İş birlikli ekip çalışması gerçekleştirme, GY olan öğrencilerle çalışan tüm öğretmenlerin sahip olmaları gereken temel becerilerdendir. Bu nedenle öğretmenlerin bu becerileri henüz hizmet öncesi düzeydeyken kazanmalarına ve meslek yaşamlarında sürdürmelerine yönelik önlemlerin alınması önemli görülmektedir. BEP ekibi açısından öğretmenlerin etkili iletişim, çatışma çözme, iş birliği içinde çalışma, problem çözme, yaratıcı düşünme gibi becerileri

öğrenmeye gereksinimleri vardır. Dolayısıyla öğretmen yetiştirme programlarında bu becerileri kazandırmayı hedefleyen derslerin yer alması önemli görülmektedir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının öğrendikleri bu becerileri uygulamaya dökebilecekleri fırsatları yaratmak da önemli bir gerekliliktir. Dersler kapsamında gerçekleştirilen iş birlikli çalışmalar, çok paydaşlı projeler ve ödevler, öğretmenlik uygulaması dersleri öğretmen adaylarına etkili iletişim, yaratıcı düşünme, ekip çalışması ve iş birliği becerilerini geliştirmek için önemli fırsatlar sunabilir. Dolayısıyla ders etkinliklerinin ve öğretmenlik uygulaması dersinin içeriğinin sıralanan becerilere göre şekillendirilmesi önerilebilir.

Öğretmenlik uygulaması, yalnızca iş birliği becerilerini sergilemek açısından değil, aynı zamanda öğretmenlerin nitelikli BEP örneklerine erişmeleri açısından da önemli bir bağlam sunmaktadır. Ancak bulgular Türkiye’de BEP’lerin kalitelerinin düşük olduğunu (Alan ve Aksoy, 2023; Özdemir vd., 2020) ve öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinde nitelikli BEP örneklerine erişemediklerini (Karabıyık ve Uğurlu, 2019; Yıkılmış vd., 2015) göstermektedir. Bu noktada Türkiye’de nitelikli BEP’lerin hazırlanması için politikaların geliştirilmesi gerekli görülmektedir. Denetleyici mekanizmaların oluşturulmasıyla birlikte öğretmenlerin mesleki yeterlik, etik değerler, sorumluluk hissi, kendini izleme ve değerlendirme, objektif olma, veriye dayalı karar verme, öz eleştiri yapma ve eleştiriye kabul etme becerileri kapsamında yeterliklerinin artırılması son derece önemlidir.

Diğer bir tartışma konusu araştırmanın üç dönem boyunca sürebilmiş olmasıdır. Sürecin uzun sürelere yayılması, araştırmada toplanan verileri derinleştirmenin yanı sıra mesleki gelişimi sağlamanın bir yolu olmuştur. Uzun süreli olma, etkili mesleki gelişimin önemli bir bileşenidir (Bates ve Morgan, 2018; Darling-Hammond vd., 2017; TEDMEM, 2022). Araştırmanın uzun sürebilmesinin nedenlerinin öğretmenlerin katılıma istekli olması, gerçekleştirilen çalışmaların yetişkin öğrenmesi ilkelerini içermesi ve onların gereksinimlerine dayalı olması, öğretmenlerin araştırmayı sahiplenmeleri (ownership) ve araştırmacıyı benimsemeleri olduğu düşünülmektedir. Diğer taraftan araştırmanın uzun sürebilmesini sağlayan kurumsal etmenler de bulunmaktadır. Araştırmacının çalıştığı birimden haftanın belli günleri için izin alabilmiş olması ve okul yöneticilerinin araştırmaya olumlu bakış açıları araştırmacının okulda bulunmasını kolaylaştırmıştır. Bunun yanı sıra inandırıcılık komitesi toplantılarında yapılan sürekli değerlendirmelerle

ve alınan kararlarla araştırmacının ve öğretmenlerin tükenmişlik yaşamalarının önüne geçilmesi çalışmanın uzun soluklu olabilmesini sağlamıştır. Katılımcılar araştırmacının veri toplama süreci tamamlandıktan sonra süreçte dönem dönem zorlandıklarını ifade etseler de iş birlikli çalışmanın sorumluluğu gereği yeniden motive olabilmişlerdir. Yeniden motive olabilmelerinde araştırmacının olumlu ve destekleyici tutumuyla birlikte araştırma sürecinde gereksinimlerini karşılayan somut ürünlerin ortaya çıkması etkili olmuş olabilir.

Etkili mesleki gelişim uzun süreli olmasının yanı sıra; (a) içerik odaklı olma, (b) yetişkin öğrenme yaklaşımlarını içermek, (c) iş birlikli olma, (d) etkili uygulama modelleri ve iyi örnekleri içermek, (e) koçluk ve uzman desteği, (f) geribildirim ve yansıtma bileşenlerini de içermelidir (Bates ve Morgan, 2018; Darling-Hammond vd., 2017; TEDMEM, 2022). Bu araştırmada BEP'in hazırlanması ve uygulanması konusuna odaklanılarak içerik odaklı olma sağlanmış, araştırmacının tüm süreci yetişkin öğrenme yaklaşımlarıyla donatılmış, çalışma araştırmacı ve iki öğretmen arasında iş birlikli şekilde gerçekleşmiş, kitap okuma çalışmaları ve mesleki gelişim programı modülleriyle öğretmenlere iyi uygulama örnekleri sunulmuş, gereksinim duydukları konularda öğretmenlere uzman desteği sağlanmış ve uygulamalı etkinliklerde geribildirimler sunulmuştur. Dolayısıyla bu araştırmacının etkili mesleki gelişimin tüm gerekliliklerini sağladığı ifade edilebilir. Etkili bileşenlerle tasarlanan mesleki gelişim, öğretmenlerin BEP hazırlamalarında ve uygulamalarında gelişimle sonuçlanmıştır. Öğretmenlerin yaşadıkları değişimlerle birlikte mesleki gelişim anlayışlarının da dönüştüğü, mesleki gelişimde süreklilik sağladıkları düşünülmektedir. Öğretmenlerin araştırma sürecine ilişkin görüşlerinin son derece olumlu olmasının da sürecin etkili mesleki gelişim bileşenleriyle tasarlanmış olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Öğretmenler eylem araştırmasına katılmış olmaktan dolayı memnuniyetlerini dile getirmişlerdir. Öğretmenler eylem araştırmasının ve gerçekleştirilen uygulamanın güçlü yönlerini; birlikte çalışmak, gerektiğinde araştırmacının desteğine başvurabilmek, uygulamalara yer vermek, geribildirim almak ve kuram ile uygulama arasında köprü kurmak olarak değerlendirmişlerdir. Bu görüşleri, eylem araştırmasına katılmalarının onlara katkısı olarak düşünülmektedir. Öğretmenler kendilerindeki gelişimi, etkili mesleki gelişim bileşenlerinin yanı sıra eylem araştırmasının paydaşı olma yoluyla da sağlamışlardır. Eylem araştırması günlük öğretim rutinine yansıtıcı bir duruştur. Bu

duruş, öğretimi iyileştirmek ve geliştirmek için öğretmenin kendisini eleştirel bir şekilde incelemesini sağlar. Ayrı zamanda öğretmenleri; sınıflarının dinamiklerini incelemeye, öğrencilerinin eylemlerini ve etkileşimlerini düşünmeye, mevcut uygulamaları doğrulamaya veya bunlara meydan okumaya ve süreçte risk almaya teşvik eder (Mills, 2017). Pek çok öğretmen, meslekte uzmanlaştığını ve halihazırda yaptığı şeyleri yapmaya devam ederse başarılı olacağına inanmaktadır. Oysa gerçekten başarılı öğretmenler, eylemleri ve bu eylemlerin sonuçları üzerinde sürekli ve sistematik olarak düşünenlerdir. Bu sürekli yansıtma durumu, öğretme ve öğrenme süreciyle ilgili olduğu için yeni bilgilerin edinilmesiyle sonuçlanır (Mertler, 2017). Dolayısıyla eylem araştırması öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin önemli bir bileşenidir. Bu araştırmada öğretmenlerin yansıtıcı olma becerisini kazandıkları düşünülmektedir.

Brydon-Miller ve meslektaşları (2003) “Action Research (Eylem Araştırması)” dergisinin ilk sayısında editör kurulunda yer alan eylem araştırmacılarının eylem araştırmasına ilişkin görüşleri ve deneyimleri üzerinden “Neden eylem araştırması?” sorusunu yanıtlamak üzere bir makale yayımlamışlardır. Bu soruya yanıt olan çeşitli temalar ortaya çıkmıştır. Araştırmacılar eylem araştırmalarını; uygulamayı geliştirme, kuram ile uygulama arasında köprü kurma ve katılımcılık gibi gerekçelerle önemli bulduklarını, aynı zamanda eylem araştırması yürütenin dönüştürücü, özgürleştirici ve eğitici bir süreç olduğunu dile getirmişlerdir. Bu çalışmada da araştırmacı eylem araştırması yoluyla gelişmiş, kendine ve kendi uygulamalarına yansıtıcı bakabilmeyi deneyimlemiştir. Araştırmacı bu süreçte geliştiği alanların yanı sıra zorlandığı ve gelişmeye devam ettiği alanları da keşfetmiştir. Araştırmacının zorlandığı ve gelişmeye açık olduğu alanlar, araştırma verilerini süreçle eş zamanlı olarak raporlama ve araştırma raporunu hazırlarken zamanı etkili kullanma olarak ortaya çıkmıştır. Bu zorlukla başa çıkmak için araştırmacı tarafından hazırlanan yansıtıcı kontrol listesine “Elde ettiğim verileri araştırma raporuna zamanında yansıttım mı?” sorusu eklenebilir. Böylece veri toplama döngüsü içerisinde toplanan ve analiz edilen veriler zaman kaybetmeden raporda kendine yer edinebilir. Bu gibi önlemlerin nitel araştırmacıların raporlama becerilerini geliştirmelerinde etkili olacağı düşünülmektedir.

Araştırmacının gelişimini sağlayan etmenlerin süreç içerisindeki çabasının yanı sıra inandırıcılık komitesinin sunduğu kesintisiz destekler olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada inandırıcılık komitesi toplantıları veri toplama döngüsü içerisinde, veri

toplama döngüsüyle uyumlu olarak belirli günlerde (ör., haftada bir, iki haftada bir ve ayda bir) ve sürekli olarak devam etmiştir. Komite üyeleri, kendi uzmanlık alanları bağlamında araştırmaya katkı sunarlarken hep birlikte bir araya gelmenin yanı sıra gerektiğinde araştırmacıyla ayrı olarak da bir araya gelmişlerdir. Bunu mümkün kılan komite ekibi içindeki olumlu dinamiklerdir. Araştırmacı da dâhil olmak üzere tüm üyelerin iş birliği ve eşgüdüm içerisinde çalışması, ekipte iş birliğini sağlayan etkileşimlerin gerçekleşmesi, her ekip üyesinin kendi uzmanlık alanında katkı sunması, komitenin süreç boyunca olumlu bir sinerjiyle çalışmasını sağlamıştır. Komite aynı zamanda araştırmacının gelişimini gözleyerek süreç içerisinde geri çekilmeye başlamıştır. Bu yolla araştırmacının araştırmacılık becerilerini destekleyerek ve zaman içerisinde geri çekilerek iskele kurma (scaffolding) işlevini karşılamıştır. Bunun en önemli göstergesi, uygulama öncesi süreçte daha fazla toplantı yapılırken uygulama sonrası süreçte gerçekleştirilen toplantı sayısındaki azalmadır (Belland, 2014).

Bulgular tartışma noktalarıyla birlikte ele alındığında uygulama ve araştırma açısından önemli çıkarımlar ortaya koymaktadır. Bu çıkarımlar izleyen başlıkta ele alınmıştır.

4.3 Öneriler

Araştırma bulguları ve tartışma konuları doğrultusunda uygulamaya ve ileri araştırmalara yönelik öneriler izleyen başlıklarda sıralanmıştır.

4.3.1 Uygulamaya yönelik öneriler

- Özel eğitim öğretmenliği lisans programları özel eğitim uygulama standartlarına dayalı olarak tasarlanabilir. Programlar, öğretmen adaylarının mesleki yeterlikleri, mesleğin etik kodlarını öğrenebilecekleri ve bunları mesleki değer olarak özümseyebilecekleri şekilde düzenlenmelidir.
- Özel eğitim öğretmenliği lisans programlarında; (a) mesleki gelişime, (b) BEP ekibi bağlamında ekip çalışması, iş birliği ve etkili iletişim becerilerini desteklemeye ve (c) öğretmen adaylarını MEB sistemine hazırlamaya, program farkındalıklarını arttırmaya yönelik dersler yürütülebilir.
- Özel eğitim öğretmenliği lisans programlarında BEP dersi programın ilk yıllarında BEP'e ilişkin temel kavramları içeren, programın son yılındaysa uygulamalı etkinlikleri içeren şekilde sarmal yapıda tasarlanabilir. Böylece öğretmen adaylarının programın ilk yıllarından itibaren öğrendikleri bilgileri BEP

bağlamında uygulamaya dökmeleri sağlanabilir. BEP derslerinin yürütülmesinde yetişkin ilkelerine dayalı uygulamalı ve geribildirimli etkinlikler gerçekleştirilebilir.

- Özel eğitim öğretmenliği lisans programlarında öğretmenlik uygulaması dersinin yürütüleceği sınıfların belirlenmesinde BEP kalitesine ilişkin ölçütler oluşturulabilir. Ölçütü karşılayamayan öğretmenlerin uygulama öğretmeni olabilmeleri için mesleki gelişim etkinliklerine katılımları sağlanabilir.
- GY olan öğrencilerle çalışan öğretmenlere yönelik seminer haftalarında gereksinimlerine uygun ve özel eğitim alanına odaklı mesleki gelişim etkinlikleri tasarlanabilir.
- Özel eğitim okullarında eğitim-öğretim yılına ilişkin taşınmalı eğitim ve personel planlamaları yaz aylarında tamamlanabilir. Böylece öğretmenlerin seminer haftalarını eğitim-öğretime hazırlık kapsamında değerlendirmeleri sağlanabilir.
- Alan dışından ücretli öğretmenlik, görevlendirme ya da sertifika programlarıyla özel eğitim alanına geçiş yapan öğretmenlerin; (a) deneyimli bir özel eğitim öğretmeniyle aynı sınıfta görevlendirilmeleri ve (b) görev sürelerinin bir kısmında özel eğitim alanına uyum sağlamalarını kolaylaştıracak çalışmalar yapmaları önerilebilir.
- MEB özel eğitim alanında öğretmen değişikliklerine ilişkin istatistikler oluşturabilir. Bu değişikliklerin nedenlerini ve sonuçlarını belirleyerek görev yeri ve alan değişikliği politikalarını güncelleyebilir.
- MEB, okullardaki BEP ekibi üyelerinin iş birliğiyle çalışmalarını ve BEP toplantısı yürütmelerini öncelikli politika olarak belirleyip bu konularda mesleki gelişim etkinlikleri ve aile bilgilendirme etkinlikleri yürütebilir. Ailelerin BEP ekibine ve toplantılarına katılmalarını desteklemeye yönelik önlemler alınabilir.
- ÖEHY’de BEP ekibi üyelerinin iş birliğine ve BEP toplantısı yürütme esaslarına ilişkin yol gösterici ve denetleyici yasal düzenlemeler yapılabilir.
- Özel eğitim okullarında görev yapan branş öğretmenlerine yönelik özel eğitim ve BEP konularında mesleki gelişim etkinlikleri tasarlanabilir.
- Özel eğitim okullarına sağlanan materyal ve kaynak destekleri ile öğretmenlere kongrelere katılma konusunda sağlanan destekler arttırılabilir.

4.3.2 İleri araştırmalara yönelik öneriler

- Özel eēitim ēretmenliēi programlarında BEP dersinin yürütülmesine ve ēretmen adaylarının BEP’i ērenme sreēlerine ilişkin dersin paydaşlarını iēeren betimsel ve uygulamalı araştırmalar yürütülebilir.
- Türkiye’de BEP ekibi ve BEP toplantılarına ilişkin uygulamalı bilgi üretimine gereksinim vardır. Bu doērultuda BEP ekibinin işlevini arttırmaya ve Türkiye baēlamında BEP toplantılarının gerēekleřmesi sürecine odaklanan araştırmalar planlanabilir.
- Araştırmada karşılaşılan sınırlılık doērultusunda özel eēitim okulları ve sınıflarında aile katılımını çok yönlü olarak ele alan, paydaşlar arası uygulama ve müdahale araştırmaları yürütülebilir.
- Özel eēitim ēretmenlerin BEP’i uygulama sürecini nasıl gerēekleřtirdiklerine ilişkin bulgulara gereksinim vardır. Bu nedenle BEP’in uygulanmasını çoklu veri toplama teknikleriyle ele alan araştırmalar planlanabilir.
- Özel eēitim ēretmenlerinin BEP amaēlarını ērencilere kazandırma sreēlerinde sundukları ēretime ilişkin mesleki gelişim çalışmaları ve bunların etkililiēini deēerlendiren araştırmalar yürütülebilir. Sistematiē ēretim sunma, veri kaydı tutma, bilimsel dayanaklı uygulamaları kullanma bu mesleki gelişim çalışmalarının odaēı olabilir.
- Özel eēitim okulları ve sınıflarına alan dışından görevlendirilen ēretmenlerin özel eēitim ēretmenleriyle birlikte çalışma deneyimleri ve özel eēitim ēretmenlerinin onları nasıl destekleyebileceklerine ilişkin araştırmalar yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (1997). *Özel eğitim hakkında kanun hükmünde kararname*. <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/4.5.573.pdf>
- Adalıoğlu, C. (2023). *Sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan ortaokul öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama yeterlik düzeyleri, yaşadıkları sorunlar ve mevcut programların incelenmesi* (Yayın Numarası: 827395) [Yüksek Lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Adıgüzel, A. (2020). Program geliştirme modelleri. İçinde B. Oral ve T. Yazar (Ed.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* (ss. 175-201). Pegem Akademi.
- Adler, R. H. (2022). Trustworthiness in qualitative research. *Journal of Human Lactation*, 38(4), 598-602. <https://doi.org/10.1177/08903344221116620>
- Akarsu, E. ve Atbaşı, Z. (2021). Eğitim uygulama okullarında öğrenim gören öğrencilerin bireyselleştirilmiş eğitim programlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 301-314. <https://doi.org/10.24315/tred.712420>
- Akçamete, G. (2010). Özel gereksinimi olan çocuklar. İçinde G. Akçamete (Ed.), *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim* (ss. 29-74). Kök Yayıncılık.
- Akçin, F. N. (2022). Identification of the processes of preparing individualized education programs (IEP) by special education teachers and of problems encountered there in. *Educational Research and Reviews*, 17(1), 31-45. <https://doi.org/10.5897/ERR2021.4217>
- Akdoğan, E. ve Altınok, V. (2025). Öğretmenlik mesleği yeterlik çerçevelerine karşılaştırmalı bir bakış. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 5(1), 1-17. <https://www.uleder.com/index.php/uleder/article/view/545>
- Akpınar, B. (2020). Program geliştirmenin felsefi temelleri. İçinde B. Oral ve T. Yazar (Eds.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* (ss. 43-82). Pegem Akademi.
- Aksoy, B. (2024). *Özel eğitim ve sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programına yönelik yeterlik algılarının incelenmesi* (Tez No: 922146). [Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Aksoy, M. G. (2022). *Özel eğitim meslek okullarındaki müzik eğitimi uygulamaları ve müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesi (Ege Bölgesi örneği)* (Yayın Numarası: 799968) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aktan, O. (2023). Özel eğitim öğretmenliği lisans öğretim programının değerlendirilmesi: Bir karma yöntem araştırması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14(1), 1-30. <https://doi.org/10.51460/baebd.1163593>
- Akyüz, Ü., Bailey-Tornes, R. ve Bomba-Edgerton, K. (2011). Üç farklı düzeyde okul bölgesinin ulaşım yönetiminin karşılaştırılması Amerika Birleşik Devletleri-Nevada örneği. *Milli Eğitim*, 41 (189), 21-42. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36193/406947>

- Alan, Ş. ve Aksoy, V. (2023). Özel eğitim okullarında geliştirilen bireyselleştirilmiş eğitim programlarının (BEP) kalitesinin incelenmesi. *On Dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1), 161-194. <https://doi.org/10.7822/omuefd.1216755>
- Albez, C., Yıldırım, İ. ve Ayık, A. (2020). Mesleki çalışmaların etkililiğine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 15(2), 611-634. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.39992>
- Algahtani, F. (2021). An exploration of special education teachers' perceptions of professional development. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(3), 569-589. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.705184>
- Alkın-Şahin, S. ve Tunca-Güçlü, N. (2021). Eğitim programlarının kuramsal boyutları. İçinde H. Sucuoğlu ve M. Gökdağ Baltaoğlu (Eds.), *Eğitimde program geliştirme* (ss. 23-46). Lisans Yayıncılık.
- Al-Shammari, Z. and Hornby, G. (2020). Special education teachers' knowledge and experience of IEPs in the education of students with special educational needs. *International Journal of Disability, Development and Education*, 67(2), 167-181. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2019.1620182>
- American Association on Intellectual and Developmental Disabilities. (2021). *Defining criteria for intellectual disability*. Retrieved (May 28, 2025), from <https://www.aaidd.org/intellectual-disability/definition>
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Association Publishing. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425596>
- Andrews, A. (2025). *The impact of professional development on individualized education program goals in a behavior support program: An action research study* (Publication No. 31841292) [Doctoral dissertations, The College of William and Mary in Virginia]. ProQuest Dissertations and Theses.
- Apaydın, F., Vuran, S., Yücesoy-Özkan, Ş., Bozkuş-Genç, G., Öztürk, H., Ömür, N., Şahin, V., Yıldız, G., Baş, N., Genç, E., Özdemir, O., Koç, E., Kömürcü-Taştan, S., Olçay, S., Kayhan, N., Düzkantar, A., Korkmaz, H. E., İlik, Ş., Konuk-Er, R. ... Maden, H. (2020). *Özel eğitim öğretmenleri için etik ilkeler kılavuzu* (S. Vuran, Ed.). Vize Akademik.
- Aras, E. G. (2023). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme ekip üyelerinin program hazırlama sürecine ilişkin deneyimleri: Özel eğitim anaokulu örneği* (Yayın Numarası: 794102) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Armutcu, O. A., Kurt, M. ve Genel, M. (2024). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin BEP geliştirme sürecine ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 433-457. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2024.-1314006>
- Artar, T. M. ve Ergenekon, Y. (2022a). Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının gelişimi. İçinde Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel*

- gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* (ss. 1-16). Vize Akademik.
- Artar, T. M. ve Ergenekon, Y. (2022b). BEP ekibi: Ekip üyeleri, rol ve sorumluluklar, ekibin işleyişi. İçinde Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* (ss. 17-30). Vize Akademik.
- Artar, T. M. ve Ergenekon, Y. (2022c). Bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlaması. İçinde Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* (ss. 105-118). Vize Akademik.
- Artar, T. M. ve Ergenekon, Y. (2022d). BEP kapsamında bireyselleştirilmiş geçiş planlarının hazırlanması. İçinde Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* (ss. 121-145). Vize Akademik.
- Artar, T. M., Toprak, Ö. F. ve Ergenekon, Y. (2022). Örnek BAHP, BEP ve BGP formları ve BEP envanteri. İçinde Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* (ss. 147-232). Vize Akademik.
- Atay, H. (2007). Araştırma günlükleri (diaries). İçinde A. Yüksel, B. Mil ve Y. Bilim (Eds.), *Nitel araştırma: Neden, nasıl, niçin?* (ss. 101-107). Detay Yayıncılık.
- Atlar, H. (2022). *Ailelerin işitme kayıplı çocuklarıyla deneyimledikleri erken okuryazarlık yaşantılarının desteklenmesi: Eylem araştırması* (Yayın Numarası: 757522) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Atlar, H. ve Uzuner, Y. (2019). *İşitme kayıplı çocuk ve gelişen okuryazarlık: Durum çalışması*. Vize Akademik.
- Avcıoğlu, H. (2011). Zihin engelliler sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamaya ilişkin görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 12(1), 39-53. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000156
- Avcıoğlu, H. (2019). *Bireyselleştirilmiş eğitim ve geçiş planlarının hazırlanması*. Vize Akademik.
- Aydın, O. ve Yılmaz, N. (2024). Genel eğitim lisans programlarındaki öğretmen adaylarının özel eğitime ilişkin bilgi düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 555-603. <https://doi.org/10.19171/uefad.1408492>
- Bafra-Tike, L. ve Kargın, T. (2009). Sınıf öğretmenleri, rehber öğretmenler ve rehberlik araştırma merkezi çalışanlarının bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecine ilişkin tutumları ve bu süreçte karşılaştıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(4), 1933-1972. <https://www.idealonline.com.tr/IdealOnline/lookAtPublications/paperDetail.xhtml?uId=8248>
- Bali, Ö. (2024). *Türkiye’de devlet üniversitelerindeki özel eğitim öğretmenliği lisans programlarına öğrencilerin yerleşme durumlarının incelenmesi (2021-2023)*

(Yayın Numarası: 880770) [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi].
Ulusal Tez Merkezi.

- Bambara, L. M. and Kern, L. (2006). *Individualized supports for students with problem behaviors: Designing positive behavior plans*. Guilford Press.
- Bateman, B. D. and Herr, C. M. (2003). *Writing measurable IEP goals and objectives*. Attainment Publication.
- Bateman, B. D. and Linden, M. A. (1998). *Better IEPs: How develop legally correct and educationally useful programs* (3th ed.). Sopris West.
- Bates, C. C. and Morgan, D. N. (2018). Seven elements of effective professional development. *The Reading Teacher*, 71(5), 623-626.
<https://doi.org/10.1002/trtr.1674>
- Batu, S. (2007). Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında ekip çalışmasına yer verilmesi. İçinde O. Gürsel (Ed.), *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi* (ss. 33-44). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Belland, B. R. (2014). Scaffolding: Definition, current debates and future directions. In J. M. Spector, M. D. Merrill, J. Elen, M. J. Bishop (Eds.), *Handbook of research on educational communications and technology* (pp. 505-518). Springer.
- Berk, S. ve Açar, D. (2024). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğrenciler için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programlarının kalitelerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (62), 2809-2825.
<https://doi.org/10.53444/deubefd.1457849>
- Berner-Rodoreda, A., Bärnighausen, T., Kennedy, C., Brinkmann, S., Sarker, M., Wikler, D., Eyal, N. and McMahon, S. A. (2020). From doxastic to epistemic: A typology and critique of qualitative interview styles. *Qualitative Inquiry*, 26(3-4), 291-305.
<https://doi.org/10.1177/1077800418810724>
- Berry, A. B., Petrin, R. A., Gravelle, M. L. and Farmer, T. W. (2011). Issues in special education teacher recruitment, retention, and professional development: Considerations in supporting rural teachers. *Rural Special Education Quarterly*, 30(4), 3-11. <https://doi.org/10.1177/875687051103000402>
- Bilgin, A. Ç. (2022). *Özel eğitim öğretmenliği programı'nın CIPP Program Değerlendirme Modeli ile incelenmesi* (Yayın Numarası: 780338) [Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Billingsley, B. and Bettini, E. (2019). Special education teacher attrition and retention: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 89(5), 697-744.
<https://doi.org/10.3102/0034654319862495>
- Blackwell, W. H. and Rossetti, Z. S. (2014). The development of individualized education programs: Where have we been and where should we go now? *Sage Open*, 4(2), 1-15. <https://doi.org/10.1177/2158244014530411>
- Blasko, A., Morin, K., Lindström, E. R., Murphy, G. and Squitieri, M. D. (2024). Special educators' training and preparedness to write individualized education programs. *Teacher Education and Special Education*, 47(2), 161-179.
<https://doi.org/10.1177/08884064241234616>

- Boavida, T., Aguiar, C. and McWilliam, R. A. (2014). A training program to improve IFSP/IEP goals and objectives through the routines-based interview. *Topics in Early Childhood Special Education*, 33(4), 200-211. <https://doi.org/10.1177/0271121413494416>
- Boavida, T., Aguiar, C., McWilliam, R. A. and Pimentel, J. S. (2010). Quality of individualized education program goals of preschoolers with disabilities. *Infants and Young Children*, 23(3), 233-243. <https://doi.org/10.1097/IYC.0b013e3181e45925>
- Bogdan, R. C. and Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods* (5th ed.). Pearson.
- Borg, S. (2001). The research journal: A tool for promoting and understanding researcher development. *Language Teaching Research*, 5(2), 156-177. <https://doi.org/10.1177/136216880100500204>
- Borisinkoff, E. D. (2013). *Experiences of teachers using an IEP software program for students with disabilities* (Publication No. 3612557) [Doctoral dissertation, The University of New Mexico]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Brinkmann, S. (2007). Could interviews be epistemic? An alternative to qualitative opinion polling. *Qualitative Inquiry*, 13(8), 1116-1138. <https://doi.org/10.1177/1077800407308222>
- Brinkmann, S. and Kvale, S. (2018). *Doing interview*. Sage Publication.
- Brolin, D. E. (1997). *Life centered career education. A competency based approach* (5th ed.). The Council of Exceptional Children.
- Bruner, J. (1977). *The process of education*. Harvard University Press.
- Brydon-Miller, M., Greenwood, D. and Maguire, P. (2003). Why Action Research? *Action Research*, 1(1), 9-28. <https://doi.org/10.1177/14767503030011002>
- Bueno-Roldán, R. and Röder, A. (2022). WhatsApp? Opportunities and challenges in the use of a messaging app as a qualitative research tool. *The Qualitative Report*, 27(12), 2961-2976. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5329>
- Burns, D. (2024). The role of collective analysis in generating ownership and action in systemic action research. In D. Burns, J. Howard, S. M. Ospina, (Eds.), *The SAGE handbook of participatory research and inquiry* (pp. 692-708). Sage Publication.
- Bümen, N. T. (2006). Program geliştirmede bir dönüm noktası: Yenilenmiş Bloom taksonomisi. *Eğitim ve Bilim*, 31(142) 3-14. <https://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/837>
- Bümen, N. T., Alev, A., Çakar, E., Ural, G. ve Acar, V. (2012). Türkiye bağlamında öğretmenlerin mesleki gelişimi: Sorunlar ve öneriler. *Millî Eğitim Dergisi*, 42(194), 31-50. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/442293>
- Büyüksoylu, S. (2023). *Özel eğitim öğrencilerine rehberlik araştırma merkezlerinde belirlenen amaçların okullarda hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları ile uyumunun incelenmesi* (Yayın Numarası: 822939) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Camadan, F. (2012). Sınıf öğretmenleri ve sınıf öğretmeni adaylarının kaynaştırma eğitimine ve BEP hazırlamaya ilişkin öz-yeterliklerinin belirlenmesi. *Elektronik*

- Sosyal Bilimler Dergisi, 11(39), 128-138.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/esosder/issue/6153/82663>
- Camcı-Erdoğan, S. (2021). Öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilerin eğitimine yönelik görüşleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(2), 283-306.
<https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.663271>
- Carter, S. M., Shih, P., Williams, J., Degeling, C. and Mooney-Somers, J. (2021). Conducting qualitative research online: Challenges and solutions. *The Patient-Patient-Centered Outcomes Research*, 14(6), 711-718.
<https://doi.org/10.1007/s40271-021-00528-w>
- Catone, W. V. and Brady, S. A. (2005). The inadequacy of individual educational program (IEP) goals for high school students with word-level reading difficulties. *Annals of Dyslexia*, 55(1), 53-78. <https://doi.org/10.1007/s11881-005-0004-9>
- Centers for Disease Control and Prevention. (2025). *Developmental disability basics*. Retrieved (June 2, 2025), from https://www.cdc.gov/child-development/about/developmental-disability-basics.html?CDC_AAref_Val=https://www.cdc.gov/ncbddd/developmentaldisabilities/facts.html
- Christle, C. A. and Yell, M. L. (2010). Individualized education programs: Legal requirements and research findings. *Exceptionality*, 18(3), 109-123.
<https://doi.org/10.1080/09362835.2010.491740>
- Cinoğlu, M. (2020). Program geliştirme teorisi ve tasarım modelleri. İçinde B. Oral ve T. Yazar (Eds.), *Eğitimde program geliştirme ve değerlendirme* (ss. 205-238). Pegem Akademi.
- Codding, R. S., Skowron, J. and Pace, G. M. (2005). Back to basics: Training teachers to interpret curriculum-based measurement data and create observable and measurable objectives. *Behavioral Interventions*, 20(3), 165-176.
<https://doi.org/10.1002/bin.194>
- Collins, B. C., Leahy, M. M. and Ault, M. J. (2017). Guidelines for becoming a teacher leader in rural special education. *Rural Special Education Quarterly*, 36(4), 203-213. <https://doi.org/10.1177/8756870517732038>
- Concepcion, R. M., Abaya, D. O. and Magaya, A. D. K. (2025). Bridging knowledge and practice: Special education teachers' role in individualized education plan development. *Journal of Education, Learning, and Management*, 2(1), 92-99.
<https://doi.org/10.69739/jelm.v2i1.409>
- Council for Exceptional Children. (1999). *IEP team guide*. Council for Exceptional Children.
- Council for Exceptional Children. (2015). *What every special educator must know: Ethics, standards, and guidelines* (6th ed.). Council for Exceptional Children.
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Çalışkan, İ. (2021). Öğretimi değerlendirme. İçinde H. Sucuoğlu ve M. Gökdağ Baltaoğlu (Eds.), *Eğitimde program geliştirme* (ss. 203-225). Lisans Yayıncılık.

- Çam-Tosun, F. (2021). Türk eğitim politikalarında sosyal adalet ve eşitlik. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 348-368. <https://doi.org/10.34056/aujef.910415>
- Çelik, H. E. (2023). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme, uygulama, izleme ve değerlendirme sürecine ilişkin sistematik bir derleme* (Tez No: 861475) [Yüksek Lisans Tezi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, Ö. ve Taç, İ. (2021). Alan değişikliği yapan sınıf öğretmenlerinin deneyimlerine ilişkin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 216-234. <https://doi.org/10.33418/ataunikkfed.854467>
- Çıkılı, Y. and Ünal, H. (2022). Opinions of teachers working in special education schools on the individualized education program team. *International Journal of Special Education*, 37(2), 106-117. <https://doi.org/10.52291/ijse.2022.37.44>
- Çıkılı, Y., Deniz, S. ve Kurt-Yavşan, E. (2016). Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki çalışmalarının etkililiğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *The Journal of International Educational Sciences*, 3(8), 259-268. <https://doi.org/10.16991/INESJOURNAL.265>
- Çıkılı, Y., Gönen, A., Aslan Bağcı, Ö. ve Kaynar, H. (2020). Özel eğitim alanında görev yapan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama konusunda yaşadıkları güçlükler. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 5121-5148. <https://doi.org/10.26466/opus.659506>
- Çil, H., Kalkan, S. ve Akemoğlu, Y. (2022). Özel eğitim öğretmenlerinin OSB'li çocukların eğitimlerinde kullandıkları bilimsel dayanaklı uygulamalara yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 4(1), 27-48. <https://doi.org/10.37233/TRSPED.2022.0121>
- Çuhadar, Y. (2006). *İlköğretim okulu 1-5. sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programlarının hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak sınıf öğretmenleri ve yöneticilerin görüşlerinin belirlenmesi* (Yayın Numarası: 187138) [Yüksek lisans tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Darling-Hammond, L., Hyler, M. E. and Gardner, M. (2017). *Effective teacher professional development*. Learning Policy Institute.
- Demir, M. (2025). Mersin ili Silifke ilçesindeki özel eğitim okullarındaki yönetsel ve eğitsel sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *International QMX Journal*, 4(2), 324-345. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14950401>
- Demirel, Ö. (2024). *Eğitimde program geliştirme: Kuramdan uygulamaya* (32. Baskı). Pegem Akademi.
- Demirtaş, H., Arslan, M. ve Güven, D. (2016). Özel eğitim okullarının yönetsel sorunları. *E-International Journal of Educational Research*, 7(1), 21-49. <https://www.e-ijer.com/en/download/article-file/266975>
- Dietz, L. (2021). *The impact of professional learning: writing high-quality individualized education program (IEP) goals* (Publication No. 28411348) [Doctoral dissertation, Wilmington University]. ProQuest Dissertations and Theses Global.

- Doğan, S. ve Güven, M. (2021). Yeni mezun zihin engelliler öğretmenlerinin yaşadıkları sorunlara ve mezun oldukları lisans programına ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 113-132. <https://doi.org/10.24315/tred.674265>
- Dolapçioğlu, S. (2019). Eylem araştırmasında: Yöntem, yaklaşım, modeller ve planlama. İçinde A. S. Saracaloğlu ve A. K. Eranıl (Eds.), *Eğitimde eylem araştırmaları* (ss. 279-309). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dönmez, E. ve Dayı, E. (2024). Branş öğretmenlerinin bakış açısıyla özel eğitim okullarında problemleri çözme sürecindeki iş birliği. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 864-887. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2024.112>
- Drasgow, E., Yell, M. L. and Robinson, T. R. (2001). Developing legally correct and educationally appropriate IEPs. *Remedial and Special Education*, 22(6), 359-373. <https://doi.org/10.1177/074193250102200606>
- Duesbery, L. and Twyman, T. (2020). *100 questions (and answers) about action research*. Sage Publication.
- Ekiz, D. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Erdoğan, E. ve Genç, K. G. (2022). Türkiye ve İngiltere’de özel eğitim hizmetleri. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 177-221. <https://doi.org/10.54429/sevad.1202803>
- Ergenekon, Y. (2004). *İşe yeni başlayan zihin özürlüler öğretmenlerinin mesleki sorunlarının belirlenmesi ve bu sorunları gidermeye yönelik önerilerin geliştirilmesi* (Yayın Numarası: 143990) [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Ergenekon, Y. (2009). The support services being provided to the special education teachers in their first year. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 42(1), 215-240. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001145
- Ergül, C., Baydık, B. ve Demir, S. (2013). Opinions of in-service and pre-service special education teachers on the competencies of the undergraduate special education programs. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 13(1), 518-522. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1016666>
- Erol, İ. ve Karsantık, İ. (2021). Öğretmenlerin alan değişikliğine yönelik görüşlerinin incelenmesi: Sınıf öğretmenliğinden özel eğitim öğretmenliğine geçiş. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(30. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Özel Sayısı), 1-37. <https://doi.org/10.19171/uefad.822238>
- Ferrance, E. (2000). *Themes in education: Action research*. Brown University.
- Fındıklı, S. ve Saygın, E. P. (2023). Nitel araştırmalarda araştırmacının rolü ve araştırmacı günlükleri. *Turkish Journal of Marketing*, 8(2), 64-74. <https://doi.org/10.30685/tujom.v8i2.184>
- Fiscus, E. D. and Mandell, C. J. (2002). *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi*. (G. Akçamete, H. G. Şenel ve E. Tekin, Çev.: 2. Baskı). Anı Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi 1983).
- Flannery, K. B., Lombardi, A. and Kato, M. M. (2015). The impact of professional development on the quality of the transition components of IEPs. *Career*

- Development and Transition for Exceptional Individuals*, 38(1), 14-24.
<https://doi.org/10.1177/2165143413489727>
- Fu, W., Lu, S., Xiao, F. and Wang, M. (2020). A social-cultural analysis of the individual education plan practice in special education schools in China. *International Journal of Developmental Disabilities*, 66(1), 54-66.
<https://doi.org/10.1080/20473869.2018.1482853>
- Gallagher, J., Coleman, M. R. and Kirk, S. (2023). *Education exceptional children* (15th ed.). Cengage.
- Giangreco, M. F., Dennis, R. E., Edelman, S. W. and Cloninger, C. J. (1994). Dressing your IEPs for the general education climate analysis of IEP goals and objectives for students with multiple disabilities. *Journal for Special Educators*, 15(5), 288-296. <https://doi.org/10.1177/074193259401500504>
- Gibb, G. S. and Dyches, T. T. (2016). *IEP's: Writing quality individualized education programs* (3rd ed.). Pearson.
- Glesne, C. (2016). *Becoming qualitative researchers: An introduction* (5th ed.). Pearson.
- Gordon, S. P. (2004). *Professional development for school improvement: Empowering learning communities*. Pearson.
- Göktürk, Ş., Tülübaş, T. ve Bozoğlu, O. (2021). A motivational perspective on teacher retention in special education: A critical case from Turkey. *Educational Research for Policy and Practice*, 20(1), 63-78. <https://doi.org/10.1007/s10671-020-09267-5>
- Gönüldaş, H., Atmaca, U. ve Yılmaz, Y. (2025). Yöneticilerinin gözünden özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri: Bir fenomenolojik araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 54(246), 997-1040. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1518506>
- Gözler, A. ve Koç, K. (2021). Türk eğitim sistemindeki uygulamalara yönelik öğretmen görüşleri. *Erciyes Journal of Education*, 5(1), 1-22. <https://doi.org/10.32433/eje.892606>
- Guskey, T. R. (2000). *Evaluating professional development*. Corwin Press.
- Güleç-Aslan, Y., Gündoğdu, E. ve Şirikçi-Turhan, M. (2022). *Okul öncesi öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama ve uygulama sürecinde karşılaştıkları güçlükler* [Sözlü bildiri]. International Education Congress, Lefkoşa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti.
- Güleç-Aslan, Y., Özbey, F., Sola-Özgüç, C. and Cihan, H. (2014). Vaka araştırması: Özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunları ve ihtiyaçları. *Journal of International Social Research*, 7(31), 640-654. <https://research.ebsco.com/c/o47xhr/search/details/bnbzlitj2b?db=obo>
- Gültekin, M., Aktay, E. G. ve Gültekin, İ. (2018). İlköğretimde mesleki çalışma (seminer) dönemi uygulamaları. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 482-513. <https://doi.org/10.18039/ajesi.454646>
- Gün, N., Zorluoğlu, S. L. ve Kaşıkçı, E. (2023). Bireyselleştirilmiş eğitim programı ile ilgili çalışmaların eğilimleri: İçerik analizi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(238), 713-744. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1099155>

- Gürgür, H. (2023). Eylem araştırması. İçinde A. Saban ve A. Ersoy (Eds.), *Eğitimde nitel araştırma desenleri* (Genişletilmiş 4. Baskı, ss. 25-66). Eğiten Kitap.
- Hedin, L. and DeSpain, S. (2018). SMART or not? Writing specific, measurable IEP goals. *TEACHING Exceptional Children*, 51(2), 100-110. <https://doi.org/10.1177/0040059918802587>
- Hester, O. R., Bridges, S. A. and Rollins, L. H. (2020). ‘Overworked and underappreciated’: Special education teachers describe stress and attrition. *Teacher Development*, 24(3), 348-365.
- Heward, W. L., Alper-Morgan, S. R. and Konrad M. (2017). *Exceptional children: An introduction to special education* (11th ed.). Pearson.
- Isaksson J., Lindqvist, R. and Bergström, E. (2007). School problems or individual shortcomings? A study of individual educational plans in Sweden. *European Journal of Special Needs Education*, 22(1), 75-91. <https://doi.org/10.1080/08856250601082323>
- İlik, Ş. Ş. and Sarı, H. (2017). The training program for individualized education programs (IEPs): Its effect on how inclusive education teachers perceive their competencies in devising IEPs. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 17(5), 1547-1572. <https://jestp.com/article-detail/?id=424>
- İlik, Ş. Ş. ve Günay, Y. E. (2020). Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama sürecinde tercih edilen BEP uygulamaları üzerine öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 347-362. <https://doi.org/10.35675/befdergi.728139>
- Jarl, M., Taube, M. and Björklund, C. (2024). Exploring roles in teacher-researcher collaboration: Examples from a Swedish research–practice partnership in education. *Education Inquiry*. Erken çevrim içi görünüm. <https://doi.org/10.1080/20004508.2024.2324518>
- Jenkins, M. W. (1987). Effect of a computerized individual education program (IEP) writer on time savings and quality. *Journal of Special Education Technology*, 8(3), 55-66. <https://doi.org/10.1177/016264348700800306>
- Johnson, A. P. (2012). *A short guide to action research* (4th ed.). Pearson.
- Johnson, A. P. (2019). Eylem araştırması el kitabı. (Y. Uzuner ve M. Özten Anay, Çev.; 3. Baskı). Anı Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi 2012).
- Johnston, S. and Proudford, C. (1994). Action research: Who owns the process?. *Educational Review*, 46(1), 3-14. <https://doi.org/10.1080/0013191940460101>
- Kahyaoğlu, R. B. ve Karataş, D. D. S. (2019). Mesleki gelişim eğitim seminerlerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, 201-220. <https://doi.org/10.30794/pausbed.536050>
- Karabıyık, V. ve Uğurlu, N. I. (2019). Zihin engelliler öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının özel eğitim uygulama merkezlerinde yapılan öğretimsel düzenlemelere ilişkin görüşleri. *Folklor/Edebiyat*, 25(97), 591-610. <https://doi.org/10.22559/folklor.970>
- Karakoç, B. (2024). *Kaynaştırma sınıflarında çalışan sınıf ve branş öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim porogramı (BEP) ile ilgili yeterliliklerinin arttırılmasına*

- yönelik geliştirilen eğitim programının etkisi (Tez No: 849982) [Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karakuş, F. (2019). *Birleştirilmiş sınıflarda öğretim dersine yönelik öğretim programı geliştirme çalışması* (Yayın Numarası: 562214) [Doktora tezi, Çukurova Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Karal, M. A. and Wolfe, P. S. (2020). In-service training for special education teachers working with students having developmental disabilities to develop effective transition goals. *International Journal of Developmental Disabilities*, 66(2), 133-141. <https://doi.org/10.1080/20473869.2018.1518809>
- Karasu, N., Aykut, Ç. ve Yılmaz, B. (2014). Zihin engelliler öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(01), 41-56. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000191
- Karasu, T. ve Mutlu, Y. (2014). Öğretmenlerin perspektifinden özel eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Muş il örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 47-66. <https://dergipark.org.tr/en/pub/anemon/issue/1833/22330>
- Kargın, T. (2007). Eğitsel değerlendirme ve bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama süreci. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 8(1), 1-13. https://doi.org/10.1501/Ozlegt_0000000103
- Kawalilak, C. and Groen, J. (2020). Adult learning. In R. C. Mizzi, T. S. Rocco, M. C. Smith, L. R. Merriweather and J. D. Hawler (Eds.), *The handbook of adult and continuing education* (pp. 140-155). Routledge.
- Kazak, E. ve Tür, F. (2025). Okul yöneticilerinin görüşlerine göre taşınmalı eğitimde yaşanan sorunlar ve yansımaları. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 1-19. <https://doi.org/10.54558/jiss.1194106>
- Kemmis, S., McTargat, R. and Nixon, R. (2014). *The action research planner: Doing critical participatory action research*. Springer.
- Kırcaali-İftar, G. (2019). Nitelikli bir özel eğitim öğretmeni olmak. *Araştırmadan Uygulamaya Özel Eğitim Dergisi*, 1(1), 1-15. https://www.researchgate.net/publication/336676901_Nitelikli_Bir_Ozel_Egitim_Ogretmeni_Olmak
- Kızılkaya, H. (2023). Ebeveynlerin BEP (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı) hazırlama sürecine katılımlarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, (95), 109-121. <https://doi.org/10.17753/sosekev.1269118>
- Kol, Ç. (2016). *Kaynaştırma ortamında bulunan işitme kayıplı öğrenci için bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme sürecinin incelenmesi: Bir eylem araştırması* (Yayın Numarası: 449980) [Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kozikoğlu, İ. and Albayrak, E. N. (2022). Teachers' attitudes and the challenges they experience concerning individualized education program (IEP): A mixed method study. *Participatory Educational Research*, 9(1), 98-115. <https://doi.org/10.17275/per.22.6.9.1>
- Krathwohl, D. R. (2002). A revision of Bloom's taxonomy: An overview. *Theory Into Practice*, 41(4), 212-218. https://doi.org/10.1207/s15430421tip4104_2

- Kristiansen, S. (2022). Qualitative online data collection: Towards a framework of ethical decision-making. *Qualitative Report*, 27(12), 2686-2700. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2022.5048>
- Kurşun, D. ve Gündoğdu, K. (2023). Özel eğitim öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programları ve program kılavuzuna yönelik görüşleri. *Education & Youth Research*, 3(1), 32-45. <https://doi.org/10.59041/eyor.1319043>
- Kurth, J. A., Lockman Turner, E., Gerasimova, D., Hicks, T. A., Zagona, A., Lansey, K., Mansouri, M. C., Lyon, K. J., Jameson, M., Loyless, R. and Pace, J. R. (2022). An investigation of IEP quality associated with special education placement for students with complex support needs. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 47(4), 244-260. <https://doi.org/10.1177/15407969221134923>
- Kurth, J. A., Lockman Turner, E., Gerasimova, D., Hicks, T. A., Zagona, A., Lansey, K., Mansouri, M. C., Jameson, M. and Loyless, R. (2025). Quality of IEPs for students with complex support needs: Is there alignment across IEP components? *Exceptionality*, 33(1), 1-16. <https://doi.org/10.1080/09362835.2024.2389079>
- Latti, A. L. (2016). Back to the basics: Practical tips for IEP writing. *Intervention in School and Clinic*, 51(3), 151-156. <https://doi.org/10.1177/1053451215585805>
- Le Salle, T. P., Roach, A. T. and McGrath, D. (2010). The relationship of IEP quality to curricular access and academic achievement for students with disabilities. *International Journal of Special Education*, 28(1), 135-144. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1013681>
- Lesh, J. J. (2020). IEP 101: Practical tips for writing and implementing individual education programs. *Teaching Exceptional Children*, 52(5), 278-280. <https://doi.org/10.1177/0040059920917904>
- Lincoln, Y. S. and Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Locke, T., Alcorn, N. and O'Neill, J. (2013). Ethical issues in collaborative action research. *Educational Action Research*, 21(1), 107-123. <https://doi.org/10.1080/09650792.2013.763448>
- Lowman, J. J. (2016). A comparison of three professional development mechanisms for improving the quality of standards-based IEP objectives. *Communication Disorders Quarterly*, 37(4), 211-224. <https://doi.org/10.1177/1525740115595338>
- Lozano, R. and Garcia, I. (2020). Scrutinizing sustainability change and its institutionalization in organizations. *Frontiers in Sustainability*, 1(1), 1-16. <https://doi.org/10.3389/frsus.2020.00001>
- Macedonia, A., Valadez, C., Reed, A. S. and Howard, M. (2025). Empowering families: Leveraging video conferencing to enhance participation in IEP meetings. *Inclusive Practices*, <https://doi.org/10.1177/27324745251323262>
- Martin, J. E., Van Dycke, J. L., Greene, B. A., Gardner, J. E., Christensen, W. R., Woods, L. L. and Lovett, D. L. (2006). Direct observation of teacher-directed IEP meetings: Establishing the need for student IEP meeting instruction, *Exceptional Children*, 72(2), 187-200. <https://doi.org/10.1177/001440290607200204>
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative research design: An interactive approach* (3rd ed.). Sage Publication.

- McKernan, J. (1988). The countenance of curriculum action research: Traditional, collaborative and emancipatory-critical conceptions. *Journal of Curriculum & Supervision*, 3(3), 173-200. https://files.ascd.org/staticfiles/ascd/pdf/journals/jcs/jcs_1988spring_mckernan.pdf
- McKernan, J. (1996). *Curriculum action research: A handbook of methods and resources for the reflective practitioner*. Routledge.
- McKernan, J. (2008). *Curriculum and imagination: Process theory, pedagogy and action research*. Routledge.
- McLeskey, J., Barringer, M-D., Billingsley, B., Brownell, M., Jackson, D., Kennedy, M., Lewis, T., Maheady, L., Rodriguez, J., Scheeler, M. C., Winn, J. and Ziegler, D. (2017). *High-leverage practices in special education*. Council for Exceptional Children & CEEDAR Center.
- Mereoiu, M., Abercrombie, S. and Murray, M. M. (2016). Structured intervention as a tool to shift views of parent-professional partnerships: Impact on attitudes toward the IEP. *Exceptionality Education International*, 26(1), 36-52. <https://doi.org/10.5206/eei.v26i1.7734>
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Mert, M. ve Sevgili, Ş. (2024). Relationships between institutionalization and sustainability and an application. *International Journal of Sustainability*, 2(1), 21-40. <https://doi.org/10.5281/zenodo.13208839>
- Mertler, C. A. (2017). *Action research: Improving schools and empowering educators* (5th ed.). Sage Publication.
- Mertler, C. A. (2024). *Disseminating your action research: A practical guide to sharing the results of practitioner research*. Routledge.
- Metin, H. ve Metin, Z. (2025). Özel eğitim öğretmenliğine alan değişikliği yaparak geçen öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama ve uygulamaya yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 15(1), 114-132. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1409001>
- Miles, M. B. and Huberman, A. M. (1984). Drawing valid meaning from qualitative data: Toward a shared craft. *Educational Researcher*, 13(5), 20-30. <https://doi.org/10.3102/0013189X013005020>
- Miles, M. B., Huberman, A. M. and Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis: A methods sourcebook* (3rd ed.). Sage Publication.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2000, Ocak). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23937_1.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2008). *Özel eğitim öğretmeni özel alan yeterlikleri*. https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/06160842_14-YYretmen_Yeterlikleri_KitabY_Yzel_eYitim_YYretmeni_Yzel_alan_yeterlikleri_ilkYYretim_parYa_17.pdf

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2013). *Millî Eğitim Bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=18812&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014a). *Millî Eğitim Bakanlığı taşınmalı yoluyla eğitime erişim yönetmeliği*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20040&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014b). *Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim ve ilköğretim kurumları yönetmeliği*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015, Nisan). *Öğretmen atama ve yer değiştirme yönetmeliği*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20694&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*.
https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018a, Temmuz). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*.
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180707-8.htm>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018b). *Özel eğitim uygulama okulu programları*.
<https://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-egitim-uygulama-okulu-programlari/icerik/2611>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021a, Aralık). 20. *Millî Eğitim Şûrası kararları*.
<https://tkb.meb.gov.tr/www/milli-egitim-suralari/dosya/12>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2021b, Haziran). *Personel Genel Müdürlüğü E-68898891-10.07.01-26043924 sayılı Ek Ders Ücreti Karşılığında Yapılacak Görevlendirmeler konulu yazısı*.
https://solhan.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_08/26133628_12133130_ucre_tliogretmenlikbakanlikyazisi.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2022a, Eylül). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Tüm öğretmenler için yol haritası*.
<https://orgm.meb.gov.tr/www/bireysellestirilmis-egitim-programi-tum-ogretmenler-icin-yol-haritasi-kilavuzu-yayimlandi/icerik/2095>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2022b, Mart). *Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü E-10096465-622.03-44805743 sayılı Sınıf Rehber Öğretmenliği konulu yazısı*.
<https://afyon.meb.gov.tr/2022/03/08/45154989.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2025a). *Millî Eğitim Bakanlığı özel eğitim hizmetleri etik yönergesi*.
<https://orgm.meb.gov.tr/www/mill-egitim-bakanligi-ozel-egitim-hizmetleri-etik-yonergesi-yayimlandi/icerik/3315>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2025b). *Uzman öğretici yetiştirme kursu*.
https://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2025_03/10170314_uzman_ogretici_yetistirme_kursu.pdf
- Mills, G. (2017). *Action research: A guide for the teacher researcher* (6th ed.). Pearson.

- Mills, G. E. and Gay, L. R. (2019). *Educational research: Competencies for analysis and applications* (12th ed.). Pearson.
- Minick, B. A. and School, B. A. (1982). The IEP process can computers help? *Academic Therapy*, 18(2), 141-148. <https://doi.org/10.1177/105345128201800202>
- Minor, L. N. (2025). *Exploring job demands and resources of special education teacher retention: A phenomenological study* (Publication No. 32040053) [Doctoral dissertation, Liberty University]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Mogalakwe, M. (2006). The use of documentary research methods in social research. *African Sociological Review*, 10(1), 221-230. <https://www.jstor.org/stable/afrisocirevi.10.1.221>
- More, C. M. and Hart, J. E. (2013). Maximizing the use of electronic individualized education program software. *Teaching Exceptional Children*, 45(6), 24-29. <https://doi.org/10.1177/004005991304500603>
- More, C. M. and Hart-Barnett, J. E. (2014). Developing individualized IEP goals in the age of technology: Quality challenges and solutions. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 58(2), 103-109. <https://doi.org/10.1080/1045988X.2013.782533>
- Mueller, T. G., Massafra, A., Robinson, J. and Peterson, L. (2019). Simulated individualized education program meetings: Valuable pedagogy within a preservice special educator program. *Teacher Education and Special Education*, 42(3), 209-226. <https://doi.org/10.1177/0888406418788920>
- National Autism Center. (2015). *Findings and conclusions: National standards project, phase 2*. <https://www.nationalautismcenter.org/national-standards-project/results-reports/>
- Nellah, K. J., Awori, B. B. and Wamocho, F. I. (2022). Implementation of individualized educational plan and its challenges in Ngala secondary school for the deaf, Nakuru County, Kenya. *European Journal of Special Education Research*, 8(4), 180-193. <http://dx.doi.org/10.46827/ejse.v8i4.4504>
- O'Connor-Holdren, N. R. (2017). *Training pre-service special education teachers to facilitate meaningful parent participation in IEPs using simulated meetings* (Publication No. 10624019) [Doctoral dissertations, University of California]. ProQuest Dissertations and Theses.
- Odabaşı, H. F. (2013). Yetişkin eğitiminin kuramsal temelleri. İçinde I. Kabakçı Yurdakul (Eds.), *Öğretmenlikte mesleki gelişim* (ss. 29-58). Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Organisation for Economic Co-Operation and Development. (2019, June). *TALIS 2018 results (Volume I): Teachers and school leaders as lifelong learners*, TALIS. <https://www.oecd.org/education/talis-2018-results-volume-i-1d0bc92a-en.htm>
- Ornstein, A. C. and Hunkins, F. P. (2016). *Curriculum: foundations, principles, and issues* (7th ed.). Pearson.
- Öksüz, K. (2019). Özel eğitim kurumlarında görev yapan yöneticilerin karşılaştıkları personel kaynaklı problemler ve çözüm stratejileri. *Uluslararası Liderlik Eğitimi Dergisi*, 2(2), 46-53. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/858557>

- Özan, S. ve Sarıca, A. D. (2021). Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Sınıf ve rehberlik öğretmenlerinin deneyimleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 22(1), 147-174. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.664973>
- Özdemir, D. ve Odluyurt, S. (2022). Otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamalar hakkındaki görüşleri. *Kesit Akademi Dergisi*, 8(30), 49-73. <http://dx.doi.org/10.29228/kesit.54150>
- Özdemir, L., Çıfci, H. ve Sayan, Ö. (2022). Tarihsel süreçte özel eğitim uygulamaları, kurumları ve görevli personellerin incelenmesi. *Atlas Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(9), 1-20. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2214213>
- Özdemir, R., Kısaç, B., Ünlü, E. ve Kaplan, G. (2020). The investigation of quality indicators of individualized education plan prepared in public schools. *European Journal of Special Education Research*, 6(1), 129-141. <http://dx.doi.org/10.46827/ejse.v6i1.3164>
- Özkan, U. B. (2020). *Eğitim bilimleri için doküman inceleme yöntemi*. Pegem Akademi.
- Öztürk, C. Ç. ve Eratay, E. (2010). Eğitim uygulama okuluna devam eden zihin engelli öğrencilerin öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı hakkında görüşlerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 145-159. <https://dergipark.org.tr/en/pub/aibuefd/issue/1499/18144>
- Özyürek, M. (2008). Nitelikli öğretmen yetiştirmede sorunlar ve çözümler: Özel eğitim örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 189-226. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/256317>
- Özyürek, M. (2014). *Bireyselleştirilmiş eğitim programı temelleri ve geliştirilmesi*. Kök Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Sage Publication.
- Pektaş, H. (2008). *Özel eğitim programlarından ve farklı programlardan mezun öğretmenlerin BEP kullanma durumlarının saptanması* (Yayın Numarası: 218916) [Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Polatlı, B. (2023). *Türkiye’de taşınalı eğitim alanında yapılmış lisansüstü tezlerin tematik analizi* (Tez No: 797410) [Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Polloway, E. A., Serna, L., Patton, J. and Bailey, J.W. (2012). *Strategies for teaching learners with special needs*. Pearson.
- Powers, K. M., Gil-Kashiwabara, E., Geenen, S. J., Powers, L. E., Balandran, J. and Palmer, C. (2005). Mandates and effective transition planning practices reflected in IEPs. *Career Development and Transition for Exceptional Individuals*, 28(1), 47-59. <https://doi.org/10.1177/08857288050280010701>
- Pretti-Frontczak, K. and Bricker, D. (2000). Enhancing the quality of individualized education plan (IEP) goals and objectives. *Journal of Early Intervention*, 23(2), 92-105. <https://doi.org/10.1177/105381510002300204>
- Pürsün, T., Okutan, S. ve Atbaşı, Z. (2021). Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi ile özel eğitim okullarında görev yapan öğretmenlerin iş birliğine ilişkin görüşleri.

- Quinn, S. (2024). *A modified “Talk Aloud Problem Solving” intervention to improve IEP decision making in pre-service special education teachers* (Publication No. 31328740) [Doctoral dissertations, University of Oregon]. ProQuest Dissertations and Theses.
- Quinn, S. and Machalicek, W. (2025). IEP meeting facilitation strategies for meaningful inclusion of students with disabilities. *TEACHING Exceptional Children*, 57(4), 256-265. <https://doi.org/10.1177/00400599241242121>
- Rakap, S. (2015). Quality of individualised education programme goals and objectives for preschool children with disabilities. *European Journal of Special Needs Education*, 30(2), 173-186. <https://doi.org/10.1080/08856257.2014.986909>
- Rakap, S. and Balikci, S. (2024). Enhancing IEP goal development for preschoolers with autism: A preliminary study on ChatGPT integration. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, <https://doi.org/10.1007/s10803-024-06343-0>
- Rakap, S., Balikci, S., Kalkan, S., Coleman, H., Aydin, B. and Gulboy, E. (2025). Examining long-term impacts of a training programme to improve quality of IEP goals. *European Journal of Special Needs Education*, 40(1), 35-52. <https://doi.org/10.1080/08856257.2024.2314423>
- Rashid, S. M. M. and Wong, M. T. (2023). Challenges of implementing the individualized education plan (IEP) for special needs children with learning disabilities: Systematic literature review (SLR). *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 22(1), 15-34. <https://doi.org/10.26803/ijlter.22.1.2>
- Rohlwing, R. L. and Spelman, M. (2014). Characteristics of adult learning: Implications for the design and implementation of professional development programs. In L. E. Martin, S. Kragler, D. J. Quatroche, K. L. Bauserman (Eds.), *Handbook of professional development in education* (pp. 231-245). The Guildfor Press.
- Ruble, L. A., McGrew, J., Dalrymple, N. and Jung, L. A. (2010). Examining the quality of IEPs for young children with autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 40(12), 1459-1470. <https://doi.org/10.1007/s10803-010-1003-1>
- Ruppar, A. L. and Gaffney, J. S. (2011). Individualized education program team decisions: A preliminary study of conversations, negotiations, and power. *Research and Practice for Persons with Severe Disabilities*, 36(1-2), 11-22. <https://doi.org/10.2511/rpsd.36.1-2.11>
- Saban, A. (2021). Eylem araştırması aracılığıyla program geliştirme: Uygulayıcılar için bir model önerisi. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 11(1), 299-354. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2021.009>
- Sanches-Ferreira, M., Lopes-dos-Santos, P., Alves, S., Santos, M. and Silveira-Maia, M. (2013). How individualised are the individualised education programmes (IEPs): An analysis of the contents and quality of the IEPs goals. *European Journal of Special Needs Education*, 28(4), 507-520. <https://doi.org/10.1080/08856257.2013.830435>
- Sanderson, K. A. (2023). “Be prepared to fight like hell”: Parent advice for IEP meetings. *Exceptionality*, 31(5), 344-361. <https://doi.org/10.1080/09362835.2023.2184819>

- Sarı, H. ve Gülsöz, T. (2020). Özel eğitim uygulama okulunda görevlendirme yoluyla çalışan öğretmenlerin çalışma isteklerinin incelenmesi. *Uluslararası Karamanoğlu Mehmetbey Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 194-201. <https://doi.org/10.47770/ukmead.839411>
- Seferoğlu, S. S. (2004). Öğretmen yeterlilikleri ve mesleki gelişim. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 58(1), 40-45. <https://124.im/DJG2YM>
- Shao, L. Y., Zhou, X. L., Huang, X. and Deng, J. Y. (2022). Investigation and research on the current situation of IEP formulation and implementation in Guangxi special education schools. *Adult and Higher Education*, 4(2), 114-126. <https://doi.org/10.23977/aduhe.2022.040214>
- Shriner, J. G., Carty, S. J., Rose, C. A., Shogren, K. A., Kim, M. and Trach, J. S. (2012). Effects of using a web-based individualized education program decision-making tutorial. *The Journal of Special Education*, 47(3), 175-185. <https://doi.org/10.1177/0022466912453940>
- Smith, S. (2016). *Evaluating the effectiveness of a statewide standards-based individualized education program initiative* (Publication No. 10192462.) [Doctoral dissertation, Wilmington University]. ProQuest Dissertations and Theses Global.
- Smith, S. W. (1990). Comparison of individualized education programs (IEPs) of students with behavioral disorders and learning disabilities. *The Journal of Special Education*, 24(1), 85-100. <https://doi.org/10.1177/002246699002400107>
- Söğüt, D. A. ve Deniz, S. (2018). Sınıf öğretmenlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlamada karşılaştıkları güçlükler ve kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Erzincan Journal of Education Faculty*, 2(20), 423-443. <https://doi.org/10.17556/erziefd.402532>
- Swain, K. D., Hagaman, J. L. and Leader-Janssen, E. M. (2022). Teacher-reported IEP goal data collection methods. *Preventing School Failure: Alternative Education for Children and Youth*, 66(2), 1-8. <https://doi.org/10.1080/1045988X.2021.1980849>
- Şahin, A. ve Gürlü, B. (2018). Destek eğitim odasında ve kaynaştırma ortamlarında çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlama sürecinde yaşadıkları güçlüklerin belirlenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(29), 594-625. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.437206>
- Şahin, H. ve Kurt, A. (2021). Eğitimde program geliştirme sürecinde temel kavramlar. İçinde H. Sucuoğlu ve M. Gökdağ Baltaoğlu (Eds.), *Eğitimde program geliştirme* (ss. 1-19). Lisans Yayıncılık.
- Şahin, M. B. ve Akdağ, M. (2023). Bireyselleştirilmiş eğitim planları ile ilgili yapılmış çalışmaların betimsel analizi. *Journal of International Management Educational and Economics Perspectives*, 11(2), 160-169. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jimeep/issue/81520/1385585>
- Şahin, S. ve Ergenekon Y. (2023, 25-27 Ekim). Meslek İçin Birlik: Özel Eğitim Alanındaki Bir Mesleki Birliğe İlişkin Paydaş Deneyimleri [Sözlü bildiri]. 33. Özel Eğitim Kongresi, Trabzon, Türkiye.

- Şahin, S., Ergenekon Y. ve Uzuner, Y. (2023, 20-23 Eylül). *Bireyselleştirilmiş eğitim programına ilişkin iki uzmanın görüşlerinin incelenmesi: İkili/karşılıklı görüşme* [Sözlü bildiri]. International Education Congress (EDUCongress) 2023, Ankara, Türkiye.
- Tabak, S. (2021). Program geliştirmede amaçlar. İçinde H. Sucuoğlu ve M. Gökdağ Baltaoğlu (Eds.), *Eğitimde program geliştirme* (ss. 121-146). Lisans Yayıncılık.
- Talu, A. A. ve Tezci, E. (2025). Türkiye’de öğretmen yetiştirme konulu çalışmalara dair sistematik bir inceleme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 64, 1978-2005. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1605160>
- TEDMEM (2009, Kasım). *Öğretmen yeterlikleri özet rapor*. https://ted.org.tr/wp-content/uploads/2024/03/Ogretmen_Yeterlik_Kitap_Ozet_rapor.pdf
- TEDMEM (2019, Ağustos). TALIS 2018 sonuçları ve Türkiye üzerine değerlendirmeler. <https://tedmem.org/yayinlar-detay/talis-2018-sonuclari-ve-turki-ye-uzeri-ne-degerlendi-rmeler>
- TEDMEM (2022, Ocak). 2022 Eğitim değerlendirme raporu. <https://tedmem.org/storage/publications/February2023/T7pGRF8oRV9bZSX7YDju.pdf>
- Tekin İftar, E., Genç Tosun, D. ve Özen, A. (2023). Özel eğitim öğretmenlerinin bilimsel dayanaklı uygulamalara ilişkin bilgileri, deneyimleri ve mesleki gelişim gereksinimleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 58, 3209-3235. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1368139>
- Tekin-İftar, E. (2019). Özel eğitimde bilimsel dayanaklı uygulamalar: Tarihçe, tanım ve öneriler. *Araştırmadan Uygulamaya Özel Eğitim Dergisi*, 1(1), 15-20.
- Toledo, C. A. (2023). Role play: Actualizing the IEP meeting for pre-service teachers. *The Qualitative Report*, 28(1), 92-109. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2023.5635>
- Toprak, Ö. F. and Çolak, A. (2024). IEP team members’ experiences on the process of preparing individualized education program in a secondary school. *Journal of Theoretical Educational Science*, 17(2), 351-375. <https://doi.org/10.30831/akukeg.1325209>
- Toprak, Ö. F. ve Ergenekon, Y. (2022). BEP toplantıları. İçinde Y. Ergenekon (Ed.), *Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması* (ss. 31-42). Vize Akademik.
- Tralli, R. (2024). *Specially designed instruction for special education: A guide to ensuring quality IEP implementation*. Routledge.
- Tuna, İ. (2021). *Özel eğitim alanında çalışan branş öğretmenlerinin özel eğitim alanına yönelik mesleki ihtiyaçlarının belirlenmesi* (Yayın Numarası: 700935) [Yüksek lisans tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Twachtman-Cullen, D. and Twachtman-Bassett, J. (2011). *The IEP from A to Z: How to create meaningful and measurable goals and objectives*. John Wiley & Sons.
- Ulay, G. (2018). *Özel eğitim öğretmenliği lisans programının zihin engelliler öğretmenliği yeterlikleri açısından incelenmesi (Sakarya ili örneği)* (Yayın

- Numarası: 510716) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Uluslararası Büyük Eğitimciler ve Özel Eğitimciler Derneği. (2022, Temmuz). *BEPMATİK yazılımı kullanım klavuzu*. <https://bepmatik.net/doc/bepmatik-kullanım-klavuzu.pdf>
- United States Department of Education. (1990). *Public law 101-476 Education of the Handicapped Act Amendments of 1990*. <https://www.govinfo.gov/content/pkg/STATUTE-104/pdf/STATUTE-104-Pg1103.pdf>
- United States Department of Education. (2004). *Individuals with disabilities education act*. <https://sites.ed.gov/idea/IDEA-History#2000s-10s>
- Uysal, Ç. (2021). *Güce güç katmak: Bütünleştirme uygulamalarındaki okul öncesi öğretmenlerini güçlendirme süreci* (Yayın Numarası: 705212) [Doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Uzun, S., Arı, S., Yıldız, R. ve Turhan, Z. (2024). Sınıf öğretmenlerinin bakışıyla özel eğitim sınıflarında karşılaşılan sorunlar. *Journal of Curriculum and Educational Studies*, 2(3), 30-67. <https://doi.org/10.5281/zenodo.12523115>
- Uzuner, K. (2021). *Eğitici Gelişim Programı uygulayan tıp fakültelerinde program uygulayıcılarının görüşlerinin incelenmesi* (Yayın Numarası: 681149) [Doktora tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Uzuner, Y. (2019). Eylem araştırması ve özel eğitimde “araştırmacı öğretmen” yetiştirmek. *Araştırmadan Uygulamaya Özel Eğitim Dergisi* 1(3), 13-20.
- Ünlüol Ünal, N., Karal, M. A. and Tan, S. (2022). Examining the effect of interactive feedback procedure on the individualized education program (IEP) goals. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 11(3), 602-616. <https://doi.org/10.14686/buefad.1052406>
- Van Bostel, J. M. (2017). Common core expertise for special education teachers: What do special education administrators think is important? *Teacher Education Quarterly*, 44(3), 57-73. <https://www.jstor.org/stable/90010903>
- Vitteck, J. E. (2015). Promoting special educator teacher retention: A critical review of the literature. *Sage Open*, 5(2), 1-6. <https://doi.org/10.1177/2158244015589994>
- Vuran, S. (2007). Bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP). İçinde O. Gürsel (Ed.), *Bireyselleştirilmiş eğitim programlarının geliştirilmesi* (ss. 1-12). Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Vuran, S., Bozkuş Genç, G. ve Sani Bozkurt, S. (2017). İş birliği ile bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme süreci: Durum çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 18(02), 165-184. <https://doi.org/10.21565/oztegitimdergisi.316362>
- Wandry, D., Wehmeyer, M. L. and Glor-Scheib, S. (2013). *Life centered education. Teachers guide*. Council for Exceptional Children.
- Waterfield, D. A., Coleman, O. F., Welker, N. P., Kennedy, M. J., McDonald, S. D. and Cook, B. G. (2025). IEPs in the Age of AI: Examining IEP goals written with and

- without ChatGPT. *Journal of Special Education Technology*. Erken çevrim içi görünüm. <https://doi.org/10.1177/01626434251324592>
- Wells, M. (2014). Elements of effective and sustainable professional learning. *Professional Development in Education*, 40(3), 488-504. <https://doi.org/10.1080/19415257.2013.838691>
- Whitby, P. J., Marx, T., McIntire, J. and Wienke, W. (2013). Advocating for students with disabilities at the school level: Tips for special educators. *Teaching Exceptional Children*, 45(5), 32-39. <https://doi.org/10.1177/004005991304500504>
- Winterman, K. G. (2014). The accomodation and modification process. In K. G. Winterman and C. E. Rosas (Eds.), *The IEP checklist: Your guide to creating meaningful and compliant IEPs* (pp. 47-67). Paul H. Brookes Publishing.
- Woolf, S. B. (2019). Critical skills for special educator effectiveness: Which ones matter most, and to whom? *Teacher Education and Special Education*, 42(2), 132-146. <https://doi.org/10.1177/0888406418776714>
- Wright, W. D., Wright, P. D. and O'Connor, S. W. (2016). *Wrightslaw: All about IEPs*. Harbor House Law Press.
- Yaralı, D. (2021). Program geliştirmede içerik. İçinde H. Sucuoğlu ve M. Gökdağ Baltaoğlu (Eds.), *Eğitimde program geliştirme* (ss. 149-171). Lisans Yayıncılık.
- Yaşar, H. Y. ve Pamuk, A. (2024). Türkiye’de yayınlanan öğretmen yeterlik belgelerinin değerlendirilmesi. *International Journal of Social Science Research*, 12(3), 210-237. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijssresearch>
- Yazıcıoğlu, T. ve Sümer Dodur, H. M. (2021). An action research in inclusive preschool classrooms: An example of individualized education programs (IEPS) *International Journal of Eurasian Education and Culture*, 6(13), 1549-1585. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoecc.379>
- Yazıcıoğlu, T. ve Sümer Dodur, H. M. (2023). The effect of bite-sized learning on teachers’ qualifications to prepare individualized educational program. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 24(2), 1500-1528. <https://doi.org/10.29299/kefad.1268333>
- Yell, M. L., Collins, J., Kumpiene, G. and Bateman, D. (2020). The individualized education program: Procedural and substantive requirements. *TEACHING Exceptional Children*, 52(5), 304-318. <https://doi.org/10.1177/0040059920906592>
- Yell, M. L., Conroy, T., Katsiyannis, A. and Conroy, T. (2013). Individualized education programs and special education programming for students with disabilities in urban schools. *Fordham Urban Law Journal*, 41(2), 669-714. <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/frdurb41&div=20&id=&page=>
- Yell, M., Katsiyannis, A., Ennis, R. P. and Losinski, M. (2013). Avoiding procedural errors in individualized education program development. *TEACHING Exceptional Children*, 46(1), 56-64. <https://doi.org/10.1177/0040059916662204>
- Yener, C. ve Dayı, E. (2021). Kaynaştırma öğrencileri ile çalışma yapan uzmanlar arasındaki BEP sürecindeki iş birliğinin uzman ve aile görüşlerine dayalı olarak

- belirlenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 76-93. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/858246>
- Yıkmış, A., Özak, H., Acar, Ç. ve Karabulut, A. (2015). Öğretmen adaylarının zihin engelliler sınıf öğretmenleri ve uygulama sınıflarına ilişkin görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(Özel Sayı), 297-306. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2015.15.0-5000128665>
- Yıldırım, A. ve Çobanoğlu, R. (2025). Türkiye’de öğretmen eğitimi: Erken Cumhuriyet Dönemi’nden günümüze gerçekleşen değişimlerin analizi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 23(1), 382-415. <https://doi.org/10.37217/tebd.1519546>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Güncellenmiş 12. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, S. (2024). *Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden okul öncesi dönem özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) geliştirme sürecinin incelenmesi* (Yayın Numarası: 856976) [Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, M. ve Bayar, A. (2019). Özel eğitim sınıflarında görev yapan alan dışı öğretmenlerin yaşadığı zorluklar ve çözüm önerilerinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, (98), 355-374. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.36798>
- Yılmaz-Fındık, L. (2025). The development of adult education. In L. Yılmaz-Fındık (Ed.), *Exploring adult education through learning theory* (pp. 1-29). IGI Global Scientific Publishing.
- Yükseköğretim Kurulu. (2024). *Meslek atlası: Özel eğitim öğretmenliği*. <https://yokatlas.yok.gov.tr/meslek-lisans.php?b=20903>
- Yükseköğretim Kurulu. (2024). *YÖK'ten eğitim fakültelerine önemli yetki devri kararı* <https://yok.gov.tr/gundem/haberler/469>
- Zeitlin, V. M. and Curcic, S. (2014). Parental voices on individualized education programs: ‘Oh, IEP meeting tomorrow? Rum tonight!’. *Disability & Society*, 29(3), 373-387. <https://doi.org/10.1080/09687599.2013.776493>

EKLER

EK-1. Etik Kurul Karar Belgesi

Etik Kayıt Tarihi: 15.10.2024		Protokol No: 800458		Tarih: 22.07.2025	
					
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ					
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU					
KARAR BELGESİ					
ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	BAP Projesi- Doktora Tez Çalışması				
KONU:	Sosyal Bilimler				
BAŞLIK:	Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması				
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON				
TEZ YAZARI:	Simla ŞAHİN				
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-				
KARAR:	Olumlu				

EK-2. MEB Araştırma İzni

T.C.
VALELİKİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı :
Konu : Araştırma İzni (Sisila ŞAHİN)

18.05.2023

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 26/04/2023 tarihli ve E-63784619-605.01-519273 sayılı yazımız.
c) 17/05/2023 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihinsel Engelliler Eğitimi Bilim Dalı Doktora Programına öğrencisi Sisila ŞAHİN'in "Özel Eğitim Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması" konulu araştırmasına uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın; Özel Eğitim Uygulama Okulu (I-II-III. Kademe), Eğitim Uygulama Okulu (I-II-III. Kademe), Özel Eğitim Uygulama Okulu (III. Kademe) ile Özel Eğitim Uygulama Okulu (I-II. Kademe) müdürlüğünde görev yapmakta olan yönetici ve öğretmenler, eğitim gören öğrenciler ile öğrencilerin velilerine eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesi ilgi (c) komisyon tutanağı ile uygun görülmektedir. Müdürlüğünüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğünüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğünüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonuçlarının çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde elektronik ortamda @meb.gov.tr e-posta adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Aran/Rica ederim.

İl Millî Eğitim Müdürü V.

Ek:

- 1-Genelge (3 Sayfa)
- 2-Ehveteyn Onay Formu (3 Sayfa)
- 3-Gözetili Katılım Formları (12 Sayfa)
- 4-Yan Yapılandırılmış Görüşme Formları (7 Sayfa)
- 5-BEP Envanteri (4 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:
Anadolu Üniversitesi Rektörlüğüne

Bilgi:

İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne
İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne

EK-3. Öğretmen Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu

ÖĞRETMEN BİLGİLENDİRME VE GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu “*Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması*” başlıklı doktora tez araştırmasına katılan özel eğitim öğretmenleri için hazırlanmıştır.

Danışman : Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON

Yürütücü : Arş. Gör. Simla ŞAHİN

Kurum : Anadolu Üniversitesi

Proje : Doktora Tez Araştırması

Bu form iki bölümden oluşmaktadır:

- **Bilgilendirme Bölümü:** Bu bölümde sizlerle araştırma hakkındaki bilgiler paylaşılmaktadır.
- **Gönüllü Katılım Belgesi Bölümü:** Bu bölümde araştırmaya katılmayı kabul ederseniz imzalı onayınız istenecektir. Katılımcılara “Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu”nun doldurulmuş ve imzalı bir kopyası verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM: BİLGİLENDİRME

“*Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması*” başlıklı araştırma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü’nde çalışmakta olan Arş. Gör. Simla ŞAHİN’in Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Eğitimi Doktora Programı bünyesinde yürüttüğü doktora tez çalışmasıdır. Formun amacı, “*Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması*” başlıklı araştırmaya sizleri davet etmek ve araştırma hakkında sizlere bilgi sunmaktır. Araştırmaya ilişkin anlamadığınız bir kısım ya da sormak istediğiniz bir soru olursa aşağıda belirtilen iletişim adreslerinden araştırmacı Arş. Gör. Simla ŞAHİN’e ya da doktora tez danışmanı Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON’a istediğiniz zaman ulaşabilirsiniz.

Araştırmanın Amacı: Araştırmanın amacı, özel eğitim ortamlarında gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı

(BEP) hazırlama ve uygulama sürecinin betimlenmesi ve BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi sürecinin incelenmesidir.

Araştırma Süreci: Bu araştırmanın yaklaşık üç eğitim-öğretim dönemi sürmesi öngörülmektedir. Araştırmada bir dönem BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin durum belirleme ve ihtiyaç analizine yönelik veri toplanması, ikinci dönem tasarlanan eğitim programının sunulması ve üçüncü dönem değerlendirme ve yansıtmaya ilişkin veri toplaması planlanmaktadır. Bu süreçte sizlerden saha notları, görüşmeler, araştırmacı günlüğü, belgeler ve süreçte ortaya çıkan ürünlerin incelenmesi yoluyla veri toplanacaktır. Görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kaydedilmesi planlanmaktadır.

Araştırma Kapsamında Sizden Beklenenler: Araştırma kapsamında sizden beklenenler sınıfınızda yapılan günlük çalışma düzeninizi bozmadan uygulamalarınıza devam etmeniz, yapacağımız görüşmelerde sorulara içtenlikle yanıt vermeniz, öğrencileriniz için hazırladığımız BEP'leri ve süreç içerisinde gelişen ilgili ürünleri benimle paylaşmanız, araştırma sürecinde günlük tutmanız, süreç içerisinde tasarlanan mesleki gelişim programına ve planlanan toplantılara katılım göstermenizdir. Araştırma sürecinde oluşabilecek durumlar için iş birliğiniz önemlidir. Sizin araştırmaya çok büyük ve önemli katkılar sunacağınızı ve araştırmanın yönünü belirleyeceğinizi düşünmekteyiz.

Gönüllülük Esası ve Haklar: Sizlerin bu araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Veri toplama aşamasında size rahatsızlık verebilecek herhangi bir olası durumla karşılaşmayacaksınız. Araştırma süresince herhangi bir nedenle rahatsızlık hissederseniz istediğiniz zaman araştırmadan ayrılma hakkına sahipsiniz. Araştırmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler araştırma kapsamından çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gizlilik: Araştırmada gizlilik çok önemlidir. Bu araştırmada sizinle ilgili hiçbir bilgi kimliğinizi açıklayıcı bir şekilde kullanılmayacaktır. Araştırma kapsamında toplanan veriler sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır. Araştırma verileri sadece araştırmacı, tez danışmanı ve tez izleme komitesi (TİK) ile paylaşılacak ve veriler bu kişilerin dışındaki üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Bu bilgilerin sadece araştırma amaçlı kullanılacağından emin olabilirsiniz. İstemeniz halinde toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır. Araştırmada tüm katılımcılara gerçek isimlerini çağrıştırmayacak kod isimler verilecektir. Sizden toplanan veriler, gizlilik yöntemiyle korunacak ve araştırma bitiminde beş yıl süreyle araştırmacı tarafından arşivlenecek,

sonrasında ise imha edilecektir. Gizlilik koşullarının sağlanması araştırmacının sorumluluğundadır.

Bulgu Paylaşımı: Araştırma sona erdikten sonra araştırmanın bulguları, bilimsel amaçlı olarak kişisel bilgiler ve ayrıntılar verilmeksizin topluma açık olarak paylaşılacaktır. Örneğin araştırma verileri bilimsel toplantılarda sunulabilir ya da hakemli dergilerde makale olarak yayımlanabilir. Her katılımcı araştırma bulgularının tümüne ayrıntılı olarak erişme hakkına sahiptir.

Araştırmayla İlgili Olası Sorularınız İçin İletişim Bilgisi: Herhangi bir sorunuz olursa dilediğiniz zaman ve çekinmeden araştırmacıya sorabilirsiniz. Araştırmanın ilerleyen zamanlarında sorularınız olursa aşağıdaki iletişim bilgilerinden araştırmacı olarak bana dilediğiniz her zaman ulaşabilirsiniz.

Araştırmacı : Simla ŞAHİN

Adres :

E-posta :

GSM :

Danışman : Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON

Adres :

İKİNCİ BÖLÜM: GÖNÜLLÜ KATILIM

“Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması” başlıklı araştırmaya katılmak üzere araştırmaya davet edildim. Yapılan bilgilendirmeyi okudum. Bu araştırmaya kendi isteğimle gönüllü olarak katılmayı, istediğim takdirde araştırmadan ayrılabileceğimi ve araştırma kapsamında elde edilen bilgilerin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağını bilerek kabul ediyorum.

Katılımcının;

Adı-Soyadı :

Tarih :

İmzası :

Araştırmacının;

Adı-Soyadı :

Tarih :

İmzası :

EK-4. Ebeveyn Onay Formu

EBEVEYN ONAY FORMU

Sayın,

Elinizdeki onay formu araştırmaya ve araştırma sürecindeki haklarınıza ilişkin bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır. Bu araştırma Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Eğitimi Doktora Programı'nda yürütülen doktora tezi kapsamında Arş. Gör. Simla ŞAHİN tarafından Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON'un danışmanlığında gerçekleştirilmektedir.

Araştırmanın amacı, özel eğitim ortamlarında gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlama ve uygulama sürecinin betimlenmesi ve BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi sürecinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda saha notları, görüşmeler, belge incelemesi ve süreç içerisinde gelişen çeşitli ürünlerin incelenmesi yoluyla veri toplanması planlanmaktadır. Yürütülen araştırmanın özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlama ve uygulama sürecini desteklemede ve gelişimsel yetersizliği olan bireylere sunulan eğitim hizmetlerinin geliştirilmesinde önemli olduğu düşünülmektedir. Araştırma süreci aşağıda sıralanan noktalar dikkate alınarak gerçekleştirilecektir:

- Çalışmaya katılım tümüyle gönüllülük esasına dayanmaktadır.
- Araştırmada çocuğunuzun devam ettiği sınıftan veri toplanacaktır.
- Araştırmada çocuğunuzun kimlik bilgileri gizli tutulacaktır. Çocuğunuzun ismi araştırma raporunda yer almayacaktır. Araştırma raporunda çocuğunuzun gerçek ismini çağrıştırmayacak kod isim kullanılacaktır.
- Elde edilen veriler araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacaktır.
- Araştırma verileri bilimsel amaçlar doğrultusunda kongrelerde, seminerlerde, lisans ve lisansüstü derslerde bilimsel ve nitelikli iyi örnekler olarak sunulabilir. Ancak araştırma verileri hiçbir şekilde araştırmacılar dışındaki üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.
- İsterseniz çocuğunuzdan elde edilen verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Veri toplama sırasında araştırmacının araştırma amacını aşan, size ya da çocuğunuza rahatsızlık verebilecek herhangi bir sorusu ya da talebi olmayacaktır.

Ancak yine de araştırma sırasında herhangi bir nedenle rahatsızlık hissedecek olursanız çocuğunuzun araştırmadan ayrılma hakkı bulunmaktadır.

- Herhangi bir nedenle araştırmadan ayrılmanız durumunda çocuğunuzdan toplanan veriler araştırma kapsamından çıkarılacak ve imha edilecektir.
- Çocuğunuzdan toplanan veriler gizlilik yöntemiyle korunacak ve araştırma bitiminde beş yıl süreyle araştırmacılar tarafından arşivlenecek, sonrasında ise imha edilecektir.

Ebeveyn Onay Formu’nu okumak için zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz. Bu formun altında yer alan *“Ebeveyn Onay Formu’nu okudum, anladım. Bu çalışmaya çocuğumun istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilceğini ve araştırmada elde edilen bilgilerin sadece bilimsel amaçlarla kullanılmasını bilerek katılmasını kabul ediyorum.”* seçeneğini işaretlediğinizde çocuğunuzun araştırmaya katılımına izin vermiş olacaksınız. Araştırma sürecinde aklınıza takılan bir soru olduğunda aşağıda yer alan iletişim bilgilerini kullanarak Arş. Gör. Simla ŞAHİN’e istediğiniz zaman ulaşabilirsiniz.

Araştırmacı : Arş. Gör. Simla ŞAHİN

Adres :

İş Tel :

Cep Tel :

E-posta :

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Yasemin Ergenekon

Adres :

İş Tel :

E-posta :

- ☐ **Ebeveyn Onay Formu’nu okudum, anladım. Bu çalışmaya çocuğumun istediğim takdirde çalışmadan ayrılabilceğini ve araştırmada elde edilen bilgilerin sadece bilimsel amaçlarla kullanılmasını bilerek katılmasını kabul ediyorum.**

- ☐ **Araştırmaya katılmayı kabul etmiyorum.**

Katılımcının;

Adı-Soyadı :

Tarih :

İmzası :

Araştırmacının;

Adı-Soyadı :

Tarih :

İmzası :

EK-5. Okul Yöneticileri Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu

OKUL YÖNETİCİLERİ BİLGİLENDİRME VE GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Bu Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu “*Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması*” başlıklı doktora tez araştırmasına katılan okul yöneticileri için hazırlanmıştır.

Danışman : Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON

Yürütücü : Arş. Gör. Simla ŞAHİN

Kurum : Anadolu Üniversitesi

Proje : Doktora Tez Araştırması

Bu form iki bölümden oluşmaktadır:

- **Bilgilendirme Bölümü:** Bu bölümde sizlerle araştırma hakkındaki bilgiler paylaşılmaktadır.
- **Gönüllü Katılım Belgesi Bölümü:** Bu bölümde araştırmaya katılmayı kabul ederseniz imzalı onayınız istenecektir. Katılımcılara “Bilgilendirme ve Gönüllü Katılım Formu”nun doldurulmuş ve imzalı bir kopyası verilecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM: BİLGİLENDİRME

“*Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması*” başlıklı araştırma, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü’nde çalışmakta olan Arş. Gör. Simla ŞAHİN’in Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Zihin Engelliler Eğitimi Doktora Programı bünyesinde yürüttüğü doktora tez çalışmasıdır. Formun amacı, “*Özel Eğitim Ortamlarındaki Öğretmenlerin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması*” başlıklı araştırmaya sizleri davet etmek ve araştırma hakkında sizlere bilgi sunmaktır. Araştırmaya ilişkin anlamadığınız bir kısım ya da sormak istediğiniz bir soru olursa aşağıda belirtilen iletişim adreslerinden araştırmacı Arş. Gör. Simla ŞAHİN’e ya da doktora tez danışmanı Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON’a istediğiniz zaman ulaşabilirsiniz.

Araştırmanın Amacı: Araştırmanın amacı, özel eğitim ortamlarında gelişimsel yetersizliği olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin bireyselleştirilmiş eğitim programı

(BEP) hazırlama ve uygulama sürecinin betimlenmesi ve BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi sürecinin incelenmesidir.

Araştırma Süreci: Bu araştırmanın yaklaşık üç eğitim-öğretim dönemi sürmesi öngörülmektedir. Araştırmada bir dönem BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin durum belirleme ve ihtiyaç analizine yönelik veri toplanması, ikinci dönem tasarlanan eğitim programının sunulması ve üçüncü dönem değerlendirme ve yansıtmaya ilişkin veri toplaması planlanmaktadır. Bu süreçte sizlerden saha notları, görüşmeler, araştırmacı günlüğü, belgeler ve süreçte ortaya çıkan ürünlerin incelenmesi yoluyla veri toplanacaktır. Görüşmelerin ses kayıt cihazıyla kaydedilmesi planlanmaktadır.

Araştırma Kapsamında Sizden Beklenenler: Araştırma kapsamında sizden beklenenler okulunuzdaki günlük çalışma düzeninizi bozmadan uygulamalarınıza devam etmeniz ve yapacağımız görüşmelerde sorulara içtenlikle yanıt vermenizdir. Araştırma sürecinde oluşagelen durumlar için iş birliğiniz önemlidir. Sizin araştırmaya çok büyük ve önemli katkılar sunacağınızı ve araştırmanın yönünü belirleyeceğinizi düşünmekteyiz.

Gönüllülük Esası ve Haklar: Sizlerin bu araştırmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Veri toplama aşamasında size rahatsızlık verebilecek herhangi bir olası durumla karşılaşmayacaksınız. Araştırma süresince herhangi bir nedenle rahatsızlık hissederseniz istediğiniz zaman araştırmadan ayrılma hakkına sahipsiniz. Araştırmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler araştırma kapsamından çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gizlilik: Araştırmada gizlilik çok önemlidir. Bu araştırmada sizinle ilgili hiçbir bilgi kimliğinizi açıklayıcı bir şekilde kullanılmayacaktır. Araştırma kapsamında toplanan veriler sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır. Araştırma verileri sadece araştırmacı, tez danışmanı ve tez izleme komitesi (TİK) ile paylaşılacak ve veriler bu kişilerin dışındaki üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Bu bilgilerin sadece araştırma amaçlı kullanılacağından emin olabilirsiniz. İstemeniz halinde toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır. Araştırmada tüm katılımcılara gerçek isimlerini çağrıştırmayacak kod isimler verilecektir. Sizden toplanan veriler, gizlilik yöntemiyle korunacak ve araştırma bitiminde beş yıl süreyle araştırmacı tarafından arşivlenecek, sonrasında ise imha edilecektir. Gizlilik koşullarının sağlanması araştırmacının sorumluluğundadır.

Bulgu Paylaşımı: Araştırma sona erdikten sonra araştırmanın bulguları, bilimsel amaçlı olarak kişisel bilgiler ve ayrıntılar verilmeksizin topluma açık olarak paylaşılacaktır.

Örneğin araştırma verileri bilimsel toplantılarda sunulabilir ya da hakemli dergilerde makale olarak yayımlanabilir. Her katılımcı araştırma bulgularının tümüne ayrıntılı olarak erişme hakkına sahiptir.

Araştırmayla İlgili Olası Sorularınız İçin İletişim Bilgisi: Herhangi bir sorunuz olursa dilediğiniz zaman ve çekinmeden araştırmacıya sorabilirsiniz. Araştırmanın ilerleyen zamanlarında sorularınız olursa aşağıdaki iletişim bilgilerinden araştırmacı olarak bana dilediğiniz her zaman ulaşabilirsiniz.

Araştırmacı : Simla ŞAHİN

Adres :

E-posta :

GSM :

Danışman : Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON

Adres :

İKİNCİ BÖLÜM: GÖNÜLLÜ KATILIM

“Özel Eğitim Ortamlarındaki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması” başlıklı araştırmaya katılmak üzere araştırmaya davet edildim. Yapılan bilgilendirmeyi okudum. Bu araştırmaya kendi isteğimle gönüllü olarak katılmayı, istediğim takdirde araştırmadan ayrılabilceğimi ve araştırma kapsamında elde edilen bilgilerin sadece bilimsel amaçlarla kullanılacağını bilerek kabul ediyorum.

Katılımcının;

Adı-Soyadı :

Tarih :

İmzası :

Araştırmacının;

Adı-Soyadı :

Tarih :

İmzası :

EK-6. Veri Toplama Çizelgesi Örneği

İnandırıcılık komitesi toplantıları/Tez İzleme Komitesi/Tez danışmanıyla görüşmeler						
Yarı-yapılandırılmış ve Yapılandırılmamış görüşmeler/Telefon görüşmeleri/WhatsApp yazışmaları						
Gözlem/Saha notları						
Belgeler						
Katılımcılarla yapılan toplantılar						
Modüllerin sunulması						
Katılımcılarla yapılan bireysel çalışmalar						
	No	Veri Türü/İçeriği	Tarih/Süre	Katılanlar	Ortam	Veri Kayıt
UYGULAMA ÖNCESİ	59	İnandırıcılık komitesi toplantısı-17	11.10.2023 12.30 101 dk	Y. Ergenekon Y. Uzuner	Y. Uzuner Ofis	Günlük Ses kaydı
	60	Derya Ö. ile telefon görüşmesi	12.10.2023 17.20 5 dk	Derya Ö.	Telefon	Günlük
	61	Derya Ö. ile yüz yüze görüşme	19.10.2023 14.30 20 dk	Derya Ö.	Okul bahçesi	Günlük
	62	Problem çözme toplantısı	20.10.2023 09.49 29 dk	Derya Ö. Zeynep Ö.	Sınıf	Ses kaydı Günlük
	63	Sınıf içi gözlem (Öğretmenlerin öğrencilerle çalışmaları)	20.10.2023 11.15 30 dk	Derya Ö. Zeynep Ö. Öğrenciler	Sınıf	Saha notları Günlük
	64	Müdürle yüz yüze görüşme (Okulun özellikleri)	20.10.2023 12.45 5 dk	Müdür	Okul bahçesi	Günlük
	65	İnandırıcılık komitesi toplantısı-18	30.10.2023 17.00 33 dk	Y. Ergenekon Y. Uzuner	Y. Uzuner Ofis	Günlük Ses kaydı
	66	Problem çözme toplantısı	02.11.2023 20.30 90 dk	Derya Ö. Zeynep Ö.	Zoom	Video kaydı Günlük
	67	İnandırıcılık komitesi toplantısı-19	06.11.2023 15.00 59 dk	Y. Uzuner	Y. Uzuner Ofis	Günlük Ses Kaydı
	68	Problem çözme toplantısı	09.11.2023 09.32 11 dk	Derya Ö. Zeynep Ö.	Sınıf	Günlük Ses kaydı
	69	Sınıf içi gözlem (Öğretmenlerin öğrencilerle çalışmaları)	09.11.2023 10.10 80 dk	Derya Ö. Zeynep Ö.	Sınıf	Saha notu

	70	Müdürle yüz yüze görüşme	09.11.2023 11.11 30 dk	Müdür	Müdür odası	Günlük
	71	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	09.11.2023 13.22 22 dk	Zeynep Ö.	Sınıf	Ses kaydı Günlük
	72	Derya Ö. ile bireysel çalışma	09.11.2023 14.02 11 dk	Derya Ö.	Sınıf	Ses kaydı Günlük
UYGULAMA SÜRECİ	138	Birlikte çevrim içi toplantı (İlk dönemi gözden geçirme ve ikinci dönemi planlama toplantısı)	19.02.2024 20.45 32 dk	Derya Ö. Zeynep Ö.	Zoom	Video kaydı Günlük
	139	Modül 2'nin sunumu (Part I)	22.02.2024 20.50 90 dk	Derya Ö. Zeynep Ö.	Zoom	Video kaydı Günlük
	140	WhatsApp mesajlaşma	23.02.2024 09.28	Derya Ö.	Whatsapp	Ekran kaydı Günlük
	141	Sınıf içi gözlem (Öğretmenlerin öğrencilerle yaptıkları çalışmalar)	29.02.2024 10.40-11.30	Derya Ö. Zeynep Ö. Öğrenciler	Sınıf	Saha notu Günlük
	142	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	29.02.2024 12.40-13.04 24 dk	Zeynep Ö.	Sınıf	Ses kaydı Günlük
	143	Derya Ö. ile bireysel çalışma	29.02.2024 13.15-13.36 21 dk	Derya Ö.	Sınıf	Ses kaydı Günlük
	144	30. Komite toplantısı	04.03.2024 13.00 59 dk	Y. Uzuner	Y. Uzuner Ofis	Ses kaydı Günlük
	145	Modül 2'nin sunumu (Part II)	06.03.2024 21.45 57 dk	Zeynep Ö. Derya Ö.	Zoom	Video kaydı Günlük
	146	Tez danışmanı ile görüşme	12.03.2024 16.40 15 dk	Y. Ergenekon	Y. Ergenekon ofis	Günlük
	147	Zeynep Ö. ile bireysel çalışma	14.03.2024 12.44 19 dk	Zeynep Ö.	Sınıf	Ses kaydı Günlük
	148	Derya Ö. ile bireysel çalışma	14.03.2024 13.06 50 dk	Derya Ö.	Sınıf	Ses kaydı Günlük
	149	31. Komite	21.03.2024 15.45 45 dk	Y. Ergenekon Y. Uzuner	Y. Uzuner Ofis	Ses kaydı Günlük
	150	Birlikte çevrim içi toplantı (Değerlendirme kitini gözden geçirme ve araştırma sürecini gözden geçirme)	22.03.2024 21.00 23 dk	Derya Ö., Zeynep Ö.	Zoom	Video kaydı Günlük

UYGULAMA SONRASI	195	Zeynep Ö. ile WhatsApp görüşmesi	31.08.2024 17.37	Zeynep Ö.	WhatsApp	Günlük Ekran kaydı
	196	Derya Ö. ile görüşme (seminer haftası)	04.09.2024 12.16 12 dk	Derya Ö.	Sınıf	Günlük Ses kaydı
	197	Çevrim içi toplantı (özetleme)	06.09.2024 21.00 22 dk	Derya Ö. Zeynep Ö.	Zoom	Video kaydı Günlük
	198	İnandırıcılık komitesi toplantısı-37	19.09.2024 15.55 60 dk	Y. Ergenekon Y. Uzuner	Y. Uzuner Ofis	Günlük Ses kaydı
	199	Derya Ö. ile görüşme (BEP formu gözden geçirme)	04.10.2024 11.10 39 dk	Derya Ö.	Sınıf	Günlük Ses kaydı
	200	Derya Ö. ile görüşme (öğretim planı gözden geçirme)	04.10.2024 12.00 52 dk	Derya Ö.	Sınıf	Ses Kaydı Günlük
	201	Sınıf içi gözlem (fiziksel veri)-BEP hazırlama	04.10.2024	-	Sınıf	Saha notu Günlük
	202	BEP hazırlamaya ilişkin belgelere ulaşma	04.10.2024	-	-	Belge Günlük
	203	Zeynep Ö. ile çevrim içi görüşme (öğretim planı yazma formu inceleme ve BEP izleme)	09.10.2024 21.00 33 dk	Zeynep Ö.	Zoom	Video kaydı Günlük
	204	Zeynep Ö. ile çevrim içi görüşme (kaba değerlendirme formu)	11.10.2024 16.45 15 dk	Zeynep Ö.	Zoom	Video kaydı Günlük
	205	Zeynep Ö. BEP formu ve kaba değerlendirme formu	22.10.2024	-	-	Günlük Belge
	206	Derya Ö. ile görüşme (öğretim planları geri bildirim ve BEP izleme)	29.11.2024 11.23 40 dk	Derya Ö.	Sınıf	Günlük Belge Ses Kaydı
	207	Sınıf içi gözlem (Fiziksel veri)	29.11.2024	-	Sınıf	Günlük Saha notu
	208	Uygulama odası gözlem (Fiziksel veri)	29.11.2024	-	Uygulama Odası	Günlük Saha notu
	225	İnandırıcılık komitesi toplantısı-44	15.05.2025 11.14 40 dk	Y. Ergenekon Y. Uzuner D. Sever	Y. Uzuner Ofis	Ses kaydı Günlük

EK-7. Gözlem Formu

SAHA NOTLARI		
Gözlem No:		
Tarih:		
Saat:		
Ortam:		
Odak Kişiler/Durum:		
Saha Notları Veri Türü:		
No	Notlar	Yorumlar ve Açıklamalar
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		

EK-8. İkili/Karşılıklı Görüşme Soruları

**BEP HAZIRLAMA VE UYGULAMAYA İLİŞKİN İKİLİ/KARŞILIKLI
GÖRÜŞME (DUAL INTERVIEW) SORULARI**

1. Öğretmenlik yıllarınızda BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin deneyimleriniz nelerdi?
2. Öğretmenlik yıllarınızda BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin mesleki gelişim fırsatlarını nasıl değerlendirirsiniz?
3. Günümüzde özel eğitim öğretmenlerinin BEP hazırlama ve uygulama sürecindeki durumlarını nasıl değerlendirirsiniz?
4. Sizce özel eğitim öğretmenleri BEP konusunda nasıl desteklenebilir?
5. Özel eğitim öğretmeni yetiştirme programlarında okutulan BEP derslerini değerlendirecek olsanız neler söylersiniz?
6. BEP hazırlama ve uygulama konusunda özel eğitim öğretmenlerinin yararlanabileceği kaynaklar hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?
7. BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin yaşanan sorunların çözümü için neler önerirsiniz?

**ÖĞRETMENLERE YÖNELİK YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME
FORMU**

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

GENEL BİLGİLER

Adı-Soyadı :

Yaş :

Cinsiyet : () Kadın () Erkek

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Güncel Telefon Numarası :

Güncel E-posta Adresi :

EĞİTİM VE MESLEKİ BİLGİLER

Eğitim Durumunuz:

- ☐ Lisans
☐ Yüksek Lisans
☐ Doktora

Mezun Olduğunuz

Üniversite :

Bölüm :

Program :

Mezun Olduğunuz Yıl :

Atandığınız Yıl :

Görev Yaptığınız Kurum :

Kaç yıldır özel eğitim öğretmeni olarak görev yapıyorsunuz?

.....

(Varsa) Önceden Görev Yaptığınız Kurum/lar:

.....

MESLEKİ GELİŞİM ETKİNLİKLERİNE KATILIMLA İLGİLİ BİLGİLER

Öğretmen olarak atandıktan sonra katıldığınız mesleki gelişim etkinlikleri nelerdir?

Bu etkinlikler hakkında görüşleriniz nedir? Örnekleyerek anlatır mısınız?

1.

2.

GÖRÜŞME SORULARI

1. BEP hazırlamayı ne zaman ve nasıl öğrendiniz?
2. BEP hazırlamaya ilişkin ilk deneyimleriniz nasıldı?
3. Okulunuzda BEP hazırlama süreci nasıl işliyor? Açıklar mısınız?
4. Okulunuzda BEP hazırlama sürecinde ekip çalışmasına ilişkin deneyimleriniz nelerdir?
5. Okulunuzda BEP hazırlama sürecinde diğer paydaşlara ilişkin görüşleriniz nelerdir?
6. Hazırladığınız BEP'i uygulama süreci nasıl işliyor? Açıklar mısınız?
7. Hazırladığınız BEP'i değerlendirme süreci nasıl işliyor? Açıklar mısınız?
8. BEP hazırlama ve uygulama sürecinde bir özel eğitim öğretmeni olarak kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?
 - 8.1. Güçlü olduğunuzu düşündüğünüz yanlarınız nelerdir?
 - 8.2. Gelişime açık olduğunuzu düşündüğünüz yanlarınız nelerdir?
9. Mesleğe başladığınız günden bugüne BEP hazırlama ve uygulamaya ilişkin gelişiminizi nasıl değerlendirirsiniz?
10. Mesleğe yeni başladığınız günleri düşündüğünüzde işe yeni başlayacak özel eğitim öğretmenlerine BEP konusunda önerileriniz neler olurdu?
11. BEP hazırlama ve uygulama sürecine ilişkin tasarlanan bir mesleki gelişim programının özellikleri sizce neler olmalıdır?

**OKUL YÖNETİCİLERİNE YÖNELİK YARI-YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME
FORMU**

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

GENEL BİLGİLER

Adı-Soyadı :

Yaş :

Cinsiyet : () Kadın () Erkek

İLETİŞİM BİLGİLERİ

Güncel Telefon Numarası :

Güncel E-posta Adresi :

EĞİTİM VE MESLEKİ BİLGİLER

Eğitim Durumunuz:

- ☐ Lisans
☐ Yüksek Lisans
☐ Doktora

Mezun Olduğunuz

Üniversite :

Bölüm :

Program :

Mezun Olduğunuz Yıl :

Görev Yaptığınız Kurum :

Kaç yıldır okul yöneticisi olarak görev yapıyorsunuz?

.....

(Varsa) Önceden Görev Yaptığınız Kurum/lar:

.....

MESLEKİ GELİŞİM ETKİNLİKLERİNE KATILIMLA İLGİLİ BİLGİLER

Katıldığınız mesleki gelişim etkinlikleri nelerdir?

Bu etkinlikler hakkında görüşleriniz nedir? Örnekleyerek anlatır mısınız?

1.

2.

GÖRÜŞME SORULARI

1. Okulunuzda BEP hazırlama süreci nasıl işliyor? Açıklar mısınız?
2. Okulunuzda BEP hazırlama sürecinde ekip çalışmasına ilişkin deneyimleriniz nelerdir?
3. Okulunuzda BEP hazırlama sürecinde diğer paydaşlara ilişkin görüşleriniz nelerdir?
4. BEP hazırlama ve uygulama sürecinde okulunuzu nasıl değerlendirirsiniz?
 - 4.1. Güçlü olduğunuzu düşündüğünüz yanlarınız nelerdir?
 - 4.2. Gelişime açık olduğunuzu düşündüğünüz yanlarınız nelerdir?
5. BEP ekibinin işlevsel biçimde çalışabilmesi için önerileriniz nelerdir?

EK-11. BEP Envanteri

Amaç: Bu envanterin amacı, BEP ekibine BEP'in kritik bileşenlerinin niteliğini gözden geçirme ve değerlendirme fırsatı tanımaktır. Yönerge: Hazırladığınız BEP'i envanterdeki maddeleri göz önünde bulundurarak değerlendirin. Değerlendirmelerinizi “Değerlendirme” sütunundaki kutucuklara (Evet “+” / Hayır “-”) olarak işaretleyin. “Yorum” sütununda kararınızı destekleyecek görüşlerinizi belirtin.		
Bölüm I: Bu bölüm öğrenciye ve ailesine ilişkin genel bilgileri içermektedir.		
Kritik Alan: Genel Bilgiler	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
BEP dosyasında öğrencinin genel bilgileri yer almaktadır (Öğrencinin adı-soyadı, yaşı, tanısı ve varsa ek yetersizliği, süregelen hastalıkları, varsa kullandığı cihaz/protezler, tıbbi bilgiler [ör. sürekli ilaç kullanımı] vb.).		
BEP dosyasında öğrencinin ailesine ilişkin genel bilgiler yer almaktadır (Ebeveynlerinin/bakım sunan kişilerin adı-soyadı, güncel telefon numarası, adresi, güncel e-posta adresi vb.).		
Bölüm II: Bu bölüm var olan performans düzeyi ve amaç yazımı alanlarını içermektedir.		
Kritik Alan: Öğrencinin Var Olan Performans Düzeyi	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
Var olan performans düzeyinde öğrencinin gereksinimleri temel alınmıştır.		
Var olan performans düzeyi ifadesi yetersizliğin öğrencinin eğitsel performansını etkileme düzeyini içermektedir.		

Var olan performans düzeyi ifadesi öğrencinin akademik ve işlevsel alanlardaki gerçek ve güncel düzeyini yansıtmaktadır.		
Var olan performans düzeyi ifadesi öğrencinin güçlü yanlarını ve gereksinimlerini yansıtmaktadır.		
Var olan performans düzeyi amaç geliştirmek için yeterli ayrıntı içerecek şekilde yazılmıştır.		
Kritik Alan: Uzun Dönemli Amaçlar	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
Uzun dönemli amaçlar öğrencinin var olan performans düzeyi göz önünde bulundurularak önem sırasına göre belirlenmiştir.		
Uzun dönemli amaçlar öğrencinin akademik ve işlevsel alanlardaki performans düzeyini ölçülebilir şekilde ifade etmektedir.		
Uzun dönemli amaçlar gözlenebilir şekilde ifade edilmiştir.		
Uzun dönemli amaçlar bir yılda ulaşılabilecek gerçekçilik düzeyindedir.		
Uzun dönemli amaçlar öğrencinin var olan performans düzeyi ifadesinde yer alan alanlarla doğrudan ilişkilidir.		
Tüm uzun dönemli amaçlar bu bölümde sıralanan ölçütleri karşılamaktadır.		
Kritik Alan: Kısa Dönemli Amaçlar	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum

Kısa dönemli amaçlar öğrencinin var olan performans düzeyi göz önünde bulundurularak önem sırasına göre belirlenmiştir.		
Her uzun dönemli amaç için en az iki kısa dönemli amaç yazılmıştır.		
Her kısa dönemli amaç “birey, ölçüt, koşul ve davranış” öğelerini içermektedir.		
Her kısa dönemli amaç öğrencinin var olan performans düzeyi ifadesinde yer alan alanlarla doğrudan ilişkilidir.		
Bölüm III: Bu bölüm ilerlemenin ölçülmesi ve rapor edilmesi, amaçlara ulaşmak için gerekli destekleri içermektedir.		
Kritik Alan: İlerlemenin Ölçülmesi ve Rapor Edilmesi	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
Öğrencinin yıllık amaçlardaki düzeyinin bir sonraki toplantıya kadar nasıl değerlendirileceği yazılmıştır.		
Öğrencinin ailesine BEP ile ilgili gelişmelerin ne zaman ve nasıl sunulacağı yazılmıştır.		
Kritik Alan: Amaçlara Ulaşmak İçin Gerekli Destekler	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
Öğrenciye sağlanması gereken özel eğitim hizmetleri ifade edilmiştir (ör., yöntem ve teknikler, materyaller vb.).		
Öğrenciye sağlanması gereken destek hizmetler ifade edilmiştir.		

Özel eğitim ve destek hizmetleri bilimsel dayanaklı uygulamaları içermektedir.		
Bölüm IV: Bireysel Uyarlamalar, Geçişler ve Kalite		
Kritik Alan: Uyarlamalar	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
BEP amaçlarında ve hizmetlerin sunumunda bireysel uyarlamalara yer verilmiştir.		
Kritik Alan: Geçiş Etkinlikleri	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
BEP’te sonuç odaklı, akademik ve işlevsel alanda başarıyı amaçlayan, okul sonrası mesleki eğitim ve istihdam etkinlikleriyle etkileşim kurmayı sağlayan, yetişkin hizmetlerine erişimi kolaylaştıran amaçlar/çalışmalar yer almaktadır.		
BEP öğrencinin gereksinimlerini, ilgilerini ve isteklerini temel almaktadır.		
BEP’te yer alan amaçlara ulaşmada farklı ve kurum ve kuruluşların ne şekilde sorumluluk alacağı açıklanmıştır.		
Kritik Alan: Kalite Değerlendirmesi	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
BEP dosyasında tüm ekip üyeleri yer almaktadır.		
BEP’te imzalar ve eylem tarihleri yer almaktadır.		
BEP’te değerlendirme sıklığı ifade edilmiştir.		

BEP’te yer alan hizmetlerin ve desteklerin sunulacağı yerler belirtilmiştir.		
BEP’te hizmetlerin süresi belirtilmiştir.		
Kritik Alan: Uyarlama Gerektiren Durumlar	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
Öğrencinin (varsa) kendisinin ya da sınıftaki diğer öğrencilerin öğrenmesini olumsuz yönde etkileyen davranışlarına yönelik amaçlar seçilmiştir.		

EK-12. BEP Envanteri Kullanım İzni

BEP ENVANTERİ KULLANIM İZNİNE İLİŞKİN E-POSTA YAZIŞMASININ EK RAN GÖRÜNTÜSÜ

Yasemin Ergenekon
5.04.2023 (Çarş. 21:57)

Merhabalar Simla,

Kitabın yazarları olan genç meslektaşlarımdan da yazdığı gibi kitabımızın 9. bölümünde yer alan Envanteri tez çalışmanızda kullanıyor olmanızdan dolayı kendi adıma çok memnun oluyorum. Envanteri tez çalışmanızda kullanmanızı uygun bulduğumu ve onayladığımı belirtmek isterim. Çalışmalarınızda başarılar ve kolaylıklar diliyorum.

Simla ŞAHİN 5 Nis 2023 Çarş. 17:40 tarihinde şunu yazdı:

Sayın Prof. Dr. Yasemin Ergenekon, Arş. Gör. Tahir Mete Artar ve Arş. Gör. Ömer Faruk Toprak,

Prof. Dr. Yasemin Ergenekon'un danışmanlığında "Özel Eğitim Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması" başlıklı bir doktora tez çalışması yürütmekteyim. Tezim kapsamında 2022 yılında Vize Akademik Yayıncılık'ta yayımlanan "Bağımsız yaşam için yol haritası: Özel gereksinimli öğrenciler için bireyselleştirilmiş eğitim programı ve geçiş planlarının hazırlanması" başlıklı kitabınızın "Örnek BAHP, BEP ve BGP Formları ve BEP Envanteri" başlıklı 9. Bölümü içerisinde yer alan "BEP Envanterini" veri toplama aracı olarak kullanmak istiyorum. İlgili Envanteri tezim kapsamında kullanabilmek için sizlerden izin talep ediyorum. Kullanımı "uygun görmeniz" ve "onay vermeniz" halinde sizlere göndermiş olduğum e-postayı "tümünü yanıtla" seçeneğiyle yanıtlamanızı rica ederim.

İyi çalışmalar dilerim. Sağlıcakla kalın...

Ömer Faruk TOPRAK
5.04.2023 (Çarş. 17:40)

Tümünü yanıtla |

Simla ŞAHİN Yasemin Ergenekon +1 diğer

Kitapta yer alan BEP Envanterini kullanmanı onaylıyorum elbette kullanabilirsin Simla hocam. İyi çalışmalar.

Simla ŞAHİN 5 Nis 2023 Çarş. 17:40 tarihinde şunu yazdı:

ARTAR Tahir Mete
5.04.2023 (Çarş. 20:28)

Sayın Simla ŞAHİN,

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması kitabının 9. bölümünde yer alan BEP Envanteri formunun tez çalışmalarınız kapsamındaki kullanımı uygundur ve kullanımını onaylıyorum. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Saygılarımla.

EK-13. Yansıtıcı Kontrol Listesi

VERİ TOPLAMA VE ANALİZİ ARAŞTIRMACI KONTROL LİSTESİ			
1	Veri toplama amacım neydi?		
2	Geçerli veri topladım mı?		
3	Etik şekilde veri topladım mı?		
4	Veri kaybettim mi?		
5	Ham verileri sakladım mı?		
6	Verileri depoladım mı?		
7	Günlük yazdım ve kaydettim mi?		
8	Veri toplama çizelgemi düzenledim mi?		
9	Veri toplama ve düzenleme süreci gündelik hayatın gerçeklerine uygun muydu?		
10	Veri toplama ve düzenleme sürecinde karşılaştığım zorluklar oldu mu?		
11	Araştırmacı olarak geliştiğimi hissettiğim alanlar oldu mu?		
12	Kişisel olarak geliştiğimi hissettiğim alanlar oldu mu?		
13	Topladığım verileri araştırma raporuna yansıttım mı?*		

*Bu madde araştırma süresince kontrol listesinde yer almamış, araştırma sonunda öneri olarak eklenmiştir.

EK-14. Görevlendirme Belgesi Örneği

Görev Tipi	Gidiş Tarihi	Dönüş Tarihi	Ülke	Şehir
VERİ TOPLAMAK AMACI İLE	02-09-2024	06-09-2024	TÜRKİYE	
VERİ TOPLAMAK AMACI İLE	26-06-2024	28-06-2024	TÜRKİYE	
VERİ TOPLAMAK AMACI İLE	19-06-2024	21-06-2024	TÜRKİYE	
VERİ TOPLAMAK AMACI İLE	12-06-2024	14-06-2024	TÜRKİYE	
VERİ TOPLAMAK AMACI İLE	15-11-2023	17-11-2023	TÜRKİYE	
VERİ TOPLAMAK AMACI İLE	08-11-2023	10-11-2023	TÜRKİYE	
VERİ TOPLAMAK AMACI İLE	01-11-2023	03-11-2023	TÜRKİYE	

EK-15. Araştırma Sürecinde Okunan Kitap Bölümleri Listesi

Kitap Listesi

- Aksoy, V. (2019). Ailerle iletişim ve etik. İçinde A. Cavkaytar (Ed.), *Özel eğitimde aile eğitimi* (5. Baskı) (ss. 215-244). Kök Yayıncılık.
- Bakkaloğlu, H. (2009). Geçiş. İçinde B. Sucuoğlu (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri* (10. Baskı) (ss. 292-348). Kök Yayıncılık.
- Kaner, S. (2009). Aile katılımı ve iş birliği. İçinde B. Sucuoğlu (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri* (10. Baskı) (ss. 352-401). Kök Yayıncılık
- Kaya, Ö. (2016). Otizm spektrum bozukluğu olan bireyler ve aileleri. İçinde A. Cavkaytar (Ed.), *Özel eğitimde aile eğitimi* (ss. 291-308). T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Kırcaali-İftar, G. (2009). Değerlendirme. İçinde B. Sucuoğlu (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri* (10. Baskı) (ss. 177-199). Kök Yayıncılık.
- Kırcaali-İftar, G., Kurt, O. ve Ülke-Kürkçüoğlu, B. (2021). *Otistik çocuklar için davranışsal eğitim programı* (5. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Pieterse, M., and Treloar, R. (2007). *Küçük adımlar: Gelişimsel geriliği olan çocuklara yönelik erken eğitim programı*. (G. Kırcaali-İftar, Çev.). Daktylos Yayınları.
- Sönmez-Kartal, M. (2019). Aile katılımı. İçinde A. Cavkaytar (Ed.), *Özel eğitimde aile eğitimi* (5. Baskı) (ss. 111-127). Kök Yayıncılık.
- Sönmez-Kartal, M. (2019). Okul-aile-öğretmen iş birliği. İçinde A. Cavkaytar (Ed.), *Özel eğitimde aile eğitimi* (5. Baskı) (ss. 193-213). Kök Yayıncılık.
- Sucuoğlu, B. (2009). Zihin engeli tanımları, sınıflandırma ve yaygınlık. İçinde B. Sucuoğlu (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri* (10. Baskı) (ss. 48-82). Kök Yayıncılık.
- Sucuoğlu, B. (2009). Zihin engelinin tarihçesi. İçinde B. Sucuoğlu (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri* (10. Baskı) (ss. 16-45). Kök Yayıncılık.
- Sucuoğlu, B. (2009). Zihin engelli bireylerin özellikleri. İçinde B. Sucuoğlu (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri* (10. Baskı) (ss. 120-173). Kök Yayıncılık.

Sucuoğlu, B. (2009). Zihinsel engellilerin eğitimi. İçinde B. Sucuoğlu (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri* (10. Baskı) (ss. 202-236). Kök Yayıncılık.

Tekin-İftar, E. (2009). Sistematiik öğretim. İçinde B. Sucuoğlu (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri* (10. Baskı) (ss. 238-286). Kök Yayıncılık.

Tekin-İftar, E. (2009). Zihin engelinin nedenleri. İçinde B. Sucuoğlu (Ed.), *Zihin engelliler ve eğitimleri* (10. Baskı) (ss. 88-117). Kök Yayıncılık.

EK-16. Kitap Okuma Formu

KİTAP OKUMA	
Tarih:	
Okunan Kitap:	
Kitabın Ünitesi:	
Bu üniteden ne öğrendim?	

EK-17. BEP Temel İlkeler Kontrol Listesi

**BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMI (BEP) TEMEL İLKELER
KONTROL LİSTESİ**

Amaç: Bu kontrol listesinin amacı, BEP’lerin temel BEP hazırlama ilkelerine uygun olarak hazırlanıp hazırlanmadığını belirlemektir.		
Yönerge: Hazırlanan BEP’i kontrol listesindeki maddeleri göz önünde bulundurarak değerlendirin. Değerlendirmelerinizi “Değerlendirme” sütunundaki kutucuklara (Evet “+” / Hayır “-”) olarak işaretleyin. “Yorum” sütununda kararınızı destekleyecek görüşlerinizi belirtin.		
Değerlendiren Kişi:		Tarih:
Temel İlkeler	Değerlendirme (Evet “+” / Hayır “-”)	Yorum
Öğrencinin bilgileri (ör., kimlik bilgileri, tıbbî bilgiler, tanıya ilişkin bilgiler vb.) yer almaktadır.		
Öğrencinin ailesine ilişkin bilgiler (ör., ebeveynlerin kimlik ve iletişim bilgileri (ör., adres, telefon, e-posta vb.) yer almaktadır.		
Gelişim ya da disiplin alanına göre öğrencinin performans düzeyine yer verilmiştir.		
Performans düzeyi öğrencinin gereksinimleriyle birlikte güçlü yanlarını içermektedir.		
Uzun dönemli amaçlar öğrencinin var olan performans düzeyine göre belirlenmiştir.		
Uzun dönemli amaçlar davranışsal (ölçülebilir ve gözlenebilir) şekilde ifade edilmiştir.		
Kısa dönemli amaçlar “birey, koşul, ölçüt, davranış” bileşenlerini içermektedir.		
Kısa dönemli amaçlar davranışsal (ölçülebilir ve gözlenebilir) şekilde ifade edilmiştir.		
Amaçlar bir yıl ya da belirlenen süre içerisinde ulaşılacak gerçekçilik düzeyindedir.		

Amaçların belirlenmesinde gelişim ya da disiplin alanı ve bağımsız yaşam becerileri arasında dengeli dağılım sağlanmıştır.		
Amaçlardaki ilerlemelerin nasıl değerlendirileceği ve kayıt edileceği belirtilmiştir.		
Öğrenciye sağlanması gereken özel eğitim hizmetleri (ör., yöntem ve teknikler, materyaller vb.) ifade edilmiştir.		
Öğrenciye sağlanan ya da sağlanması gereken destek hizmetler (ör., destek eğitim odası, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinden alınan destek eğitim, ilgili ve ek hizmetler vb.) ifade edilmiştir.		
BEP formunda hizmetlerin tarihleri yer almaktadır.		
Öğrencinin (varsa) kendisinin ya da sınıftaki diğer öğrencilerin öğrenmesini olumsuz yönde etkileyen davranışlarına ilişkin bilgiler (ör., davranışın tanımı, sıklığı ya da süresi, davranış değiştirme programı vb.) yer almaktadır.		
BEP toplantısı yapılmıştır ve BEP ekip üyeleriyle (ör., aile, sınıf öğretmeni, branş öğretmenleri, okul yöneticileri vb.) birlikte ve onların katkılarıyla hazırlanmıştır.		
BEP formunda ekip üyelerine ilişkin bilgiler yer almaktadır.		
BEP formunda ekip üyelerinin imzaları yer almaktadır.		

KATILIM BELGESİ

Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) desteğiyle gerçekleştirilen 2301E038 numaralı “Özel Eğitim Öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Hazırlama ve Uygulama Sürecinin İncelenmesi: Eylem Araştırması” başlıklı doktora tez projesi kapsamında gerçekleştirilen eğitimlere ve uygulamalara gönüllü olarak katılarak bu belgeyi almaya hak kazanmıştır.

Bu bilimsel çalışmada öğrendiğiniz bilgiler ve beceriler doğrultusunda öğrencilerinizin yaşamında yarattığınız fark için sizi tebrik ederiz.

Arş. Gör. Simla ŞAHİN
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü
BEPMEGEP Yürütücüsü

Prof. Dr. Yasemin ERGENEKON
Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü
Tez Danışmanı

ÖĞRETİM PLANI YAZMA YÖNERGESİ

Öğrenci:

Öğretmen:

Amaç: Beceri analizini ya da kavram analizini yaptığınız amacı ölçülebilir ve gözlenebilir şekilde yazınız. Amaçta “birey, koşul, davranış ve ölçüt” bileşenleri yer almalıdır.

Yöntem: Öğrencinin başarıya ulaşması için belirlediğiniz etkili öğretim yöntemini yazınız (ör., eşzamanlı ipucuyla öğretim, video modelle öğretim, sosyal öykü vb.). Gerekirse yönteme ilişkin açıklamalar yapınız.

*Zincirleme becerileri için öğretim yaklaşımı (ör., tüm beceri, ileri zincirleme vb.)

Ortam: Amacı çalışacağınız ortamı yazınız (ör., sınıf, koridor, kantin vb.). Öğrenmenin farklı aşamalarında ortamlar farklılaşabilir. Genelleme planlamanıza göre ortamlar arası farklılık varsa belirtiniz (ör. Mont giyme becerisi sınıfta kapı girişinde çalışılacaktır. Genelleme oturumu ise okulun ana kapısının girişinde yapılacaktır.).

Zaman: Amacı çalışacağınız zamanı belirtiniz (ör., haftanın her günü ilk ders saati, her salı ve perşembe günü saat 10.00’da vb.).

Araç-Gereçler: Amacı çalışırken kullanacağınız araç-gereçleri yazınız.

Davranış Sonrası Uyarılar: Öğrencinin doğru ve yanlış tepkilerinden sonra sunacağınız uyarıları yazınız.

a. Öğrencinin doğru tepkilerinin etkili pekiştiricilerle pekiştirilmesi gerektiği için bu başlıkta kullanacağınız pekiştiricileri, pekiştirme tarifesini ve pekiştiricilerin nasıl silikleştirileceğini belirtiniz.

b. Öğrencinin yanlış tepkilerine ya da tepkisiz kalmasına nasıl tepkide bulunacağınıza ilişkin kararınızı yazınız. Bu aşamada öğretmen olarak sizlerin vereceği tepkiler öğretim yönteminize göre değişiklik gösterebilir. Hedef davranışın özelliğine göre yanlış tepkide deneme tekrarı yapılabilir, doğru yanıt söylenip bir sonraki denemeye geçilebilir ya da görmezden gelinip bir sonraki denemeye geçilebilir.

Öğretim Süreci: Belirlediğiniz öğretim yöntemine göre amacı nasıl çalışacağınıza ilişkin örnek bir oturum yazınız. Öğretim süreci derse giriş etkinlikleri ve öğretim etkinliklerinden oluşmalıdır. Öğretim sürecini yazarken yukarıda belirlediğiniz davranış sonrası uyaranların kullanımını örnekleyiniz. Öğrencinin doğru tepkilerinde pekiştireç sunmanızı, yanlış tepkilerinde ya da tepkisiz kalması durumunda öğretmen olarak vereceğiniz tepkileri içeren ayrıntılı bir öğretim oturumu hazırlayınız.

Değerlendirme (Başlama Düzeyi ve Yoklama Oturumları): Başlama düzeyi ve yoklama oturumlarında izleyeceğiniz süreci ayrıntılı şekilde açıklayınız.

Genelleme: Öğrencinin davranışı edindikten sonra farklı ortam, araç-gereç veya kişilere genellemesini desteklemek için öğretim sırasında kullanacağınız stratejileri (ör., doğal ortamlarda ya da benzeşim ortamında öğretim yapmak, çeşitli ortam, kişi ve araç-gereçlerle çalışmak, pekiştireçleri silikleştirmek vb.) belirtiniz. Öğrencinin davranışı genelleyip genelleyemediğini belirlemek üzere tasarladığınız genelleme oturumunu açıklayınız.

Kalıcılık: Öğrencinin davranışı edindikten sonra kalıcı şekilde sergilemesini desteklemek için öğretim sırasında kullanacağınız stratejileri (ör., öğrencinin doğal pekiştireçlere erişmesini sağlamak, işlevsel beceriler belirlemek, tekrarlama çalışmaları yapmak, denemeleri dağınık sırayla sunmak, pekiştireçleri silikleştirmek vb.) belirtiniz. Öğrencinin davranışı kalıcı şekilde sergileyip sergilemediğini belirlemek üzere tasarladığınız kalıcılık oturumunu açıklayınız.